

CRONICA EPISCOPIEI DE RĂDĂUȚI

CU APENDICE DE DOCUMENTE SLAVONE ORIGINALE
ȘI TRĂDUSE ȘI MAI MULTE ILUSTRAȚIUNI

DE

DIMITRIE DAN

Protoprezviter, membru corespondent al i. r. comisiuni centrale pentru îngrijirea monumentelor
din Viena și al Academiei române din București

VIENA 1912

EDITURA FONDULUI RELIGIONAR GR. OR. AL BUCOVINEI ÎN CERNĂUȚI

DIN TIPOGRAFIA I. R. A CURȚII ȘI STATULUI ÎN VIENA

CRONICA EPISCOPIEI DE RĂDĂUȚI

CU APENDICE DE DOCUMENTE SLAVONE ORIGINALE
ȘI TRĂDUSE ȘI MAI MULTE ILUSTRĂȚIUNI

DE

DIMITRIE DAN

Protoprezviter, membru corespondent al i. r. comisiuni centrale pentru îngrijirea monumentelor
din Viena și al Academiei române din București

VIENA 1912

EDITURA FONDULUI RELIGIONAR GR. OR. AL BUCOVINEI IN CERNĂUȚI

DIN TIPOGRAFIA I. R. A CURȚII ȘI STATULUI IN VIENA

Biblioteca Centrală Universitară
BUCUREȘTI

Cota

505201

Inventar

622.048.

B.C.U. "Carol I" - Bucuresti

C622048

Excelenței Sale Domnului

Dr. Vladimir de Repta

Arhiepiscop al Cernăuțului, Mitropolit al Bucovinei și Dalmației, Consilier intim al Majeștii Sale Impăratului, Membru al casei magnaților și al dietei bucovinene, Mare cruce al Ordinului Coroana României, Profesor onorar al Facultății teologice dela Universitatea din Cernăuți, fost Episcop de Rădăuți, Cive onorar al orașelor: Cernăuți, Suceava, Rădăuți, Câmpulung și Vatra-Dornei, al târgului Straja etc. etc.

închină aceasta modestă lucrare cu toată supunerea fiască

Autoriul.

182314/84

Precuvântare.

Convins, că numai dacă ne vom cunoaște cât se poate pe deplin trecutul vom fi în stare să putem judeca în care stadiu de cultură ne aflăm astăzi și cum avem să muncim mâine, ca să propășim în cultură, am întreprins să scriu Cronică căruntii Episcopiei de Rădăuți.

În trecutul neamului nostru românesc biserica era strâns legată cu viața politică și culturală a acestui neam și pe ultimul teren era numai biserica care da semne de viață, poate mai vioaie decât astăzi.

Atentul cetitor al acestei lucrări, care nu are pretensiunea să fie desăvârșită, se va pute convinge, că nația română are în mare parte să-i mulțamească clerului ei din vremuri actuala ei stare culturală. Deie Domnul, ca clerul rolul său cultural din trecut să-l mențină prin serioasă muncă și pe viitoriu!

Dacă prin modesta mea lucrare mi-ar succede să contribui cât de puțin la cunoștința istoriei bisericii române și prin ea a neamului românesc, atunci aş fi fericit și munca mea înmîit ar fi răsplătită.

Straja în Maiu 1909.

Dimitrie Dan.

Cuprinsul.

	Pagina
Precuvântare	V
Cap. I. Biserica din Rădăuți	1
„ II. Înființarea Mitropoliei Moldovei	17
„ III. Prima reședință a Mitropoliei Moldovei	25
„ IV. Dotarea și clasificarea Episcopiei de Rădăuți	29
„ V. Episcopii de Rădăuți	38
„ VI. Rolul național politic, literar și cultural al Episcopiei de Rădăuți	130
„ VII. Anexe:	
A. Documente originale, cari privesc direct Episcopia Rădăuților	140
B. Documente în traducere, cari privesc direct Episcopia Rădăuților	191
C. Documente originale și traduceri, cari privesc direct Episcopia Rădăuților	193
D. Inscricții, cari privesc direct sau indirect Episcopia Rădăuților	209
E. Acte, cari privesc direct sau indirect Episcopia Rădăuților	225
F. Hotarnice	230

Tabla ilustrațiunilor.

1. Biserica din Rădăuți, cum este în prezent.
2. Tabloul ctitorese din biserica Rădăuțului.
3. Biserica din Rădăuți în forma primordială.
4. Autografa subseriere a episcopului Dositei și pecetea Episcopiei de Rădăuți.
5. Acoperemânt pentru sf. daruri dăruit de Stefan cel Mare bisericii din Rădăuți în anul 1493.
6. Icoana sf. Nicolai ferecată în Mitropolia din Rădăuți în 18 Noemvrie 1504.
7. Autograful episcopului Nicolai din 8 Maiu 1694.
8. Icoana sf. Nicolai din Ceasoslovul Rădăuțului.
9. Frontispiciul Ceasoslovului din Rădăuți.
10. Icoana Mântuitorului din Ceasoslovul Rădăuțului.
11. Icoana Bunăvestirei din Ceasoslovul Rădăuțului.
12. Penultima pagină din Ceasoslovul Rădăuțului.
13. Ultima pagină din Ceasoslovul Rădăuțului.
14. Document dela Stefaniță Vodă din 6 Octomvrie 1519.
15. Antimis sfințit de mitropolitul Anastasie Crimea în 15 August 1610.
16. Antimis dela episcopul Ghedeon din 3 Aprilie 1706.
17. Antimis dela episcopul Antonie din 1729.
18. Antimis dela episcopul Varlaam din 1736.
19. Antimis dela episcopul Dositei din 1777.
20. Vechia reședință episcopească din Cernăuți.
21. Mormântul lui Bogdan I. Vodă, ctitorul bisericii din Rădăuți.

Cap. I.

Biserica din Rădăuți.

Înainte de ce ne vom ocupa cu descrierea bisericii din Rădăuți amintim în treacăt, cumcă începutul Rădăuțului, ca localitate se străpune până pe timpul Dacilor, respective Romanilor, când el să se fi numit „Rottacenum“. ¹⁾

Pe timpul înjghebării statului Moldovei Rădăuțul să se fi chemat „satul lui Radu sau Radomir“. ²⁾

Însămnănță politică se pare să fi avut Rădăuțul în timpul imediat după descălecarea Moldovei, căci în Volovăț și în megieșitul Rădăuți să se fi așezat Românii conduși de legendariul Dragoș Vodă și în Rădăuți se pare c'a fost, după Volovăț, una din primele reședinți domnești, căci cunoscut este, că domnii Moldovei aveau mai multe reședinți, adecă una mai mult sau mai puțin stabilă și altele de vară. ³⁾

Biserica din Rădăuți a fost dintru început catedrală mitropolitană, mai apoi episcopală, iară din anul 1782 încoace este parohială. Ea să fi fost clădită după tradițiune ⁴⁾ — de lemn de stejar

¹⁾ Владимиръ Мордвиновъ, Православная церковь въ Буковинѣ, С. Петербургъ 1874, pag. 8.

²⁾ Wickenhauser, Geschichte der Klöster Woronetz und Putna, Czernowitz 1888, I², pag. 100 și Geschichte des Klosters Set. Onufri, Czernowitz 1881, pag 50; N-rul 159 al inventariului mănăstirii Putna și Copia tabulară N-ro 138 a aceleia-ș mănăstiri. Observ aice, că suretul nr. 159 aduce greșita dată: 1399, în loc de 1392, Cf. și Dr. D. Werenka, Topographie der Bukowina, Czernowitz 1895, pag. 82.

³⁾ N. Jorga, Geschichte des rumänischen Volkes, Gotha 1905, I. pag. 284 și 336 și Neamul românesc din Bucovina, București 1905, pag. 168 și 185.

⁴⁾ Е. Воробкевичъ, Радовецкое православное епископство и его церковь въ Candela, Cernăuți 1897, pag. 255. Această biserică să fi fost închinată sf. Voevozi. Autoriul în aserțiunea sa se razimă pe Литературный Сборникъ Галицко-русской Матицы, Львовъ 1885, IV., unde însă cu toată stăruința n'am putut afla nici un cuvîntel despre aceasta biserică.

de Bogdan I (1349—1365), ¹⁾ domnul țării Moldovei încă înainte de anul 1369. ²⁾

Fiind însă aceasta biserică catedrală mică și îngustă, prin urmare neajungătoare, de aceea domnul Bogdan I., aprigul apărătoriu al ortodoxiei, sub a cărui domnie doi misionari franciscani au murit în 1349 în Siretiu, unde cercau să facă proseliți pentru catolicism, moartea de martiri, ³⁾ zidi în locul bisericii celei mici și înguste de lemn alta mai spațioasă și trainică de piatră, ⁴⁾ care o închină sfântului ierarh Nicolai cu menința, ca ea să fie nu numai catedrală, ci și loc de înmormântare pentru domnii țării și rudele lor.

Lângă aceasta biserică catedrală se stabilizează, conform trebuinței și anume spre conliturgizarea și conlocuirea cu ierarhul, și călugări ⁵⁾ și poporul avea acum două cauze întemeiate să numească aceasta biserică „mănăstire“, ceea ce ea de fact însă nu era. ⁶⁾

Că aceasta biserică a fost zidită de amintitul domn rezultă din împrejurarea, că atât el — el în locul de onoare în partea dreaptă a naosului imediat lângă altar — cât și urmașii lui se află înmormântați în ea și știut este, că numai ctitorul și rudele lui aveau dreptul să fie înmormântați în biserica zidită de dânsul. ⁷⁾

Este imposibil a ține aserțiunea, că biserica din Rădăuți ar fi fost zidită de Alexandru cel Bun ⁸⁾ sau de Ștefan cel Mare. ⁹⁾

Alexandru cel Bun și Ștefan cel Mare probabil, că au meritul, primul de a fi zugrăvit-o pe din lăuntru al fresco, iară al doilea domn de-a fi restaurat-o și de-a fi înzestrat mormintele strămoșilor săi cu nouă pietre mormântare. ¹⁰⁾

¹⁾ Dr. D. Onciul, *Geschichte der Bukowina* în opul „*Österreich-Ungarn in Wort und Bild*“ Wien 1889.

²⁾ Eusebie Popovici, *Istoria bisericească*, București 1891, II., pag. 483, unde afirmă, că mănăstirea din Rădăuți exista pe la anul 1365 și Jorga, *Neamul românesc din Bucovina*, pag. 123.

³⁾ Dr. D. Onciul, *Geschichte der Bukowina*, pag. 69.

⁴⁾ D. Onciul, *Din istoria României*, București 1906, pag. 16.

⁵⁾ N. Dobrescu, *Intemeierea Mitropoliei*, București 1906, pag. 113—117.

⁶⁾ Melchisedec, *Chronica Romanului*, București 1874, I. pag. 40.

⁷⁾ D. Dan, *Patronatul*, Cernăuți 1904, pag. 3.

⁸⁾ Jorga, *Studii și documente*, XII. pag. XL.

⁹⁾ Jorga, *Neamul românesc în Bucovina*, pag. 123—4 și *Negoțul și meșteșugurile în trecutul românesc*, București 1906, pag. 23.

¹⁰⁾ Jorga, *Geschichte des rumänischen Volkes*, I. pag. 336.

Pentru vechimea bisericii, anterioară domniei lui Alexandru cel Bun și Ștefan cel Mare vorbesc destul de elocvent mormintele primilor domni ai Moldovei aflătoare într'ânsa.

Apoi feliul zidirii ei, care l'am numi rudimentar, încă ni indică, că ea nu poate să fie zidită neci de Alexandru cel Bun, neci de Ștefan cel Mare, ci într'un timp cu mult înainte de acești domni, ¹⁾ cari doară au zidit biserici cu forme arhitectonice aproape în toată regula, ba chiar cu toată arta arhitectonică, și tocmai în Rădăuți, unde se odihneau strămoșii și rudele lor să fi zidit ei o biserică atât de simplă, aceasta este de necrezut.

Forma acestei vechi biserici este cea simplă a basilicelor antice și ea cu adevărat cuvânt poate fi considerată ca primul exemplar al acestei arhitecturi străplântat pe pământul moldovinesc.

Ea, la început n'a avut lungimea de astă-zi și consta numai din pronaos, naos și altariu.

Întreaga biserică este înzestrată pe din lăuntru în toată lungimea ei cu două rânduri de simple și pătrate coloane de piatră din cari două sprijinesc în pronaos, iară patru în naos boalta din mijlocul bisericii, care este mai înaltă decât boaltele cele două laterale aflătoare de ambele părți ale naosului între coloane și pereții bisericii. Aceste coloane despărțesc naosul în trii galerii.

Boalta principală este construită din piatră rară năsipoașă legată la un loc cu var, ciment și năsip. Într'un loc aceasta boaltă este atât de defectă, că printr'ânsa se vede din podul bisericii în naos.

Boaltele laterale sunt împărțite și au lungimi conforme cu distanțele dintre singuritele coloane din lăuntru bisericii ²⁾. Deasupra acestor boalte laterale se află sub acoperemânt în jurul bisericii chiliuțe înzestrate cu mici ferestre, ca și biserica din Horecea și cea a Înălțării Domnului din Iași.

1) Wickenhauser, Geschichte des Bistums Radauz, Czernowitz 1890, pag. 5.

2) Ea în privința despărțiturilor respective galeriilor samănă cu biserica catedrală armenescă din Ani și cu cea a Franciscanilor din Halicz. Aserțiunea lui Romstorfer în „Die Kirchenbauten in der Bukowina“ in Mittheilungen der k. k. Central-Kommission. Jahrgang XXI. Wien, 1895, pag. 160, că biserica din Rădăuți ar fi fost oare-când o mănăstire latină acuma din ponderosul moment că bisericile latine nu se făceau cu altariu spre resărit, ei apus, nu poate fi considerată ca serioasă, și de oare-ce naosul este despărțit de pronaos prin un zid, ceea ce la bisericile apusene nu se obicinuia.

Prima chiliuță este situată în dreapta, deasupra pronaosului, iară altele următoare două mai mari deasupra naosului. Și în partea stângă se află deasupra pronaosului și naosului o lungă chilie cu două ferestruice, care să fi fost în vremi de nevoie un feliu de bucătărie a călugărilor sinceli, și apoi încă o cămăruță. Ele se par c'au servit în vechime sau ca locuințe pentru schimnici sau ca loc de refugiu, pentru călugări și ca loc de păstrare pentru odoarele bisericești în timpuri grele ¹⁾).

La aceste chiliuțe duc din partea stângă a pronaosului niște scări înguste de piatră în formă de melc.

În anul 1559 Alexandru Lăpușneanul Vodă a adaogat la aceasta biserică un pridvor sau tindă boltită cu două întrări, una de către mează-zi și alta de către mează-noapte. Pridvorul are înălțimea bisericii și drept în față o frumoasă fereastă în formă gotică și alte două simple însă mai mici de asupra ambelor uși de intrare. Lângă ușa mează-ziuală a intrării se află zugrăvită icoana hramului bisericii și o piatră de-o lungime de 76 cm și lățime de 55 cm prinsă în părete pe care este următoarea inscripție slavonă:

✙ БЛАГОИЗВОЛЕНІЕ ѿца . и ПОСПѢШЕНІЕ сѣа . и СХДѢИСТВІЕМЪ |
 СѢГО АХА : НАЧА ѿ СХЗАСА СХИ ПРИПРА ЦРКВЕНКИ [✙] ѿ КЛГО |
 ЧѢТИБАГО И ТРЧКА ПОКЛОНИКА . ГНА ІѦ АЛЕЖАДРА ВОЕВОДѢ . | ГПРК
 ЗЕМЛИ МОЛАДВЕСКОИ * КЛТО ЗЗЗ МЦА ІД А : | и ПРИ ЕПКОКЪ К҃РЬК.
 ЕЛІМІА * ²⁾ :

„Cu bună voința Tatălui, cu ajutoriul Fiului și conlucrarea Duhului sfânt s'a început și zidit acest pridvor bisericesc de drept-măritoriul și închinătoriul Treimii, domnul Io Alexandru Voevod, domnitoriul țării Moldovii în anul 7067 (1559), luna Iunie 30 și sub episcopul chir Euftimie.“

Din acest pridvor se intră în pronaos prin o ușă de lemn prinsă în ușori de piatră cioplită. Ușorii au formă gotică și se împreună cu capetele de sus într'un unghiu ascuțit.

¹⁾ Römstorfer, l. c. tom. XXI. pag. 25.

²⁾ Dr. E. Kozak, Die Inschriften aus der Bukowina, Wien 1903, pag. 99 și Melchisedec, O vizită la câte-va mănăstiri și biserici antice din Bucovina, Bucuresci 1885, pag. 61 cu greșala, că ceteste припар în loc de прѣпра dela care a împrumutat și D. Olinescu pri-pragul în articolul D-sale: Biserica din Rădăuți în Bucovina, Junimea literară, Suceavă, nr. 1 ex 906, pag. 6.

Pronaosul este despărțit de naos prin un părete, care ajunge până la boalta bisericii. Din el se face intrarea în naos prin o ușă cioplită dintr'o singură piatră. Pronaosul este luminat prin două fereste cu cadre rotunde de piatră, adică câte c'o fereastră în păretele din dreapta și una în cel din stânga.

Naosul își primește lumina prin 4 fereste, cari sunt astfel împărțite, că 3 din ele, prinse în privazuri de piatră cioplită, sus rotunzite se află în păretele din mâna dreaptă, iară una cu asemenea privazuri însă în cornuri în păretele din stânga.

Altariul este luminat prin două fereste.

Întreaga biserică împreună cu amintitul pridvor are o lungime de 33 *m*, o lățime de 12·50 *m* și o înălțime de 12·13 *m*, iară zidurile ei au o grosime de 1·26 *m*.¹⁾

Primordialul acoperemânt al bisericii era de plumb colorat cu o culoare roșie închisă. Acoperișul consta din două părți, una care acoperia altariul c'o simplă cruce de fier deasupra și alta deasupra naosului și pronaosului la a cărei capete se aflau 2 cruci simple de fier fără semilună.²⁾

Mai târziu s'a rădăcat deasupra altariului un destul de înalt turn de lemn, cum se poate vede pe sigilul Episcopiei³⁾ din secolul al 18.

Astăzi biserica din Rădăuți n'are neci cupolă, neci turn și este acoperită c'un acoperemânt de șindilă în forma unei tarnițe la a cărei capete se află două cruci mari de metal ținute de câte 4 lanțuri și postate pe câte o semilună cu coarnele în sus. Streșinele acoperemântului se coboară cam 4 *m* peste ziduri în jos spre a le scuti de stricăciunea ploilor.

1) Romstorfer, Kirchenbauten in der Bukowina in Mittheilungen der k. k. Central-Commission XXI, pag. 166 și Wickenhauser, Radauz, pag. 5, pe când V. Tomiuk, parohul acestei biserici in Mittheilungen ex 898, pag. 50, notița 42 induce dimensiunile: 30·4 *m* lungime, 11·4 *m* lărgime, 10 *m* înălțime și 1·28 *m* grosime, cf. și Jahrbuch des Bukowiner Landesmuseums ex 1899, pag. 111.

2) Asupra provenienții semilunei sub crucile bisericelor noastre, cf. articolul Dlui Al. Tzigara-Samureaș, Semnul crucii, Convorbiri literare ex 1907, pag. 268. Aice însă observ, că acel semn la crucile noastre este într'adevăr al semilunei. Vadă dl Samureaș crucile bisericelor din Kiev ș. a. din Rusia, unde lângă semilună se află și stelele dorite de D-sa.

3) Conferă sigilul episcopiei Rădăuțului de pe ilustrațiune.

Păreții bisericii sunt sprijiniți pe din afară de 10 contraforturi tari de zid, cari se împărțesc în următorul chip: 4 pentru zidul dela mează-zi, 2 pentru cel dela mează-noapte, 2 pentru cel al altariului și 2 pentru pridvor.¹⁾

Imprejurarea, că perețele de către mează-noapte al bisericii astă-zi este sprijinit numai de 2 contraforturi, pe când în vechime era sprijinit de 6 contraforturi²⁾ ni indică, că acest părete mai târziu a fost înnoit când multe contraforturi au devenit superflue.

Păreții bisericii pe din afară sunt văruiți, iară pe din lăuntru zugraviți fresco. Vechia zugrăveală a fost restaurată în anul 1880³⁾ de pictorul academic și arhidieceșan Epaminonda Bucevschi, un bun cunoscător și admirator al vechilor picturi bisericești, care acuma din motivul indicat desigur că n'a alterat întru nimic vechia zugrăvială, ci numai a reînnoit-o pe unde era defectă.

Intrând în pridvorul bisericii aflăm în partea dreaptă de ușa nordică în pavea o lespede mormântară, care poartă următoarea inscripție română cu litere cirilice: „Supt aceasta piatră zac oasăle răpăusatei Marii, giupăneasa logofătului Alexa Nicolescu dela țara românească, care sau pristăvit aice la Rădăuți la anul 1770 (1770) Iulie 4 zile“. ⁴⁾

Dacă intrăm din pridvor în pronaosul bisericii, aflăm aice în partea dreaptă înaintea ușii, care duce de aice la chiliile din podul bisericii, mormântul lui Ioanichie, episcopul Rădăuțului. Inscripția de pe piatra lui mormântară, care măsoară în lungime 150 cm, în lățime la cap 60 cm, iară la picioare 57 cm, astă-zi este ștearsă și nelegibilă. Wickenhauser, care pela mijlocul secolului trecut, a cētit inscripția slavonă de pe aceasta piatră, o dă în următorul text german: „Dies der Grabstein Oaniki's, Bischof's von Radautz

1) Tomiuk, l. c., ca și Jorga, Neamul românesc, pag. 125 susțin greșit, că biserica ar avea numai 8 contraforturi.

2) Cf. Ilustrațiunea nr. 3.

3) Aceasta o indică o inscripție de pe perețele stâng din pronaos, Schematismus ex 1906, pag. 129 însă susține greșit, că restaurarea bisericii și renovarea picturii să se fi făcut în anul 1882.

4) Dr. Kozak, l. c. pag. 113. Despre familia munteană a Niculeștilor cf. Jorga, Studii și documente, tom. VI. pag. 627.

welcher überging in die ewige Wohnung in den Tagen des wohl-
ehrenden (blagocestiwago) (Ștefan des Woewoden?) im J. 70(12?)
im Mon ... Tag ... ¹⁾: „Aceasta este piatra mormântului lui Oanichie,
episcop de Rădăuți . . . care s'a mutat la vecinicul locaș în zilele
dreptmăritoriului (Ștefan Voevod) în anul 70(12?) luna ... ziua ...“

O tăbliță atârnată de perețele de deasupra mormântului ni dă
cu un secol greșita deslușire, că episcopul Ioanichie ar fi murit în
anul 1403, căci el probabil c'a murit în anul 1504. ²⁾

În pronaos se mai află două morminte situate unul în partea
dreaptă, iară celalalt în cea stângă.

Piatra mormântară de pe mormântul cel din partea dreaptă
are o lungime de 134 cm, o lățime de 58 cm, o grosime de 22 cm
și următoarea inscripție slavonă:

+ БѢГОЧЪСТИВЫИ | И ХОЛѢВЬСКИИ [Іо Ѧтефан वोєвода ꙗꙗрх
зе]ми молдавскон. сѣнь | Богдана वोєводи . 8 | краси грѣхъ сѣ
матери своѣи станѣ [✠] вѣѣхъ зѣс . мѣца гѣ . кѣ . при сѣнкъ пахѣмѣ³⁾:

„Dreptmăritoriul și de Hristos iubitorul [Io Ștefan Voevod,
domnul țării Moldovii, fiul lui Bogdan Voevod, a înfrumusețat
acest mormânt mamei sale Stanei în anul 7026 (1518), luna Ianu-
arie 28, sub episcopul Pahomie.“

Din aceasta inscripție ar trebui să credem, că Stefanița Vodă,
care la moartea tatălui său Bogdan Vodă întâmplată în 20 Aprilie
1517 ⁴⁾ era de 11 ani ⁵⁾, ar fi făcut îndată acest mormânt mamei sale.
Este însă mai probabil, că Stanei, care în 28 Ianuarie 1518 a murit
și s'a îngropat aici, piatra mormântară i-a fost așezată mai târziu.
Aceasta aserțiune își află întărirea și în împrejurarea, că Stana ca
concubina lui Bogdan Vodă cel Chior n'a fost aflată de vrednică să
fie așezată în grobnița lui Ștefan cel Mare din Putna, deci neci nu
este de crezut, că locotenența domnească s'ar fi grăbit să așeze pe
mormântul unei simple femei o piatră mormântară.

¹⁾ Wickenhauser, Radauz, pag. 11 și Geschichte des Klosters Homor, Czernowitz
1881, pag. 243.

²⁾ Vezi capitolul IV. al acestei lucrări.

³⁾ Dr. Kozak, l. c. pag. 110; Melchisedek, O vizită, pag. 69; Воровевичъ, l. c.
pag. 369 și un fragment la Wickenhauser, Radauz, pag. 8.

⁴⁾ D. Dan, Mănăstirea și comuna Putna, București 1905, pag. 35.

⁵⁾ A. D. Xenopol, Istoria Romînilor, vol. II. pag. 519.

Piatra mormântară din partea stângă a pronaosului are o lungime de 149 *cm*, o lăţime la cap de 60 *cm*, iară la picioare de 53 *cm*, o grosime de 19 *cm* şi este înzestrată cu următoarea inscripţie slavonă:

+ ІѠ Ѣтефѧ коевѡ гѣнѧ | земли молдавскои . вѣѣ ꙗѣ мѣа
а ѣ . ѡ Краси грѡ скѡи прѣдѣдици кна | жни ѧнастасіи ꙗже | даде
коцмѧ ѡвѣтѣли сей . дѧци лацка коевѡ . ѡна прѣстависѧ вѣѣ ꙗѣ
мѣа маѣ кѣ ÷¹⁾

„Io Ştefan Voevod, domnul ţării Moldovii în anul 7005 (1497) luna Aprilie 11 a înfrumuseţat mormântul strămoaşei sale, a cniajnei Anastasia, care a dat Coţmanul acestui lăcaş, fiica lui Laţcu Voevod, ea a răposat în anul 6928 (1419), luna Martie 26.“

Aice trebue să observăm, că de facto nu Anastasia, soţia lui Jurg Koryatowicz, a dat Coţmanul bisericii, respective Episcopiei Rădăuţului, ci Alexandru cel Bun l'a dat Anastasiei în us viager cu destinaţiunea, ca după moartea ei să rămâie proprietatea Episcopiei, după cum se va vede dintr'un următor capitol.

Şi în naosul bisericii se află morminte princiare, şi anume 7 înzestrate toate cu pietre mormântare. Trei din ele se află pe partea dreaptă, iară patru pe cea stângă.

A. Partea dreaptă:

1. Incepând dela altar în spre naos aflăm un mormânt înalt de 39.5 *cm*. Pe el se află o piatră mormântară de-o grosime de 19 *cm*, o lungime de 171 *cm*, o lăţime la cap 62 *cm*, iară la picioare 53 *cm* pe care se vede următoarea inscripţie slavonă:

* Мѧтїж вѣїеѧ²⁾ ІѠ Ѣтефѧнѣ коевѡда гѣнѧ земли молдав-
скои . сѣнѣ Богѧна коевѡды . ѡ Краси | сѣ грѡвѣ сѣ скѡемѡ | прѣ-
дѣдѡ . старѡмѡ Богѧнѡ коевѡдѣ . вѣѣ . ꙗѣ . мѣа гѣ кѣ . сѣ грѡвѣ
чинѣ мѣстрѣ Іѧ . . . (Emblema Moldovii)³⁾

„Cumilalui Dumnezeu Io Ştefan Voevod, domnul ţării Moldovii, fiul lui Bogdan Voevod, a înfrumuseţat acest mormânt strămoşului

¹⁾ Dr. Kozak, l. c. pag. 109; Melchisedec, l. c. pag. 68, însă cu multe greşeli; Воров-
кевичъ, l. c. pag. 368 şi Wickenhauser, l. c. pag. 9, ambii răzămându-se pe Melchisedec.

²⁾ In loc de „божіеѧ“.

³⁾ Dr. Kozak, l. c. pag. 102, greşit la Melchisedec, l. c. pag. 63 şi Воровкевичъ, l. c. pag. 368 şi in text german corect la Wickenhauser, l. c. pag. 7—8.

său, bătrânului Bogdan Voevod în anul 6988 (1480), luna Ianuarie 27. Aceste morminte le-a făcut meşterul Ian.“

Împrejurarea, că acest mormânt este situat imediat înaintea altariului în partea dreaptă a naosului ne întăreşte în credinţa, că Bogdan I. Vodă este ctitorul actualei biserici zidite din Rădăuţi, căci în locul amintit numai ctitorii se înmormântau.

Meşterul Ian poate că n'a fost slav, căci dacă era, atunci poate că n'ar fi făcut greşeli în cioplirea inscripţiilor slavone.

2) A doua piatră mormântară, aşezată pe un mormânt de-o înălţime de 56.5 *cm*, situat în urma celui dintâi, are o lungime de 170 *cm* şi o lăţime la cap de 61 *cm*, iară la picioare de 55 *cm* şi următoarea inscripţie slavonă:

✠ БѢГОЧЬСТИВЫИ И ХОДЯ КИЕВИ ИОѢ ОТЕФАѢ ВОЕВОДА ГПРЪ ЗЕМЛИ МОЛДАВСКОИ. СІНЬ ГОГѢНА¹⁾ ВОЕВОДА СКАСИ ГРОК СІХ СВОЕГО ПРѢДѢДА. ІОѢ | ДАЦКА ВОЕВОДА . . . В ЛѢТѢ СЦИ . МЦА. ГЕ . К . ПРИ ЕППѢ РАДОВСКО ІОНИКИИ: (Emblema Moldovii).²⁾

„Dreptmăritorul şi de Hristos iubitorul Io Ştefan Voevod, domnul ţării Moldovii, fiul lui Bogdan Voevod, a înfrumuseţat acest mormânt strămoşului său Io Laţcu Voevod în anul 6988 (1480), luna Ianuarie 20, sub episcopul Rădăuţilor Ioanichie.“

Împrejurarea, că Laţcu sau Toader³⁾ Vodă este înmormântat în biserica ortodoxă din Rădăuţi, iară nu în cea a foastei Episcopii romano-catolice din Siretiu, este o dovadă, că trecerea lui la confesiunea romano-catolică a fost numai o simplă formalitate,⁴⁾ izvorâtă din priviri mai înalte politice şi că el, care cu toată declaraţiunea trecerii la acea confesiune, i-ş păstra credinţa şi obiceiurile strămoşeşti⁵⁾, înainte de moarte s'a lepădat şi de aceasta formalitate lipsită

¹⁾ In loc de „Богдана“.

²⁾ Dr. Kozak, l. c. pag. 104, greşit la Melchisedec, l. c. pag. 63 şi Воробкевичъ, l. c. şi în text german corect la Wickenhauser, l. c. pag. 7—8, care însă a elaset ultimul pasagiu din inscripţie.

³⁾ El așa se chema din botez, Cf. B. P. Hasdeu, Etymologicum magnum Romaniae, IV. pag. CCLI.

⁴⁾ Xenopol, l. c. pag. 135—6 şi Jorga, Neamul românesc, pag. 186.

⁵⁾ Jorga, l. c.

de sinceritate, căci în altfel n'ar fi putut fi înmormântat într'o biserică ortodoxă.

3) Piatra de pe al treile mormânt, care se află jos, într'un rând cu pardoseala bisericii, lângă stâlpul al doile din partea dreaptă a naosului, măsură în lungime 168 *cm*, iasă în înălțime 51 *cm*. Ea a fost înzestrată c'o inscripție slavonă, care astă-zi însă este cu totul ștearsă de picioarele închinătorilor, deci neci nu se poate ști cu siguritate cine odihnește sub dânsa. După dimensiunile mormântului s'ar putè susține, că într'ânsul odihnește corpul unei femei, poate a Mariei ¹⁾, doamna lui Bogdan Vodă, ctitorul bisericii sau a Anei ²⁾, doamna, lui Lațcu Vodă, neclătită în credința ortodoxă, cu toate ademenirile propagandei Latinilor.

B. Partea stângă.

1) Prima piatră mormântară din aceasta parte, începând șirul dela altar, este așezată într'o înălțime de 37 *cm*, și are o grosime de 13 *cm*, o lungime de 162 *cm*, o lățime la cap de 61 *cm*, iară la picioare de 50 *cm* cu următoarea inscripție slavonă:

✠ БЛГОУСЫТНИИ, И ХОЛЮБИВНИИ | ІѠ ЄТЕФА КВЕВОДА ГПРЪ
ЗЕМЛИ МОЛДАВЕСКОИ. СІНЪ БОГДАНА КВЕВОДА СКРАСИ ГРОБЪ СЪ СВОЕМОУ
ПРѢДКАС ІѠАНН С ТАРОМЪ | ЄТЕФАНЪ КВЕВОДЪК: — ИЖЕ ПОКИ СГРЪ
НА ХИНДОВЪК: — КЛѢ СЦПІИ МЦА МАИ К: (emblemă Moldovii) ³⁾:

„Dreptmăritoriul și de Hristos iubitoriul Io Ștefan Voevod, domnul țării Moldovii, fiul lui Bogdan Voevod, a înfrumusețat acest mormânt strămoșului său Ioan Ștefan Voevod cel bătrân, care a bătut pe Unguri la Chindău, în anul 6988 (1480), luna Maiu 20.“

În acest mormânt așadară odihnește Ștefan I Mușat Vodă, fratele antecesorilor săi în domnie, adecă lui Petru și Roman I. Vodă, care a bătut pe Ungurii, cari conduși de regele lor Sigismund năvăliseră în Moldova. ⁴⁾

¹⁾ Hașdeu, Etymologicum, tom. IV. pag. CCLI; Iorga, Geschichte des rumänischen Volkes, I. pag. 283.

²⁾ L. c.

³⁾ Dr. Kozak, l. c. pag. 105, greșit la Melchisedek, l. c. pag. 64, Воробкивичъ, l. c., Wickenhauser l. c. și Olinescu, l. c.

⁴⁾ I. Bogdan, Vechile cronicе moldovinești până la Urechia, Bucuresei 1891, pag. 24 și 143.

2) A doua piatră mormântară, situată într-o înălțime de aproape 40 cm, are o lungime de 172 cm, o lățime la cap de 63 cm, iară la picioare de 56 cm și următoarea inscripție slavonă:

+ МЛѦТІЖ КЖІЕЖ КЛГОЧЬСТИВКИ | ГНЬ НА ІЎ ШТЕФА КВЕОДЪ ГОСПОДА
ПОДА ВХСЕН ЗЕМАН МОЛДАВСКОИ, СІНЬ БОГДАНА КВЕОДА ГОСПОДА
ЗЕМАН МОЛДАВСКОИ ✠ ШКРАСИ ГРОБЪ СЪ ✠ СКОЕМЪ ПРѢДЪКЪДЪ ІЎ
РОМАНЪ КВЕОДА ГОСПОДА ЗЕМАН МОЛДАВСКОИ + КЛѦТЪ СЎПНЪ.
МЦА . ДѢ . Ї . (emblemă Moldovii):¹⁾

„Cu mila lui Dumnezeu dreptmăritoriul nostru domn Io Ștefan Voevod, domnul întregii țării Moldovii, fiul lui Bogdan Voevod, domnul țării Moldovii, a înfrumusețat acest mormânt strămoșului său Io Roman Voevod, domnul țării Moldovii în anul 6987 (1479), luna Decembrie 15.“

Aice odihnește, după aceasta inscripție, Roman I. Vodă, tatăl lui Alexandru cel Bun.²⁾

3) Mormântul al treilea măsură dimpreună cu piatra de deasupra în înălțime 61 cm, în lungime 173 cm, în lățime la cap 63 cm, iară la picioare 53 cm și pe piatră se află următoarea inscripție slavonă:

✠ КЛГОЧЬСТИВКИ И ХОДЯКИ ВЪН ІЎ ШТЕФА КВЕОДА ГНѢРЪ ЗЕМАН
МОЛДАВСКОИ . СІНЬ БОГДАНА КВЕОДА . ШКРАСИ ГРОБЪ СЪ ДѢДЪ СКОЕМЪ . |
ІЎ БОГАНЪ КВЕОДА . | КАТА ³⁾ АЛЕЗАРА КВЕОДА : — КЛѦТЪ . СЎПНІ .
МЦА . ГЕ . КЕ . ДНЬ ВЪ ВѢЧНАА ЕМЪ П(А)МЪ (emblemă Moldovii)⁴⁾ :

„Dreptmăritoriul și de Hristos iubitoriul Io Ștefan Voevod, domnul țării Moldovii, fiul lui Bogdan Voevod, a înfrumusețat acest mormânt moșului său Io Bogdan Voevod, fratelui lui Alexandru Voevod, în anul 6988 (1480), luna Ianuarie 25 zile spre vecinica lui pomenire.“

Acest Bogdan Vodă, fratele lui Alexandru cel Bun, nu era moșul, ci unchiul mare al lui Ștefan cel Mare, căci după cronică putneană Alexandru cel Bun era moșul lui Ștefan cel Mare⁵⁾.

¹⁾ Dr. Kozak, l. c. pag. 106 și Melchisedec, l. c. pag. 63—4, greșit Воротевичъ, l. c. și în text german corect Wickenhauser, l. c.

²⁾ Iorga, Istoria Românilor în chipuri și icoane, București 1905, I. pag. 30.

³⁾ Ceteste: „Бра“.

⁴⁾ Dr. Kozak, l. c. pag. 107; Melchisedec, l. c. pag. 64; greșit Воротевичъ, l. c. pag. 368 și în traducere germană corectă Wickenhauser, l. c. pag. 8.

⁵⁾ I. Bogdan, l. c. pag. 144.

4) A patra piatră mormântară zace pe un fundament înalt de 60 cm, are o lungime de 168 cm, o lăţime la cap de 63 cm, iară la picioare de 59 cm şi următoarea inscripţie slavonă:

✙ БЛГОУСЫТІВНИ И ОТЕФА ВОЕВОДА ГПРЪ ЗЕМЛИ
МОЛДАВСКОИ СІНЪ БОГДАНА ВОЕВОДА. Скра|сѣ грѣ сѣи СІНКОУ СВОЕМУ |
ІВЪ БОГАНЪ ВОЕВОДА С СІНЪ ІЛЕЗЪДРА ВОЕВОДА: . ВЛК . СЦПН . МЦА .
ГЕ Л . (emblema Moldovii)¹⁾:

„Dreptmăritoriul şi Ştefan Voevod, domnul ţării Moldovii, fiul lui Bogdan Voevod, a înfrumuseţat acest mormânt unchiului său Io Bogdan Voevod, fiul lui Alexandru Voevod, în anul 6988 (1480), luna Ianuarie 30.“

Acest mormânt este a lui Bogdan Voevod, tatăl lui Ştefan cel mare şi nu a unchiului său, precum s'a însemnat greşit pe piatra mormântară.²⁾

Pe pereţele din dreapta naosului de lângă intrare se află icoana ctitorească. Ea reprezintă pe Mântuitoriul, care şede pe tron asistat de doi îngeri. Lui îi aduce un domn îmbrăcat în haine domneşti şi cu coroana pe cap biserica în prezenţa sf. Nicolai, care stă înaintea lui Hristos. Acesta cu dreapta binecuvântă biserica, iară cu stânga se sprijineşte pe-o evanghelie luxuos legată.

Acestui Voevod bărbos îi urmează un tânăr fiu de domn încoronat şi el şi un alt Voevod îmbrăcat la fel cu cel dintâi, apoi o doamnă, o domniţă mică neîncoronată şi în fine o altă doamnă, înveşmântată luxuos şi ambele cu coroane pe cap.³⁾

Altariul este despărţit de naos prin un iconostas vechiu.

În altariu se află pe pereţele nordic, dela jertfelnic în dreapta o tablă de piatră cu următoarea inscripţie slavonă:

¹⁾ Dr. Kozak, l. c. pag. 108 şi greşit la: Melchisedec, l. c. pag. 69, Воробкевичъ, l. c. pag. 369 şi Wickenhauser, l. c.

²⁾ Jorga, Studii şi documente, VI. pag. 625.

³⁾ Dl Jorga în Neamul românesc din Bucovina, pag. 126 susţine, că pe tabloul ctitoresc lângă Voevozi nu s'ar mai vede nici un chip de doamnă. Aceasta greşală se explică prin împrejurarea, că partea din fund a acestui tablou ctitoresc şi mai ales chipurile celor două doamne şi chipul domniţei sunt zăhăite prin strane înalte, care le acopăr cu totul, aşa că nu se pot vede. Abie după scoaterea stranelor din locul lor am putut vede întreg tabloul ctitoresc. Aice trebuie să mai observ, că dl Dr. D. Onciul în Geschichte der Bukowina, l. c. pag. 78, crede, că tabloul ctitoresc se pare a reprezenta pe Alexandru Vodă. — Cf. tabloul ctitoresc.

† ОѢ азъ рабъ ежи Іо Бѡданъ (emblemă Moldovii) | БОЕКѢ
 ГПРЬ ЗЕМЛИ МОДАДСКОИ ИЖЕ ПРО|ИЗВОЛИ ГПСТВО — МИ . НАШІ БЛГІ | И
 ЧТГІ СРЦЕ . И ѡ СЕИ НАШЕИ ВОЛИ | И СЗВѢТОВАМЪ СЯ НАШІ МО-
 ЛЕКНИКО | К҃҃Р ПАХѢМІЕ ЕПКѢ РАДѢСКИ . И СЧИ|НИЛИ ЕСМО ЗА НАШЕ
 ЗАРАВІЕ И ЗА СПЕНІЕ | АШІ ГПСА-МИ И ДАЛИ ЕСМИ НАШЕИ МИТРО-
 ПОЛИ | РАДѢСКОИ . ИДЕЖЕ Е ХРА СГГО АРХІЕРАРХА И ЧЮ|ТВОРЦА НИ-
 КОЛЫ . ѡ . ЗЛА А НА ЕПКѢ ПАХѢМІЕ | ИЛИ ПА КѢ КО БХ ИЗВЕРЕ
 ЕПКА Ѣ НАШЕИ | МИТРОПОЛІИ . А ТОТИ ЕПКИ ПО Е ЖИЕТѢ ССИ |
 ДА ИМАЮ НА СЛЖИТИ В ВСЕ НАШЕ ЖИВОТѢ ДОКОЛѢ | НА ДА БХ ДА
 КѢДЕМЪ ЖИВИ НА КАЖДЕ ЛѢ В НЕ МИРО|НОСИЦА Ѣ ВЕ ПАРАКЛИ А ЗА-
 ѢРА КЖЕНА Л҃҃РГІА | СЯ ВСѢМИ ПОПЫ А ПО НАШЕ ЖИВОТѢ КОКО НА
 ДА | БХ А ѡНИ НА КАЖДЕ ЛѢ ДА ИМАЮ НА СЛЖИТИ | ЗА СПЕНІЕ
 НАШЕ Ѣ ВЕ ПАРАСТА А ЗАѢТРА | Л҃҃РГІЮ И ПА АЦІЕ СЯ КТ ПОКѢСИ И
 НЕ ИСПАХНИ НАШЕ ДАН . . | А ТѢ ДА ИМА ДАТИ ѡВѢТ НА СТРАШНѢ
 СЯ | В ЛѢ . ЗКГ . МЦА . ДѢ . И¹⁾

„Iată eu robul lui Dumnezeu Io Bogdan Voevod, domnul țării Moldovii, a plăcut domniei mele din inimă cinstită și curată și din toată voia noastră și ne-am sfătuit cu rugătoriul nostru chir Pahomie, episcopul de Rădăuți și am rânduit pentru sănătatea noastră și mântuirea sufletului domniei mele și am dat Mitropoliei noastre din Rădăuți, unde este hramul sfântului arhierarh și făcătoriu de minuni Nicolai 800 de zloți, iară episcopul nostru Pahomie sau ori și pe cine va alege Dumnezeu episcop în Mitropolia noastră, și acești episcopi cu toții să ni slujască după moartea lui pe timpul întregii noastre vieți, cât ni va da Dumnezeu să fim în viață, în fie-care an în duminica miropurtătoarelor sara paraclis și dimineăța dumnezeasca liturgie cu toți preoții și după viața noastră, cât ne va da Dumnezeu, au să ne facă în fie-care an sara parastas și dimineăța liturgie pentru mântuire. Și dacă ar îndrăzni cine-va și n'ar împlini dania noastră, acela să aibă a da răspuns la înfricoșatul ju(де)ț) In anul 7023 (1514), luna Decemvrie 8“

¹⁾ Melchisedec, l. c. pag. 61—2; Dr. Kozak, l. c. pag. 111—2 și în traducerea germană Wickenhauser, Radauz, pag. 12 și Set. Onufri, Czernowitz 1881, pag. 50; Olinescu, l. c. pag. 4 susține greșit, că Bogdan, fiul lui Ștefan cel Mare ar fi dat Episcopiei de Rădăuți rangul de Mitropolie. Dlui trimite pe ctitori la inscripția aceasta, care ar fi respectivul decret de înaintare. Dl. Olinescu se vede, că n'a citit inscripția și așa susține aice, ea și în întreg articolul D-Sale, lucruri false.

În altariul bisericii se află pe lângă perețele despre răsărit un fel de prispă de piatră cioplită în forma unui semicerc, care cuprinde cam a triia parte a paretelui amintit. Prispa are o înălțime și lărgime de aproximativ $\frac{1}{4}$ de metru. Ast-fel de prispe se găsesc numai în cele mai vechi biserici, catedrale episcopoești sau mitropolitane și pe dânsle ședeau preoții de-o parte și de alta a arhiereului pe timpul cetirii apostolului.

Biserica posedă din vechile odoare bisericesti numai urmatoarele obiecte:

1. Un vechiu aer cusut cu matasă pe care Hristos se află culcat pe partea stângă, mijlocul corpului lui este înfășurat c'o năframă, iară capul lui împrejurat de raze strălucitoare. Pe aer se văd îngeri și serafimi cusuți cu fir. Aerul încadrat atârna pe perețele stâng din naos imediat lângă s. altariu. ¹⁾

2) Un ulcior pântecos de aramă lucrat în flori cu grumaz foarte îngust. El se întrebuințează pentru spălarea mânelor preoților înainte de proscodie și după sf. liturgie.

3) O icoană a Maicei Domnului zugrăvită pe pânză. ²⁾ Deasupra acestui chip se văd chipurile a doi evangeliști și anume a lui Matei în dreapta și a lui Luca în stânga. În josul chipului Maicei Domnului se reprezintă două epistole pecetluite, un pieptene și o păreche de foarfece, cari toate obiecte sunt ținute de-o cordică întinsă. Icoana poartă următoarea inscripție: „Preosfințitului și milostivului meu părinte Preosfinției sale chirio chir Dositei, Episcopul Rădăuțului cu smerită plecăciune să închină.“

În aceasta biserică în vechime se aflau — după un manuscris din secolul al XVII aflător în biblioteca sinodală din Moscva — întregile moaște ale sf. Leontie ³⁾, cari astă-zi însă nu se mai află într'ânsa,

¹⁾ Cf. și V. Tomiuk, l. c. pag. 238, notița 125 și Jahrbuch des Bukowinaer Landes-Museums ex 1898, pag. 115 și Jorga, Neamul românesc din Bucovina, pag. 124.

²⁾ Jorga, l. c.

³⁾ Описание славянскихъ рукописей Московской синодальной библиотекы, edat de A. Горскій și К. Невоструевъ, Москва 1862, том. III. 3. pag 340: въ Радѡвцахъ въ епѣи стѣи Леонтии чюдотворецъ, лижитъ въ тѣлѣ цѣлхъ: „In Rădăuți la Episcopie zase sf. Leontie făcătoriul de minuni cu întreg trupul“; cf. și Dr. Kozak, l. c. pag. 206, nota 4.

neci nu se știe încotro și-au luat drumul. În Rădăuți nu s'a păstrat nici o amintire a acelor moaște, cari se paré că au fost prădate pe timpul lui Vasile Lupul Vodă pe la anul 1653 ¹⁾, când biserica aceasta a fost prădată de tâlhari ²⁾ respective de Cazacii lui Timuș Hmelnițchi.

Lângă biserică și anume în partea răsăriteană a altariului se află sub zid o lespede mormântară cu următoarea inscripție română:

+ Supt această piatră odichnește robul lui Christos Dumnezeu, ieroschimonachul (Andrian) tată după trup preosfințitului mitropolit a Moldovii Iacov, înmormântat în anul 7256 (1748), Iuni 11. ³⁾

Nu departe de biserică, și anume spre nord-vest dela dânsa, se află o clopotniță masivă de piatră, care a fost sfârșită de Dositei episcopul Rădăuțului în 9 Aprilie a anului 1781. ⁴⁾ Sub dânsa se află un fel de pivniță, care astă-zi se folosește ca o camară, în care se țin lucrurile bisericești ieșite din uz. Răposatul consilier de finanțe Wickenhauser a cetit pe-o fereastă a acestei clopotnițe înainte de anul 1890 următoarea inscripție în limba română: „Cu osârdia și truda cuviosului dichiu Ioanichie a zidit chir Dositei, episcopul acestei Episcopii acest turn cu toată cheltuiala sa în zilele de Dumnezeu iubitoriului împărat Iosif II. în anul 7283 (1774). ⁵⁾

În aceasta clopotniță se află patru clopote, și anume:

1) Cel mai mare este făcut de episcopul Dositei în clopotăria Episcopiei, după cum aflăm din inscripția aflată depe dânsul: „Acest clopot a sfintei Episcopii Rădăuțului, unde este chramul sfântului arhierarch Nicolai s'a făcut cu priveghierea și cheltuiala a de Dumnezeu iubitoriului chir Dositei. Ispravnicul lucrului a fost dichiu

¹⁾ Cf. Miron Costin în *Cronicele României*, I. pag. 340 și Dr. D. Onciul, l. c. pag. 111.

²⁾ Cf. *Anexele*.

³⁾ Dr. Kozak, l. c. pag. 79, nota 2 zice, că aceasta piatră mormântară s'ar fi aflat sub streșina bisericii, ea și când ea astă-zi n'ar mai fi acolo, ceea ce nu corespunde cu adevărul. Rămășițele pământene a călugărului Andrian le-a strămutat episcopul Dositei, la dorința mitropolitului Iacov din 26 Decemvrie 1757 (cf. N-rul 145 al inventariului din mănăstirea Putna) în 20 Ianuarie 1758 la Putna, unde le-a înmormântat în tinda bisericii. Vechia lespede mormântară însă a ramas în Rădăuți. Cf. Wickenhauser, *Set. Onufri*, pag. 242, Jorga, l. c. pag. 126 și 138 și D. Dan, Putna, pag. 40; Jorga, *Inscripții*, II. București 1908, pag. 12, care diferă puțin dela lectura mea.

⁴⁾ Wickenhauser, *Homor*, pag. 238.

⁵⁾ Wickenhauser, *Radauz*, pag. 45—6, probabil că e'odată greșită.

Ioaniț și clopotul s'a vărsat la însa-ș sfânta Episcopie de clopotariul Petru Nemeș în anul 1780¹⁾.

Stricându-se acest clopot a fost de iznou varsat în mai multe rânduri, ultima oară în anul 1896.

2) Clopotul al doilea după mărime, este cel mai vechiu. El se pare c'a fost dăruit Episcopiei de Ștefan cel Mare, căci poartă următoarea inscripție slavonă:

+ ІВАНЪ ШТЕФАН ВОЕВОДА ЗЕМЛИ МОЛДАВСКОИ²⁾

„Ioan Ștefan Voevodul țării Moldovii.“ La finea inscripției se află emblema Moldovii.

3) Se mai află încă două clopote mai mici decât cel al doilea, ele sunt însă de-o proveniență mai nouă.

La finea acestui capitol trebuie să mai amintim, că biserica mai posedă și un jâlț episcopesc de lemn de stejar înfrumusețat cu cioplituri și încrestături făcute cu cuțitul. El a fost aflat de autoriul acestei lucrări în Martie a anului 1906 în pivnița — camară de sub clopotniță, unde sta aruncat cu alte lucruri bisericesti deja ieșite din uz.

Jâlțul a fost trimis la Expoziția din București, unde a fost expus în pavilionul Românilor din Bucovina în despărțitura obiectelor istorice, eară astă-zi se află în Museul țării din Cernăuți.

¹⁾ Wickenhauser, Radauz, pag. 46.

²⁾ O asemenea inscripție poartă un clopot dăruit Episcopiei Romanului de Ștefan cel Mare, cf. Melchisedec. Chronica Romanului, I. pag. 133.

Cap. II.

Inființarea Mitropoliei Moldovii.

În Moldova de sus deja pe la începutul secolului al XII¹⁾ și anume în anul 1164, așadară anterior descălecării, au locuit Români, cari acuma în anul 1234 aveau episcopii lor ortodocși, pe cari Papa din punctul său de vedere îi numește „falsii episcopi” sau „pseudo-episcopi”, care erau foarte activi și făceau chiar proseliți.²⁾

Acești episcopi de bună seamă recunoșteau pe unul dintre dâșii de primul, adică de mitropolit. Se înțelege, că acest mitropolit nu avea neci un feliu de recunoaștere din partea patriarhului constantinopolitan, care, după cum vom vede mai târziu, a urmat abie în 26 Iulie 1401. În aceasta privință biserica Moldovii nu era care făcea începutul, căci știm, că Mitropolia Haliciului, înființată pe la anul 1299,³⁾ fu abie în anul 1345 recunoscută de Ioan IV, patriarhul Constantinoplei.

Episcopii moldoveni îl întitulau pe mitropolitul lor „vlădică”,⁴⁾ care în tăcere purta acest titlu, poate fără neci un feliu de pretenșiune iurisdicționară.

Ast-feliu vor fi mers lucrurile până sub domnia lui Iorg Vodă Koryatowicz (1374—77). Acest domn ortodox însă străin, adus în țară de partidul ortodox, care era greu jignit în simțul său religios

1) Dr. D. Oneiul, *Geschichte der Bukowina*, in Österreich-Ungarn in Wort und Bild, Wien 1899, pag. 61; *Românii din Dacia traiană*, București 1902, pag. 3 și *Originele principatelor române*, București 1899, pag. 85; N. Iorga, *Geschichte des rumän. Volkes*, I. pag. 120 și 59 și *Istoria literaturii religioase*, București 1904, pag. VIII.

2) Iorga, *Geschichte*, pag. 134 și *Istoria bisericii românești*, București 1908, I. pag. 14 și Zimmermann-Werner, *Urkunden*, I. pag. 60—1.

3) Dr. I. Pelesz, *Geschichte der Union*, Wien 1878, I. pag. 378 și 59.

4) Melchisedec, *Chronica Romanului*, I. pag. 58.

de proselitismul romano-catolic instalat în țară prin înființarea unei Episcopii latine în Siretiu, capitala țării la anul 1371 prin Lațcu Vodă.¹⁾

Iurg Vodă deci începù, spre a contrabalansa năzuințele de convertire ale Latinilor, a se îngrijì de instituțiunile ierarhiei ortodoxe din țară,²⁾ cari sub presiunea Latinilor puteau doară numai să vegeteze. Înțelegând, că lucrul principal este să ocupe locul de mitropolit al țării, luà blagoslovenie dela patriarhul de Ohrida³⁾ și puse pe jălțul mitropolitan pe un oare-care Teoctist.⁴⁾

Lui Iurg Vodă deci nu-i se poate atribui meritul de-a fi creat Mitropolia Moldovii, ci numai de-a fi ocupat din vechime existentul, însă prin influința latină vacantul scaun mitropolitan cu persoana unui oare-care Teoctist.

Imprejurarea, că Iurg Vodă s'a adresat la Patriarhatul din Ohrida pentru binecuvântarea amintitei ocupări a scaunului mitropolitan, nu era un novum, ci un obicei vechiu cunoscut la Constantinopole.

Și tocmai această cunoștință de lucruri ni explică cuvintele patriarhului constantinopolitan adresate către Antonie, mitropolitul Haliciului, că „dacă nu s'au adunat numărul recerut de episcopi spre a pute consacra episcopi, să se adreseze mitropolitului Ungrovlahiei.⁵⁾ Patriarhia constantinopolitană adevă știind, că biserica Moldovii nu-i aparține, de aceea neci nu voi, în acest cas să ceară ceva dela Episcopatul ei, și sfătui pe Antonie la anul 1371 să se adreseze celui din Ungrovlahia.

¹⁾ Dr. D. Onciul, l. c. pag. 70—71 și Din istoria României, pag. 16.

²⁾ Dr. N. Dobrescu, Intemeierea mitropoliilor în țară, pag. 73 susține, că sub Lațcu Vodă nu exista nici o episcopie în Moldova. Dacă ar fi fost așa, atunci întrebăm pentru cine a zidit Bogdan Vodă catedrala din Rădăuți și cum se unește teoria Dr. Sale cu spiritul timpului, care pretindea, ca imediat după constituirea politică a unui stat să se așeze și un mitropolit?

³⁾ Dobrescu, l. c. pag. 76 admitând mitropolia lui Iurg susține întărirea ei de patriarhul de Târnova.

⁴⁾ Numele este irelevant, destul că Ureche ni face cunoscut actul ocupării Mitropoliei Moldovii prin un titular (Cf. Cogălniceanu, Cronicele României, București 1872, I. pag. 136).

⁵⁾ Acta patriarchatus, I. pag. 579.

Pe acest sfat deci al patriarhului constantinopolitan nu se poate zidi ca pe o temelie solidă și susține ipoteza, că la anul 1371 în Moldova nu există episcop ortodox.¹⁾

Mitropolitul Teoctist, instituit de Iurg Vodă Koryatowicz, se pare că n'a arhipăstorit lung timp în Moldova și că el probabil a murit după o scurtă arhipăstorie. Lui îi urmă Iosif I., o rudă²⁾ de a lui Petru Mușat Vodă, care era cu metania dela mănăstirea Niamț.³⁾

Acest mitropolit fusese hirotonit de Antonie, mitropolitul Haliciului (1371—91)⁴⁾ din Galiția în anul 1374⁵⁾ întru episcop pentru Cetatea albă pe care Iurg Vodă a alipit-o înainte de 3 Iunie 1374⁶⁾ la Moldova și apoi a supus aceasta Episcopie și partea de nord a Moldovii Arhidiecezei Haliciului.⁷⁾

Probabil, că Petru sau Roman Mușat Vodă a înaintat pe Iosif, episcopul Cetății albe, după moartea mitropolitului Teoctist, nu mult după anul 1374⁸⁾ la rangul de mitropolit al țării, care a condus biserica Moldovii până la anul 1415.⁹⁾

Aceasta înaintare a episcopului Iosif la rangul de mitropolit al țării, s'ar pute aduce ca argument pentru timpuria existență a unei Mitropolii în Moldova.

Existența unei Mitropolii în Moldova în timpuri vechi, adică pe la anul 1370—71,¹⁰⁾ așadară anterioare anului 1381¹¹⁾ o dovedesc

1) Dobrescu, l. c. pag. 73—5.

2) Iorga, Istoria literaturii religioase, pag. 1, pe când Narcis Crețulescu, Istoria sf. mănăstiri Rîșca, Fălticeni 1901, pag. 37 zice, c'ar fi fost fiul lui Petru Mușat Vodă.

3) Melchisedec, Catalogul mănăstirii Neamțu în Revista pentru istorie a lui Tocilescu, anul II. vol. I. fasc. I. pag. 137.

4) Dr. Pelesz, l. c. pag. 392, pe când Melchisedec, Chronica Romanului, I. pag. 49 susține greșit, că mitropolitul Antonie ar fi murit în anul 1376.

5) Dr. Sbiera, Contribuțiuni pentru istorie, Cernăuți 1906, pag. 649. Dl. Iorga în Istoria bisericii rom. P. pag. 50, concede, că Iosif era episcop creat după toate normele canonice de mitropolitul din Halici. Iosif a fost dela 1365 igumen al mănăstirii Neamț, cf. Narcis Crețulescu, Istoria Cetății Neamțu, București 1905, pag. 29.

6) Hășdău, Istoria critică, I. pag. 89 și G. Popovici, Anul dela Martie în Moldova. București 1905, pag. 15, nota 6.

7) Acta patriarchatus, II. pag. 528 și 19 și Hormuzaki, Documente, I.,₂ pag. 160.

8) D. Onciul în Convorbiri literare, XIX ex 1885, pag. 339 și 59 și Dobrescu, l. c. pag. 89, 90 și 91, nota 1.

9) Cf. Dobrescu, Contribuțiuni, în Convorbiri literare ex 1906, pag. 1043.

10) Onciul, l. c. pag. 71.

11) Xenopol, l. c. II. pag. 140 și Dobrescu, Intemeierea Mitropoliilor, pag. 80.

relațiunile grecești, cari amintesc între Mitropoliile ortodoxe și una pentru Mavrovlahia.

Despre Mitropolia Moldovii se face amintiri și în catalogul Mitropoliilor din anul 1387.¹⁾

Mai departe actele patriarhale ni relatează de un mitropolit al Moldovii, care în anul 1393²⁾ a participat la sinodul endemic din Constantinopole. Tot ele vorbesc de un mitropolit al Moldovii în anul 1395.³⁾

Precum am amintit deja mai sus mitropolii Moldovii nu î-și luau binecuvântarea dela patriarhul ecumenic din Constantinopole. Primind deci Patriarhia din Constantinopole știri despre moartea mitropolitului Moldovii și poate nu cele mai bune informațiuni despre deja nou instalatul mitropolit Iosif și episcopul Meletie⁴⁾, se crezù în drept cumcă poate interveni și află timpul priincios de-a supune biserica Moldovii sub ascultarea sa. Ea deci trimise la Moldova mai întâi pe un delegat, anume Teodosie⁵⁾ și apoi numi pe un oare-care Ieremie — probabil grec — ca mitropolit al Moldovii. Acesta însă n'a fost recunoscut, neci primit de Moldoveni, cari țineau la Iosif, mitropolitul lor indigen.

Alungatul mitropolit Ieremie rosti în anul 1394 anatema asupra întregului clir moldovinesc și patriarhul constantinopolitan Antonie la rândul său întări aceasta anatema.⁶⁾

Abie puternicei întrepuneri a lui Alexandru Vodă cel Bun îi succese aplanarea acestui neplăcut conflict ecleziastic și Matei, patriarhul constantinopolitan recunoscu în fine, după mai multe tractări, prin scrisoarea din 26 Julie 1401⁷⁾ pe Iosif de ως γνήσιος Μητροπολίτης⁸⁾ adecă „mitropolit adevărat“.

1) Melchisedec, *Chronica Romanului*, II. pag. 44.

2) *Acta patriarchatus*, II. pag. 167 și 174.

3) Dobrescu, l. c. pag. 80.

4) Dl. Iorga, l. c. îl numește pe acest episcop „un concurent al episcopului Iosif“. Noi credem, că el a fost un episcop cu eparhie.

5) *Acta patriarchatus*, II. pag. 531.

6) Xenopol, l. c. II. pag. 239—41 și Melchisedec, l. c. pag. 59.

7) *Acta patriarchatus*, II. pag. 528—32 și D. Onciul, *Datele cronicelor moldovinești*, București, pag. 14.

8) *Acta patriarchatus*, l. c. pag. 532; Onciul, l. c. nota 1 și Dobrescu, l. c. pag. 106. Lui Iosif, care după recunoaștere a petrecut timp mai îndelungat în Constantinopole, să-i

Tomai cearta Moldovenilor cu Patriarhatul din Constantinopole este o nouă dovadă pentru existența unei Mitropolii în Moldova din vechime, căci dacă în Moldova n'ar fi existat o Mitropolie ab antiquo, atunci Patriarhatul ar fi putut să-i denege lui Iosif recunoașterea simplu din motivul, că în Moldova n'a existat nici când o Mitropolie, prin urmare nici nu putea ave un titular, ceea ce ea însă n'a făcut-o fiind-că știa, că în Moldova exista o Mitropolie de timp îndelungat.

Izbutind Alexandru Vodă cel Bun să aplaneze cearta între biserica Moldovii și Patriarhatul din Constantinopole merse pe calea apucată un paș mai departe și dădù Mitropoliei Moldovii un anumit cerc iurisdicționar supuindu-i episcopiile de Roman și de Rădăuți cu episcopii lor.

În Moldova existau din vechime pe lângă mitropolit și episcopi. Și după moartea episcopului Meletic întâmplată după anul 1395,¹⁾ au fost episcopi în țară, căci știm, că pe mitropolitul Iosif l'au asistat arhieriei²⁾ cu ocaziunea [primirii moaștelor sf. Ioan cel Nou, aduse de Alexandru cel Bun din Cetatea albă la Suceava³⁾], noua reședință domnească și mitropolitană.

Împrejurarea, că Grigorie Țamblac, care a descris muncile sf. Ioan cel Nou și pompoasa primire a moaștelor lui în Suceavă, numește pe Iosif „arhiepiscop“, iară pe asistenții ierarhi „arhieriei“⁴⁾ a putut conduce la credința, că în anul 1402 în Moldova n'ar fi existat un mitropolit, ci numai un episcop cu niște arhieriei titulari, nu însă episcopi eparhioți⁵⁾ sau cu alte cuvinte, că pe acel timp în Moldova încă nu se înființase nici Mitropolia, nici Episcopiile țării.

fi succes, că Patriarhatul recunoscă în 21 Maiu 1416 neatârănarea Mitropoliei Moldovii, cf. Dr. Sbiera, l. c. pag. 706—7, ceea ce nu este verosimil.

1) Melchisedec, *Chronica Romanului*, I. pag. 58.

2) Tocilescu, *Revistă pentru istorie etc.* III. pag. 173.

3) D. Onciul, l. c. și S. Fl. Marian, *S. Ioan cel nou dela Suceavă*, București 1895, pag. 21.

4) Gr. Țamblac: *МѢНІЕ СЪГО И СЛАВНОГО МЧНИКА ІОАНА НОВАГО*, edat de Melchisedec în *Revista pentru istoria etc.* II. vol. I. fase. I. pag. 173.

5) I. Bogdan, *Un document dela Alexandru cel Bun*, *Convorbiri literare* ex 1901, pag. 364.

După cum însă am aratat mai sus Matei, patriarhul Constantinopolei recunoscuse în 26 Iulie 1401 pe Iosif de „adevărat mitropolit“ al țării, care fusese instituit în aceasta calitate încă în anul 1387 în scaunul deja existent de mai înainte și de oare-ce acum Iurg Vodă Koryatowicz mutase reședința domnească — și probabil și cea mitropolitană — la Suceavă,¹⁾ prin urmare era Iosif arhiepiscop și mitropolit de facto, căci reședea în capitala țării. Unde însă există un arhiepiscop-mitropolit și arhieriei, acolo trebuie să existe și episcopi cu eparhii, dacă nu cumva acea numire era numai titulară, care însă în biserica Moldovii n'a existat.

Și pentru cazul, că Iosif n'ar fi fost recunoscut ca mitropolit de patriarhul din Constantinopole și din acele timpuri am avea numai știrea lui Țamblac despre referințele ierarhice ale Moldovei, chiar și atunci am pute susține aproape cu siguranță, că Moldova în anul 1402 poseda o Mitropolie cu un mitropolit în frunte, căci titulaturile de „arhiepiscop“ și de „mitropolit“ însemnează mai mult sau mai puțin una și aceea. Titlul de arhiepiscop se dă într-o țară primului episcop, spre a-l distinge de ceilalți episcopi supuși lui, și care rang este asemenea celui mitropolitan.²⁾ Ba el se ținea și se ține de mai însemnat decât cel de mitropolit,³⁾ căci și patriarhul din Constantinopole se intitula „arhiepiscop“⁴⁾ și mitropolii Moldovei se intitulau: „arhiepiscop și mitropolit al Sucevei“.⁵⁾ Că titlul de arhiepiscop este superior celui de mitropolit rezultă și din împrejurarea, că mitropolitului Gheorghe Movilă i-se impută, că el ar fi ambițios și vanitos, de oare-ce începuse să se intituleze „arhiepiscop și mitropolit al Sucevei“.

Tot așa are să se înțeleagă numele de „arhieriei“ dat de Țamblac ierarhilor țării, cari l'au asistat pe mitropolitul Iosif la primirea moaștelor sf. Ioan cel Nou în Suceavă. Arhieriu este aice probabil

¹⁾ Xenopol, *Istoria Românilor*, II. pag. 137.

²⁾ Dr. Nicodim Milaș, *Das Kirchenrecht der morgenländischen Kirche*, Zara 1897, pag. 260.

³⁾ Melchisedec, *Chronica Romanului*, I. pag. 108.

⁴⁾ *Acta patriarchatus*, II. pag. 528.

⁵⁾ Cf. Dr. Kozak, I. c. pag. 25 și 137, Iorga, *Inscripții*, București 1895, I. pag. 31, nr. 67 și 68; 34, nr. 78; 41, nr. 89 ș. a.

sinonim cu episcop eparhiat și titlul acesta este comun pentru toți episcopii, ba chiar și pentru mitropolit.¹⁾

Cronicariul Ureche²⁾ ni istorisește, că Alexandru cel Bun „au tocmit boeriile mari în sfat, de chivernisala țării și a pământului Moldoviei“ și apoi „și au făcut mitropolit și i-au dat scaun o sfântă mănăstire în orașul Sucevei, să fie mitropolie, lângă curtea domnească, dându-i multe sate și ocini, să fie de poslușanie sfintei Mitropolii. Dat'a și o samă de ținuturi în eparhia mitropolitului, făcându-l episcop legii.

Mai făcut-au și al doilea episcop, după mitropolit, la sfânta mănăstire în oraș în Roman și-i dede eparhie o parte din ținuturi, pe sub munte în jos.

Mai făcut-au și al treilea episcop la mănăstirea Rădăuții și eparhie i-au dat ținuturile din partea de sus, despre țara leșească.“

Boerii existau în Moldova și înainte de Alexandru cel Bun, însă fiind Moldova un stat tânăr cu un trecut de abie 1½ secol, ele nu puteau să fie așa organizate și dezvoltate precum erau ele la alte curți vechi. Alexandru cel Bun deci le-a dezvoltat.

Mitropolie și Episcopii existau în țară, însă și ele, ca și boeriile țării, nu erau organizate și Alexandru cel Bun a dezvoltat ierarhia bisericească a Moldovii, cărei i-a dat la reorganizare o formă stabilă.

Dară Alexandru cel Bun, după ce reorganiză ierarhia Moldovii în modul arătat de cronicar, stători și locul episcopilor în sfatul țării: „dacă au așezat vlădici, le-au făcut cinste mare, că le-au pus scaunele de au șezut din dreapta Domnului, mai sus adecă, mai aproape de Domn, decât toți sfetnicii“. ³⁾

Din capitolul prezent ni-am putut convinge, că în Moldova o Mitropolie și Episcopii existau din vechime cari însă au fost stabilizate propabil abia de-odată cu înjghebarea statului Moldovii.

1) Și mitropolitul se amintește la încunjurarea cea mare cu cuvintele: „Să amin-tească. Domnul Dumnezeu Arhieria Ta . . . : “.

2) *Chronicele României*, I. pag. 137.

3) *Ureche în Chronicele României*, I. pag. 137.

Lui Iurg Vodă Koryatowicz i-se cuvine meritul c'a ocupat, într'un timp de mare pericol pentru ortodoxia țării, vacanta Mitropolie și Episcopieile, iară lui Alexandru cel Bun c'a reorganizat¹⁾ existenta ierarhie a bisericii moldovene, dând Mitropoliei, cât și episcopiilor țării cercul lor de activitate, rangul și iurisdicțiunea ce le competea.

¹⁾ Cf. și Dr. D. Onciul, l. c. pag. 77 și N. Iorga, Istoria bisericii românești I. pag. 60.

Cap. III.

Prima reședință a Mitropoliei Moldovii.

Nou înjghebatul stat Moldova la început se compunea numai din ținuturile Baia—Câmpulung—Rădăuți¹⁾, deci este mai mult decât probabil, că vlădica, respective mitropolitul a residat în Rădăuți²⁾, căci prima capitală a țării Baia era populată mai mult cu negustori Sași, prin urmare neci nu putea să aibă pe atunci o biserică potrivită pentr'o catedrală ortodoxă. Asemene și Câmpulungul, care cu toate că n'a fost reședință domnească, neci n'avea o biserică potrivită, pe când Rădăuțul, unde se strămută reședința domnească dela apropiatul Volovăț³⁾, împlinea aceasta condițiune, căci avu mai întâiu o biserică de lemn și apoi una trainică și spațioasă de piatră, zidită de Bogdan I. Vodă.

În credința, că mitropolii Moldovii au residat la început în Rădăuți, ne întărește și împrejurarea, că Bogdan I. Vodă a pro-văzut altariul bisericii din Rădăuți cu un fel de prispă de piatră cioplită⁴⁾ în scopul, ca pe ea să șeadă preoții conliturgisitori împrejurul Arhiereului pe timpul cetirii apostolului. Astfel de prispe aflându-se numai în cele mai vechi biserici, cari erau catedrale⁵⁾, trebue numai decât să bănuim, că în Rădăuți a residat mitropolitul Moldovii înainte de mai târziu înființata Episcopie în acest loc, căci în altfel acel sediu din altar n'ar ave neci un rost.

Apoi împrejurarea, că mai apoi în toată forma sistemizata Mitropolie a Moldovii a posedat din vechime satul Vicovul de

¹⁾ Iorga, Geschichte des rum. Volkes, II. pag. 284.

²⁾ Melchisedec, Mitropolitul Gr. Țamblac, I. c.; O vizită la câte-va mănăstiri, pag. 46—7; Wickenhauser, Set. Onufri, pag. 50 și 243; cf. și Dobrescu, Intemeierea metropolilor, pag. 81.

³⁾ Iorga, Neamul românesc din Bucovina, pag. 168 și 185.

⁴⁾ Cf. cap. I. pag. 14 al acestui stadiu.

⁵⁾ Olinescu, I. c. pag. 6.

jos,¹⁾ situat în imediata apropiere a Rădăuțului, cu moară pe Suceavă și vamă și satul Greci,²⁾ pe Siret sub Siret dăruit apoi de Alexandru cel Bun în 7 Ianuarie 1402 Episcopiei din Rădăuți,³⁾ ne întărește în credință, că prima reședință a Mitropoliei Moldovii a fost în Rădăuți.

Dară aceasta se confirmă și prin împrejurarea, că domnii Moldovii știau, că Rădăuțul a fost reședința mitropolitană, căci ei au numit în uricele lor Rădăuțul „Mitropolie“.

Așa Ștefan cel Mare a numit în documentul din 30 August 1479,⁴⁾ prin care conferă Episcopiei de Rădăuți iurisdicțiunea civilă și penală asupra locuitorilor din Rădăuți și Coțman, Rădăuțul de șasă ori Mitropolie, iară pe ierarhul de acolo episcop. Aceasta împrejurare ne dovedește clar, că Ștefan Vodă a dat Rădăuțului titlul ce-l avuse ab antiquo, iară persoanei ierarhice de pe timpul său, numai titlul de episcop, care i-se cuvine, de oare-ce atunci titularii Rădăuțului erau numai episcopi. Este mai pe sus de ori-ce îndoială, că Ștefan cel Mare a dat Rădăuțului, ca să se păstreze în memorie pentru viitorime, acel atribut, care-i competența pe baza istoriei.

Rădăuțul se numește „Mitropolie“ și în inscripția din 18 Noiembrie 1504 de pe icoana sf. Nicolai,⁵⁾ care a fost înnoită de mitropolitul Gheorghe Movilă în anul 1599.⁶⁾

¹⁾ George, mitropolitul Moldovii a schimbat acest sat cu Ștefan cel Mare pentru moșiile sale parintești: Vereșcanii cu mori pe Siret și Ungureni care apoi l'a dăruit în 20 Septembrie 1478 mănăstirii Putna (Wickenhauser, Putna, I. pag. 44 și II. pag. 162—4 și Bochotin, Wien 1874, pag. 24 și C. Erbiceanu, Istoria Mitropoliei Moldoviei și Sucevei, București 1888, pag. 20, unde Vicovul de jos se numește „Vicovul mic“.

²⁾ Mitropolitul Teoctist îl vându în 12 Septembrie 1463 boerului Toader Prodan, al cărui fiică Marina, soția lui Luca Ecobăscul, îl schimbă cu Ștefan cel Mare pentru satul Hromobitnaja pe Nistru și 200 lei tatarăști și care îl darui în 6 Aprilie 1488 mănăstirii Putna (Wickenhauser, Set. Onufri, pag. 50 și Putna I. pag. 47 și Dan, Putna, pag. 180. Cf. Iorga, Studii și documente, V. pag. 385—6.

³⁾ Wickenhauser, Putna I./1, pag. 47.

⁴⁾ Cf. Documentul original în Anexe. S. Teodorescu-Kirileanu, Ștefan Vodă, pag. 98—100 și nr. 33 din tabla de materii.

⁵⁾ Cf. inscripția nr. 1 din Anexe. Icoana această se păstrează sub nr. 469, vezi ilustrațiunea.

⁶⁾ Cf. inscripția respectivă din Anexe.

Rădăuțul se numește mai departe de două ori „Mitropolie“ și în documentul lui Bogdan Vodă Chiorul din 8 Decembrie 1514,¹⁾ săpat în piatră și prins în zidul răsăritean al altariului din biserica Rădăuțului și în inscripția unei liturgii slavone din anul 1558,²⁾ aflătoare în biserica din Plata lângă Cluj în Ardeal.

Precum Rădăuțul a fost numit Mitropolie, așa și ierarhii ei ab antiquo au fost titulați „arhiepiscopi“, precum ne dovedește Grigorie Țamblac în Viața sf. Ioan cel Nou³⁾ și inscripția aflătoare pe un manuscript din mănăstirea Putna.⁴⁾

Și numai în vederea, că în Rădăuți înainte de Episcopie a fost Mitropolia țării, episcopul Dositei a putut susține, că Episcopia de Rădăuți este cea mai veche Episcopie din întreaga Moldovă.⁵⁾

La întrebarea, când și-a avut Mitropolia Moldovii reședința sa în Rădăuți, răspundem, că probabil încă de înainte de întemeierea statului Moldovii și până la reorganizarea definitivă a afacerilor ierarhice din Moldova prin Alexandru cel Bun.

Se poate susține aproape cu siguranță, că Teoctist, mitropolitul instituit de Iurg Vodă Koryatowicz a residat în Rădăuți.⁶⁾

Tot la Rădăuți trebuie să-și fi strămutat și mitropolitul Iosif reședința sa⁷⁾ din Cetatea albă, care pe atunci se afla sub stăpânirea Moldovii.

Dacă pe acele timpuri Suceava ar fi fost reședința mitropolită, de Siretiu nici vorbă nu putea fi, de oare-ce la curtea moldoveană atât puternicul episcop romano-catolic de acolo n'ar fi tolerat în Siretiu o reședință a unui mitropolit ortodox, atunci cronicariul Ureche istorisind reorganizarea ierarhiei bisericești în Moldova prin Alexandru cel Bun, n'ar fi zis apriat „să fie Mitropolie, lângă

1) Vezi cap. I, pag. 13 din acest studiu.

2) Cf. inscripția resp. din Anexe.

3) Revista pentru istorie etc. II., vol. I. fasc. I. pag. 173.

4) Cf. Mineiul pentru luna Noemvrie de sub nr. 577/IV din mănăstirea Putna, apud D. Dan, Putna, pag. 78—9, nr. 22.

5) Wickenhauser, Radauz, pag. 73.

6) Cf. Dobrescu, l. c. pag. 81, care susține corect, că Suceava nu putea să fie rezidența acestui metropolit, pentru că ea nu era atunci capitala țării.

7) Melchisedec, Mitropolitul Gr. Țamblac, în Revista pt. istorie etc. I. fasc. I. pag. 61 vezi și Iorga, Istoria bisericii românești, I. pag. 49, care concede, că Iosif, va fi locuit în țară, lângă Domn.

„curtea domnească“, adică acolo, unde încă nu era. Prin urmare putem susține, că reședința mitropolitană a fost strămutată de Alexandru cel Bun pe timpul reorganizării afacerilor ierarhice din țară dela Rădăuți la Suceavă, unde se strămută mitropolitul Iosif probabil cu ocasiunea primirii moaștelor sf. Ioan cel Nou în Suceavă.¹⁾

Mitropolitul Iosif însă, care ca bărbat evlavios ce era nu-i plăcea zgomotul unei capitale ca Suceava, spre sfârșitul vieții sale rezida în singuritatea mănăstirii dela Boiște (lângă târgul Neamțu), unde a fost chilia vlădicăi Iosif.²⁾

Dară și tradițiunea ne întărește în credința, că Rădăuțul înainte de Alexandru cel Bun a fost sediul Mitropoliei Moldovii, căci ea ne vorbește de o Mitropolie a țării de jos și una a țării de sus. Sediul celei de jos a fost Romanul, eară a celei de sus desigur Rădăuțul, Suceava pe acest timp de sigur că nu, ci abie mai târziu.³⁾

¹⁾ Iorga, Studii istorice asupra Chilie și Cetatea albă, București 1900, pag. 79 și Istoria bisericii, pag. 53.

²⁾ Melchisedec, l. c. pag. 42.

³⁾ Dobrescu, l. c. pag. 81 și Melchisedec, Chronica Romanului I. pag. 107.

Cap. IV.

Dotarea și clasificarea Episcopiei de Rădăuți.

Mitropolia Moldovii a fost dotată din vechime de Alexandru cel Bun cu satele: Vicovul de jos cu moara și vama,¹⁾ Grecii pe Siretiu,²⁾ și în 7 Ianuarie 1402 cu Avăreștii³⁾ și apoi cu un aer, care și astăzi se păstrează în Biserica din Rădăuți.⁴⁾ Mitropolitul George a schimbat Vicovul de jos cu moara și vama în 20 Septembrie 1479⁵⁾ cu Ștefan cel Mare, care atunci dăruie acest sat mănăstirii Putna, pentru satele Verecicanii și Ungurenii. Mutându-se sediul Mitropoliei dela Rădăuți la Suceavă trecură și susamintele sate dela Rădăuți la Suceavă.

Episcopiei remase în Rădăuți în locul Mitropoliei i-a dat Alexandru cel Bun prin un uric scris⁶⁾ următoarele ținuturi sub iurisdicțiunea ei și anume: O parte din ținutul Sucevii, ținutul Dorohoiului, Hotinului și Cernăuțului⁷⁾ și câte-va părți din Galiția de jos,⁸⁾ respective Pocuția.⁹⁾

1) Wickenhauser, Putna, II. pag. 162—4 și Bochotin, pag. 24.

2) L. c. I. pag. 47 și Set. Onufri, pag. 50 și 179 și Dan, Putna, pag. 180.

3) Wickenhauser, Putna, I. pag. 47. Acest sat a trecut dela Mitropolia Moldovii în proprietatea Putnei pe baza priorității de cumpărătură rezervat de Alexandru cel Bun pentru domni țării (Dan, Putna, pag. 202 și Wickenhauser, Set. Onufri, pag. 179).

4) V. Tomiuk susține fără a documenta în Mitteilungen der k. k. Central-Commission, Wien 1898, tom. 24, pag. 238, notița 125 și în Jahrbuch des Bukowiner Landes-Museums, Czernowitz 1898, pag. 115, că acest aer ar fi fost cusut de o doamnă a lui Alexandru cel Bun.

5) Wickenhauser, Putna, I. pag. 44 și Dan, Putna, pag. 168.

6) Cf. respectivul uric din Anexe.

7) Melchisedec, Chronica Romanului, I. pag. 43.

8) Crețulescu Narcis, l. c. pag. 40 zice, că câte-va părți din Galiția de sus, ceea ce este imposibil, de oare-ce numai Pocuția, situată în Galiția de jos, putea să fie supusă Episcopiei de Rădăuți.

9) Iorga, Istoria bisericii, I. pag. 91.

Amintitul domn a și asigurat Episcopiei de Rădăuți existența ei, căci el i-a dăruit în 6 Iulie 1413 ¹⁾ soacrei sale Anastasia, fiica lui Lațcu Vodă și văduva lui Iurg Vodă Koryatowicz, ²⁾ domeniul Coțman în uzufruct pe viață cu stipulațiunea, că după moartea ei -acest domeniu să treacă în proprietatea Episcopiei de Rădăuți, ³⁾ ceea ce se și întâmplă după moartea Anastasiei din 26 Martie 1420. ⁴⁾

Tot Alexandru cel Bun să fi dăruit Episcopiei și satul Rădăuți. ⁵⁾

Dară și succesorii acestui mărinimos domn s'au îngrijit de Episcopia de Rădăuți înzestrându-o cu privilegii și donațiuni. Așa i-a dat Ștefan cel Mare prin uricul din 30 August 1479 ⁶⁾ privilegiul iurisdicțiunii civile și penale asupra locuitorilor din Rădăuți și Coțman și satele aparținătoare de dânsul.

Tot Ștefan cel Mare i-a dăruit 3 familii de Țigani prin uricul din 13 Noemvrie 1486. ⁷⁾

Ștefan cel Mare a întărit mai departe drepturile iurisdicționale ale Episcopiei de Rădăuți asupra bisericelor supuse ei, scoțând însă unele biserici de sub iurisdicțiunea Episcopiei și dându-le sub cea a mănăstirii Putna, supuind însă Episcopiei în schimb alte biserici prin uricul din 15 Martie 1490. ⁸⁾

¹⁾ Cf. Schematismus pro 1882, pag. 3 și o traducere germană a documentului din Anexe.

²⁾ Iorga, Studii și documente, VI. pag. 627 și Geschichte des rum. Volkes, I. pag. 285, nota 1.

³⁾ Cf. Documentul din Anexe, apoi G. Popovici, l. c. pag. 19, nota și D. Onciul, Datele cronicarilor, pag. 14, nota 1.

⁴⁾ Dr. Kozak, l. c. pag. 109.

⁵⁾ Schematismus pro 1882, pag. 3 și Protocolul tabular din Martie 1782, pag. 819—24.

⁶⁾ Cf. originalul în Anexe.

⁷⁾ Dr. O. Popescul, Câte-va documente moldovene, Cernăuți 1895, pag. 18—20; cf. Anexe.

⁸⁾ Cf. documentul original din Anexe. El a fost publicat de A. S. Petrusiewicz în „Бывшая Радовецкая епископія на Буковинѣ“ în Литературный Сборникъ издаваемый галицко-рускою матицею, Во Львовѣ 1885, pag. 175—180. El unele a adaos, iară altele cetind în grabă le-a elaset din textul documentului. O copie fidelă a versiunii publicată de Petrusiewicz a fost publicată de Gh. Ghibănescu în Uricarii XVIII, pag. 59. Și E. Воробкевич l'a publicat în Candela ex 1897, pag. 298—302, însă cu mai multe greșeli și elăsări de propozițiuni întregi. Despre tractatul lui Воробкевич, vezi D. Dan, Episcopia de Rădăuți în

Tot acest principe a dăruit Episcopiei Rădăuțului în anul 1493 un acoperemânt pentru sf. daruri construit din atlas albastru deschis, pe care Domnul nostru Isus Hristos este înfățișat ca arhiereu stând înaintea sf. mese și dând sf. apostoli, cari stau împrejurul sf. mese, sf. cuminicătură. Imprejurul acestui grup se află alți 6 apostoli și arhanghelul Gavriil, iară mai sus vedem soarele, lună și mai multe stele cusute cu fir de aur și argint.

Pe marginea de sus a acoperemântului cetim cuvintele din liturgia sf. Vasilie: „ДАСТЬ И СВОИМЪ ОУЧЕНИКОМЪ И АПОСТОЛОМЪ . . .“ (A dat sfinților ucenici și apostoli . . .) iară pe cea de jos inscripția ctitorească în limba slavonă.¹⁾

Tot Ștefan cel Mare a dăruit Episcopiei și alt acoperemânt.²⁾ El a confirmat Episcopiei de Rădăuți dania lui Alexandru cel Bun asupra Rădăuțului și Coțmanului cu uricul din anul 1503,³⁾ iară Bogdan Vodă Chiorul, fiul lui Ștefan cel Mare, dăruie Mitropoliei de Rădăuți suma de 800 galbini, ca să-i se facă amintire.⁴⁾

Și Ștefaniță Vodă, fiul lui Bogdan Vodă Chiorul a confirmat în 6 Octomvrie 1519⁵⁾ dania lui Alexandru cel Bun privitoare la moșiile: Rădăuți și Coțman, mai dăruind Episcopiei de Rădăuți satul Rohozna și o prisacă pe teritoriul Cernăuțului și întărindu-i o prisacă pe pârâul Cărligătură din județul Iași, pe teritoriul satului Vorovești, cumpărată de episcopul Pahomie dela fostul hatman Petru Vartic⁶⁾ fiul lui Vartic Diacul.⁷⁾

„Serieri“, Cernăuți 1902, pag. 53—9; Un extras al părții prime a acestui document a publicat Dr. Kozak, l. c. pag. 100, iară în traducere germană Wickenhauser, Radauz, pag. 131—5.

1) Acoperemântul s'a păstrat până nu de mult (cf. Melchisedec, O vizită, pag. 54) în mănăstirea Sucevița sub nr. 249 al inventariului, astăzi însă se află în Muzeul arhiepiscopesc din Cernăuți. Inscripția se află în Anexe; cf. și alăturata ilustrațiune.

2) Melchisedec, *Chronica Romanului*, I, pag. 212, nota.

3) Cf. Protocolul aulic de delimitare din 9 Martie 1782 (vezi anexele) și Schematismus pro 1904, pag. 3.

4) Dr. Kozak, l. c. pag. 111—2 și cap. I. acestui studiu, pag. 13.

5) Cf. Documentul nr. 4 din anexe și Protocolul tabular nr. 241.

6) Fiul lui Ionașco a fost postelnice, nepotul său Lupul mare armas (Cf. Iorga, *Studii și documente*, VI, pag. 415).

7) Cf. Creșterile colecțiilor în anul 1906 a bibliotecii Academiei române, București 1907, pag. 94.

Tot Ștefaniță Vodă a dăruit Episcopiei prisaca Hruzca din Crasna cu uricul din 30 Iunie 1522.¹⁾

Și Petru Rareș Vodă a făcut o danie pentru Episcopia de Rădăuți dăruindu-i cu uricul din 23 Aprilie 1529²⁾ satul Gramești³⁾ pe Prut în ținutul Dorohoiului,⁴⁾ care odinioară fusese proprietatea lui Luca Arbure, portar de Suceavă, care a fost decapitat în Hârlău de discipulul său Ștefaniță Vodă în Aprilie a anului 1523 pentru înaltă trădare.

Episcopia, se pare, că cu timpul vânduse sau pierduse o parte din acest sat, căci în anul 1765 poseda numai o parte din Gramești, care fusese hotărnicită încă în 7 August 1760⁵⁾ pentru care hotar episcopul Dositei a dat o carte de blăstăm. În 29 Iulie 1765 Eleana, văduvă după vornicul Dumitrașco Paladi a cerut, ca moșiile Bălileștii și Grameștii să fie hotărâte de către Episcopia de Rădăuți, care în 14 August 1765⁶⁾ a aratat, că posedă în Bălilești o parte a Ciorneștilor, dăruită ei de Maria, văduvă după visternicul Toader Paladi.

Exemplului lui Petru Rareș Vodă îi urmă și Ștefan Vodă, Lacustă, care confiscând o vie de 4 $\frac{1}{2}$ fălci dela spătariul Iurie pentru trădare, căci sculase un hoț respective un asasin asupra lui Vodă, o dăruî Episcopiei de Rădăuți cu uricul din 5 Iunie 1551.⁷⁾

Și Alexandru Lupășneanul Vodă dăruî Episcopiei în Aprilie 1552 suma de 1000 aspri din averea ereditată dela postelnicul Maxim Hrabor, mort fără de copii, cu menința, ca pentru răposatul să se facă pomenire.

Și Vasile Lupul Vodă s'a îngrijit de Episcopia Rădăuțului. Văzând el, că ea n'are cu cine să-ș lucreze locurile și luând în considerare, că ea nu este în stare să-ș procure vecini, de oare-ce

¹⁾ Vezi documentul în anexe.

²⁾ Cf. Anexele.

³⁾ Cf. documentul în anexe. Iorga, l. c. V. pag. 219 și 253.

⁴⁾ Cf. Frunțescu, Dicționarul topografie al României, București 1870, pag. 223. Un Gramești este și în ținutul Hotinului din Basarabia, cf. C. Arbure, Basarabia, București 1899, pag. 719 și charta V administrativă, iară altul există și astăzi între orașele Siretiu și Mihăileni.

⁵⁾ Iorga, l. c. V. pag. 251.

⁶⁾ L. c. pag. 253.

⁷⁾ Arhiva istorică, I/1. pag. 125.

fusees prădată de tâlhari, i-a dat 30 vecini prin uricul din 25 Aprilie 1639.¹⁾

În fine Constantin Maurocordat Vodă a scutit în anul 1742 pe călărășii așezați pe moșiile Episcopiei Rădăuțului dela Coțman de călărășie orânduind, ca ei să dea bir cu țara și să lucreze episcopului.²⁾

Episcopia de Rădăuți a posedat afară de proprietățile enumerate deja încă satele:³⁾ Havîrna pe Prut din județul Dorohoiului, Novosielîța din ținutul Hârlăului, jumătate din satul Bratești,⁴⁾ și a patra parte din satul Balileștii din ținutul Dorohoiului, care fusese proprietatea logofătului Tăutul⁵⁾ al cărui nepoți s'au judecat întreolaltă în 3 Iunie 1629⁶⁾ înaintea lui Miron Movilă Vodă pentru părțile acestui sat. Isac, fiul lui Tudor și nepotul lui Tăutul dispune în 15 Octomvrie 1646⁷⁾ asupra moșiei Balileștii pentru cazul morții sale, iară în 1. Ianuarie 1727⁸⁾ spatariul Paladi cumpără părțile din Balilești dela Teutulești și răzeșul Sandu Talpă, cari apoi au fost hotărnicite la porunca lui Grigorie Ghica Vodă din 2 Ianuar 1727⁹⁾ de spatariul Stroici, cluceriul Albotă și uricariul Dumitru Cafenco. O parte din Balilești,¹⁰⁾ care se afla în proprietatea călugărului Zota Ciornei, strănepotul logofătului Tăutul, o dăruie acesta în 13. Aprilie 1748¹¹⁾ nepotului său Constantin Paladi, biv vel stolnic. Intreaga moșie era în anul 1763 a jîtniceriului Ieremie Bahrinescu.¹²⁾ În ce chip aceste moșii, afară de Balilești, au devenit proprietatea Episcopiei de Rădăuți, nu se știe.

1) Vezi Anexele.

2) Iorga, Studii și documente VI. pag. 343, cf. Anexele.

3) Cf. Protocolul tabular Nr. 241, Wickenhauser, Radauz, pag. 65 și 122—7; Melchisedec, Chronica Romanului, II. pag. 3 și Iorga, Studii și documente, V. pag. 219 și 253.

4) Dr. Werenka, l. c. pag. 169, Consignation ex 10 August 1877.

5) Wickenhauser, Radauz, pag. 124.

6) Uricariul, X. pag. 93—5.

7) Iorga, Studii și documente, V. pag. 399—400.

8) L. c. pag. 232 și 251.

9) L. c.

10) Balileștii sunt astăzi Balineștii dlui Calmuțchi din județul Dorohoiului. Aice se află o biserică zidită înainte de anul 1500 de logofătul Tăutul (Etimologicum Magnum, III pag. 3053—6; Iorga, studii și documente V. pag. 657 și Frunțescu, Dicționarul topografic al României, București 1870, pag. 23).

11) Iorga, l. c. pag. 245—6.

12) Enciclopedia română, I. pag. 375.

Episcopia mai poseda 8 pogoane sau 2 fălci de vie în Focșani¹⁾ și măieriștea „Ogorul domnesc“ din Frătăuțul vechiu.²⁾ Ea făcea pretensiuni la o parte din moșia Iordăneștii a mănăstirii Putna, pentru care parte Nicolai Lețcai, vătavul Episcopiei se judecă în 19 Iunie 1777³⁾ cu Pahomie, proegumenul mănăstirii Putna.

Episcopia a posedat satele amintite din Moldova până la anul 1784, când administrația militară a Bucovinei le schimbă cu visternicul Iordachi⁴⁾ Cantacuzino pentru moșiile sale situate dincoace de cordon: Ipotești, Tisăuț, Corlata și 4 pungi de bani, la cari a mai adaos în anul 1788 și Tolova,⁵⁾ care moșioară astăzi colonizată cu Unguri are o suprafață de 205 fălci și 12 prăjini.

Episcopia Rădăuțului a avut în anul 1777 următoarele venituri: 1. Din moșii = 1310 fl.; 2. Dela 147 clerici = 646 fl. 48 cr., la un loc: 1956 fl. 48 cr.,⁶⁾ iară în anul 1784 veniturile se urcară precum urmează: 1. Din moșia Coțman = 6550 fl.; 2. Din moșia Rădăuți = 1322; 3. Din moșiile: Havorna și Novosielita din Moldova = 350 fl., la un loc = 8222 fl.⁷⁾ Ea își lucra moșia Rădăuți cu Țigani proprii, căci ea în anul 1787 poseda 118 suflete.⁸⁾

Episcopia de Rădăuți a fost pusă de Alexandru cel Bun cu ocasiunea reorganizării ierarhiei din Moldova în rangul al treile, căci cronicariul Ureche ne istorisește, că amintitul domn a mai făcut și al treilea episcop la mănăstirea Rădăuții.⁹⁾ Au provenit

1) Dr. Werenka, l. c. pag. 179.

2) Pe locul acesta se află și astăzi o pivniță veche depe timpul înainte de ocupațiunea Bucovinei. Episcopul Dositei a lucrat aceasta măieriște cu călugării, sincelii săi din Rădăuți. Aceste date tradiționale ni le-a comunicat Preacuvioșia-Sa dl. Arhimandrit mitrofor Teofil Patraș, egumenul sf. mănăstiri Putna, care înainte de vre-o câți-va ani a fost paroh la Frătăuțul vechiu.

3) Cf. respectivul document (nr. 28 din colecțiunea mea) nenumărat din mănăstirea Putna.

4) Iorga, Studii și documente VII. pag. 200—4, iară nu „Ienachi“ cum îl numește Wickenhauser, Rădăuț, pag. 126.

5) Wickenhauser, l. c. și Die deutschen Siedelungen, Czernowitz 1888, II. pag. 127.

6) Dr. Werenka, l. c. pag. 169.

7) Wickenhauser, Rădăuț, pag. 189, iară în Die deutschen Siedelungen, l. c. pag. 81, moșiile din Moldova să fi adus un folos anual de 400 fl.

8) Dr. I. Polek, die Zigeuner in der Bukowina in Jahrbuch des Bukowiner Landes-Museums 1905—6, Czernowitz 1908, pag. 58.

9) Chroniclele României, I. pag. 137.

însă casuri, când episcopul de Rădăuți a fost amintit înaintea celui de Roman, precum în uricul lui Ștefan Vodă cel Mare din 7 Maiu 1473,¹⁾ în cel al lui Alexandru Vodă Lăpușneanul din anul 1560,²⁾ în uricele lui Petru Vodă, Șchiopul din 11 Octomvrie 1583³⁾ și 14 Ianuarie 1584⁴⁾ și în învoelile din: 10 Ianuarie 1586⁵⁾ și 26 Fevruarie 1586.⁶⁾

Aceasta prioritate este a se atribui parte amintirii de vechia Mitropolie din Rădăuți, parte însemnănței persoanei, care pe acele timpuri ocupa jălțul episcopesc din Rădăuți.

Episcopii de Rădăuți purtau titlul de „episcop de Rădăuți și Hotin“ după capitalele teritoriilor supuse iurisdicțiunii lor și pe pecetea Episcopiei se văd bisericele din Rădăuți și Hotin.⁷⁾

Eparhia Rădăuțului însă n'a păstrat pururea hotarele trase de Alexandru cel Bun, căci ea a pierdut iurisdicțiunea asupra Galiției de jos, respective Pocuției în anul 1538 sub Petru Rareș Vodă, iară asupra Hotinului în anul 1713,⁸⁾ care a fost luat de Turci și mai apoi alipit Episcopiei Brăilei. Cu toate aceste se pare, că episcopii de Rădăuți au exercitat iurisdicțiunea lor și mai departe asupra Hotinului, căci Iacov, episcopul Rădăuțului cere prin scrisoarea sa din 8 Mai 1749⁹⁾ dela clirul de acolo pocloanele obicinuite și-l înștiințează, că a destituit pe un protopop înlocuindu-l cu altul.

Hotinul a fost luat dela Turci de Ruși, cari l'au supus iarăși Episcopiei de Rădăuți în anul 1771, după moartea lui Daniil, mitropolitul Proilaviei,¹⁰⁾ sub a cărei iurisdicțiune a stat până la anul 1774, când episcopii din Rădăuți pentru ultima dată se

1) Iorga, l. c. V. pag. 394.

2) Codrescu, Uricariul XIV. pag. 108.

3) Wickenhauser, Moldowitza, pag. 90.

4) Melchisedec, Chronica Romanului, I. pag. 218.

5) Wickenhauser, l. c. pag. 91.

6) Documentul nr. 508 din mănăstirea Sucevița.

7) Cf. sigilul episcopului Dositei.

8) Melchisedec, Chronica Hușilor, București 1869, pag. 148; Wickenhauser, Radauz, pag. 35; E. Popovici, Istorie bisericească, II. pag. 484 și Is. Onciul, Fondul religionarii gr. or. al Bucovinei, Cernăuți 1891, pag. 6.

9) Cf. N-rul 183 al inventariului din mănăstirea Putna din anexe.

10) Acest mitropolit purta pomposul titlu: al Proilaviei, Tomarovei, Hotinului, a toată marginea Dunării și a tot Nistrul și Oerainii, cf. N-rul 98 al inventariului din mănăstirea Putna, cf. Anexele.

întitulează „și Hotinului“¹⁾ și când după pacea din 1774 încheiată între Ruși și Turci Hotinul și cu satele din împrejurime, între cari 25 ale mănăstirilor din Bucovina, trecură în proprietatea Turcilor.²⁾ Dară Hotinul a mai stat încă odată și anume pentru ultima oară — după ocuparea lui de trupele austriace în August 1788 — sub iurisdicțiunea episcopiei Rădăuțului și anume din 1789—1791.³⁾

Incorporându-se partea de sus a Moldovii, Bucovina de astă-zi, pe basa tratatului din 7 Maiu 1775 încheiat la Constantinopole și celui de delimitare dela Palamutca din 25 Fevruarie 1777,⁴⁾ la imperiul Austriei, Episcopia Rădăuțului, care pe acel timp era populată de un episcop și 10 călugări⁵⁾, între cari și vechilul episcopesc ieromonahul Inochentie⁶⁾ a fost deslipită de Mitropolia Moldovii și ajunse, în urma renunțării din partea mitropolitului Moldovii din 24 Aprilie 1781⁷⁾ la dreptul său iurisdicțional, de sinestătătoare și neatârnată.

În 23 Ianuarie 1783⁸⁾ însă ea fu subordonată prin prea înalta rezoluțiune imperială mitropolitului din Carloviț, dară numai în „Dogmaticis et pure spiritualibus“.

Dositei, ultimul episcop de Rădăuți î-și strămută reședința sa, pe basa preaînaltei rezoluțiuni imperiale din 12 Decemvrie 1781⁹⁾ în anul 1782 din Rădăuți la Cernăuți, unde administrația militară a țării îi zidi o simplă reședință episcopală,¹⁰⁾ iară pe basa prea-

1) Cf. Singhilia dela episcopul Dositei din 7. Iulie 1771, nr. 100 al inventariului din mănăstirea Putna și Iorga, Studii și documente, VII. pag. 226.

2) Wickenhauser, Radauz, pag. 189.

3) Codrescu, Uricariul VI. pag. 392; Melchisedec, l. c. pag. 312—317 și Apendice, pag. 160; Is. Onciul, l. c. pag. 6 și 7; Iorga, Studii istorice asupra Chilie și Cetății albe, Bucuresei 1900, pag. 234 și E. Popovici, l. c. pag. 484.

4) Codrescu, l. c. IV. pag. 244—53; Bidermann, Die Bukowina unter österr. Verwaltung, Lemberg 1876, pag. 2; Wickenhauser, Radauz, pag. 46 și D. A. Sturdza și C. Golescu-Vartic, Acte și documente relative la Istoria Renașterii României, Bucuresei 1900, I. pag. 62.

5) Cf. Hotornicele, nr. 1 și 2.

6) Dr. Werenka, l. c. pag. 82. În anul 1768 trăiau în Rădăuți călugării: Isaie și Ilie (cf. Heternica, nr. 4).

7) Dr. Zieglauner, Geschichtliche Bilder aus der Bukowina, Czernowitz 1895, II. pag. 156. Wickenhauser, l. c. pag. 47—8.

8) Schematismus, l. c. pag. 14.

9) Is. Onciul, l. c. pag. 7.

10) Cf. Ilustrațiunea nr. 20.

înaltei rezoluțiuni imperiale din 4 Iulie 1783¹⁾ i-și schimbă titlatura de până acuma „episcop al Rădăuțului“ în „episcop al Bucovinei,²⁾ prin cari ambe acte Episcopia de Rădăuți, care durase — afară de răstimpul cât a fost Mitropolie — 381 ani, se prefăcù în „Episcopia Bucovinei“.

Titlul Episcopiei de Rădăuți însă a reînviat, căci prin preaînalta rezoluțiune împărătească din 30 Noemvrie 1898³⁾ arhimandritul și vicarul general Dr. Vladimir de Repta fu numit „episcop titular de Rădăuți“, care titulatură o purtă până în 17 Octomvrie 1902, când titularul fu numit „Arhiepiscop și Mitropolit al Bucovinei și Dalmației“.

Nu este exclus, ca și în viitor se vor mai numi episcopi titulari de Rădăuți.

1) Schematismus, l. c. pag. 14.

2) În 4 Martie 1782 se intitulă el „episcop exempt a toată Bucovina“ cf. Wickenhauser, Radauz, pag. 150 și 160 iară la 5 Ianuarie 1783 el s'a fost intitulat chiar „archiepiscop“, Cf. N-rul 110 al inventariului ex 1863 din mănăstirea Putna.

3) L. c. pag. 22—3.

Cap. V.

Episcopii de Rădăuți.

Precum am văzut din cele precedente mitropoliți au existat la Mitropolia din Rădăuți deja dela înjghebarea statului Moldovii, însă din nenorocire numele lor, afară de cel al mitropolitului Teoctist și Iosif, nu ni s'a păstrat.

Probabil, că în Rădăuți au fost episcopi dela anul 1402 încoace, adecă dela terminul reducerii Mitropoliei rădăuțene la o simplă Episcopie, căci în alt fel puțin înțeles ar fi avut privilegia lui Alexandru cel Bun prin care a regulat numărul bisericilor, cari aveau să aparție Episcopiei de Rădăuți,¹⁾ iară mai ales dania moșiilor: Rădăuțul și Coțmanul făcută Episcopiei de acelaș domn, dacă Episcopia n'ar fi fost creată, adecă nu s'ar fi ocupat cu titulari.²⁾

Istoria însă nu ni-a păstrat pentru intervalul dela anul 1402 încoace și până la anul 1472, adecă pentru un răstimp de 70 ani numele episcopilor de Rădăuți.

Aceasta îndelungată neamintire se pare, că-ș are cauza în împrejurarea, că pe atunci istoriografia în Moldova era în fașă și uzul de-a induce pe toți ierarhii țării ca martori ai faptelor întărite prin uricele domnești, încă nu era deplin împământinit, doară

¹⁾ Cf. documentul respectiv din anexe în care se zice apriat, că acele biserici au fost supuse Episcopiei și nu mănăstirii din Rădăuți.

²⁾ Iorga, *Geschichte des rumän. Volkes*, I. pag. 337 susține, că în mănăstirea Rădăuțului dela Alexandru cel Bun ar fi residat un egumen bine dotat, care avea să păzească mormintele domnești. Întrebând în treacăt cine a residat acolo înainte de Alexandru cel Bun observăm, că nicăiri în istoria Moldovii — ba nici chiar în întreaga istorie a bisericii ortodoxe — n'am aflat un singur cas, că un egumen să conducă o Episcopie și să tragă folosul moșiilor ei prin un atare restimp. Dl. Iorga în *Istoria bisericii rom.* I. pag. 91, nota 2 concludde, că de oare-ce la anul 1469, când se sfințește mănăstirea Putna, nu era episcop de Rădăuți, de aceea s'au luat pentru acea mănăstire unele sate dela mănăstirea gropniță, adecă Rădăuți. La aceasta observăm, că Ștefan cel Mare a schimbat cu Episcopia de Rădăuți unele sate nu la anul 1469, ci în 15 Martie 1490, tocmai când în scaunul episcopesc din Rădăuți ședea Ioanichie.

numai pentru acele urice prin cari se făceau danii Episcopilor sau mănăstirilor.

Cu toate aceste tradițiunea ni-a păstrat numele unui anumit Ghelasie,¹⁾ care să fi fost așezat de Ștefan cel Mare pe scaunul episcopesc din Rădăuți. Și de oare-ce tradițiunea ne raportează, că el a fost instituit de amintitul domn după moartea titularului de acolo și de oare-ce Ștefan cel Mare a domnit dela anul 1457, iară la anul 1472 aflăm în Rădăuți pe episcopul Ioanichie, trebuie să presupunem, că acest episcop Ghelasie a arhipăstorit în Rădăuți cam pe la începutul domniei lui Ștefan cel Mare, adică cam dela 1458—1471.

1. Ioanichie (1472—1504)

este primul episcop despre care avem știri istorice pozitive. Ștefan cel Mare îl amintește în uricul din 25 Aprilie 1472,²⁾ prin care dăruiește mănăstirii Putna satul Ostrița depe Prut (lângă Cernăuți) care-l cumparase cu 200 lei tătarești dela frații: Tabuci,³⁾ Pojar și Marina și nepoții lor. Tot acest domn face amintire de episcopul Ioanichie în uricul din 7 Maiu 1473⁴⁾ prin care dă satul Ivancăuți din ținutul Cernăuțului unui anumit Cârste, mai departe în inscripția depe piatra mormântară, care a pus-o strămoșului său Lațcu Voevod în 20 Ianuarie 1480,⁵⁾ apoi în uricul din 13 Noemvrie 1486⁶⁾ prin care dăruiește Episcopiei de Rădăuți trii sălașe de Țigani, în uricul din 15 Martie 1490,⁷⁾ prin care supune aceleiaș Episcopii 50 biserici cu preoți, în uricul tot din 15 Martie 1490,⁸⁾

¹⁾ S. Teodorescu-Kirileanu, Ștefan Vodă, Focșani 1904, pag. 98—10 și nr. 33 din tabla de materii.

²⁾ Wickenhauser, Putna I. pag. 39—4, fasc. II. pag. 159—160. Protocolul tabular Nr. 132; Dan, Putna, pag. 194—5.

³⁾ Un boiar Tabuci subserie jurământul de fidelitate a lui Alexandru cel Bun depus în 6 Octomvrie 1407 lui Wladislaw, regele Poloniei (cf. Уляницки В. А. Матеріалы, Москва 1887, pag. 16). El subserie și uricul din 14 Aprilie 1411 prin care amintitul domn dăruiește mănăstirii Moldovița teritoriul Moldoviței cu vama (Wickenhauser, Die Urkunden des Klosters Moldovitza, Wien 1862, pag. 58—9.

⁴⁾ Iorga, Studii și documente, V. pag. 394.

⁵⁾ Melchisedec, O vizită, pag. 63 și Dr. Kozak, l. c. pag. 104.

⁶⁾ Cf. Anexele.

⁷⁾ Cf. Anexele.

⁸⁾ Cf. documentul Nr. 848 din mănăstirea Putna și Dan, Putna, pag. 88, nr. 8 și pag. 20—23.

prin care supune sub iurisdicțiunea egumenului din Putna preoții și bisericele din satele acelei mănăstiri, apoi în tractatul de alianță încheiat cu Ian Albert, regele Poloniei, scris în Hârlău în 12 Iulie 1499¹⁾ și în fine în uricul din 17 Noemvrie 1501²⁾ prin care acordă mănăstirii Putna dările și veniturile dela preoții aflați pe moșiile mănăstirii și sarea necesară din Trotuș. El este amintit împreună cu mitropolitul Georgie, și cu Teoctist episcopul mitropoliei de jos din târgul lui Roman în uricul lui Ștefan cel Mare din 17 Noemvrie 1502³⁾ prin care întărește mănăstirii Putna iurisdicțiunea asupra preoților supuși ei și asupra braniștei.

Episcopul Ioanichie s'a îngrijit și de cele culturale pentru Episcopia sa, căci a comandat la popa Ignat din Coțman, după notița acestuia din 1 Iunie 1504,⁴⁾ un Mineiu pentru luna lui Noemvrie și a sprijinit prin însemnate danii centrul cultural mănăstirea Putna. El a murit în vara anului 1504⁵⁾ și se află înmormântat în partea dreaptă a pronaosului bisericii din Rădăuți înaintea ușii, care de aici duce în podul bisericii. Inscripția de pe piatra-i mormântară până înainte de vre-o 40—50 ani se putea citi,⁶⁾ astăzi însă este ștearsă de picioarele parohienilor acestei biserici și nedescifrabilă.

2. Pahomie (1504—1520).

El a fost cu metania din mănăstirea Sucevița, unde a fost și egumen.⁷⁾ De dânsul ca episcop se face pentru prima oară mențiune în inscripția din 18 Noemvrie 1504⁸⁾ de pe icoana sf.

¹⁾ Hurmuzaki, Documente, II.,² pag. 78—9 și УЛИНИЦКИ, l. c. pag. 176—7.

²⁾ Dan. l. c. pag. 88, nr. inv. 843.

³⁾ Cf. Anexele.

⁴⁾ L. c. pag. 78—9, nr. 22, nr. inv. 577/IV și Dr. Kozak, l. c. pag. 71, nota 2, cf. inscripția din anexe.

⁵⁾ Wickenhauser, Radauz, pag. 11 pune data morții lui Ioanichie pe anul 1503, ceea ce este imposibil, căci dacă ar fi murit în 1503 atunci popa Ignatie în notița din 1. Iunie 1504 l'ar fi amintit ca răposat. Tota așa de falsă este data de 1403 a morții lui Ioanichie, care este tipărită pe o tablă atârnată în biserică pe perețele de-asupra mormântului acestui episcop. El în 1403 de bună seamă, că încă nu era născut.

⁶⁾ Cf. cap. I. al acestui studiu.

⁷⁾ Wickenhauser, Radauz, pag. 11. Mănăstirea Sucevița exista ab antiquo ca un schit, cf. D. Dan, Fundatoriul bisericii din mănăstirea Sucevița, Cernăuț 1907, pag. 4, nota 2.

⁸⁾ Cf. Anexele „Inscripții“, nr. 4.

Nicolai, care se păstrează în mănăstirea Sucevița. Mai departe se amintește el în pomelnicul mănăstirii Moldovița,¹⁾ în uricul de danie a lui Bogdan Vodă Chiorul din 8 Decemvrie 1514,²⁾ în uricul de confirmațiune a aceluia-ș domn din 18 Fevruarie 1515³⁾ prin care atestă, că Toader Corlat⁴⁾ a vândut o bucată din satul său Berchișești cu două case episcopului de Rădăuți Pahomie cu 100 tătărăști, care proprietăți episcopul le-a dăruit mănăstirii Moldovița.⁵⁾

Și Ștefaniță, fiul lui Bogdan Vodă face amintire de Pahomie în inscripția de pe piatra pusă pe mormântul mamei sale Stana în 28 Ianuarie 1518⁶⁾ și în uricul din 6 Octomvrie 1519⁷⁾ dat în Hârlau prin care întărește Episcopiei de Rădăuți satul Rădăuți cu morile din el, satul Coțman cu atinențele: Gavrileşti, Hlivești,⁸⁾ Davidești, Saticov,⁹⁾ Clivodin, Blutna, Suchoverch, Ciaplinea și Valeva,¹⁰⁾ apoi satul Rohozna și două prisăci.

Episcopul Pahomie a dăruit Episcopiei Rădăuțului o proprietate în Cărligatura cumpărată pe timpul domniei lui Bogdan Vodă Chiorul dela boerul Petru Vartie, care în anul 1541¹¹⁾ deveni hatman și părcalab de Suceavă, iară sub Iliș Vodă fu decapitat în

1) Cf. mss. Academiei române nr. 921.

2) Cf. cap. I. pag. 13.

3) Wickenhauser, Moldovitza, pag. 75, nr. 35 și Pumnul, A. Privire răpede peste moșiile mănăstiresci. Cernăuți 1865, pag. 50, Observaciunea 1.

4) Wickenhauser, Woronetz u. Putna, pag. 11 crede, că acest nume s'ar pute deduce dela germanul „Carl“, pe când el lesne se derivă dela „corlată“=Geländer.

5) Cf. Pomelneul mănăstirii Moldovița, manuscriptul Academiei române nr. 921; Schematismus, l. c. pag. 7 susține greșit, că familia Corlațan ar fi făcut acea danie mănăstirii Moldovița.

6) Melchisedec, O vizită, pag. 69 și Dr. Kozak, l. c. pag. 110, pe când Wickenhauser, Radauz, pag. 13 calculează greșit anul cu 1517 și greșit cetește „Septemvrie“ în loc de Ianuarie.

7) Gh. Ghibănescu, Uricariul XVIII, pag. 86—7; Iorga, Studii și documente V. pag. 387; Protocolul tabular nr. 241 și Wickenhauser, Radauz, pag. 135—7.

8) Schematismus, l. c. nu induce acest sat.

9) Wickenhauser, l. c. pune în locul acestui nume numele Laskowa. Posibil, că Saticov să fi fost vechiul nume pentru Laskowa, respective Laschiuca de astăzi.

10) Astăzi Rutenii și cu aliații lor i-au schimosit numele în „Valava“, ca să nu i-se cunoască originea românească.

11) Chroniclele României, I. pag. 203.

Huși în 7 Aprilie 1548.¹⁾ Aceasta danie a fost întărită Episcopiei de Ștefaniță Vodă în 6 Octomvrie 1519.²⁾

3. Teofan I.³⁾ Movilă (1520—1535).⁴⁾

Acest episcop era boeriu-răzeș și cu metania dela mănăstirea Râșca.⁵⁾ El a influențat asupra lui Petru Rareș Vodă, că acesta a rezidit în anul 1532 cu mari spese biserica mănăstirii Moldovița, surpată de un nour.⁶⁾

Episcopul Teofan figurează ca martor, împreună cu Dorotei, episcopul de Roman, în scrisoarea călugărului Nichifor din 16 Ianuarie 1528⁷⁾ prin care acesta dăruiește mănăstirii Niamț satul Dolchești pe Șomuz.

La stăruința lui Teofan Petru Rareș Vodă dăruiește prin uricul din 23 Aprilie 1529⁸⁾ Episcopiei de Rădăuți satul Gramești pe Prut, fost a lui Luca Arbure, portar de Suceavă, pe care Ștefaniță Vodă l'a decapitat în Aprilie a anului 1523 în Hârlău pentru înaltă trădare.⁹⁾

Teofan se mută depe jălțul episcopesc din Rădăuți, căci ajunsese mitropolit al țării. Ultima demnitate s'o fi posedat el în trii rânduri. În primul rând să fi arhipăstorit dela 1535—1550. În acest period și anume în 30 August 1535¹⁰⁾ el a sfințit biserica sf. Dimitrie din Suceavă zidită de Petru Rareș Vodă. El este amintit ca mitropolit

¹⁾ L. c. pag. 206. Un Vartic, probabil fiul lui Petru, era în 17 Mai 1586 vornic de țara de jos, cf. Creșterile colecțiunilor bibliotecii Academiei române în anul 1905, I. București 1907, pag. 120.

²⁾ Iorga, Studii și documente, V. pag. 387.

³⁾ Schematismul, I. c. induce ca urmaș al lui Pahomie, pe un „Procopie“, care ar fi amintit în uricul lui Ștefan Vodă din 6 Octomvrie 1620. La aceasta obiectăm, că uricul lui „Ștefaniță“ Vodă este din anul 1619, și că în el neci urmă de vre-un Procopie nu se află.

⁴⁾ Cf. Hormuzaki — Iorga, Documente, XI. pag. L.

⁵⁾ Crețulescu, I. c. pag. 31 și Dr. Kozak, I. c. pag. 135.

⁶⁾ Crețulescu, I. c. pag. 45.

⁷⁾ Melchisedec, Chronica Romanului, I. pag. 159, iară nu a Hușilor, precum citează fals Schematismus, I. c.; Wickenhauser, Radauz, pag. 135 și Iorga, Istoria literaturii religioase, pag. 44.

⁸⁾ Dr. O. Popescu, I. c. pag. 31—3.

⁹⁾ Bogdan, I., Vechile cronică, I. c. pag. 152.

¹⁰⁾ Dr. Kozak, I. c. pag. 138.

în 8 Noemvrie 1538¹⁾ și în 12 Iulie 1550²⁾ a săvârșit zugrăvirea fresco a pridvorului bisericii din mănăstirea Voronețului.

Teofan să se fi suit și a doua oară pe scaunul mitropolitan în 22 Septemvrie 1564³⁾ pe care să fi șezut, c'o mică întrerupere din anul 1565,⁴⁾ când fugi spre Ardeal și anume până la Bistriță, de unde însă se întoarse în țară după ce primi dela boeriul Hamza și hatmanul Dimitrie, cari îl urmăriseră chezășia cu jurământ dată în numele lui Vodă că nu i-se va face nici un rău, până la anul 1572. De astă dată să fi fost așezat în scaun de Alexandru Vodă Lăpușneanul, pe care mai târziu și anume în anul 1568 l'a călugărit dându-i numele „Pahomie“. El ca exmitropolit a adaos în anul 1579⁵⁾ pridvorul la biserica mitropolitană din Suceavă.

Teofan trebuî să îndure în anul 1572 persecuțiunile lui Ioan Vodă cel cumplit și să fugă eară-și în Ardeal.⁶⁾ Cu acest prilej el fu depus și cafterisit de episcopii țării comandați de domn și de episcopul Eutimie din Ardeal, adus anume pentru acest scop în Moldova⁷⁾ și fu înlocuit cu mitropolitul Anastasie.⁸⁾ El apoi fu restituit, însă în anul 1581 fugi din țară în Polonia împreună cu George episcopul de Rădăuți și cu toată familia Movileștilor făcând așa opoziție contra domniei lui Iancul Vodă Sasul.⁹⁾ El în 20 Ianuarie 1582¹⁰⁾ era exmitropolit.

Venînd însă Petru Vodă Șchiopul, după delăturarea diversilor pretendenți domnești,¹¹⁾ a doua oară la domnie (1582—91), Teofan

1) Iorga, Inscripții, I. pag. 64, cf. și Istoria bisericii românești, I. pag. 109.

2) Dr. Kozak, l. c. pag. 210, nota 1, care din finea inscripției crede a pute deduce, că Teofan atunci ar fi murit.

3) Ureche, Chroniclele României, I. pag. 221.

4) Hurmuzaki, Documente Supplement, II. pag. 248—9 și Iorga, Istoria bis. rom. I. pag. 179.

5) Iorga, Istoria literaturii religioase, pag. 44 și Dr. Kozak, l. c. pag. 135.

6) Schmidt, Suezawa's Denkwürdigkeiten, pag. 136.

7) Iorga, Documentele Bistriței, II. pag. XXXIX.

8) Ureche, l. c. pag. 225 și Analele Academiei române XIX, pag. 242, nota 4.

9) Iorga, Istoria bisericii românești, I. pag. 188.

10) Hurmuzaki-Iorga, Documente XI, pag. L și Iorga, l. c. pag. 160.

11) Ureche, l. c. pag. 230—3.

iarăș fu așezat în scaunul mitropolitan, abdică însă în anul 1587 în favorul lui Macarie¹⁾ și se retrase la mănăstirea Râșca, unde și muri între anii 1587—8.²⁾

4. Teodosie I. (1535—1543 și 1545—1551).

Acest arhiereu era cu metania dela mănăstirea Niamț.³⁾ El a arhipăstorit diecesa Rădăuțului în două rânduri, adecă prima dată dela 1535—43 și a doua oară dela 1545—51.⁴⁾

Pe timpul arhipăstoriei lui Teodosie și anume în toamna anului 1538⁵⁾ a intrat împăratul Soliman în Moldova până la Suceavă. Atunci sau strâns boerii și arhieriei țării la Rădăuți la sfat, de unde au trimis pe boeriul Trifan Ciolpan sol la împărat pentru pace, care le-a hazăzit-o. Deci boerii și arhieriei l'au petrecut pe Soliman până la Dunăre.⁶⁾

Despre Teodosie se face amintire în uricul lui Petru Vodă din 2 Iunie 1546⁷⁾ prin care se întărește lui Teodosie și lui Macarie, episcopul Romanului zapisul, prin care Toader biv vameș ot Suceavă vinde cu 400 zloți părțile răzeșești din satul Orețești a Annei, fiica lui Niagoe și a Mariei, nepoatele lui Oartă și cumpărătura moșiei Lăslăoanii, pe cari le-au dăruit apoi mănăstirii Niamț. Aceste danii au fost confirmate cu uricul din 2 Martie 1548.⁸⁾

Episcopul Teodosie a zidit în 7 Iunie 1549 clisierhia cea veche din mănăstirea Niamț și i-a pus o inscripție pe care și-a săpat numele.⁹⁾

¹⁾ Schmidt, l. c. pag. 132 și Iorga, Istoria bis. rom. I. pag. 189.

²⁾ Hurmuzaki, Documente XI, pag. VIII și Iorga, Istoria literaturii religioase, pag. 44.

³⁾ Crețulescu, l. c. pag. 31.

⁴⁾ L. c., pe când Schematismus induce pentru anul 1544 ca episcop la Rădăuți pe un „Gheorghe“, care să fi dăruit, după Pumnul, l. c. pag. 100 și 135, în 14 Octomvrie 1544 mănăstirii Voronețului satul Sahlineul. In protocolul imperial nr. 54, la care se provoacă Pumnul, nu se vorbește de aceasta danie. Nu episcopul Gheorghe (Movilă) a făcut acesta danie, ci strămoșii lui, care s'a întărit de Petru Schiopul Vodă în 14 Decemvrie 1585, Cf. nr. 54 a protocolului tabular din Anexe, apoi Wickenhauser, Woronetz u. Putna, I. pag. 10, 19 și 110—111 și Radauz, pag. 18, apoi Is. Onciul, Fondul religionar, pag. 43.

⁵⁾ Cf. Șincai, Chronica Românilor ed. I. București 1886, tom. II, pag. 271—5.

⁶⁾ Cogalniceanu, Chronicele României, I. pag. 197.

⁷⁾ Iorga, Studii și documente, VII., pag. 379 și Gh. Ghibănescu, Surete și Izvoade, Iași 1906, I. pag. 262—4.

⁸⁾ Melchisédec, Chronica Romanului I. pag. 178—180 și Crețulescu, l. c. pag. 32.

⁹⁾ Crețulescu, l. c. pag. 31 și Serisoarea lui din 2/XII 906.

Acest ierarh s'a îngrijit de buna stare materială a centrului de cultură, mănăstirea Niamț.

5. Mitrofan (1551—1552).

Și el era cu metania din mănăstirea Niamț.¹⁾ De dânsul se face amintire în uricul lui Ștefan Lăcustă Vodă dat în Hârlău în 5 Iunie 1551²⁾ prin care dăruiește Episcopiei de Rădăuți 4½ fălci de vie confiscate dela spatariul Iurie pentru trădare.

Episcopul Mitrofan a dăruit mănăstirii Pobrata satul Mirceni din ținutul Sucevei, care danie Alexandru Vodă o întări în 20 Martie 1554.³⁾

Mitrofan dela Rădăuți trecu la Mitropolia țării.⁴⁾

El încă pe când era în viață și-a pregătit o lespede pentru mormânt, care se află în mănăstirea Pobrata. Data morții lui însă nu se știe, de oare-ce aceasta nu s'a adaogat la inscripție.⁵⁾

6. Eutimie, întâia oară (1552—1555).

El era după unii⁶⁾ cu metania dela mănăstirea Homorului, iară după alții⁷⁾ dela mănăstirea Niamț, unde să fi fost egumen. Ca atare a scris el viața lui Alexandru Vodă Lapușneanul.⁸⁾

Despre dânsul ca episcop se face prima amintire în uricul lui Alexandru Vodă Lapușneanul dat în Huși în 4 Aprilie 1552⁹⁾ prin care dăruiește Episcopiei de Rădăuți 1000 aspri din averea

1) Cf. Pomelnicul în Erbiceanu, l. c. pag. LV.

2) Archiva istorică, I, pag. 125, nr. 180.

3) Iorga, Studii și documente, VI, pag. 75.

4) Cf. Pomelnicul în Erbiceanu, pag. LVI.

5) Iorga, Inscriptii, pag. 60.

6) I. Bogdan, Vechile cronică, pag. 92; Iorga, Istoria literaturii române, II, pag. 543, nota 1; Wickenhauser, Homor, pag. 23 și Dr. Kozak, l. c. pag. 36.

7) Dr. I. G. Sbiera, Mișcări culturale și literare, Cernăuți 1897, pag. 298 și Iorga, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul și Mitropolia Ardealului, București 1904, pag. 7.

8) Iorga, l. c. pag. 161—2 și 179, unde însă susține, că n'a devenit episcop în Moldova, ci numai în Ardeal, unde fugise și că nu s'ar mai fi întors în Moldova și că Eutimie dela Roman n'ar fi cel dela Rădăuți, ci cel din Ardeal.

9) Archiva istorică, I, pag. 125—6, nr. 181; Wickenhauser, Woronetz und Putna, I, pag. 16 și Radauz, pag. 16 și I. Bogdan, l. c. pag. 81.

moștenită dela postelnicul Maxim Hrabor, mort fără copii, pentru pomenirea răposatului.

Eutimie, din cauze necunoscute, se retrase din scaunul episcopesc.

7. Gheorghe I. (1555—1558).

Despre acest ierarh, care era cu metania dela mănăstirea Putna,¹⁾ se face amintire împreună cu mitropolitul Grigorie și episcopul Macarie de Roman în uricul lui Alexandru Vodă Lăpușneanul din 31 August 1556²⁾ prin care dăruiește mănăstirii Putna 100 lei de aur pentru sănătatea sa, a doamnei Ruxanda și a copiilor săi.

Episcopul Gheorghe, după o scurtă arhipăstorie în Rădăuți demisionă. El, se pare, c'a devenit apoi episcop de Roman și c'a fost ars de viu de Ioan Vodă cel Cumplit³⁾ în anul 1558.⁴⁾

8. Eutimie, a doua oară (1558—1564).

De dânsul se face amintire în inscripția de lângă ușa tindei bisericii de Rădăuți din 30 Iunie 1559,⁵⁾ zidită la îndemnul acestui episcop de Alexandru Vodă Lăpușneanul,⁶⁾ apoi în știrea din 1 Ianuarie 1560⁷⁾ despre sosirea în Moldova a lui Ioasaf, patriarhul Constantinopolei, mai departe în uricul susamintitului domn din anul 1560, în care episcopul Eutimie figurează ca martur împreună cu mitropolitul Grigorie, prin care domnul dăruiește

1) Iorga, O alegere de episcopi moldoveni, retipărire din Răvașul, Cluj 1907, pag. 7.

2) Dr. O. Popescu, l. c. pag. 45—6 și Wickenhauser, Putna, I₂, pag. 193.

3) Hajdeu, Ionu-Vodă cellu Cumplitu, Bucuresti 1865, pag. 38. Dl. Iorga susține în „O alegere de episcopi moldoveni“, cumcă episcopul Gheorghe ar fi ajuns mitropolit al țării, iară în 1578 ar fi fost seos din motive politice și că în 1589 ar fi scris Papei Grigorie al XIII. promițându-i unirea bisericii moldovinești cu cea a Romei. Noi observăm la aceste, cumcă Gheorgie acesta în anul 1578 n'a putut fi seos din scaunul mitropolitan, de oare-ce deja în 9 Iulie 1577 Anastasie se amintește ca mitropolit (cf. Archiva istorică I. pag. 27 și Iorga, Regeste, pag. 894), iară Papei n'a scris acest Gheorghe, ci Gheorghe Movilă.

4) Iorga, Istoria bisericii românești I., pag. 159.

5) Melchisedec, O vizită, pag. 61, Wickenhauser, Radauz, pag. 15 și Dr. Kozak, l. c. pag. 99.

6) Wickenhauser, Geschichte des Klosters Woronetz u. Putna, P. pag. 13 susține greșit, că aceasta tindă ar fi făcut-o episcopul Efrem.

7) I. Bogdan, Vechile cronicе, pag. 11.

mănăstirii Slatina capul sf. Grigorie Teologul, pe care-l cumpărase dela mănăstirea Vatoped¹⁾ și împreună cu mitropolitul Grigorie și Anastasie, episcopul de Roman în dania lui Alexandru Vodă Lăpușneanul prin care dăruiește mănăstirii Vatopedului o chervăsărie în Sulon și câte 300 galbeni roși în fie-care an.²⁾

Episcopul Eutimie a asistat împreună cu Anastasie, episcopul Romanului mitropolitului Grigorie la ungerea lui Iacob Heraclide, Despotul întru domn al Moldovii, după ce acesta bătuse pe Alexandru Vodă Lăpușneanul în 18 Noemvrie 1561 la Verbie.³⁾

De episcopul Eutimie amintește și o notiță din anul 1561 aflătoare pe zbornicul dela Slatina.⁴⁾

Devenind Alexandru Vodă Lăpușneanul, după moartea lui Despot Vodă întâmplată în Noemvrie 1563,⁵⁾ a doua oară (1563—8) domn al Moldovii ucise 47 boeri și căută să puie mâna și pe episcopul Eutimie pentru că se supusese lui Heraclide, iară mai ales pentru-că se făcuse părtizantul lui Ștefan Mâzgă, pretendentul la tronul Moldovii.⁶⁾

Eutimie temându-ș viața părăsi episcopia sa din Rădăuți și fugi, precum o făcură mulți boeri și pretendentul Ștefan Mâzgă, în anul 1564⁷⁾ sau 1566⁸⁾ în Ardeal. Fiind el însă reclamat⁹⁾ de Alexandru Vodă Lăpușneanul, tăinuî treapta sa ierarhică și petrecea în Ardeal dându-se ca un simplu călugăr. Aice se împuse el atât prin știința, cât și prin evlavia sa și fu numit în 5 Octomvrie 1571 pe baza acestor calități, eară în 3 August a anului 1572 fu confirmat ca episcop al Ardealului și părților ungurești cu titlul de „Episcop al Silvașului“, după reședința din mănăstirea Silvașului.¹⁰⁾

¹⁾ Melchisedec, *Chronica Hușilor*, Appendice, pag. 144 și *Chronica Romanului I*, pag. 194.

²⁾ Codrescu, *Uricariul XIV*, pag. 107—111.

³⁾ Ureche în *Cronicele României I*, pag. 211, Cf. și Schmidt, *Suezawa's Denkwürdigkeiten*, pag. 123 și Hormuzaki-Iorga, *Documente XI*, pag. 58.

⁴⁾ Bogdan, l. c.

⁵⁾ Xenopol, *Istoria Romînilor*, III, pag. 88.

⁶⁾ Ureche, l. c. pag. 221.

⁷⁾ Iorga, *Pretendenții domnești*, pag. 211, nota 5.

⁸⁾ Iorga, *Istoria literaturii romine*, II, pag. 543.

⁹⁾ Iorga, *Documentele Bistriței*, II, pag. XLII.; *Pretendenții domnești*, pag. 211 și Dr. A. Bunea, *Vechile episcopii românești*, Blaș 1902, pag. 53.

¹⁰⁾ Bunea, l. c. pag. 54 și Iorga, *Istoria bisericii românești*, II, pag. 355.

Eutimie călători, după denumire, la patriarhul Macarie din Ipek, însă nu spre a fi hirotonit întru episcop, căci știm, că el deja era arhiereu, ci de sigur numai spre aș luă dela amintitul patriarh decretul sau singhilia de instituire, care drept îl aveau patriarhii din Ipek pentru Ungaria dela Turci.¹⁾

Eutimie stătù în Ardeal ca episcop din vara anului 1572 și până în luna lui Martie anului 1574,²⁾ când fu adus de Ioan Vodă cel Cumplit în Moldova pentru caterisirea refugiatului mitropolit Teofan.³⁾ De aice Eutimie nu se mai întoarse în Ardeal, căci amintitul domn îl denumì pentru servițul făcut, episcop de Roman.⁴⁾ Eutimie însă nu arhipăstorì lung timp în Roman, căci după moartea amintitului domn și suirea pe tronul Moldovii a lui Petru Vodă Șchiopul, întâmplată în 25 Iunie 1574,⁵⁾ trebuì să demisioneze,⁶⁾ și să se retragă la mănăstirea Homorului, unde a murit în anul 1583⁷⁾ și este înmormântat.⁸⁾

Eutimie a scris ca episcop de Rădăuți sau poate încă ca egumen al mănăstirii Niamțu, o cronică privitoare la istoria Moldovii pentru anii 1541—1553,⁹⁾ care este o dovadă pentru iubirea lui de literatură și știință.

9. Dimitrie (1564—1565).

Despre acest episcop știm numai atâta, că el a înlocuit¹⁰⁾ pe demisionatul Eutimie și c'a fost ucis în primăvara anului 1565¹¹⁾

¹⁾ L. c.

²⁾ Iorga, Documentele Bistriței, II. pag. XXXIX și XLII—III. și Istoria bisericii românești I. pag. 179 și 180.

³⁾ L. c.

⁴⁾ Melchisedec, Chronica Romanului, I. pag. 209. Despre păstoria lui Eutimie la Roman vorbește A. Cristea, Episcopia Romanului, București 1901, pag. 36 numai cu câte-va cuvinte. Iorga, Istoria bisericii românești, I. pag. 384 și II. pag. 355, și 340.

⁵⁾ Ureche, I. c. pag. 229.

⁶⁾ După părerea dlui. Iorga, Eutimie să se fi reîntors în Ardeal și să fi păstorit la Vad cam până la anul 1579.

⁷⁾ Dr. I. G. Sbiera, Mișcări culturale și literare, pag. 298.

⁸⁾ Wickenhauser, Geschichte des Klosters Homor, Czernowitz 1881, pag. 23 și Dr. Kozak, I. c. 36 și 37.

⁹⁾ Bogdan, Vechile cronicе, pag. 90—2 și Cronicе inedite, București 1895, pag. 3.

¹⁰⁾ Iorga, Studii și documente VII. pag. LXXXV, nota 6.

¹¹⁾ Hurmuzaki-Iorga, Documente XI. pag. 72, nr. CIX. și pag. 589, nota 5.

în Ardeal într'o luptă a lui Bogdan Constantin, pretendentul la domnia Moldovii, cu trupele împăratului Maximilian sub comanda lui Valentin Banffy.¹⁾

10. Isaia (1566—1579).

Acest ierarh se pare, că era cu metania dela mănăstirea Slătina, unde a fost egumen.²⁾ El se pare, că s'a suit pe scaunul episcopesc din Rădăuți încă în anul 1566, adică îndată după moartea episcopului Dimitrie, cu toate că despre dânsul avem știre pozitivă abie în anul 1572,³⁾ când a scris dimpreună cu ceilalți ierarhi și boerii ai țării jurământul de fidelitate depus Polonilor de Ioan Vodă Armeanul.

Episcopul Isaia deveni persoană de încredere a amintitului domn, care-l trimise în misiuni secrete în Ardeal unde se afla în 11 Februarie 1573,⁴⁾ și apoi în Polonia, spre a încheia cu Polonii un tractat de pace⁵⁾ în scopul de-a ajuta tânărului Ioan Vasilevici Groznii, țarul Moscvei să devie rege al Poloniei⁶⁾ și în fine la Moseva, unde-l întâlnim în anul 1573 anunțând țarului Ivan suirea lui Ioan pe tronul Moldovii și cu misiunea să aducă din Moseva în Moldova pe Maria, doamna și pe Petru, fiul lui Ioan Vodă, pe cari însă nu-i mai află în viață, căci de mult muriseră de ciumă.⁷⁾ El și în anul 1574⁸⁾ să se fi aflat în solie.

El se amintește împreună cu mitropolitul Anastasie și cu Istratie, episcopul Romanului în uricul lui Petru Vodă Șchiopul

1) Iorga, Pretendenții domnești în sec. XVI pag. 213.

2) Iorga, Istoria literaturii religioase, pag. 101 și Niamul românesc din Bucovina, pag. 123.

3) Șincai. Chronica Românilor, București 1886, ed. II. tom. II., pag. 357.

4) Hurmuzaki-Iorga, Documente XI, pag. 809, Cf. și nota 1, și Analele Academiei române XIX, pag. 248.

5) Hajdeu, Ioan Vodă cellu cumpplitu București 1865, pag. 24.

6) L. c. pag. 58.

7) Hurmuzaki-Iorga, Documente XI. pag. 89 și Iorga, Pretendenții domnești, pag. 248, pe când Гр. Купчанко în Православная церковь въ Буковинѣ publicat în foaia Варшавскій Дневникъ ex 1892, nr. 243, pag. 2, crede, că ep. Isaia fusese trimis la Moseva spre a întări legăturile religioase între Moldova și Rosia.

8) Iorga, Istoria bisericii românești, I. pag. 179.

din 9 Iulie 1577¹⁾ prin care dăruiește mănăstirii Pângărații seliștea Almașul mic în ținutul Pietrii pentru facerea unui sat acolo.

Episcopul Isaia, silit de Petru Vodă Șchiopul să demisioneze fiindcă fusese intimul²⁾ lui Ioan Vodă, s'a retras în anul 1579 din scaunul episcopesc al Rădăuților la mănăstirea Agapia, unde a primit shima cea mare.³⁾ Locuind aici a dăruit mănăstirii în 7 Iulie a anului 1581⁴⁾ un panaghiar lucrat cu multă artă în argint spoit cu aur și ornat cu pietre prețioase.

Isaia mai aduse la Agapia dela Episcopia Rădăuțului și un acoperemânt pentru sfintele taine dăruit Episcopiei de Ștefan cel Mare.⁵⁾

Isaia a murit în mănăstirea Agapia după 8 Aprilie 1585,⁶⁾ când încă se amintește ca episcop de Rădăuți. Se înțelege, că el atunci era un „fost“ episcop de Rădăuți, căci în acel an pe scaunul episcopesc din Rădăuți ședea episcopul Gheorghe Movilă.

Episcopul Isaia avea o mare cultură și un desvoltat gust estetic și se poate zice, că pentru timpul lui a fost un învățat.⁷⁾ El a scris înainte de 1 Ianuarie 1561, adică încă pe când era în Slatina o cronică putneană prescurtată: „Povestire în scurt despre domnii moldovinești“ într'un zbornic slavon,⁸⁾ un cronograf, o cronică bulgărească și una sârbească.⁹⁾

¹⁾ Hajdeu, *Archiva istorică*, I. pag. 27 și Iorga, *Regeste de documente*, București 1900, pag. 94 și *Istoria bisericii românești*, I. pag. 187, unde susține, că episcopul Isaia abia dela 1580—1 este arătat ca fost episcop.

²⁾ Hajdeu, *Ioan Vodă cel cumplit*, pag. 169—70.

³⁾ Melchisedec, *Chronica Romanului*, I. p. 212 și Wickenhauser, *Radauz*, pag. 16, unde însă induce anul 1580.

⁴⁾ Melchisedec, l. c. pag. 211.

⁵⁾ L. c., pag. 212, nota, cf. *Anexele*.

⁶⁾ Iorga, *Regeste*, pag. 900; Wickenhauser, *Radauz*, pag. 16 aduce o inscripție de pe pretinsa lui piatră mormântară din Rădăuți, care însă este a episcopului Gheorghe, cf. Dr. Kozak, l. c. pag. 114.

⁷⁾ Iorga, *Niamul românesc din Bucovina*, pag. 123.

⁸⁾ Iorga, *Istoria literaturii române* II. pag. 544 și *Geschichte des rumänischen Volkes*, I. pag. 397.

⁹⁾ Iorga, *Istoria bisericii românești*, I. pag. 160—1.

11. Gheorghie II. Movilă (1579—1586).

El era al doilea fiu al logofătului Ioan (după călugărire Ioanichie) ¹⁾ Movilă și a soției sale Maria ²⁾ și nepotul vornicului Petru Hudici. ³⁾ Gheorghie avea doi frați drepti anume: Ieremie și Simeon și un frate, numai după tată ⁴⁾ dela I. soție, numită Greaca, anume pe Toader, poreclit Cărnul ⁵⁾ și mai multe surori, și anume: Eleana logofăteasa, ⁶⁾ călugărița Nastasia, Nastea, ⁷⁾ Schiuca, Greaca și Maricuța.

Tânărul Gheorghie primî prima educațiune probabil în Polonia, ⁸⁾ și apoi intră în mănăstirea Sucevița, unde-și primî metania, însă î-și păstră și în călugărie numele său de botez. ⁹⁾ El se pare c'a fost și egumen al mănăstirii Sucevița, de unde se suî pe scaunul episcopesc din Rădăuți în anul 1579 și pe care șezû până la anul 1586. ¹⁰⁾

Episcopul Gheorghie este amintit ca atare împreună cu mitropolitul Teofan și cu Eustatie, episcopul Romanului în uricul lui Petru Vodă Șchiopul din anul 1579 ¹¹⁾ prin care se face hotar mănăstirii și bisericii Galata. El încă în anul 1578, ¹²⁾ adevă când

¹⁾ Melchisedec, *Chronica Romanului*, I. pag. 25.

²⁾ L. c.; *Archiva istorică*, I, pag. 128, nr. 186; Is. Onciul, l. c. pag. 30 și Ghenadie Enăceanu, *Petru Movilă în „Biserica ortodoxă“* ex 1883, pag. 446 și 448, cărora li urmă și E. Kozak, *Sočawica*, pag. 239, cari au cetit documentul nr. 511 fals *сѣнѣ-си* = Sfinția sa cu „Stănișă“.

³⁾ Iorga, *Studii și documente* VI. pag. 250, cf. și Uricariul, l. c. pag. 469.

⁴⁾ Toader Movilă se numește în mărturia sa din 22 Martie 1604 frate drept a lui Ieremie Movilă Vodă, cf. nr. 126 (text slavon) al inventariului din mănăstirea Putna.

⁵⁾ S. Fl. Marian, *Portretul lui Miron Costin în Analele Academiei române, seria II.*, tom. XXII. pag. 29; Iorga, l. c. tom. V. pag. 531, nr. 3 și 4 și tom. VI. pag. 414, n. 1.

⁶⁾ *Archiva istorică*, l. c.

⁷⁾ Creșterea colecțiunilor Academiei române în 1908, pag. 50.

⁸⁾ Hurmuzaki-Iorga, *Documente* tom. XI. pag. LXIII.

⁹⁾ Enăceanu, l. c. pag. 286; Scurtă istorie pentru începutul creștinătății, Niamț 1858, pag. 8 și Pomelnicul în Erbiceanu, l. c. pag. LVIII, pe când Stef. Dinulescu, *Viața și seriile lui Dositei, Candela* ex 1885, pag. 147 susține greșit, că era din mănăstirea Pobrata, ceea ce este cu atâta mai de necrezut, de oare-ce episcopul Gheorghie n'a dăruit nimic acestei mănăstiri, ci numai Suceviței; Uricariul IX, pag. 130.

¹⁰⁾ Dr. Kozak, l. c. pag. 161, urmând *Istoriei Romînilor*, III. pag. 482 a lui Xenopol, pe care însă nu-l citează, susține greșit că din 1580—1588.

¹¹⁾ Hurmuzaki-Iorga, l. c. pag. 894 și Iorga, *Regeste*, pag. 895.

¹²⁾ *Pumnul*, l. c. pag. 110; *Мордвиновъ* l. c. pag. 23 și 53 și Eus. Popovici, l. c. II. pag. 483.

încă nu era episcop, a zidit în mănăstirea Sucevița biserica Arătării sau Botezului Domnului, ¹⁾ pe care a sfințit-o în anul 1581 și cărei amintitul Voevod îi dăruie prin uricul din 7 Septemvrie 1581 ²⁾ satul fost domnesc Sucevița.

După sfințirea acestei biserici episcopul Gheorghe împreună cu mitropolitul Teofar, cu călugărul de viță boerească Teodosie Barbovski, ³⁾ care mai târziu deveni episcop de Rădăuți și mitropolit al Moldovii, și cu o samă de boeri s'au refugiat în Muntenia, ⁴⁾ pe când alți boeri și anume: vornicul Ieremie și fratele său Simeon Movilă și hatmanul Balica, nemulțămii cu toții cu cruda domnie a lui Iancu Vodă Sasul (1579 — 1582) în Polonia, iară alții în Turcia. Aceasta emigrare a fost și cauza, că amintiții doi prelați bisericești în uricul lui Iancu Vodă Sasul dat în Suceavă în 20 Ianuarie 1582, ⁵⁾ unul se numește „exmitropolit“, iară celalalt „exepiscop“.

Episcopul Gheorghe se întoarce în țară abie după tragica moarte a Iancului Vodă întâmplată în Lemberg în Iunie a anului 1582 ⁶⁾ și-și reocupă scaunul episcopesc din Rădăuți. El în 11 Septemvrie 1582 ⁷⁾ se afla lângă domnul Petru Vodă în tabăra dela Țuțova, iară în 6 Ianuarie 1583 ⁸⁾ a subscris uricul lui Petru Vodă prin care confirmă mănăstirii Sucevița satul Sucevița cu morile lui și slatina. El „mărturisește cu propria mână“, adecă subscie decretul amintitului domn din 4 August 1583 ⁹⁾ prin care dăruiește călugărilor sf. Sava din Ierusalim un loc în Iași cumpărat de el cu 7000 aspri dela nevasta Borcea din Iași, numită în călugărie Macrina și dela fica ei, nevasta lui Corpace, ca să-ș facă pe el o biserică.

¹⁾ Cf. Uricele lui Petru Vodă Schiopul din 14 Septemvrie 1583 și 28 Mai 1584, nr. 505 și 510 din mănăstirea Sucevița.

²⁾ Cf. Documentul aflător la scriitorul acestor șire.

³⁾ Iorga, Studii și documente, tom. VI. pag. 610.

⁴⁾ Chroniclele României, I. pag. 234 și Hurmuzaki-Iorga, I. c. pag. L.

⁵⁾ Iorga, Rogeste, pag. 398 și Istoria literaturii religioase, pag. 100.

⁶⁾ Hurmuzaki-Iorga, I. c. pag. LXIII.

⁷⁾ Archiva istorică, I, pag. 144, nr. 209.

⁸⁾ Protocolul tabular Nr. 87 și Wickenhauser, Radauz, pag. 17.

⁹⁾ Hajdeu, Archiva istorică, I. pag. 127, nr. 185 și Cuvinte din bătrâni, Bucurese I 1878, I. pag. 43—8.

Episcopul Gheorghie a dăruit mănăstirii Sucevița în 14 Septembrie 1583 ¹⁾ moșia sa părintească Verbie pe Jijia cu moara și iazuri. El este amintit împreună cu exmitropolitul Anastasie și cu Agaton, episcopul Romanului în uricul lui Petru Vodă Șchiopul din 4 Octombrie 1583 ²⁾ prin care dăruiește mănăstirii Moldovița 100 lei de aur, ca să-i facă amintire, și în cel din 14 Ianuarie 1584, ³⁾ împreună cu mitropolitul Teofan și Agaton, episcopul Romanului, prin care întărește mănăstirii de maice Vânătorii peste vale de lângă Piatră satul Dăneștii.

Întroducând Grigorie XIII, papa Romei în anul 1582 un călindar nou, îndreptat de dânsul, episcopul Gheorghie i-a scris rugându-l să nu-l împruiie catolicilor din Moldova ci să li fie ertat, ca ei să-și sârbeze sărbătorile și mai departe după călindariul vechiu, care cerere fu ascultată. ⁴⁾ Un răspuns însă primî el dela cardinali abie după moartea papei Grigorie. ⁵⁾ Episcopul Gheorghie a continuat a sta în relațiuni cu Roma și mai târziu ca mitropolit al Moldovii și tocmai ele aveau să devie funeste pentru dânsul. El este amintit și în uricul lui Petru Vodă din 28 Mai 1584. ⁶⁾

Episcopul Gheorghie a mijlocit, că Gheorghie Udre, fost vataș al ținutului Sucevei a dăruit mănăstirii Moldovița muntele Toderesc lângă Rarău și 200 galbeni, ca să i-se facă amintire anuală. ⁷⁾

El a cumpărat satele: Vercăuți (probabil Verbăuțul de astăzi) și Lunca lui Macarie (probabil Lencăuții), care se numia Lencova cu mori dela frații: Nicor Illescu și Milici, fiii Maruținei cu 500 lei tătărești, cari sate împreună cu $\frac{1}{2}$ din satul Stanileștii din ținutul Hotinului le-a dăruit mănăstirii Sucevița și cari danii Petru Vodă le-a întărit în 28 Maiu și 29 Decembrie 1584. ⁸⁾

¹⁾ Cf. Documentul original din mănăstirea Sucevița nr. inv. 505, care este reprodus la Kozak în extras, Socawica, pag. 162, nota 5.

²⁾ Wickenhauser, Moldowitza, pag. 90 și Radauz, pag. 17.

³⁾ Melchisedec, Chronica Romanului, I. pag. 219 și Iorga, Regeste, pag. 899.

⁴⁾ Enăceanu, l. c. pag. 448 și Melchisedec, Papismul și biserica ortodoxă în regatul României, în revista Biserica ortodoxă română ex 1883, pag. 283.

⁵⁾ Șincai, Chronica Românilor, ed. II., tom. II. pag. 375, Cf. și Schmidt, l. c. pag. 144.

⁶⁾ Cf. Documentul original nr. inv. 510 din mănăstirea Sucevița; Vezi și Kozak, Sočawica, pag. 169 și 199, care însă pune data greșită de „28 Martie“.

⁷⁾ Wickenhauser, Moldowitza, pag. 91.

⁸⁾ Cf. Documentele nr. 510 și 509 din mănăstirea Sucevița; Wickenhauser, Radauz, pag. 17; Kozak, Sočawica, pag. 169 și 199—200 și Inschriften, pag. 162.

Episcopul Gheorghie se amintește mai departe în documentul amintitului domn din 14 Decembrie 1585 ¹⁾ în care atestă împreună cu frate-său Ieremie, că moșii lor au dăruit mănăstirii Voroneț satul Suhlinți (Suhlineul) din ținutul Sorocei. El a aplanat în 10 Ianuarie 1586, ²⁾ împreună cu mitropolitul Teofan și Agaton, episcopul Romanului, cearta iscată între uricariul Cristea Michăilescul ³⁾ și călugării din Moldovița pentru partea lui Alexie din satul Răciuleni. El se mai amintește în documentul lui Petru Vodă din 26 Februarie 1586 ⁴⁾ prin care dăruiește mănăstirii Sucevița satul: Măndreștii pe Siretiu cu mori și iazuri și în fine în documentul aceluiaș domn din acelaș an prin care întărește mănăstirii Sucevița satul Ozuneștii, dăruit de pitarul Condrat Rugină cu soția sa Sofronia. ⁵⁾

Episcopul Gheorghie a zidit în anul 1585 ⁶⁾ actuala biserică din mănăstirea Sucevița închinată Învierii Domnului, ceea ce Petru Vodă Șchiopul afirmă prin documentul său din 20 Iunie 1589, ⁷⁾ zicând că episcopul Gheorghie însuș a zidit acea biserică din nou, din temelie. El în Februarie 1586 se pare c'a demisionat din scaunul Rădăuțului unde acuma aflăm alt titular.

Episcopul Gheorghie dăruie mănăstirii sale Sucevița în anul 1587 o icoană a Maicii Domnului primită în dar dela Ioachim patriarhul Antiohiei. ⁸⁾ El a cumpărat în anul 1587 satul Hrincești cu 70.000 aspri dela Petru Vodă, care sat îl pierduse visternicul Ioan Solomon, fiindcă rădicase amintita sumă pe sama birului din ținutul Sucevei, însă n'o vărsase în visteria țării. Episcopul Gheorghie dăruie

¹⁾ Cf. Anexele și Măzăreanu, *Condica mănăstirii Voronețul*, edată de S. Fl. Marian, Suceava 1900, pag. 51; Protocolul tabular nr. 54 și Wickenhauser, *Woronetz*, I. pag. 19 și II. pag. 110 și 111.

²⁾ Wickenhauser, *Moldowitza*, pag. 91—2; *Pumnul*, I. c. pag. 49 și Melchisedec, *Chronica Romanului I*. pag. 219.

³⁾ *Archiva istorică*, II. pag. 134.

⁴⁾ Cf. nr. 508 din mănăstirea Sucevița și Kozak, *Socăwica*, pag. 170 și 200.

⁵⁾ Cf. nr. 507 din mănăstirea Sucevița și Kozak, I. c.

⁶⁾ Vezi nota 5.

⁷⁾ Cf. Anexele și D. Dan, *Fundătoriul bisericii din mănăstirea Sucevița*, Cernăuți, 1907, pag. 6.

⁸⁾ Melchisedec, *O vizită*, pag. 55; Wickenhauser, *Radauz*, pag. 18—19 și Kozak, I. c. pag. 181. Această icoană se păstrează și astăzi în mănăstirea Sucevița sub nr. 473 al inventariului ex 1863.

acest sat mănăstirii Sucevița, care danie fu întărită de Petru Vodă în 11 Ianuarie 1588. ¹⁾

Episcopul Gheorghie deveni înainte de 20 Decembrie 1587 ²⁾ mitropolit al Moldovii și ca atare se amintește împreună cu Agaton, episcopul Romanului și Ghedeon al Rădăuțului în documentul lui Petru Vodă din 20 Decembrie 1587 ³⁾ prin care se întărește mănăstirii Moldovița satul fost domnesc Onțenii din ținutul Botoșanilor.

El încă în 1. Ianuarie 1588 ⁴⁾ anunțase Papei, că biserica Moldovii se apropie de Roma, iară în 15 Octombrie 1588 ⁵⁾ o și închină, în conțelegere cu Petru Vodă, lui Sixt V. asigurându-l printr'o scrisoare de supunerea lui.

Mitropolitul Gheorghie dăruî împreună cu maica-sa Maria în 20 Iunie 1589 ⁶⁾ mănăstirii Sucevița satul Volovăț, luat în aceeași zi în schimb dela Nicula stolnicul care-l cumparase dela Petru Vodă cu 60,000 aspri, pentru satul Stanilești. ⁷⁾ El mai dăruî mănăstirii Sucevița satul Munteana sau Urseștii cu moară pe pârâul Cracău, care danie fu mai târziu și anume în 23 August 1631 ⁸⁾ întărită de Moise Movilă Voievod. El a uns în 2/12 Ianuarie 1590 pe Stefan, fiul lui Petru Vodă, numit domn al Moldovii de Turci în 20 Noembrie 1589. Stefan, fiul Irinei Botezat și a lui Petru Șchiopul Vodă, s'a născut în 31 Iulie 1584. ⁹⁾

Mitropolitul Gheorghie a participat în 8 Maiu a anului 1590 la un sinod ținut în Constantinople ¹⁰⁾ și a subscris în același an

¹⁾ Cf. Doc. original Nr. 23 păstrat în Archiva Consistoriului arhiepiscopesc din Cernăuți și Măzăreanu, Solca, pag. 27 și Wickenhauser, Solka, pag. 63—4.

²⁾ Iorga, Istoria literaturii religioase, pag. 101; Ureche I. pag. 232; Hurmuzaki-Iorga, Documente XI. pag. LIII; Enciclopedia română, Sibiu, II. pag. 528, greșit, tot așa Pomelnicul din Erbiceanu, pag. LVII și Scurtă istorie, pag. 8, cari susțin, că în anul 1581, ceea ce este imposibil, de oare-ce George pribegia atunci ca episcop de Rădăuți prin Muntenia, iară Neofit Scriban, Scurtă istorisire despre Mitropolia Moldoviei, Paris 1857, pag. 15 susține, că abie în anul 1589, ceea ce este întârziat cu 2 ani.

³⁾ Ghibănescu, Uricariul XVIII., pag. 214—16; Wickenhauser, Moldowitza, pag. 93 și Iorga, Regeste, pag. 901, însă cu data de 25 Septembrie.

⁴⁾ Hurmuzaki, Documente, III¹, pag. 98—9.

⁵⁾ L. c. pag. 111—3 și Iorga, Istoria literaturii religioase, pag. 108.

⁶⁾ În nr. 511 Wickenhauser, Solka, pag. 64—6.

⁷⁾ Cf. Documentul din anexe și Dr. Werenka, l. c. pag. 119.

⁸⁾ Documentele mănăstirii Sucevița, colecția inedită a lui D. Dan.

⁹⁾ Hurmuzaki-Iorga, l. c. pag. LXX.

¹⁰⁾ Голубинский, l. c. p. 370 și Макарий, История русской церкви, X. pag. 43.

împreună cu ceilalți ierarhi ai țării hotărîrea, ca în Rosia să se înființeze o Patriarhie. ¹⁾ El a cununat în secret în 17/27 Ianuarie 1591 ²⁾ pe Petru Vodă Șchiopul cu Irina Botezat, cu care trăia după moartea soției sale Maria Amirali din Rodos ³⁾ de vr'o câți-va ani în concubinată. El făcù în 9 Iunie 1591 pentru mănăstirea Sucevița un chivot din argintul unui popă numit Pătraș. ⁴⁾

Refugiindu-se însă Petru Vodă Șchiopul în 19/29 August 1591 ⁵⁾ de frica lui Lazar, pretendentul la domnia Moldovii, din țară dimpreună cu fiul său Stefan și doamna sa Irina în pribegia la Tirol, îl urmă mitropolitul Gheorghie cu calugărul Teodosie Barbovski. Petru Vodă i-ș făcù testamentul său încă în drumul său spre Tirol și anume în orașul Tulln din Austria în 12/22 Ianuarie 1592, ⁶⁾ la care și mitropolitul Gheorghie a fost de față. El asistă și în 10 Maiu 1594, ⁷⁾ când Petru Vodă făcù al doile testament în Bozen în care îi testă 50 galbini și un postav bun.

Mitropolitul Gheorghie plecă spre țară după moartea lui Petru Vodă din 1 Iulie 1594 ⁸⁾ și în 7 Iunie 1595 ⁹⁾ dădù binecuvîntarea sa la întemeliarea bisericii celei mari din mănăstirea Secul.

El să fi fost un om simplu și puțin cărturar din care cauză locuitorii din Tirol îl evalificară cu epitetul „bivol“. ¹⁰⁾ Tot așa i-se împrută, că fiind mitropolit ar fi fost ambițios și vanitos, că n'ar fi fost îndestulat cu titlul de „mitropolit“ și că vână la cel de „arhiepiscop“ ¹¹⁾ și c'ar fi cerut și primit o mantie luxoasă dela patriarhul din Alexandria. ¹²⁾ Tocmai prin atributul de arhiepiscop ce

¹⁾ Xenopol, Istoria Romînilor, III. pag. 140.

²⁾ Hurmuzaki-Iorga, I. c. pag. 218, nr. CCCLI și Iorga, Istoria Romînilor în chipuri și icoane, I. pag. 152.

³⁾ Iorga, Negoțul și meșteșugurile în trecutul românesc, pag. 115.

⁴⁾ Kozak, Soćawica, pag. 171 și 179.

⁵⁾ Hurmuzaki-Iorga, Documente, I. c. pag. LXXV și 318; Iorga, Studii și documente VI. pag. 639 și XI. pag. 111; Pretendenții domnești, pag. 249 și Istoria literaturii religioase, pag. 124, nota 3.

⁶⁾ Hurmuzaki-Iorga, I. c. pag. 250—52, nr. CCCLXXIX.

⁷⁾ Iorga, Petru Schiopul, pag. 445—6.

⁸⁾ Hurmuzaki-Iorga, pag. LXXXVII—IX.

⁹⁾ Narcis Crețulescu, Documente în Archiva ex 1909, nr. 5, pag. 234 și 235.

¹⁰⁾ L. c. tabla.

¹¹⁾ Cf. Inscripția 3 din anul 1599 ex Anexe, unde el se întitulează „arhiepiscop și mitropolit al Sucevei“.

¹²⁾ Melchisedec, Chronica Romanului I. pag. 108.

și-l puse acest ierarh documentă, că cunoaștea foarte bine istoria bisericii Moldovii, căci acest titlu acuma mitropolitului Iosif se da, prin urmare nu era ambițios. Dară și vanitos nu se putea numi, dovadă că concesse fratelui său Ieremie Movilă Vodă să-și pue inscripția ctitorească la biserica mănăstirii Sucevița, zidită de dânsul. ¹⁾

Mitropolitul Gheorghe merse în anul 1595 cu boerii moldoveni aflători în Polonia la Tirol, spre a aduce pe Ștefan, fiul lui Petru Vodă, în țară, ceea ce însă nu li succese. ²⁾

Mitropolitul Gheorghe a fost de față, împreună cu Agaton, episcopul Romanului și Amfilochie al Rădăuțului în 12 Iulie 1597, ³⁾ când Ieremie Movilă Vodă cumpără satul Horodnicul de sus și jos cu morile de pe pârăele Horodnic și Posdău cu 2000 lei ungurești și-l dăruie mănăstirii Sucevița, iară în anul 1598 ⁴⁾ a înmormântat și aurit icoana sf. Nicolai, de proveniență rădăuciană, din mănăstirea Sucevița și tot atunci a cumparat moșia Solca dela Arbure, proprietariul ei și a daruit-o mănăstirii Sucevița. ⁵⁾

Murind mitropolitul Nicanor, ⁶⁾ care pe timpul petrecerii mitropolitului Gheorghe în Tirol, devenise mitropolit al țării, Gheorghe își redobândi scaunul mitropolitan. Acuma se pare că — împins de împrejurările politice — își dădă cu totul pe față dragostea sa pentru biserica Romei, luând parte la missa și încunjurarea din joia verde săvârșită de episcopul catolic din Moldova, Bernhard Quirini, ⁷⁾ cu toate, că lucra pentru rădicarea vazei bisericii ortodoxe. ⁸⁾ Aceasta dragoste sinceră sau fațarnică, dictată poate de priviri mai înalte politice, stărnî în contra-i opoziția întregului cler al țării, care se

¹⁾ Cf. D. Dan, Fundătorul bisericii din mănăstirea Sucevița 1907.

²⁾ Hurmuzaki-Iorga, pag. XC.

³⁾ Wickenhauser, Horodnik, pag. 70.

⁴⁾ Melchisedec, O vizită, pag. 54; Kozak, Sočawica, pag. 180 și Wickenhauser, Radauz, pag. 11.

⁵⁾ Cf. Documentul original nr. 24 păstrat în Archiva Consistoriului arhiepiscopesc din Cernăuți.

⁶⁾ Pomelnicul la Erbiceanu, l. c.; Scurtă istorie, pag. 6; Scriban, l. c. pag. 15 și Predeanu Vas., Existența și organizațiunea ierarhiei bisericești la Români, București 1896, pag. 109.

⁷⁾ Wickenhauser, Die deutschen Siedelungen in der Bukowina, I. pag. 95.

⁸⁾ Enăceanu, l. c. pag. 754—61.

întruîn în anul 1600 într'un sinod în Iași sub preșidenția lui Dionisie Rali, mitropolit de Târnova. ¹⁾

Acest sinod l'a caterisit pe mitropolitul Gheorghie, depus și înlocuit cu amintitul Rali, care mai înainte fusese preotul curții ²⁾ lui Mihai Viteazul, înaintea căruia Mihai s'a declarat mulțămît cu ofertele împăratului Rudolf. ³⁾

Mitropolitul Gheorghie se pare c'a ramas, cu toate caterisirile amintitului sinod, în scaun cu puternicul ajutoriu al Latinilor, căci noi îl mai întâlnim amintit ca mitropolit în anul 1601, ⁴⁾ de oare-ce Ieremie Movilă îi adresă în 18 Ianuarie 1601 o scrisoare în afacerea giupănesei Mariica Costineasa din Zahariaștii ținutului Sucevii.

El dăruî pe timpul arhipăstoriei sale ca mitropolit mănăstirii Sucevița o ripidă foarte prețioasă, care apoi fu luată dela mănăstire pentru goștina oilor mănăstirești de Ștefan Pilat. ⁵⁾

Între anii 1608 și 1609 ⁶⁾ se retrase el la mănăstirea Sucevița, unde se pare c'a murit și a fost înmormântat. ⁷⁾

În mănăstirea Sucevița se află pe perețele din mâna dreaptă a pronaosului portretul lui, care-l represântă ca arhiereu în vârstă mijlocie, c'o barbă neagră ca corbul și îmbrăcat în mantie.

Tabloul lucrat pe pânză în oleiu îl represintă pe mitropolitul Gheorghie în mărimea naturală. ⁸⁾

Acest arhiereu a fost aprețiat în feliurit mod, unii îl țineau de un om necult, ceea ce însă nu era, alții însă de ambițios și mândru prin ce desigur i-se făcea nedreptate.

După părerea noastră însă el a fost un ierarh cu destulă știință pentru acele timpuri și un mare om politic, care a știut să tragă

¹⁾ Iorga, Istoria literaturii religioase, pag. 102 și Nichifor Dascalul, București 1905, pag. 9.

²⁾ Iorga, Geschichte des rumänischen Volkes, II. pag. 104.

³⁾ Iorga, Petru Șchiopul și Mihai Viteazul, pag. 460.

⁴⁾ Protocolul tabular, nr. 88; Is. Onceul, l. c. pag. și Iorga, Studii și documente, VII. pag. 209.

⁵⁾ Cf. Creșterea colecțiunilor Academiei române pro 1909, pag. 194.

⁶⁾ Melchisedec, O vizită, pag. 54 și Kozak, Socăwica, pag. 180; Iorga în Istoria biseicii românești, I. pag. 240, crede, că mitropolitul Gheorghie ar fi murit înainte de fratele său Ieremie Vodă, care a murit în 30 Iunie 1606.

⁷⁾ Мордвиновъ Владиміръ, Православная церковь въ Буковинѣ, С. Петербургъ 1874, pag. 116, ceea ce Kozak, l. c. pag. 171 o deneagă.

⁸⁾ Cf. și Kozak, l. c.

folos de influința Latinilor, cărora li simula supunere, însă neînțeles de ai săi și răsplătit pentru îngrijirea de vaza bisericii ortodoxe din Moldova cu invidie neîmpăcată, nepăsturi și neîncetate prigoniri. Și el s'a îngrijit de cele culturale zidind biserica din mănăstirea Sucevița și înzestrându-o domnește cu multe moșii.

12. Ghedeon I. (1586—1591).

Ghedeon a fost cu metania dela mănăstirea Râșca, unde a fost egumen în anul 1578. ¹⁾ El se amintește la Rădăuți deja în 28 Februarie 1586, ²⁾ apoi împreună cu mitropolitul Gheorghie și Agaton, episcopul de Roman în documentul lui Petru Vodă din 20 Decembrie 1587 ³⁾ prin care întărește mănăstirii Moldovița satul fost domnesc Onțenii din ocolul Botoșanilor, mai departe tot cu Agafton al Romanului în cel din 20 Iunie 1589 ⁴⁾ prin care de domnul țării Petru Vodă se confirmă, că mitropolitul Gheorghie a dăruit mănăstirii Sucevița satul Volovățul din ținutul Sucevei, care-l primise dela rudele sale în schimb pentru satul Stanileștii din ținutul Hotinului, în actul secret a lui Petru Vodă Șchiopul din 17/27 Ianuarie 1591 ⁵⁾ prin care atestă el căsătoria sa cu doamna Irina Botezat, și în fine în uricul din 10 Martie 1591 ⁶⁾ prin care dăruiește diacului Pepele satul Doboviț (Dubăuțul de astăzi) de lângă Șipeniți, care sat remasese pustiu. El este amintit și în pomelnicul Moldoviței. ⁷⁾ El se pare că a fost un partizan al Latinilor, ceea ce se poate cunoaște din raportul unui misionar iezuit Warszewiecki din Moldova către nunciul papal. ⁸⁾

¹⁾ Hurmuzachi, Documente XI. pag. LIII; Cronicele României I. pag. 214—5 și Iorga, Istoria bisericii românești, I. pag. 160 și 189.

²⁾ Archiva Statului, Pângarați, pag. I. 6.

³⁾ Iorga, Regeste, pag. 901 și Hurmuzaki-Iorga, Documente, XI. pag. LIII.

⁴⁾ Cf. Original din mănăstirea Sucevița de sub nr. 511 al inventariului; Wickenhauser, Solka, pag. 64—5 și Kozak, Soćawica, care însă îl induce greșit pe mitropolitul Gheorghie ca episcop.

⁵⁾ Hurmuzaki-Iorga, Documente XI. pag. 128, nr. CCCLI și Iorga, Istoria Românilor în chipuri și icoane, I. pag. 152.

⁶⁾ Iorga, Studii și documente V, pag. 396.

⁷⁾ Cf. Mss nr. 921 al Academiei române.

⁸⁾ Hurmuzaki-Iorga, Documente XI. pag. LXIII.

Episcopul Ghedeon a fost silit de Aron Vodă (din I. domnie 1591—3) să demisioneze, ¹⁾ probabil pentru-că era partizan al lui Petru Vodă. El s'a retras dela Rădăuți la mănăstirea Râșca, unde a murit în 21 Noemvrie 1596 și a fost înmormântat lângă zidul bisericii. ²⁾

13. Gheorghe III. (1591—1593).

Acesta a fost scurt timp episcop în Rădăuți, căci se amintește numai în 28 Februarie 1592. ³⁾ El a murit în 4 Martie 1593 ⁴⁾ în Rădăuți, unde a fost și înmormântat.

14. Mardarie (1593—1595).

De acest episcop se face amintire împreună cu mitropolitul Mitrofan și Nicanor, episcopul de Roman în uricul lui Aron Vodă dintr'a doua domnie (1593—4) din 10 August 1594 ⁵⁾ pentr'o confirmare în favorul mănăstirii Pobrata și apoi în documentul lui Stefan Răzvan Vodă (1594—6) din 28 Noemvrie 1595, ⁶⁾ când însă nu mai era la Rădăuți.

Mardarie deveni încă în vara anului 1595 ⁷⁾ pentru scurt timp mitropolit al Moldovii. El a adunat episcopii țării și cei ai Țării românești la Iași pentru a se opune proselitizmului inaugurat de misionarii catolici și subscris în 13 August 1595 ⁸⁾ cu ceilalți ierarhi adunați în sobor o scrisoare adresată Polonilor.

Retragându-se din acest scaun se așeză la mănăstirea sf. Gheorghe din Drohobycz în Galiția, unde deveni egumen. Ca atare el este amintit într'un act de datorie din 18 Maiu 1602. ⁹⁾ El se pare c'a murit în amintita mănăstire și că acolo a fost și înmormântat.

¹⁾ Iorga, Studii și documente III., pag. 609—10.

²⁾ Iorga, Inscriptiile din bisericele României, București 1905, I. pag. 53.

³⁾ Iorga, Relațiile comerciale ale țărilor noastre cu Lembergul, București 1900, I. pag. 112.

⁴⁾ Dr. Kozak, Inschriften, pag. 114.

⁵⁾ Iorga, Regeste, pag. 905; Studii și documente VI. pag. 609 și Relațiile, pag. 112.

⁶⁾ Iorga, Relațiile, I. c.

⁷⁾ Iorga, Istoria literaturii religioase, pag. 124.

⁸⁾ Iorga, Istoria bisericii românești, I. pag. 103 și 223.

⁹⁾ Iorga, Relațiile cu Lembergul, I. pag. 111—3.

15. Amfilochie (1595—1599).

Acest ierarh se pare c'a fost cu metania dela mănăstirea Putna, în a cărei pomelnic ¹⁾ se amintește. El a subscris în 13 August 1595 ²⁾ o hotărîre sinodală și se amintește mai departe împreună cu mitropolitul Gheorghie Movilă și Agaton, episcopul Romanului în documentul lui Ieremie Movilă Vodă din 22 Ianuarie 1597 ³⁾ scris în Suceavă de Ioan Roșcovici, prin care restituie Armeanului Drăgan Donavac, locuitoriu din Suceavă, locurile lui din Suceavă și Cotnar, apoi în documentul din 12 Iulie 1597 ⁴⁾ prin care amintitul domn dăruiește mănăstirii Sucevița satele: Horodnicul de sus și jos cumparat atunci dela maicele din mănăstirea Horodnic cu iazul și morile de pe părăele Horodnic și Posdău, mai departe în documentul aceluiaș domn din 2 August 1597 ⁵⁾ prin care dăruiește satul Ulmii mănăstirii „Metohul Sinaiților“, adecă Frumoasa din Iași și împreună cu sus amintiții ierarhi ai țării în documentul lui Ieremie Movilă Vodă din 19 Septemvrie 1597 ⁷⁾ prin care dăruiește mănăstirii de maice a lui Iașco din Suceavă locurile dimprejurul ei scutindu-o de toate dările.

Episcopul Amfilochie a subscris în 25 Martie 1598 ⁷⁾ documentul lui Ieremie Movilă Vodă prin care întărește schimbul făcut de mitropolitul Gheorghie cu nepoatele și ficele lui Luca Arbure dând satul Stanileștii din ținutul Hotinului în schimb pentru satul Solca, care-l dăruie mănăstirii Sucevița.

¹⁾ Ex 1756, pag. 57.

²⁾ Iorga, Istoria bisericeii românești, I. pag. 423.

³⁾ Wickenhauser, Eine Urkunde betreffs die Suczawaer Armenier, publicată în foaia din Cernăuți „Bukowinaer Rundschau“ ex 12 Octomvrie 1890; D. Dan, Armenii orientali din Bucovina, Cernăuți 1899, pag. 17; Wickenhauser, Radauz, pag. 20; Melchisedec, Chronica Hușilor, App., pag. 117; Codrescu, Uricariul XIX, pag. 3—6; Iorga, Studii și doc. VI, pag. 610 și Schematismus, pag. 8; Wickenhauser, l. c. înduse pentru anul 1592 pe un Teodosie ca episcop de Rădăuți, ba Melchisedec chiar pentru anul 1589. Ambii se bazează pe documentul lui Ieremie Movilă din 1592, care însă abie în 1596 a început a domni (cf. Xenopol, l. c. pag. 482), prin urmare n'a putut da documente ca Domn în 1592. Acest Teodosie se pare să fie Barbovski, care însă a devenit episcop de Rădăuți abie în 1599, deci și documentul lui Ieremie Movilă trebuie să fie din 1599 (cf. Uricariul XIX, pag. 1—6).

⁴⁾ Wickenhauser, Horodnik, pag. 70 și 209.

⁵⁾ Melchisedec, Chronica Romanului, I. pag. 226 și Hușilor, App. pag. 18 și Hajdău, Archiva istorică, III. pag. 76.

⁶⁾ Uricariul, l. c. pag. 108—112.

⁷⁾ Wickenhauser, Solka, pag. 67.

În fine se face mențiune de episcopul Amfilochie în documentul din 6 Martie 1599 ¹⁾ prin care Ieremie Movilă Vodă confirmă mănăstirii Galata satele: Belcești, Sagna, Teișorii, Folfăieștii, Mânzeștii, Petreștii, Mânjeștii, Șivița, Drăgăneștii, o parte din iazul Cahului, Vlăceștii, părți din Hricicanii, prisaca Trestioara și niște vii dela Galata.

El se pare, c'a demisionat sau murit subit în Martie 1599.

16. Teodosie I. Barbovski I. oară (1599—1600).

Acest ierarh se trăgea dintr'o familie boerească ²⁾ și era cu metania dela mănăstirea Pobrata. ³⁾ El a fost ca ieromonah dela anul 1588 și până la finea anului 1592 instructorul pentru cetirea moldovenească a lui Ștefan, fiul lui Petru Vodă Schiopul în orașul Bozen din Tirol, unde amintitul Vodă trăia în pribegire. Pentru aceasta primia el 3 galbeni pe lună și toată întreținerea. ⁴⁾

După moartea lui Petru Vodă întâmplată în 1. Iulie 1594, Teodosie se întoarce în țară cu 30 galbini și un caftan prețuit cu 5 galbini primiți dela Petru Vodă în testamentul lui. ⁵⁾

În anul 1595 ⁶⁾ călugărul Teodosie însoți pe mitropolitul Gheorghie și boerii din Polonia la Tirol spre a aduce pe Ștefan fiul lui Petru Vodă ca domn în țara, ceea ce însă nu li succese.

Teodosie a scris în Bozen pentru învățacelul său o lecție de hronologie a întâmplărilor de căpitanie ale trecutului, care s'a păstrat

¹⁾ Iorga, Regeste, pag. 907.

²⁾ Că familia Barbovski a fost boerească se vede din uricele lui Petru Vodă din 4 Martie 1528 (Uricariul XVIII. pag. 105) și din 8 April. 1528 (Wickenhauser, Geschichte der Kl. Woronetz und Putna, I. pag. 205—7); din 19 Martie 1529 (Iorga, Studii și doc. VI. pag. 140), din 23 Aprilie 1529 (Dr. O. Popescu, I. c.), din 19 Iunie 1529 (Iorga, Documentele Bistriței, I. pag. XXII) și din 22 August 1530 prin care ultima se confirmă dania boerului Onufri Barbovski, făcută bisericii mitropolitane din Suceavă (G. Popovici, Index Zolkieviensis, Candela ex 1884, pag. 551). Un Drăgan Barbovski este amintit în documentul lui Gaspar Vodă din 4 Mai 1620 privitor la satul Stauceni, cf. nr. 127 din mănăstirea Putna. Această familie ave până nu de mult și în Bucovina moșii așa satul Zamostie (cf. Wickenhauser, Kimpolung, pag. 39).

³⁾ St. Dinulescu, Viața și serierile lui Dositei, Candela ex 1885, pag. 147.

⁴⁾ Hurmuzaki-Iorga, Documente. XI. pag. 452 și LXXIX.

⁵⁾ L. c. pag. LXXXVIII, LXXXIX și 496.

⁶⁾ Hurmuzaki-Iorga, XI. pag. XC.

pe-o foaie de hârtie. ¹⁾ Din aceasta se vede, că el avea oare-care știință și nu era tocmai un „ungelehrter Össel“ (=măgar fără învățătură), cum îl titulau locuitorii aceluia oraș. ²⁾

În 30 Martie 1599 ³⁾ îl aflăm pe Teodosie deja amintit ca episcop de Rădăuți, împreună cu mitropolitul Gheorghie Movilă și Agaton, episcopul Romanului, în documentul lui Ieremie Movilă Vodă prin care dă mănăstirii Râșca iezerul Bistriței și apoi în documentul aceluiaș domn din anul 1600 ⁴⁾ prin care dăruiește mănăstirii Agapia satul Vicolenii din Falciu. El și cu amintiții ierarhi l'au sfătuit pe Ieremie Movilă la războiu în contra lui Mihaiu Viteazul, ca să-l scoată din domnia Munteniei și să-l înlocuiască cu Simeon Movilă, fratele lui Ieremie. ⁵⁾ Mihaiu Viteazul însă se coborî din Ardeal cu oaste în Moldova și ocupă în 16 Maiu 1600 ⁶⁾ Suceava, capitala țării. Ieremie Movilă Vodă oblicind de apropierea lui Mihai Viteazul pribegise din țară în Polonia încotro îl însoțiră sfetnicii lui, adecă episcopul Teodosie și ceilalți ierarhi ai țării.

17. Anastasie I. Crimca (1600).

Acesta a fost fiul boeriului Ioan Crimca ⁷⁾ și a soției sale Cristina înmormântată în anul 1595 ⁸⁾ în biserica din Pătrăuți.

El s'a călugărit în mănăstirea Putna ⁹⁾ și apoi a devenit arhimandrit și egumen al mănăstirii Galata ¹⁰⁾ unde-l întâlnim ca egumen

¹⁾ L. c. pag. 197.

²⁾ L. c. pag. 197 și 526.

³⁾ Iorga, Regeste, pag. 907.

⁴⁾ Melchisedec, *Chronica Romanului*, I. pag. 226.

⁵⁾ Iorga, *Studii și documente*, IX. pag. 31.

⁶⁾ Balcescu, N.; *Istoria Românilor sub Mihaiu Vodă Viteazul*, Bucuresei, 1878, pag. 429 și Xenopol, I. c. III. pag. 283.

⁷⁾ Melchisedec, *O vizită*, pag. 81. După Is. Onciul, I. c. pag. 32 să se fi chemat Ilie, cf. *Schematismus*, I. c. pag. 39 și Гр. Купчанко, *Православная церковь въ Буковинѣ*, în *Варшавскій Дневникъ* ex 1892, nr. 243, pag. 2, ceea ce este imposibil, de oare-ce însuș Anastasie zice, că părinții lui erau Ioan și Cristina, cf. Ghenadie Craioveanu, [Trei manuscripte slavone în „Biserica ortodoxă“ ex 1886, pag. 972 și *Evangelia scrisă de Crimeca*, nr. 354/7 tot așa și psaltirea, nr. 354/32 din Dragomirna și Iorga, *Studii și documente* XI. pag. 47.

⁸⁾ Ghenadie, I. c.; Dr. Kozak, *Inscripții* pag. 59, Iorga, *Neamul românesc din Bucovina*, pag. 40; *Studii și doc.* XI. pag. 47 și *Istoria bisericii românești*, I. pag. 241.

⁹⁾ Iorga, *Studii și documente*, VI. pag. 431.

¹⁰⁾ Hajdău, *Cuvinte din bătrâni*, I. pag. 192.

în anul 1588. ¹⁾ El ca atare a fost de față în 17/27 Ianuarie 1591 împreună cu mitropolitul Gheorghe Movilă, Ghedeon, episcopul de Rădăuți și boerii țării la cununia secretă a lui Petru Vodă Șchiopul cu Irina Botezat, sclava rescumpărată dela Tătari și încreștinată, ²⁾ care-l petrecu pe pribeagul principe în exilul din Bozen, unde a murit și fost înmormântată în cimitirul de lângă biserica Franciscanilor. ³⁾ Egumenul Anastasie l'a însoțit pe Petru Vodă Șchiopul și în pribegia sa și a fost de față la prima diata a pribeagului făcută în 12/22 Ianuarie 1592 în orașul Tulln din Austria. ⁴⁾

Anastasie se pare, că curând după aceasta părăsi pe patronul său și se întoarse în țară, căci mai departe nu-l mai întâlnim amintit între curtenii nenorocitului domn.

Anastasie a fost ales de sinodul de episcopi străini în 2 Iunie 1600 ⁵⁾ episcop al Rădăuțului în locul lui Teodosie Barbovschi, care părăsi dieceza și țara sa refugiindu-se în Polonia încă la începutul lui Mai 1600 cu ceilalți ierarhi ai țării și domnul Ieremie Movilă de frica lui Mihai Viteazul, care în 4 Mai 1600 ⁶⁾ trecuse Carpații spre Moldova pe la Prașmas spre Troțuș și ajunsese în 11 Mai ⁷⁾ în Roman, iară în 16 Mai 1600 ⁸⁾ ocupase Suceava și apoi în 20 Mai Hotinul, după ce bătut pe Ieremie Movilă și-l gonî cu toată oaste a lui peste Nistru. ⁹⁾ Mihai Viteazul în 1 Iunie 1600 era în Huși, de unde în aceiași zi a dat un hrizov prin care dăruî schitului Coșuna satul Radovanul ¹⁰⁾ și unde a stat până la 10 Iunie, ¹¹⁾ iară la 20 Iunie ¹²⁾ a fost în Roman.

¹⁾ Archiva Statului, Galata, apud Vorovești, III, 10.

²⁾ Hurmuzaki-Iorga, Documente, XI., pag. LXX și 218, nr CCCLI și Iorga, Istoria Rominilor, I. pag. 152.

³⁾ Hurmuzaki-Iorga, l. c. pag. LXXIX.

⁴⁾ L. c. pag. LXXV, 251 și 519, nr. DCLIX.

⁵⁾ Iorga, Studii și documente, IX., pag. 32.

⁶⁾ Iorga, Geschichte des rum. Volkes, II. pag. 105 și Hurmuzaki-Iorga, Documente, XII. pag. 898.

⁷⁾ L. c. pag. 900.

⁸⁾ Hurmuzaki-Iorga, Documente, I. c. pag. 909.

⁹⁾ L. c. pag. 913—4.

¹⁰⁾ I. Bogdan, Patru documente dela Mihaiu Viteazul în „Prinos lui D. A. Sturdza“, București 1903, pag. 161.

¹¹⁾ Hurmuzachi-Iorga, Documente XII. pag. 939.

¹²⁾ L. c. pag. 946.

Anastasia a subscris în 19 Iunie 1600 ¹⁾ făgăduința arhierească și cea de supunere față de Mihai Vodă.

Părăsind Mihai Vodă în 24 Iunie 1600 ²⁾ Moldova și trecând pe la Oituz la Oșorhei în Ardeal, după ce așeză în Moldova o locotenentă domnească constatătoare din 4 boeri ai săi anume: Udrea, Andronic, Sava și Negru c'o armată de 6000 oameni sub generalii Murgu și Moise Sekely, Ieremie Movilă se întoarce în țară probabil în August 1600 cu oaste polonă condusă de Zamoyski, care-l restituie în domnie. Atunci episcopul Anastasia, după o arhipăstorie de vre-o 2 luni și jumătate, trebuî să părăsească scaunul episcopesc dela Rădăuți, unde fusese rădicat de voința lui Mihai Vodă.

Episcopul Anastasia este amintit în pomelnicul mănăstirii Putna. ³⁾

Exepiscopul Anastasia se retrase la moșia sa părintească Drago-mireștii, unde în 27 Iulie 1602, împreună cu frații: Lupul Stroici, mare logofăt și Simeon Stroici, mare visternic, a adus la capăt zidirea bisericii celei vechi din mănăstirea Dragomirna. ⁴⁾

El a și înzestrat ctitoria sa dăruindu-i moșia părintească Drago-mireștii (Mitocul-Dragomirnei de astăzi), ⁵⁾ care moșie dela mitropolia țării trecuse la familia Crimea și care danie fu întărită de Gheorghie Stefan Vodă în 24 Martie 1654. ⁶⁾

Anastasia însă nu petrecu lung timp în mănăstirea Dragomirna, căci el probabil încă pela începutul anului 1606 deveni episcop de Roman. Ca atare îl aflăm amintit în documentul lui Ieremie Movilă Vodă din 6 Maiu 1606 ⁷⁾ dat mănăstirii Zografului pentru metohul ei din Iași, apoi în cel din 12 Maiu 1606 ⁸⁾ prin care dăruiește satul

¹⁾ Iorga, Studii și documente IX. pag. 34.

²⁾ Hurmuzaki-Iorga, I. c. pag. 948. Bălcescu, I. c. pag. 437 însă susține, că în 27 Iunie.

³⁾ Cf. Pomelnicul ex 1756, pag. 160, 168 și 169, b.

⁴⁾ Dr. Kozak, I. c. pag. 12—13; Мордвиновъ, I. c. pag. 23, care însă în nota zice, că despre timpul zidirii acestei mănăstiri nu s'ar pute afla mărturii. Cele înduse de dânsul pe pag. 53, că ep. Anastasia numai ar fi înnoit mănăstirea sînt greșite. Apoi Wickenhauser, Radauz, pag. 19—20. Aserțiunea lui cu privire la inscripția de pe cruce sunt false, de oare-ce data adevărată este 1639, cf. D. Dan, Putna, pag. 50.

⁵⁾ Is. Onciul, I. c. pag. 33.

⁶⁾ Dr. D. Werenka, I. c. pag. 66.

⁷⁾ Archiva Statului, Aron Vodă, I. 2.

⁸⁾ Melchisedec, Chronica Romanului, I. pag. 238 și Notițe, pp. 234 și 238.

Ungurilor catolici Săbăoanii de lângă Roman mănăstirii Secul, în cel al lui Simeon Movilă Vodă din 28 Iulie 1606 ¹⁾ prin care dăruiește mănăstirii Bistrița și Râșca lacul Cavahul dela Dunăre cu toate gârlele lui, apoi în cel din 7 Noemvrie 1606 ²⁾ prin care amintitul domn întărește mănăstirii Sucevița: Păraele Dunării și satul Giurgiu-leștiu daruite ei de Ieremie Movilă Vodă, în scrisoarea din 29 August 1607 ³⁾ prin care marele vornic al țării de jos Nistor Ureche dimpreună cu soția sa Mitrofana dăruiește mănăstirii Secul un picior al sf. Ioan Botezătorul.

Anastasia și în Roman nu zăbăvi mult timp, căci deja în 15 Iunie 1608 ⁴⁾ îl întâlnim ca mitropolit al țării. Ca atare el a zidit ecleeziarnița sau capela din curtea bisericii mitropolitane din Suceavă. ⁵⁾ El a scris pentru Mitropolia țării românești „Proloage“, ⁶⁾ iară în 16 Martie 1610 ⁷⁾ blăstămul său asupra acelora, cari ar cuteza să închine mănăstirea Dragomirna altei mănăstiri sau ar cuteza să-i altereze independența ei, iară în 6 Iulie 1610 ⁸⁾ dă o dare de seamă în limba română despre îndreptarea hotarelor între satele Petricanii și Ingăreștii.

Mitropolitul Anastasia a sfințit în 15 August 1610 ⁹⁾ un antimis pentru mănăstirea Sucevița, care și astăzi se păstrează acolo sub

¹⁾ L. c. și Archiva istorică, I. pag. 68.

²⁾ Cf. nr. 517 din mănăstirea Sucevița.

³⁾ Melchisedec, *Chronica Hușilor*, pag. 102 și *Romanului*, I. pag. 238.

⁴⁾ Archiva Statului, *Pobrata*, XIII, copia 52, orig. 51. — Melchisedec în *Chronica Romanului*, I. pp. 221—2 aduce un pasagiu din Малешевскій, „Александринскій патріархъ Мелетій Пигасъ“, pag. 333, în care se istorisește, că în Moldova în 1589 se formase un partid în contra lui Petru Vodă Șchiopul în care să fi intrat și mitropolitul Anastasia cu Grigorie, ep. Romanului sub conducerea unui Ștefan, care era pretendent la tronul Moldovei. Aceștia să fi adresat Papei Sixt. V. o scrisoare de supunere, care să i-o fi înmănuat ep. Grigorie în persoană la 1590. La aceste observăm, că partidul amintit într'adevăr se formase, însă nu sub mitrop. Anastasia, care pe atunci nici episcop nu era, ci sub mitropolitul Gheorghe Movilă. Anastasia posibil că s'a atașat acelei mișcări însă încă ca egumen al Galatei (cf. Melchisedec, *Papismul și biserica ortodoxă în regatul României*, în „Biserica ortodoxă“ ex 1883, pag. 281).

⁵⁾ S. Fl. Marian, l. c. pag. 74 și sq. și Dr. Kozak, l. c. pag. 137.

⁶⁾ *Lesviodax*, l. c.

⁷⁾ Melchisedec, *O vizită*, pag. 86—7.

⁸⁾ Hașdău, *Archiva istorică*, I, pag. 22, nr. 22.

⁹⁾ Cf. ilustrațiunea și A. Манастырскій, *Монастирь Сучавица*, *Candela* ex 1907, pag. 828—9.

nr. 246, și a botezat în anul 1611 ¹⁾ pe Eleana, flica lui Radu Șerban Vodă, care fugise din Muntenia în Moldova, iară în 18 Aprilie 1612 ²⁾ a scris un raport românesc despre o hotărîre făcută.

El ca mitropolit al țării a răscumparat în 30 Maiu 1617 ³⁾ satele: Drujești și Taistreanii din ținutul Hărlăului, cari au fost ale lui Stroici logofătul și le-au dăruit mănăstirii Dragomirna, ceea ce fu întărit de Radu Vodă.

Anastasio fu depus în anul 1617 ⁴⁾ din scaunul mitropolitan de Radu Vodă Mihnea din cauze politice sau pentru prea mare toleranță față de apuseni și a fost înlocuit cu Teofan. Acesta se amintește ca mitropolit al țării deja în 26 Martie 1617 ⁵⁾ — cu toate, că Anastasio în 30 Maiu, după cum am văzut mai sus, este numit „Arhiepiscopul și Mitropolitul Sucevei — împreună cu Atanasie de Roman, Efrem de Rădăuți și Mitrofan de Huși în actul de închinare a mănăstirii Galata către biserica din Ierusalim.

Anastasio însă știu să redobândească scaunul mitropolitan, căci deja în 25 Iunie 1619 ⁶⁾ îl aflăm amintit ca atare. El se mai amintește în anul 1620 ⁷⁾ când a răspicat anaftema asupra acelor ce ar voi oare-când să închine mănăstirea Dragomirna unei instituțiuni bisericești străine, apoi în 1622 ⁸⁾ de Petru Movilă în istorisirea lui despre năvălirea Cazacilor asupra Sucevei și în anul 1623. ⁹⁾

Mitropolitul Anastasio a schimbat satul Stirce, moșia Mitropoliei țării cu satul Uidești, proprietatea boeriului Iuonașco Gianga, care schimb a fost întărit în 22 Martie 1621 de Ioan Alexandru Vodă, iară în 17 Aprilie 1621 de Alexandru Ilieș Vodă. ¹⁰⁾

¹⁾ Iorga, Studii și documente VI. pag. 610 și Manuscripte din biblioteci străine, Analele Academiei române, seria II. tom. XXI., pag. 5.

²⁾ Iorga, Istoria literaturii religioase, pag. 123, asta 1.

³⁾ Creșterea colecțiunilor Academiei române în 1908, pag. 62.

⁴⁾ Scurtă istorie, pag. 9; Pomelnicul din Erbiceanu, pag. LVII; Scriban, l. c. pag. 15; Uricariul V., pag. 216; Iorga, l. c. pag. 127 și Melchisedec, Chronica Romanului, I. pag. 253.

⁵⁾ Hurmuzaki, Documente XI, pag. LXX.

⁶⁾ Melchisedec, l. c. și Archiva Statului, Biserici, II, 9, 10 și 11.

⁷⁾ Melchisedec, Chronica Romanului I. pag. 253 și în Revista pt. istorie etc. I. pag. 73—4.

⁸⁾ Enăceanu, l. c. pag. 741—2, cf. și nota a.

⁹⁾ Melchisedec, l. c.

¹⁰⁾ Dr. Werenka, l. c. pag. 98.

El dăruî mănăstirii Solca în 24 Decemvrie 1621 şapte fălci de vie cu teasc pe dealul Plosca, o pivniţă de piatră în Cotnar şi un clopot mare, ¹⁾ iară în 12 Aprilie 1625 ²⁾ a sfinţit biserica sf. Sava din Iaşi la care act a fost asistat de Atanasie episcopul Romanului.

În 22 Aprilie 1625 ³⁾ a judecat el între mănăstirea Solca şi logofăţul Cristiaan pentru satul Lămăşenii, iară în 2 Septemvrie 1626 ⁴⁾ a scris, împreună cu ceilalţi ierarhi ai ţării, aşezământul lui Miron Barnovschi Vodă pentru rândueala mănăstirilor.

De dânsul se mai face amintire în inscripţia din 30 August 1627 ⁵⁾ de pe portalul mănăstirii Dragomirna, făcut de Miron Barnovschi Vodă, cărei îi dăruî satul Napadova din ţinutul Sorocii pe Nistru, care-l cumpărase dela Elisaveta, doamna lui Ieremie Movilă cu 2500 galbeni, ⁶⁾ apoi în 18 Noemvrie 1628, ⁷⁾ când cu ceilalţi ierarhi ai ţării adevereşte cumpărarea unei moşii de către călugării dela mănăstirea Barnova.

Mitropolitul Anastasie se retrase din scaun probabil încă la începutul anului 1629 ⁸⁾ la ctitoria sa Dragomirna, căci în Aprilie şi Iunie a anului 1629 întâlnim pe fostul episcop de Roman Atanasie ca mitropolit al ţării, şi a murit la începutul anului 1631 ⁹⁾ după ce în 15 Ianuarie 1631 ¹⁰⁾ încă admoniă cu ameninţări pe parohienii dela mănăstirea sf. Ioan din Suceavă la ascultarea egumenului acelei mănăstiri, după tradiţie ucis de Ştefan Tomşa Vodă, care îl invidia, că Dragomirna întrecea în frumuseţe ctitoria lui Solca. ¹¹⁾

¹⁾ I. Bianu, Documente, pag. 129—133.

²⁾ Creţulescu, l. c. pag. 40 şi Jorga, Inscriptii, II. pag. 137.

³⁾ Documentul Academiei române, Nr. 41 (LXIX).

⁴⁾ Wickenhauser, Solka, pag. 81.

⁵⁾ Dr. Kozak, l. c. pag. 25.

⁶⁾ Uricariul, V. pag. 231.

⁷⁾ Melchisedec, Chronica Romanului I., pag. 253.

⁸⁾ Archiva Statului, Galata, I. 6. pe când Melchisedec l. c. pag. 254 susţine greşit, că abie în 1630.

⁹⁾ Iorga, Studii şi documente VII, pag. CXXVII şi Мордвиновъ, l. c. pag. 54, pe când Dr. Kozak, l. c. pag. 23 susţine, că arhipăstoria lui s'ar pute susţine numai până la 28 Noemvrie 1628.

¹⁰⁾ L. c. pag. 105, nr. 146.

¹¹⁾ S. Fl. Marian, Tradiţiuni poporane române din Bucovina, Bucureşti 1895, pag. 145—153.

El să fie înmormântat în partea dreaptă a pronaosului vechi biserici din mănăstirea Dragomirna, unde o simplă lespede năsipoașă fără oare-care inscripție acopere mormântul lui,¹⁾ care astăzi este acoperit c'un covor.

În Dragomirna se mai păstrează una din cele mari și groase lumini înflorite și aurite de ceară albă, care se aflau la toate 4 unghiurile mormântului lui.

El era un barbat învățat și mult activ, dovadă scrierile lui amintite, avea un deosebit gust artistic și era un excelent caligraf și desemnător cu multă răbdare, dovadă apostolul scris în anul 1610²⁾ evangeliile din 1609 și 1614 și liturgiile din 1610 și 1612 copiate de dânsul cu atâta măiestrie și frumusețe.³⁾

18. Teodosie Barbovski a II. oară (1600—1604).

Întorcându-se Ieremie Movilă în țară probabil pela finea lui August a anului 1600 — căci în 2 August 1600 se afla cu episcopul Teodosie în Camenița⁴⁾ și episcopul Teodosie se întoarse și-ș reocupă scaunul episcopesc din Rădăuți. El deci se amintește împreună cu mitropolitul Gheorghe Movilă și Agaton, episcopul Romanului în documentul lui Ieremie Movilă Vodă din anul 1600,⁵⁾ prin care dăruiește mănăstirii Agapia satul Vicolenii și în altul din anul 1601⁶⁾ prin care amintitul domn confirmă aceleiași mănăstiri niște danii și cumpărături.

Episcopul Teodosie a subscris împreună cu Agaton episcopul Romanului, și cu proinepiscopul Filoteiu și cu Gheorghe, părcalabul

¹⁾ Melchisedec, O vizită, pag. 80; Zachariewicz, Klosterkirche zu Dragomirna, in Mittheilungen der k. k. Central-Kommission, Wien, 1899, XXV, pag. 115—6; Рупчанко, l. c. și Dr. Kozak, l. c. pag. 23.

²⁾ I. Bogdan, Texte slavo-române, în Analele Academiei române, XI, pag. 21 și Ghenadie Craioveanu, l. c. pag. 971—3.

³⁾ Melchisedec, O vizită, pag. 81—2 și Iorga, Studii și documente VII. pag. CXXV și Dr. E. Kalužniacki, Die ruthenische Sprache und Literatur in: Österreich-Ungarn in Wort und Bild, Wien 1899, pag. 398 și Iorga, Istoria bisericii românești, I. pag. 241. Cf. și I. Vorobchievici, Sfânta mănăstire Dragomirna, Suceavă 1908, pag. 42—5.

⁴⁾ Iorga, Doamna lui Ieremia Vodă, București 1910, pag. 4 și nota 5.

⁵⁾ Melchisedec, Chronica Romanului, I. pag. 226.

⁶⁾ L. c.

de Niamț hotarnica făcută în 21 August 1604 ¹⁾ între mănăstirea Agapia și Secul.

Teodosie însă n'a ramas lung timp pe scaunul episcopesc din Rădăuți, căci el deja în Octomvrie 1604 ²⁾ s'a suit pe jâlțul mitropolitan.

Ca mitropolit este el menționat cu Agaton al Romanului și Ioan al Hușilor în documentul lui Ieremie Movilă Vodă din 20 Aprilie 1605 ³⁾ prin care statorește hotarele între Agapia și Secul și în cel din 1 Iunie 1605 ⁴⁾ prin care întărește mănăstirii Sucevița satul Hrinceștii cu iaz și moară pe părâul Solcii din ținutul Sucevii în documentele mănăstirii Niamțului privitoare moșiile Giuleștii, Săbăoanii etc. din anul 1605, ⁵⁾ în o notiță din 30 Iunie 1606 ⁶⁾ depe un triod, în care se înseamnă data morții lui Ieremie Movilă Vodă și în documentul din 10 Iulie 1606, ⁷⁾ în care ultim an el a îndreptat Triodul scris de călugărul Prochor din Sucevița din poronca lui Ieremie Movilă Vodă pentru numita mănăstire ⁸⁾ și în documentul lui Simion Movilă Vodă din 14 Septemvrie 1607 ⁹⁾ când întărește mănăstirii Pobrata daniile cele vechi.

Teodosie în urma intrigilor adverzarilor săi trebui să părăsească scaunul mitropolitan, căci fu acuzat, c'ar fi voit să otrăvească pe Constantin Movilă Vodă, cumparat fiind de Stefan Bogdan, pretendentul la tronul Moldovii, cu sf. cuminicătură într'o zi de paști. Pentru acest prepus el să fi fost supus la grele chinuri. ¹⁰⁾ El se

¹⁾ L. c. pag. 228—32. Cf. și Ghibănescu, Surete și Izvoade II. pag. 372.

²⁾ Melchisedec, Notițe, pag. 12—15; Iorga, Istoria literaturii religioase, pag. 124, nota 5 și Dr. Kozak, l. c. pag. 169, nota 1, pe când Seurtă istorie, pag. 8 și Pomelnicul din Erbiceanu, l. c. îl înduc abie pentru anul 1605. Iorga, l. c. pag. 126 susține, că Teodosie dela Roman a trecut la mitropolia țării. Teodosie, dacă a stat la Roman, atunci putea s'o facă doară în Septemvrie 1604 dară și atunci cu greu, de oare-ce pe ael timp Agaton era episcop la Roman (cf. Melchisedec, Chronica Romanului, I. pag. 230).

³⁾ Ghibănescu, l. c. pag. 375.

⁴⁾ Wickenhauser, Solka, pag. 69—72.

⁵⁾ Predeanu, l. c. pag. 110.

⁶⁾ Dr. Kozak, l. c. pag. 169, nota 1.

⁷⁾ Melchisedec, în Analele Academiei române, VII. pag. 260.

⁸⁾ Melchisedec, O visită, pag. 56 și Dr. Kozak, l. c.; acest triod se păstrează în mănăstirea Sucevița sub nr. inventariului 433 ex 1863.

⁹⁾ Iorga, Studii și documente, XI. pag. 86.

¹⁰⁾ Iorga, Istoria literaturii religioase, pag. 124 și 128. Cf. și Xenopol, l. c. III, pag. 498.

retrase în anul 1608 ¹⁾ la mănăstirea Sucevița, unde se pare c'a și murit și a fost înmormântat.

Teodosie, care după cum am văzut în cele premergătoare a compus încă ca ieromonah în Bozen pentru școlariul său Ștefan, fiul lui Petru Vodă, Schiopul, o lecție de cronologie, s'a interesat și de literatură, căci el a îndreptat Triodul scris de Prochor, călugărul Suceviței și a făcut încă ca episcop de Rădăuți cu cheltuiala sa proprie o carte slavonă, scrisă pe pergament și numită „Награмин“, care cuprinde în sine: slujba paștelor, paraclise, irmoase și psalmi aleși pentru mărimuri, care carte a dăruit-o în Maiu 1604 ²⁾ mănăstirii Sucevița. El a îndreptat Pravilă slavonă în anul 1606. ³⁾ Aceste date sunt destulă dovadă despre cultura și iubirea de literatură a acestui ierarh.

19. Ioan (1605—1608).

El era cu metania din mănăstirea Râșca ⁴⁾ și a fost din anul 1592 ⁵⁾ primul episcop al nou înființatei Episcopii de Huși, de unde a trecut în primăvara anului 1605 la Rădăuți.

Aice se amintește el împreună cu mitropolitul Teodosie Barbovschi, Agaton, episcopul Romanului și Filotei al Hușilor în documentul lui Ieremie Movilă din 1 Iunie 1605 ⁶⁾ prin care confirmă mănăstirii Sucevița satul Hrințești cu iaz și moară pe pârâul Solcii din ținutul Sucevii.

Episcopul Ioan a subseris împreună cu deja amintiții ierarhi ai țării în 20 Ianuarie 1606 ⁷⁾ actul prin care consimțește la închinarea mănăstirii Golia din Iași mănăstirii Vatopedului din muntele Atos, făcută de ctitora Ana, văduva marelui logofăt Ioan Golia și

¹⁾ Iorga, I. c. și Istoria bisericii românești, I. pag. 240, nota 1.

²⁾ Melchisedec, O vizită, pag. 57.

³⁾ Melchisedec, O vizită, pag. 56 și Dr. Kozak, Inscriften, pag. 169, nota 1 și 2.

⁴⁾ Pomelnicul din Erbiceanu, I. c. pag. LVIII și Crețulescu, I. c. pag. 76.

⁵⁾ Melchisedec, Chronica Hușilor, pag. 101 și Crețulescu, I. c.

⁶⁾ Wickenhauser, Solka, pag. 69—72 și 238.

⁷⁾ Melchisedec, Chronica Romanului, I. pag. 237; cf. și Uricariul XXI, pag. 336—8, însă cu data de 20 Februarie 1606.

de Mihail, fiul ei, care închinare s'a confirmat de Ieremie Movilă Vodă în 30 Martie 1606.¹⁾

Episcopul Ioan a schimbat pe Avram țiganul Episcopiei cu Stan țiganul mănăstirii Sucevița²⁾ și este menționat împreună cu mitropolitul Teodosie Barbovski, Anastasie Crinca, episcopul Romanului și Filotei al Hușilor în documentul lui Ieremie Movilă din 12 Maiu 1606³⁾ prin care dăruiește satul unguresc catolic, Săbăoanii de lângă Roman, mănăstirii Secul, și iarăș împreună cu amintiții ierarhi ai țării în documentul lui Simeon Movilă Vodă din 28 Iulie 1606⁴⁾ prin care dăruiește mănăstirilor: Bistrița și Râșca lacul Cava-hul sau Cahul⁵⁾ dela Dunăre cu gârlele, cari cad în el, în cel al aceluiaș domn din 7 Noemvrie 1606, împreună cu ceilalți ierarhi ai țării, prin care întărește mănăstirii Sucevița pâraele Dunării și satul Giurgiuleștii dăruite ei de Ieremie Movilă Vodă⁶⁾ apoi în scrisoarea din 29 August 1607⁷⁾ prin care marele vornic al țării de jos Nistor Ureche cu soția sa Mitrofana dăruiește mănăstirii Secul un picior al sf. Ioan Botezătorul și în fine împreună cu deja sus-amintiții ierarhi ai țării, în dania lui Simeon Movilă Vodă, din 14 Septemvrie 1607⁸⁾ făcută mănăstirii Pobrata cu moșiile cele vechi. — El a dăruit mănăstirii Sucevița satele: Mângești, Agești, Vindovenii și Gurmăre la ținutul Niamțului.⁹⁾

Episcopul Ioan a trecut dela Rădăuți pe scaunul Mitropoliei Moldovii¹⁰⁾ pe care însă din cauze necunoscute puțin a șezut.

20. Efrem I. (1608—1614).

Acest ierarh se pare c'a fost cu metania dela mănăstirea Moldovița într'acării pomelnic se și amintește.¹¹⁾ Ca episcop de Rădăuți

¹⁾ Melchisedec, Notițe, pag. 232.

²⁾ I. Bianu, Documente românești, București 1907, I, pag. 146.

³⁾ Melchisedec, Chronica Romanului, I, pag. 22—26; Notițe, pag. 234 și 238.

⁴⁾ Hajdău, Archiva istorică, III, pag. 68—9 și Crețulescu, l. c. pag. 69.

⁵⁾ Acest loc situat la gura riulețului Cahul este în apropierea orașului Reni din Basarabia (cf. Z. G. Arbure, Basarabia, București 1899, pag. 68 și charta nr. II.

⁶⁾ Cf. Documentul original nr. 517 din mănăstirea Sucevița.

⁷⁾ Melchisedec, Chronica Hușilor, pag. 102 și Romanului, I, pag. 238.

⁸⁾ Iorga, Studii și documente, XI, pag. 86.

⁹⁾ Cf. Pomelnicul slavon Nro. 740 ex 1863, foia 4 din mănăstirea Sucevița.

¹⁰⁾ Seurtă istorie, pag. 10, b; Pomelnicul din Erbiceanu, l. c. pag. LVIII și Crețulescu, l. c. pag. 76.

¹¹⁾ Wickenhauser, Radauz, pag. 23 și Pomelnicul Moldoviței.

el serie o scrisoare către birăul, părcalabii și părgarii orașului Bistrița. ¹⁾

În documente el se amintește pentru prima dată de Constantin Movilă Vodă în 24 Aprilie 1609, ²⁾ care îi dă episcopului Efrem dreptul să facă o seliște în ținutul Covurluiului și scutește pe oamenii, cari se vor așeza acolo, pe 5 ani de toate birurile.

Episcopul Efrem confirmă în 10 Iunie 1609 ³⁾ mănăstirii Putna iurisdicțiunea peste toți preoții și diaconii din satele depe moșiile ei. El în 26 Martie 1610, ⁴⁾ adevă sub Constantin Movilă Vodă, a început să zidească în cornul nordostic al curții bisericii din Rădăuți o cliziarniță, adevă o locuință episcopescă cu etaj, care o fină în 26 August 1612 ⁵⁾ sub domnia lui Ștefan Vodă.

Constantin Movilă Vodă a dat episcopului Efrem în 25 August 1610 ⁶⁾ dreptul și puterea să aducă înapoi pe oamenii, cari ar fugi din seliștea lui din ținutul Covurluiului.

Episcopul Efrem oprî în 9 Ianuarie 1612 ⁷⁾ pascuitul în iazurile Covur și Oreach, amenințând pe oamenii, cari ar fugi din seliștea lui, cu pedeapsa domnească. El a întărit schimbul făcut de episcopul Ioan cu mănăstirea Sucevița cu privire la țigani: Avram și Stan. ⁸⁾

Efrem este amintit împreună cu mitropolitul Anastasie Crimca și Pavel, episcopul Romanului în ispisocul lui Ștefan Tomșa Vodă din 30 Martie 1613 ⁹⁾ prin care dăruiește mănăstirii Niamțului un loc pustiu în gura Jijiei, unde aceasta cade în Prut.

¹⁾ Iorga, Documentele Bistriței, I. pag. 28, nr. XXXVII.

²⁾ Wickenhauser, Moldovitzza, pag. 99.

³⁾ D. Dan, Putna, pag. 166 nr. 4 și Wickenhauser, l. c. pag. 99.

⁴⁾ Wickenhauser, Moldowitza, pag. 30; Is. Onciul, l. c. pag. 52 și Dr. Kozak, l. c. pag. 195—6.

⁵⁾ Dr. Kozak, l. c.; Wickenhauser susține în: Geschichte der Klöster Woronetz und Putna, I. pag. 13, cumcă episcopul Efrem ar fi adaos tinda la biserica episcopescă din Rădăuți. El deci confundă tinda cu cliziarnița, căci știut este, că tinda a făcut-o Alexandru Lăpușneanul Vodă în 30 Iunie 1559 la îndemnul episcopului Eutimie.

⁶⁾ Wickenhauser, Moldowitza, pag. 101, pe când Dr. Kozak, l. c. pag. 189, nota 2, cu toate că se provoacă la Wickenhauser, l. c., înduce data de 15 August.

⁷⁾ Wickenhauser, l. c. și pag. 31.

⁸⁾ Bianu, Documente, l. c. (pag. 146).

⁹⁾ Melchisedec, Chronica Romanului, I. pag. 250 și sq.

În 9 Aprilie 1613¹⁾ îl întâlnim pe episcopul Efrem făcând o învoială între Grigorie, egumenul mănăstirii Rășca și soborul mănăstirii Moldovița pentru un ferestreu. El a scris în anul 1614²⁾ o psaltire pe pergament pe care a dăruit-o mănăstirii Moldovița.

Episcopul Efrem s'a retras în anul 1614 de bunăvoie din scaunul episcopesc din Rădăuți la mănăstirea Moldovița, unde în Maiu a anului 1619³⁾ și-a pregătit o grobniță și tractul nordvestic al clădirilor laterale.⁴⁾

21. Aftanasie (1615—1616).

El era cu metania dela mănăstirea Moldovița.⁵⁾ Ca episcop este amintit împreună cu mitropolitul Anastasie Crimca și Paul, episcopul Romanului în documentul lui Ștefan Tomșa Vodă din 13 Martie 1615⁶⁾ prin care dăruiește mănăstirii Solca satele: Badeuții cu morile depe Suceavă, Drăgăneștii, Criniceștii, Ivanăștii și Părlisenii din ocolul Badeuțului, apoi Costeștii cu moara pe Siret și Mănăstirenii pe câmp, apoi în documentul aceluiaș domn din 24 Martie 1615⁷⁾ prin care dăruiește tot mănăstirii Solca satul Faraonii dela Bacău cumpărat cu 200 zloți dela familiile: Goia și Teleagă, mai departe în documentul aceluiaș domn din 12 Maiu 1615⁸⁾ prin care dăruiește mănăstirii Solca 12 familii de Țigani pe cari le-a fost cumpărat cu 800 lei dela Sava Danciu și consorți, apoi în documentele din 28 Iulie și 1 August 1615⁹⁾ prin cari Ștefan Tomșa Vodă dăruiește mănăstirii Solca satul Cajvana, care-l cumpărase dela Vasile Șeptelici și rudele lui cu 1000 lei ungurești,

1) Wickenhauser, Moldowitza, l. c. și pag. 102; Melchisedec, Chronica Hușilor, App. pag. 118 și Romanului I. pag. 320, nota 1 bazat pe Pumnul, l. c. pag. 95 aduce pentru anul 1613 ca episcop de Rădăuți pe un Filotei, care ar fi daruit mănăstirii Putna $\frac{1}{2}$ sat Crasna. Dania este certă, însă dăruitoriul era episcop al Hușilor, Cf. Măzăreanu apud D. Dan, Putna.

2) S. Fl. Marian, Inscriptiuni I. pag. 109, Cf. și Wickenhauser, Radauz, pag. 23 și 24.

3) Dr. Kozak, l. c. pag. 189.

4) Dr. Werenka, l. c. pag. 67.

5) Wickenhauser, Radauz, pag. 24, pe când Melchisedec în Chronica Romanului I. pag. 255 susține, că era din Bistrița.

6) Wickenhauser, Solka, pag. 72.

7) Ghibănescu, Uricariul XVIII, pag. 272—6.

8) Wickenhauser, l. c. pag. 74.

9) L. c. pag. 75 și 77.

și satul Solca de jos, în documentul aceluiaș domn din 25 Octombrie 1615¹⁾ prin care dăruiește mănăstirii Solca satul Botășani (Botușana de astăzi) depe pârâul Solonețul cel mic din ținutul Sucevii cu moară, fânațe și campuri, care-l cumpărase dela proprietarii lui cu 700 lei ungurești și în fine în documentul aceluiaș domn fără dată prin care dăruiește mănăstirii Solca satul Sozna din ținutul Sucevii cu curți și heleștee, $\frac{1}{2}$ de sat din Călinești din acelaș ținut cu mori pe Siret, $\frac{1}{2}$ de sat din Ionașenii din acelaș ținut cu mori, $\frac{1}{2}$ de sat din Șerbănești tot din ținutul Sucevei.²⁾

Episcopul Aftanasie trecu la începutul anului 1616³⁾ la Episcopia Romanului; Aice se amintește în documentul lui Radul Vodă din 8 Iulie 1624,⁴⁾ 21 Aprilie, 31 Mai și 20 Septemvrie 1626⁵⁾ și aice a arhipăstorit până în finea anului 1628,⁶⁾ când deveni, după retragerea mitropolitului Anastasie Crimca, mitropolit al țării.

Aftanasie a dat ca mitropolit un ordin în 15 Ianuarie 1631⁷⁾ prin care oprește pe parohienii bisericii sf. Ioan cel Nou din Iași să se atașeze la alte parohii. El a murit în 13 Iulie 1631⁸⁾ și a fost înmormântat în mănăstirea Bistrița făcând loc pe scaunul mitropolitan lui Varlaam.⁹⁾

22. Efrem II. (1616—1623).

Și acest Efrem, ca și Efrem I. era cu metania dela mănăstirea Moldovița.¹⁰⁾ El deveni episcop la Huși, de unde a trecut apoi la Rădăuți.¹¹⁾ De aice el a luat parte, împreună cu mitropolitul Anas-

1) Wickenhauser, Solka, pag. 79—80.

2) V. A. Urechia, Miron Costin, tom. II. pag. 538—9.

3) Melchisedec, Chronica Romanului, I. pag. 252.

4) I. Bianu, Documente românești, București 1907, I₁. pag. 95—6.

5) L. c. pag. 121—2 și 124; 730.

6) Bianu, Documente I. pag. 156—8 și Ghibănescu, Surete și izvoade, II. pag. 177.

Melchisedec, l. c. pag. 254 și Hușilor, App. pag. 119; Seurtă istorie, pag. 9; Pomelnicul în Erbiceanu, l. c. pag. LVII; Lesviodax, l. c. pag. 449; Dr. Kozak, l. c. pag. 23 și Iorga, Istoria literaturii religioase, pag. 127.

7) Melchisedec, Chronica Romanului, I. pag. 255.

8) Melchisedec, Chronica Romanului I., pag. 255. Notițe istorice și archeologice, București 1885, p. 64 și Iorga, Inscriptii, I. pag. 41.

9) Iorga, Istoria literaturii religioase, pag. 127.

10) Iorga, Neamul românesc din Bucovina, pag. 101.

11) Melchisedec, Chronica Hușilor, pag. 103.

tasie Crimca, cu Aftanasie, episcopul Romanului și Mitrofan al Hușilor în anul 1616,¹⁾ la divanul țării ținut sub Ștefan Tomșa Vodă în care s'a decis să se dăruiască mănăstirii Solca lacul Luciul dela Fălciu.

Episcopul Efrem se amintește împreună cu mitropolitul Teofan și cu cei doi episcopi deja amintiți în documentul lui Radu Mihnea Vodă din 25 Martie 1617²⁾ prin care mănăstirea Galata a fost închinată sf. mormânt din Ierusalim, apoi în documentul aceluias domn din 26 Martie 1618³⁾ prin care se confirmă închinarea Galatei, mai departe în documentul aceluias domn din 15 Aprilie 1618⁴⁾ prin care dă și întărește mănăstirii Solca satele: Faraonii dela Bacău, Cajvana dela Suceavă, Ustie dela Orhei, Solca, Cioroacii și Broștenii depe Șomuz, Lămășenii și Stupca dela Suceavă, Iubăneștii dela Dorohoiu și Costeștii dela Hârlău, Podolenii dela Fălciu, Badeuții dela Suceavă, Drăgăneștii, Crăniceștii, Vancicăuții și Părlișenii și câte-va salăse de Țigani, apoi în zapisul din anul 1620,⁵⁾ în care fostul hatman Vasile Șepteliei zălogește satul său Nemericeții marelui vornic Ieremie și în fine, împreună cu mitropolitul Anastasie Crimca și cu ceilalți doi deja amintiți ierarhi ai țării în documentul nedatat, însă probabil din anul 1622,⁶⁾ a lui Ștefan Tomșa Vodă dintr'a II. domnie (1622—25), prin care confirmă mănăstirii Solca lacul Luciul depe Prut cu toate părăele din ținutul Fălciu.⁷⁾ El a întărit în 1. August 1622⁸⁾ în Dorohoiu lui George și Isac, fiii lui Cârstea Cucoreanul vânzarea a jumătate din seliștea Loești lui Nicoară Vornicul.

Episcopul Efrem s'a retras în anul 1623 la metania sa, mănăstirea Moldovița, unde a murit în anul 1626 și a fost înmormântat într'o cămăruță mormântară.⁹⁾

1) Melchisedec, *Chronica Romanului*, I. pag. 252.

2) Codrescu, *Uricariul*, V, pag. 215—18 și VII., pag. 121—3.

3) L. e, IX, pag. 146—9.

4) Ghibănescu, *Uricariul XVIII*, pag. 285—92.

5) Melchisedec, *Chronica Romanului*, I. pag. 253.

6) Melchisedec, *Chronica Hușilor*, pag. 107.

7) Codrescu, *Uricariul*, V, pag. 215—218.

8) Cf. Creșterea colecțiilor bibliotecii Academiei române, I. București 1907, pag. 100.

9) Dr. Kozak, l. e. pag. 190—1 și Iorga, *Neamul românesc din Bucovina*, pag. 101.

23. Euloghie I., întâia dată (1623—1627).

Acest ierarh se pare c'a fost cu metania dela mănăstirea Solca.¹⁾ El a luat parte cu mitropolitul Anastasie Crimca, cu Aftanasie, episcopul Romanului și Paul al Hușilor la divanul țării, adunat în 11 August a anului 1623²⁾ sub domnul Ștefan Tomșa, care decise să se restituie mănăstirii Sucevița satul Verbie, uzurpat de hatmanul Balica, care domn mai întâi atunci amintitei mănăstiri și două fălci de vie în Cotnar, cari însuș domnul le cumpărase.

Euloghie este amintit împreună cu nominații ierarhi ai țării în documentul amintitului domn din 5 Martie 1623,³⁾ prin care eliberează satele mănăstirii Solca: Solca și Fărăoanii de toate dările și în documentul aceluiaș domn din 17 Iunie 1623⁴⁾ prin care întărește amintitei mănăstiri 12 sălașe de Țigani.

El a subsemnat împreună cu deja amintiții ierarhi și boerii țării în anul 1623⁵⁾ un document în care se espune cum a venit Ștefan Tomșa pe tronul țării și a dăruit mănăstirii Solca cele două sate deja amintite.

Episcopul Euloghie a fost de față la schimbul dintre mănăstirea Solca și boeriul Ieremie, care a dat mănăstirii satul Solca pentru satul mănăstiresc Mihaleiul⁶⁾ din districtul Cernăuțului, care schimb a fost întărit de Radu Vodă în 12 Ianuarie 1625.⁷⁾ El este amintit în schimbul din 12 Februarie 1625⁸⁾ făcut între Aftanasie, egumenul Suceviței și mănăstirea Solca pe baza cărui aceasta din urmă dă mănăstirii Sucevița satele: Hrinceștii și seliștele Iaslovățului și Ceaplinților, apoi în sentința lui Radu Vodă din 20 Februarie 1625⁹⁾ prin care întărește mănăstirii Solca satele: Badeuți, Drăgănești, Crăinicești, Ivancicăuți și Pârlișanii.

1) V. A. Urechîă, Inscripțiuni după manuscrise, Bucuresci 1887, pag. 4.

2) Cf. Nrul. 527 din mănăstirea Sucevița și Melchisedec, Chronica Hușilor, pag. 107 și 108 și Romanului. I, pag. 253.

3) Wickenhauser, Solka, pag. 82—4 și Ghibănescu, Uricariul XVIII, pag. 337—40 și 349—52.

4) L. c.

5) Ghibănescu, l. c. pag. 348—52.

6) Despre acest sat cf. Z. Voronca, Mihalcea, Cernăuți 1912.

7) Hajdău, Archiva istorică, III. pag. 218.

8) Wickenhauser, Solka, pag. 92—3.

9) Wickenhauser, Solka, pag. 92—3.

Sub Episcopul Euloghie s'a acoperit din nou trapezaria Episcopiei în 12 Iunie 1625.¹⁾ El în 22 Aprilie 1626 a intervenit în favorul mănăstirii Solca contra logofătului Crîstîian pentru satul Lămăşeniei (Documentul Academiei române Nrul. 41/LXIX). El este amintit împreună cu mitropolitul Anastasie Crimea, ca Aftanasie, episcopul Romanului şi Mitrofan al Huşilor, într'o ordinaţiune a lui Miron Barnovschi Vodă din 20 Septemvrie 1626²⁾ privitoare la disciplina monahală, mai departe în documentul acelui-aş domn din 16 Martie 1627³⁾ prin care întăreşte mănăstirii Dragomirna dania sa făcută mai înainte constatătoare din satele: Solcea dela Suceavă şi Tărceanii dela Dorohoi cu vad de moară pe râul Jijia, satul prim domnesc, iară al doilea moştenit de Vodă dela unchiul său Ioan Balica, mort fără de copii, apoi în documentele tot ale lui Miron Vodă din 5 şi 7 Maiu 1627⁴⁾ prin care scuteşte pe fugiţii Țigani ai mănăstirii Solca de toate dările țărilor şi în fine în documentul acelui-aş domn din 20 Septemvrie 1627⁵⁾ prin care statoreşte o tocmală obştească pentru mănăstiri.

Episcopul Euloghie demisionă în toamna anului 1627 şi se retrase la mănăstirea Solca, unde este amintit ca fost episcop şi egumen al mănăstirii în documentul lui Miron Barnovschi Vodă din 10 Aprilie 1629⁶⁾ prin care i-se dă pentru mănăstirea Solca dreptul să iee tot al cincilea peşte din peştii prinşi de alţii în lacul Luciu.

24. Dionisie (1628—1630).

Despre acest episcop se ştie că el a dat în 13 Martie 1628⁷⁾ o carte prin care întăreşte mănăstirii Suceviţa proprietatea asupra unui Țigan şi că a înaintat împreună cu ceilalţi episcopi, cu egumenii

¹⁾ Dr. Kozak, l. c. pag. 116, nota 1. Cf. V. A. Urechîă, l. c. unde se zice, că acest lueru s'a săvârşit în 7 Iunie.

²⁾ I. Bianu, Documente I₁, pag. 129—133. Cf. Documentul nr. 578 din mănăstirea Suceviţa.

³⁾ Ghibănescu, Uricariul XVIII, pag. 380—3.

⁴⁾ Melchisedec, Chronica Huşilor, pag. 108—10 şi Wickenhauser, Solka, pag. 94—6.

⁵⁾ Codrescu, Uricariul XIV, pag. 172—9.

⁶⁾ Măzăreanu, Solca, pag. 43 şi Wickenhauser, Solka, pag. 96.

⁷⁾ I. Bianu, l. c. pag. 146.

și mazilii țării în 16 Iunie 1628¹⁾ o jalbă Domnului Miron Barnovschi, că vecinii s'au depărtat de prin sate și s'au așezat pe seliștele deschise. Episcopul Dionisie este menționat împreună cu mitropolitul Anastasie, episcopul de Roman Atanasie și de Huși Mitrofan în documentul lui Miron Barnovschi Movilă Vodă din 30 Iulie 1628²⁾ prin care închină o biserică din Vâslui mănăstirii Zograf din muntele Atos. El adeverește, împreună cu mitropolitul Anastasie Crimea, cu Atanasie, episcopul Romanului și Mitrofan al Hușilor în scrisoarea din 18 Noemvrie 1628,³⁾ că călugării dela mănăstirea Barnova au cumpărat o moșie.

El este amintit în documentul lui Miron Barnovschi Vodă din 9 Decemvrie 1628⁴⁾ prin care dăruiește bisericii Adormirii Maicei Domnului din mănăstirea Barnovschi din Iași, zidită de dânsul, satul părintesc Taporouți cu iaz și moară, care biserică o închină sf. mormânt din Ierusalim. În 4 Ianuarie 1629⁵⁾ el adeverește, împreună cu mitropolitul Atanasie și ceilalți ierarhi ai țării vânzarea săliștei Vălișenii a mănăstirii sf. proroc Ilie vistiernicului George Roșca.

Episcopul Dionisie a trecut în anul 1629 la scaunul din Roman, unde-l întâlnim amintit în documentul lui Miron Barnovschi Vodă din 29 Aprilie 1629⁶⁾ prin care dăruiește mănăstirilor: Hangul, Dragomirna și Barnova a treia parte din iezerul din Dorohoiu. În acest timp Atanasie dela Roman devenise mitropolit al țării, iară scaunul din Rădăuți încă și în 10 Iunie 1629⁷⁾ nu era ocupat, de oare-ce în acest document locul titularului pentru Rădăuți este deșert.

1) Wickenhauser, Radauz, pag. 26.

2) Iorga, Studii și documente, XVI. pag. 158, nr. 8.

3) Melchisedec, Chronica Romanului, I. pag. 254 și V. A. Urechia-Miron Costin, I. pag. 75.

4) Wickenhauser, Bochetin, Wien 1874, pag. 72. Cf. documentul original, astăzi proprietatea Arhivei țării din Anexe.

5) I. Bianu, Documente, pag. 156—8.

6) Cf. nr. 529 din mănăstirea Sucevița, pe când Melchisedec, l. c. pag. 255 susține greșit ca și Dr. Kozak, Inschriften, I, pag. 23, că ar fi trecut abie în 1630.

7) Ghibănescu, Surete și izvoade, II. pag. 177.

25. Euloghie I. a doua oară (1629—1639).

El este amintit împreună cu mitropolitul Atanasie, cu Dionisie, episcopul Romanului și Mitrofan al Hușilor în documentul lui Moisi Movilă Vodă din 10 Ianuarie 1631¹⁾ prin care Țiganii mânăstirești se apară și în cel din 9 Maiu 1632²⁾ privitoriu la Ițcani.

Episcopul Euloghie a cumpărat în 18 Ianuarie 1633³⁾ jumătate din satul Licina dela ținutul Dorohoiului, iară în 30 August 1633⁴⁾ jumătate din satul Milișăuți dela preotul Aftanase, fiul lui Lazar a Nastasiei cu 200 galbeni, care preot cu acești bani a cumpărat 200 stûpi și 2 prisăci, una în Glit lângă satul Marginea și alta în Botășeni (Botușana de astă-zi) și le-a dăruit mânăstirii Solca.

De Euloghie se face amintire împreună cu mitropolitul Varlaam și cu deja amintiții episcopi ai țării în ispisocul lui Moisi Movilă Vodă din 9 Septemvrie 1633⁵⁾ dat pentru scutirea preoților din Iași.

Episcopul Euloghie a dăruit surorii sale Ana, soția lui Andrei Murguleț între anii 1633—5 proprietățile sale: Milișăuțul și $\frac{1}{2}$ din Mariței.⁶⁾

El se amintește în documentul lui Vasile Lupul Vodă din 7 Aprilie 1635⁷⁾ prin care dăruiește mânăstirii Solca 8 podani, pe cari îi eliberează de toate dările, apoi împreună cu mitropolitul Varlaam, cu Mitrofan, episcopul Romanului și Gheorghie al Hușilor în documentul din acelaș an 1635⁸⁾ prin care patru poslușnici ai mânăstirii de maice din Schitul de peste Bistriță (Vânătorii Pietrii) se scutesc de dări, în documentul aceluiași domn din 7 Aprilie 1737⁹⁾ prin care i-se întărește stăpânirea asupra jumătate din satul Lăcina dela ținutul Dorohoiului, în documentul lui

1) Melchisedec, *Chronica Romanului* I. pag. 255.

2) Iorga, *Studii și documente* V. pag. 398.

3) Creșterea colecțiunilor Academiei române din 1908, pag. 64.

4) Măzăreanu, *Solca*, pag. 33 și Wickenhauser, *Solka*, pag. 96.

5) Melchisedec, l. c.

6) Măzăreanu, *Solca*, pag. 33 și Wickenhauser, *Solka*, pag. 98—9 și Arhiva genealogică ex 1912, nr. 2 și 3, pag. 47, nota 2.

7) Dr. Popeseul, l. c. pag. 50—60; Wickenhauser, l. c. pag. 99—100 și S. Fl. Marian, *Inscripțiuni*, pag. 86—7.

8) Melchisedec, *Chronica Romanului*, I. pag. 256.

9) Creșterea colecțiunilor din 1908, pag. 65.

Vasile Lupul Vodă din 22 Martie 1638¹⁾ prin care întărește mănăstirii Sucevița dreptul asupra satului Mândreștii, și în fine în documentul aceluiaș domn din 20 Octomvrie 1638²⁾ prin care îi confirmă lui Euloghie locul de lângă Faraonii de Cleși, care-l cumpărase dela Toader Moțoc cu 100 lei.

Imprejurarea, că Euloghie, căruia Ilie Șiptelici i-a fost îndreptățit niște scrisori de învoire pentru satele: Hrincești, Iazlovățul și Ceplinți, n'a voit să le înapoiască sub pretext, că le-ar fi ars,³⁾ ne face să credem, că el era de rea credință și iubitor de procese.

Episcopul Euloghie se pare c'a demisionat din scaunul Rădăuțului în anul 1639 și s'a retras la mănăstirea Solca, unde se pare că în curând a murit, căci în 25 Iunie 1644⁴⁾ se zice el „răposat“, când fratele său Ion se judeca înaintea lui Vasile Lupul Vodă cu Marica, soția lui Petrică pentru jumătate din satul Lăcina din ținutul Dorohoiului.

26. Anastasie II. (1639—1645).

Acest ierarh era cu metania dela mănăstirea Moldovița.⁵⁾ El se menționează ca Episcop de Rădăuți prima oară pe inscripția din anul 1639⁶⁾ aflătoare pe-o cruce de argint, care i-o dăruî hatmanul Gavriil, fratele lui Vasile Lupul Vodă, cu soția sa Liliana, apoi împreună cu mitropolitul Varlaam, cu Mitrofan, episcopul Romanului și Gheorghie al Hușilor în documentul lui Vasile Lupul Vodă din 25 Aprilie 1639⁷⁾ prin care dăruiește Episcopiei de Rădăuți, lipsită

1) Cf. nr. 532 din Sucevița.

2) Wickenhauser, Solka, pag. 90—100.

3) Cf. documentul din 18 Iulie 1654 din mănăstirea Sucevița.

4) Creșterea colecțiunilor din 1908, pag. 66 și Ghibănescu, Surete și Izvoade, II. pag. 116.

5) Melchisedec, Chronica Romanului II. pag. 232, Notițe, pag. 18; S. Fl. Marian, Inscriptiuni, pag. 86 și Dr. Kozak, I. c. pag. 195.

6) D. Dan, Putna, pag. 50.

7) Cf. nr. inventariului 853 din mănăstirea Putna. Wickenhauser, Radauz, pag. 27 ni istorisește, că episcopul Anastasie de Rădăuți ar fi dăruit în 13 Iunie 1639 mănăstirii Putna 200 lei pentru amintirea sa în duminica Artivului. Wickenhauser confundă aici pe Anastasie de Rădăuți cu „Anastasie“, episcopul de Vad, episcopie și mănăstire în Ardeal, fondată de Ștefan cel Mare (cf. Iorga, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul și Mitropolia Ardealului, București 1904, pag. 4). Acest vlădică-soldat (Iorga, Documentele Bistriței, I. pag. 32—33), care era cu metania din mănăstirea Putna și a făcut acea amintire în Putna însă în

de oameni și pradată de tâlhari, 30 vecini. El este amintit, împreună cu mitropolitul Varlaam în 14 Aprilie 1641¹⁾ într'o notiță dintr'un Mineiu slavon și în sentința amintitului domn din 15 Aprilie 1641²⁾ în cearta mănăstirii Burdujenii cu Dragomirna pentru satul Napadova pe Nistru, prin care acest sat se ajudecă mănăstirii Dragomirna.

Episcopul Anastasie împreună cu Euloghie, episcopul Romanului a luat parte — la poruncă domnească — la 13 Iunie 1641³⁾ la întimpinarea moaștelor sf. Paraschive aduse la Iași, ieșindu-li înainte până la I-smail.⁴⁾ El se află amintit într'o notiță din anul 1641⁵⁾ aflătoare pe un lithurghieriu manuscript, care se păstrează în museul arhiepiscopesc din Cernăuți.

Anastasie a scris împreună cu mitropolitul Varlaam, cu Dosiftei, episcopul Romanului și Gheorghie al Hușilor în anul 1641⁶⁾ o carte a divanului țării prin care se afirmă, că mănăstirea Slatina a dat lui Vasile Lupul seliștea Trusaștii pe Jija și a fost de față cu cei doi deja numiți episcopi la învoială mitropolitului Varlaam cu fostul visternic Dimitrie Buhuș pentru un loc de moară.⁷⁾ El a luat parte la sinodul, care s'a deschis în 11 Martie și a durat până la 9 Decemvrie 1641 în Iași în biserica sf. Trei-ierarhi sub președinția lui Porfirie, fost mitropolit al Niceei.⁸⁾ La acest sinod au

13 Iunie „1539“ (cf. Măzăreanu, apud D. Dan, Putna, pag. 215, nr. 5). Acest episcop a urmat la Vad lui Varlaam și era în suita lui Petru Rareș. El a scris în 11 Octomvrie 1529 Bistrițenilor, iară în 13 Octomvrie a comandat în persoană oastea în contra Bistriței (cf. Iorga, Mitropolia Ardealului, pag. 21; Iorga, Sate și preoți din Ardeal, București 1902, pag. 17; Iorga, Documentele Bistriței, I. pag. XXXIII și II. pag. 112—3 și Bunea „Vechile episcopii“, pag. 23—24 și Originalul nr. 847 al mănăstirii Putna din Anexe).

1) L. c. pag. 6.

2) Codrescu, Uricariul V. pag. 230—2 însă cu data greșită de 1662, cf. Melchisedec, Chronica Romanului, I. pag. 259, și Wickenhauser, Radauz, pag. 28.

3) Melchisedec, Notițe, pag. 173—4. V. A. Urechîă, l. c. pag. 4—5 induce o inscripție, din care s'ar părè, că episcopul Anastasie ar fi vizitat mănăstirea Moldovița în 14 Iunie 1641.

4) Iorga, Documentele Bistriței, I. pag. 72 și Studii și documente, VII, pag. CXLVIII.

5) Schematismus, l. c. pag. 10.

6) Codrescu, Uricariul VII. pag. 43.

7) Iorga, Studii și documente, XVI. pag. 129—30.

8) Melchisedec, Biserica ortodoxă în lupta cu Protestantismul, București 1890, pag. 36, pe când Мордвиновъ, l. c. pag. 54 susține greșit, că acest sinod ar fi aflat loc în anul 1642.

participat a) Reprezentanții Patriarhiei din Constantinople: 1. Porfirie, fostul mitropolit al Nicheei, 2. Ieromonahul Meletie Sirig, învățătorul și predicatorul Patriarhiei; b) Ierarhii Moldovii: 1. Mitropolitul Varlaam, 2. Euloghie, episcopul Romanului, 3. Anastasie al Rădăuțului, 4. Gheorghie al Hușilor și 5. Ieromonahul Sofronie, rectorul colegiului lui Vasile Lupul și egumenul mănăstirii sf. Trei ierarhi din Iași; c) Membrii bisericii ruse: 1. Petru Movilă, mitropolitul Kievului,¹⁾ 2. Isaie Trofimovici, egumenul mănăstirii sf. Nicolai din Kiev, 3. Iosif Cononovici, rectorul colegiului și egumenul mănăstirii Teofania din Kiev, și 4. Ignatie Oxenovici, predicatorul din Kiev.

În acest sinod s'au osândit doctrinele calvinești ale fostului patriarh Constantinopolitan Chiril Lucaris și se aprobă „Mărturisirea ortodoxă“, compusă de Petru Movilă, mitropolitul Kievului.²⁾

Episcopul Anastasie a atestat în anul 1642³⁾ împreună cu amintiții ierarhi ai țării, că ieromonahul Partenie din mănăstirea Bisericanii a făcut cu ajutorul Țarului Rusiei Mihail III. schitul Soveja „la Babe“ pe râul Putna. El se află amintit într-o notiță din 25 Maiu 1643⁴⁾ depe o liturghie slavonă, scrisă pe-o hârtie groasă în feliul pergamentului de Ivanco în Episcopia de Rădăuți pentru Teodor Ianovici, marele logofăt, care o dăruie mitropolitului Varlaam.

Anastasie dăruie mănăstirii Moldovița în 20 Martie 1644⁵⁾ o evanghelie de învățătură pe care a scris o dedicațiune. El a participat împreună cu mitropolitul Moldovii Varlaam, Euloghie, episcopul Romanului, Ghedeon al Hușilor, Teofil mitropolitul Ungro-Vlahiei, Ștefan, episcopul Buzeului și Ignatie al Râmnicului la al doilea sinod ținut în Iași în anul 1645 contra Calvinilor, în care

¹⁾ Unii scriitori susțin, că sinodul a aflat loc în anul 1642 și că Petru Movilă n'a participat la acel sinod, Cf. Melchisedec, Biserica ortodoxă în lupta cu Protestantismul, pag. 26—35.

²⁾ Melchisedec, l. c. pag. 35—6.

³⁾ Melchisedec, Chronica Romanului, I. pag. 260.

⁴⁾ Această liturghie, care se păstra în mănăstirea Secul (Melchisedec, Notițe, pag. 17), astăzi se află în biblioteca Academiei române (Iorga, Istoria literaturii religioase pag. 147, nota 3.

⁵⁾ S. Fl. Marian, Inscriptiuni, pag. 86—7.

s'a răspuns catechismului calvinesc,¹⁾ care „Răspuns“ Mitropolitul Varlaam să-l fi pregătit și tipărit în Suceavă încă în anul 1644.²⁾

Episcopul Anastasie a trecut în primăvara anului 1645³⁾ la Episcopia Romanului. De aici a luat parte în 26 Martie 1651⁴⁾ la divanul lui Vasile Vodă în care închină mănăstirea Dumbrăveștii (Dubrăvățul) mănăstirii bulgărești Zograful din muntele Atos și în 17 Martie 1657⁵⁾ la hirotonia săvârșită în Iași a lui Lazar Baranovici întru episcop de Cernigov.

Anastasie a arhipăstorit în Roman până la anul 1658,⁶⁾ când se retrase la mănăstirea Moldovița, unde a murit și a fost înmormântat.⁷⁾

Acest arhipăstoriu a fost un apărătoriu al Ortodoxiei, care era periclitată de învățăturile Calvinilor.

27. Stefan (1645—1646).

Acest ierarh a subscris în 2 Iunie 1645⁸⁾ împreună cu mitropolitul Varlaam, cu Anastasie, episcopul Romanului și Ghedeon al Hușilor o scrisoare prin care recomandă milei împăratului Mosevei, Alexie Mihailovici pe Orest,⁹⁾ fostul episcop al Ardealului, care la timpul său fusese ales ca atare la stăruința lui Matei, domnul Munteniei și sfințit de Teofil, mitropolitul Ungro-Vlahiei.¹⁰⁾

1) Melchisedec, Biserica ortodoxă . . . pag. 69 și sq.

2) Hinz, Geschichte des Bisthums der orient. Glaubensgenossen in Siebenbürgen, apud Schmidt, Suczawas Denkwürdigkeiten, pag. 161, pe când Iorga în „Istoria bisericii rom.“ I. pag. 321 susține că s'a tipărit în Iași la anul 1645.

3) Melchisedec, Notițe pag. 211—2. Dr. Kozak, l. c. pag. 195 susține greșit și ignorând datele aduse de Melchisedec, l. c. că Anastasie ar fi trecut la Roman abie la începutul anului 1648 bázându-se pe-o inscripție depe un analoghion dăruit de acest episcop în acel an mănăstirii Moldovița, ceea ce însă nu alterează de loc data adusă de Melchisedec.

4) Melchisedec, Chronica Romanului I. pag. 268.

5) Hajdău, Archiva istorică, I. pag. 65.

6) Melchisedec, Chronica Romanului I, pag. 277.

7) Dr. Kozak, l. c. pag. 195.

8) Melchisedec, Biserica ortodoxă . . . , pag. 62—5 și Notițe, pag. 211—2.

9) Numele lui adevărat era Ilie sau Iorest. El a arhipăstorit în Ardeal dela 1640—43. Cf. Hurmuzaki, Fragmente zur Geschichte der Rumänen, Bucuresci 1881, II. pag. 19 și Iorga, Documentele Bistriței, I. pag. 76 și II. pag. XVIII. și Istoria bisericii rom. I. pag. 325.

10) Melchisedec, l. c. pag. 63, Bunea, l. c. pag. 80 și Iorga l. c. pag. 323.

Amintiții ierarhi ai Moldovii în scrisoarea lor atestă, că cunosc pe Orest, fiind-că era cu metania dela mănăstirea Putna, unde trăise cât-va timp ca ieromonah.

Orest fusese depus din scaunul episcopesc de sinodul proto-popilor românești din Ardeal prin intrigele Calvinilor și fu condamnat să plătească o pedeapsă de 1000 taleri. Neavând el de unde plăti această pedeapsă bănească fu aruncat în închisoare. Principele George Racotzi însă în privirea marilor serviții, cari le prestase Orest, pe timpul arhipăstoriei lui în Ardeal, îi împrumută 1000 taleri și îl eliberă din închisoare sub chizășia a 24 Români.¹⁾

Orest de aice veni la Putna și apoi pe la ierarhii țării, cari îi dădură o recomandatie către Țarul Mosevei spre a pute cerși dela dânsul suma amintită, ca doară plătindu-ș datoria să-ș poată iarăș ocupa scaunul episcopesc.²⁾

Despre Stefan, care numai un an a stat la Rădăuți, n'avem alte știri. Probabil, c'a murit și s'a înmormântat la Rădăuți.

28. Teofan II. (1646—1654).

El era cu metania dela mănăstirea Putna³⁾ și se află amintit în notița finală din 8 Iulie 1646 de pe-o evanghelie scrisă de deja amintitul Ivanco în Episcopia de Rădăuți.⁴⁾

Episcopul Teofan este îndus împreună cu mitropolitul Varlaam, cu Atanasie, episcopul Romanului și Ghedeon al Hușilor în documentul lui Vasile Lupul Vodă din 15 Aprilie 1647⁵⁾ prin care confirmă mănăstirii Putna daniile făcute de Ștefan cel Mare și în actul din Septemvrie 1647⁶⁾ prin care mănăstirea Precista din Galați se închină mănăstirii Vatopedului din muntele Atos. El

1) Iorga, Istoria bisericii rom. pag. 324.

2) Bunca, l. c. pag. 93—4 și Melchisedec, Biserica ortodoxă etc. pag. 62—5.

3) Melchisedec, Notițe, pag. 33 și Pomelnicul Putnei ex 1756, pag. 8.

4) Melchisedec, l. c. pag. 33—4.

5) Cf. suretul nr. 130 din mănăstirea Putna, D. Dan, Putna. pag. 90, nr. 29; Wickenhauser, Moldauisch und Russisch Kimpolung, Czernowitz 1891, II. pag. 33—5, însă cu data greșită de 15 August și V. A. Urechiiă, Miron Costin, București 1886, tom. I. pag. 690.

6) Melchisedec, Notițe, pag. 312—5, unde însă numele lui Teofan și Ghedeon este elaset și locul lor împlut cu puncte.

în 26 Martie 1651¹⁾ a subscris actul prin carele Vasile Lupul Vodă închină mănăstirea Dobrovăț din județul Vasluiului mănăstirii Zografului dela sfântul munte.

Din datele înduse mai sus vedem, că acest episcop îndemna pe călugării dela episcopia Rădăuțului la ocupațiuni literare.

29. Iorest (1654—1656).

Acest arhiereu era cu metania dela mănăstirea Secul²⁾ și a venit de pe scaunul Episcopiei de Huși la cel de Rădăuți.³⁾ El a subscris în 6 Septemvrie 1655⁴⁾ împreună cu mitropolitul Ghedeon, cu Anastasie episcopul Romanului și Sava al Hușilor și boerii țării actul prin care țara se obligă să plătească lui Gheorghe Rakotzy, principele Ardealului suma de 126.000 taleri luați împrumut dela dânsul.

Episcopul Iorest n'a șezut lung timp pe scaunul episcopesc din Rădăuți, căci în 5 Aprilie 1656⁵⁾ îl aflăm iarăș pe cel din Huși. Dară și aice i-a fost scurtă arhipăstoria, căci încă în anul 1656 se retrase la mănăstirea Secul, unde în anul 1660⁶⁾ subscris „fost episcop de Rădăuți“ un zăpis care adeverește, că mitropolitul Sava a cumpărat o răzesie. El a murit și a fost înmormântat în mănăstirea Secul.⁷⁾

30. Sava (1656—1658).

El era probabil cu metania dela mănăstirea Putna⁸⁾ și se pare, că a devenit foarte tânăr arhiereu titular și ca atare petrecea în

¹⁾ Melchisedec, l. c. pag. 138—40 și Chronica Romanului I. pag. 268.

²⁾ Melchisedec, Notițe, pag. 28.

³⁾ Melchisedec, Chronica Romanului II. pag. 229 și Hușilor, pag. 122 și Pomelnicul Putnii ex 1756, pag. 56, verso.

⁴⁾ Iorga, Studii și documente IV. pag. 44—5.

⁵⁾ Melchisedec, Chronica Hușilor, pag. 122 și Iorga, Inscriptii, pag. 31.

⁶⁾ Melchisedec, Chronica Romanului, II. pag. 229.

⁷⁾ Melchisedec, Notițe, pag. 22.

⁸⁾ Scurtă istorie, pag. 10 și Iorga, Studii și documente VI. pag. 431, și Melchisedec, Chronica Romanului I. pag. 278, pe când Lesviodax, l. c. pag. 450 și Pomelnicul din Erbi-ceanu, l. c. pag. LV. susțin, că era dela Secul.

mănăstirea Bistrița. Ca arhiereu a participat în anul 1651¹⁾ la consacrarea lui Petru Partenie întru episcop al Muncaciului și este amintit în 11 Octomvrie 1654²⁾ într'un act de vânzare a nepotului său Isar. El deveni la finea anului 1655 pentru foarte scurt timp episcop al Hușilor de unde trecu la începutul anului 1656³⁾ la Episcopia de Rădăuți. Aice el este amintit împreună cu mitropolitul Ghedeon, cu Anastasie, episcopul Romanului și Iorest al Hușilor în documentul lui Gheorghe Ștefan Vodă din 5 Aprilie 1656⁴⁾ prin care ajută biserica sf. Nicolai din Schei lângă Brașov cu 8000 aspri pe fiecare an.

Episcopul Sava în 11 Maiu 1657⁵⁾ petrecea în mănăstirea Secul, unde căuta de fostul mitropolit Varlaam, care zăcea acolo bolnav de moarte și cu care împreună atunci a subscris actul prin care un sătean din Cofești vinde mănăstirii Secul o moșie⁶⁾ și a fost present în 18 August 1657,⁷⁾ când Varlaam își făcù diata.

Episcopul Sava trecu la începutul anului 1658⁸⁾ la scaunul Romanului, unde îl aflăm deja în 10 Maiu a anului amintit. Aice însă a stat numai un an, căci în anul 1659⁹⁾ deveni mitropolit al țării. Ca atare a călugărit pe mai târziu episcop al Rădăuțului Calistru,¹⁰⁾ a făcut pentru mănăstirea Secul o tablă de argint, care în 29 August 1660¹¹⁾ a aurit-o, iară în 12 Aprilie 1661¹²⁾ a dat ordin, ca un oare-care Mihai să se prezinte înaintea lui în afacerea fetei sale, care fusese măritată după popa Petru. El a cumpărat 2½ fălci de vie în Cotnar, care Ștefan Vodă i-a întărit-o în 21 Martie 1661,¹³⁾ iară în 20 August 1661¹⁴⁾ a schimbat satul

1) Bunea, l. c. pag. 99—101.

2) Iorga, Studii și documente, VII, pag. 371, însă cu data de 1664, care însă după șirul anilor se pare să fie 1654.

3) Melchisedec, Chronica Hușilor, pag. 122.

4) V. Popp, Disertație de Tipografice românești, Sibiu 1838, pag. 84—7, nota.

5) Iorga, Istoria literaturii religioase, pag. 164.

6) Iorga, Studii și documente, VII, pag. 366.

7) Iorga, Istoria bisericii românești, I, pag. 357.

8) Melchisedec, Chronica Romanului I, pag. 277.

9) L. c. pag. 278 și Iorga, Studii și documente, V, pag. 96 și Inscriptii, II, pag. 108.

10) Cf. Pomelnicul mănăstirii Putna ex 1756, pag. 39.

11) Melchisedec, Notițe, pag. 23.

12) Iorga, Documentele Bistriței, II, pag. 10.

13) Cf. nr. 66 din mănăstirea Putna și D. Dan, Putna, pag. 91 și 208, nr. 5.

14) Dr. G. Popovici, Index Zolkieviensis, Candela ex 1884, pag. 697.

Calinești pentru satul Chenești cu boeriul Solomon Bârladianul. El se mai amintește în dania de 8 Ianuarie 1663¹⁾ făcută mânăstirii Dealu-mare de Nastasia, fiica sorei Hanoaei și în fine în documentul lui Eustratie Dabija Vodă din 10 Maiu 1663.²⁾ În acest an se pare, că s'a retras de pe scaunul mitropolitan la mânăstirea Secul, unde a și murit în 5 Ianuarie 1664.³⁾

31. Teofan III. (1658—1666).

El era cu metania dela mânăstirea Putna,⁴⁾ unde în anul 1642 era egumen.⁵⁾ De aici trecu în anul 1657 la scaunul Hușilor, unde este amintit în actul hirotoniei din 5 Martie 1657⁶⁾ a lui Lazar Baranovici întru episcop al Cernigovului. Teofan stătut în Huși numai până la finea aceluia an, căci în anul 1658 trecu la scaunul Rădăuțului.

Ca episcop de Rădăuți este amintit în Pomelnicul mânăstirii Putna,⁷⁾ apoi împreună cu mitropolitul Ghedeon, cu Sava, episcopul Romanului și Dosoftei al Hușilor în documentul lui Gheorghie Ghica Vodă din 10 Maiu 1658⁸⁾ prin care Țigani mânăstirești se apără.

Episcopul Teofan a scris în 10 August 1658⁹⁾ către orașul Bistriței cerând scutire de vamă pentru un cal. De dânsul se face amintire împreună cu mitropolitul Sava, cu Dosoftei episcopul Romanului și Serafim al Hușilor în documentul lui Ștefan Vodă din 16 Decemvrie 1659¹⁰⁾ prin care da mânăstirii Agapia 8 poslușnici, apoi împreună cu deja amintiții ierarhi ai țării în docu-

1) Melchisedec, *Chronica Romanului*, I. pag. 280.

2) Iorga, *Studii și documente*, VII. pag. 375.

3) Melchisedec, *Notițe*, pag. 22 și Iorga, *Inscripții*, pag. 31.

4) Iorga, *Documentele Bistriței*, II. pag. 8 și D. Dan, *Putna*, pag. 118.

5) L. c.

6) *Archiva istorică* I. pag. 65, nr. 75.

7) Ex 1756, pag. 157, b.

8) Melchisedec, *Chronica Romanului*, II. pag. 277 și Ștefan Dinulescu, *Viața și serierile lui Dositeiu*, Candela ex 1885, pag. 144.

9) Iorga, *Documentele Bistriței*, II. pag. 9.

10) Melchisedec, *Chronica Romanului*, II. pag. 278 și Hușilor, pag. 125 și App. pag. 120 și Dinulescu, I. c.

mentul aceluiaș domn din 4 Ianuarie 1660,¹⁾ prin care domnul închină mănăstirea sa Chlincea mănăstirii Anghiro Castrodiana în Rumelia și în fine în documentul din 9 Ianuarie 1660²⁾ prin care amintitul domn dăruiește mănăstirii Moldovița 8 poslușnici pe cari îi scutește de toate dările. El subscie în anul 1662,³⁾ împreună cu Dosoftei, episcopul de Roman și Serafim de Huși o mărturie pentru satul Podoleni.

Episcopul Teofan a participat în 29 Februarie 1664⁴⁾ împreună cu mitropolitul (a 2. oară) Ghedeon, cu Dosoftei, episcopul Romanului și Serafim al Hușilor la divanul țării, unde a consimțit cu domnul Eustratie Dabija, ca Miron Costin să închine mănăstirea Teodoreni din Burdujeni, zidită de Toader Movilă, tatăl unchiului său Ioan Movilă,⁵⁾ mănăstirii Pavel din muntele Atos. Tot în acest an 1664 episcopul Teofan a făcut o mărturie de judecată pentru moșiile hatmanului Balica.⁶⁾

Episcopul Teofan se pare că se retrase deja în anul 1665 din scaunul episcopesc — căci în documentul lui Istratie Dabija Vodă din 18 Martie 1665,⁷⁾ prin care dăruiește Schitului celui Mare Mămăeștii, el nu este amintit, ci numai mitropolitul Ghedeon, Dosotei episcopul de Roman și Teofan de Huși — la mănăstirea Putna, unde este amintit în documentele Mitropoliei din 12 Maiu 1668⁸⁾ și unde a murit și a fost înmormântat în anul 1760,⁹⁾

1) Melchisedec, Chr. Rom. II. pag. 280.

2) Dr. O. Popescul, l. c. pag. 61—3.

3) Iorga, Studii și documente, XI. pag. 76.

4) Melchisedec, l. c. și Notițe, pag. 316—8; Miron Costin, ed. V. A. Urechia, București 1886, I. pag. 703—4 și S. Fl. Marian, Portretul lui Miron Costin în Analele Academiei române, seria II. tom. XXII, pag. 28 și Dinulescu, l. c. pag. 145.

5) Marian, l. c. pag. 30—2.

6) Codrescu, Uricariul V, pag. 371.

7) Dr. Iulian Țelevisci, Исторія скиту маявскаго, Львовъ 1887, pag. XC.

8) Melchisedec, Chr. Hușilor, pag. 123.

9) L. c. App. pag. 120; Dr. Kozak, l. c. pag. 94; D. Dan, Putna, pag. 40, pe când Wickenhauser, Radauz, pag. 29 cetind fals inscripția susține, că Teofan ar fi primit în Putna shima cea mare. Aice trebuie amintit, că Codrescu, Uricariul V. pag. 230—2 și Melchisedec, Chr. Hușilor, App. pag. 120 înduc ca episcop de Rădăuți pentru 15 Aprilie 1662 pe un Anastasie, amintindu-l alături cu mitropolitul Varlaam, cu Eulogie, episcopul Romanului și Gheorghe al Hușilor, cari să fi judecat atunci o ceartă între mănăstirile: Pantoerator și Dragomirna și să fi dat o carte de judecată. Imprejurarea, că mitropolitul Varlaam în 1662 nu mai era, căci murise deja în 1658 (cf. Iorga, Istoria lit. relig. pag. 165)

precum ni spune inscripția de pe piatra lui mormântară aflătoare în curtea bisericii lângă altariu.

32. Serafim (1667—1685).

Acest ierarh era cu metania dela mănăstirea Agapia.¹⁾ El a fost mai întâiu episcop de Huși de unde a trecut apoi în anul 1667 la Rădăuți. Fiind deja în Rădăuți a cumpărat în 24 Aprilie 1667²⁾ o vie la Băiceani dela Toader Cherescul din Hășnășeni cu 2 galbini. El subscie împreună cu mitropolitul Ghedeon, cu Dosotei, episcopul Romanului și Ioan al Hușilor în 1 Mai 1668 o împăcare făcută de Miron Costin în Stârcești și păharnicul Andreian și tot cu numiții ierarhi ai țării în 26 August 1668 o altă mărturie.³⁾ De dânsul se face amintire și într'o notiță din 8 Maiu 1668⁴⁾ aflătoare pe un molitvenic slavon scris pentru dânsul de un oare-care Daniil, apoi în alta din 28 Iunie 1669⁵⁾ de pe un mare ceasoslov slavon, pe care l'a cumparat și dăruit mănăstirii Agapia, unde se păstrează și astăzi.

Episcopul Serafim a fost în 15 Ianuarie 1673⁶⁾ de față, când mănăstirea Agapia a vândut satul Șorcanii din ținutul Orheiului marelui visternic Duca cu 800 lei. El este amintit în documentul lui Ștefan Petriceico Vodă din 20 Iunie 1673⁷⁾ prin care dăruiește

și în Huși pe acel timp n'a arhipăstorit un Gheorghe, ci Serafim (cf. Melchisedec, Chr. Hușilor, pag. 126), ne face să credem, că Codrescu a cetit greșit amintita carte de judecată sau că ea este mai probabil un falsificat și că prin urmare în 1662 un Anastasie n'a șezut pe scaunul episcopesc din Rădăuți.

¹⁾ Melchisedec, Chronica Romanului II. pag. 233 și Notițe, pag. 147. În Pomelnicul din Uricariul XIV, pag. 7 se amintește după Iorescu și un Gherasim, ca episcop de Radauți, ceea ce însă se pare că este o eroare de tipariu în loc de Serafim. Un ep. Gherasim n'am aflat încă năimintit.

²⁾ Melchisedec, Chr. Rom. II. pag. 233, însă în Chr. Hușilor, pag. 130—1 el se amintește ca episcop de Huși încă în 26 Octomvrie 1667, când acolo deja din 20 Maiu 1667 Ioan I. era episcop (cf. Chr. Hușilor, pag. 131. Cf. Anexele.

³⁾ V. A. Urechia, Miron Costin, I. pag. 106—7.

⁴⁾ Melchisedec, Notițe, pag. 147 și Wickenhauser, Radauz, pag. 30.

⁵⁾ Melchisedec, Chr. Rom. II. pag. 233—4 și Notițe, pag. 39.

⁶⁾ Codrescu, Uricariul, V., pag. 234—5.

⁷⁾ Iorga, Studii și documente VII. pag. CLXXX, nota 2 și 367, Istoria lit. selig. pag. 180, nota 2 și Wickenhauser, Set. Onufri, pag. 183—5. Cf. Protocolul tabular privitor la proprietățile mănăstirii Sf. Onufri, nr. 149.

mănăstirii sf. Onufrei, sfințită de mitropolitul Dosoftei, asistat de Teodosie, episcopul Romanului și de Serafim al Rădăuțului,¹⁾ o bucată de loc din târgul Siretiului. Această bucată de loc apoi au hotărât-o episcopul Serafim cu logofătul Solomon Bărlădeanul, șoltuzul și 12 pângari din Siretiu.²⁾

El a scris în 20 Iunie 1673³⁾ împreună cu mitropolitul Dosoftei, cu Teodosie, episcopul Romanului și Ioan al Hușilor și boerii țării o mărturie pentru mănăstirea Secul.

Serafim a însoțit împreună cu ceilalți ierarhi și boerii țării pe Ștefan Vodă în primăvara anului 1674 în tabăra dela Hotin.

Serafim cumpără în 29 Maiu 1676⁴⁾ dela niște nemți din târgul Niamțu un loc de moară. El a fost de față în 6 Iulie 1676,⁵⁾ când mănăstirea Secul făcù zăpășul de schimb pentru satul Colibanie (Mircești) pe apa Bărladului în ținutul Tutovei cu satul Borcești din ținutul Niamțu a mănăstirii Florești. El se amintește împreună cu mitropolitul Dosoftei, cu Ioan, episcopul Romanului și Calistru al Hușilor în documentul lui Antonie Ruset Vodă din 29 Martie 1677⁶⁾ prin care se arată, că biserica sf. Nicolai domnesc din Iași se declară din anul 1677 ca mitropolitană. El subscrie împreună cu sus amintiții ierarhi ai țării în anul 1677⁷⁾ documentul prin care mitropolitul Dosoftei închină mănăstirea Pobrata sf. mormânt din Ierusalim.

De episcopul Serafim se face amintire în documentul din 29 Martie 1677⁸⁾ prin care Anton Raset Vodă declară, că dăruiește bisericii sf. Nicolai din Iași, care a restaurat-o, 120 oca de unt de lemn pe an din vama țării. El atestă împreună cu ceilalți ierarhi a țării adecă cu mitropolitul Dosoftei, episcopul Ioan al Romanului

1) Iorga, l. c. IX, pag. 152, Cf. și Melchisedec, Chr. Rom. I. pag. 302—3.

2) Wickenhauser, Radauz, pag. 30.

3) Iorga, Studii și documente, VII. pag. 367.

4) Melchisedec, Chronica Rom. II. pag. 234—5.

5) Codrescu, Uricariul X, pag. 73—4 și XIX, pag. 50.

6) C. Erbiceanu, l. c. pag. 3—4 și V. A. Urechii, Miron Costin, I. pag. 704—6.

7) Codrescu, Uricariul IX, pag. 129—133 și V. A. Urechii, Miron Costin, tom. I. pag. 701—3 și 706 și Dinulescu, l. c. pag. 147.

8) Erbiceanu, l. c. pag. 3—4.

și Calistru al Hușilor, din 9 Ianuarie 1680,¹⁾ că Duca Vodă a cumpărat moșia Glăvăneștii pe Jijia în ținutul Iașului dela visternicul Toader Iordachi.

Serafim încheiă împreună cu Mihail, egumenul mănăstirii Agapia în anul 1682²⁾ o învoială cu deja amintitul visternic cu privire la niște mori la Icușeni pe Jijia pentru cari era ceartă între aceasta și mănăstire. El se mai amintește în fine în 9 Maiu 1682³⁾ cu ocaziunea schimbului satului Havrilești de lângă Coțmani.

Episcopul Serafim demisionă cel târziu în vara anului 1685⁴⁾ și se retrase la mănăstirea Agapia căci concludul divanului țării din 25 August 1685⁵⁾ prin care se supune mănăstirea din Cetatea Niamțului mănăstirii Secul nu-l mai subserie. Ca exepiscop Serafim se menționează în mărturia hotarnică din 20 Decemvrie 1685,⁶⁾ care i-au dat-o târgoveții din Niamțu pentru locul din târg ce-l cumpărase el în 29 Maiu 1676 dela niște târgoveți nemți și care cumpăratură Ducă Vodă o întări, apoi în judecata lui Constantin Cantemir Vodă din 16 Iunie 1686⁷⁾ în dania preotului Ioan Ciochină și a postelnicului Nicolai-Murguleț și a preotului Ionașcu dela Odobești din 3 Decemvrie 1688⁸⁾ pentru mănăstirea Mira, care daine o subserie și fostul mitropolit Teodosie și Sava, episcopul de Roman, și în 8 Iunie 1689,⁹⁾ și în confirmarea lui Constantin Vodă din anul 1691.¹⁰⁾ Episcopul Serafim se pare că după anul 1686 [a devenit pentru scurt timp episcop de Roman, căci într'o mărturie din 26 Martie 1688¹¹⁾ el se numește „biv episcopul Serafim de Roman“. Și acest ierarh a încurajeat literatura bisericească.

1) Wickenhauser, *Sct. Onufri*, pag. 31. Cf. și Dinulescu, l. c. pag. 296 și V. A. Urechiiă, Miron Costin, I. pag. 708.

2) Melchisedec, *Chronica Romanului*, II. pag. 235—6.

3) L. c. și Wickenhauser, *Radauz*, pag. 31.

4) Melchisedec, l. c. pag. 235.

5) Melchisedec, *Chronica Romanului*, I. pag. 310 și V. A. Urechiiă, l. c. tom. II. pag. 528.

6) Melchisedec, *Chr. Rom.* II. pag. 235—6.

7) Iorga, *Studii și documente* V. pag. 403.

8) Urechia, l. c. I. pag. 166—7.

9) L. c.

10) Melchisedec, l. c. pag. 236 și Wickenhauser, *Radauz*, pag. 31.

11) Iorga, *Studii și documente*, VII. pag. 368.

33. Misail I. (1686).

Acesta era cu metania dela mănăstirea Secul¹⁾ și este amintit împreună cu mitropolitul Dosoftei, cu Sava, episcopul Romanului și Mitrofan al Hușilor în deciziunea divanului domnesc din 4 Maiu 1686,²⁾ convocat de Constantin Cantemir Vodă în afacerea privilegiilor breslei neguțătorilor din Iași și apoi în judecata deja amintită din 16 Iunie 1686.³⁾

Episcopul Misail numai scurt timp a arhipăstorit dieceza Rădăușului, căci Constantin Cantemir Vodă (1685—93) înaintă, după-ce mitropolitul Dosoftei, partizantul lui Ștefan Petriceico Vodă, în anul 1686 trecu cu regele Sobieski în Polonia și luă cu sine moaștele sf. Ioan cel Nou dela Suceavă dimpreună cu odoarele și documentele Mitropoliei, pe Sava, episcopul Romanului la Mitropolia țării, iară pe Misail la episcopia de Roman.⁴⁾

Ca episcop de Roman Misail s'a judecat înaintea lui Constantin Vodă pentr'o bucată de loc din satul Braniște, care era proprietatea Episcopiei amintite.⁵⁾ Ca atare este amintit în documentul lui Antioh Vodă din 15 Fevruarie 1700⁶⁾ prin care se scutește satul Toporouți de toate dările.

Misail trecu în anul 1702⁷⁾ dela Roman pe scaunul mitropolitan unde a subscris în 12 Septemvrie 1704⁸⁾ cartea divanului țării privitoare la mănăstirile închinat și unde se amintește în 11 Decemvrie 1706 și în 5 Fevruarie 1707⁹⁾ pe care însă nu șezu decât până la anul 1708, când demisionă și îi urmă Ghedeon.

1) Codrescu, Uricariul, II. pag. 35—7, Melchisedec, Chr. Rom. I. pag. 310 și Hușilor. pag. 145—6; Lesviodax, I. c. pag. 450; Scurtă istorie, pag. 106 și Pomelnicul în Erbiceanu, I. c. pag. LVIII.

2) Melchisedec, Chr. Rom. I. pag. 310; Codrescu, Uricariul, II. pag. 35—7 și Dinulescu, I. c. pag. 206.

3) Iorga, Studii și documente, V. pag. 403.

4) Melchisedec, I. c.

5) Erbiceanu, I. c. pag. 311.

6) Cf. Documentul nr. 13 din Anexe.

7) Scriban, I. c. pag. 7; Scurtă istorie, pag. 10, b. și Erbiceanu, I. c. pag. LVIII.

8) V. A. Urechîă, Miron Costin, I. pag. 170—1.

9) Cf. Documentul lui Mihai Racoviță și Antioch Constantin Vodă din colecția Museului țării (Tyminski) din Cernăuți.

Exmitropolitul Misail subscrie în 1 Iunie 1709¹⁾ dania vornicesci de poartă Aftimiei Golăie, prin care dăruiește lui Ștefan Luca, al treilea logofăt părți de ocină din Bălănești depe apa Bujorului din ținutul Falciului și parte de ocină din satul Țepeni pe apa Sărății din acelaș ținut.

Acest arhipăstoriu a avut o erudițiune destul de mare, căci se crede, că el ar fi comentat pe cronicariul Ureche.²⁾

34. Laurentie, I. oară (1687—1693).

El era cu metania dela mănăstirea Bogdana.³⁾ Ca episcop de Rădăuți el este amintit într'un act de vânzare din 23 Noemvrie 1687.⁴⁾ El a hotărnicit în 11 Iunie 1691⁵⁾ o bucată de loc, numit Valea Ilii, din târgul Bârlad. El mai departe este amintit cu mitropolitul Sava, cu Misail, episcopul Romanului și Varlaam al Hușilor în documentul lui Constantin Vodă din 15 Iunie 1691⁶⁾ prin care scutește pe preoții din Iași de toate dăjdiile, apoi tot împreună cu deja amintiții ierarhi ai țării în documentul aceluias domn din 2 Iulie 1692⁷⁾ prin care face mănăstirii sale Selișteni danie de bucate și o scutește de mai multe dări.

Episcopul Laurentie a luat parte la adunarea țării convocată de Constantin Vodă în afacerea scutelnicilor mănăstirilor închinată sf. mormânt, care s'a ținut în 1 Iulie 1693⁸⁾ în prezența lui Dositei, patriarhul Ierusalimului și a scris în 15 Septemvrie 1693⁹⁾ zapisul de danie a Annei, văduvă după logofătul Solomon asupra satului Storneștii pentru mănăstirea Bogdana.

Fiind anul 1694 foarte agitat din cauza războiului Polonilor cu Turcii el a zguduit și scaunele episcopești din Moldova restur-

1) Codrescu, Uricariul XX, pag. 189.

2) Iorga, Istoria literaturii religioase, pag. 208.

3) Melchisedec, Chronica Rom. I. pag. 315.

4) Iorga, Regeste, pag. 901, unde trebuie să fie o greșală de tipar, căci se aduce data de 1587 pentru 1687.

5) Iorga, Studii și documente, VII. pag. 221.

6) Codrescu, Uricariul VI, pag. 346—9.

7) Ghibănescu, Uricariul XXIII., pag. 186—8.

8) Uricariul, II. pag. 92.

9) V. A. Urechă, Miron Costin, I. pag. 168—9.

nând pe episcopii, cari ședeau pe ele și înlocuindu-i cu alții. Și scaunul din Rădăuți n'a fost cruțat de aceste furtuni, cari se par, că depuseră pe episcopul Laurentie deși pentru scurt timp.

35. Nicolai Vasilievici (1694—1695).

Despre acest episcop știm numai atâta, că el a fost contra episcopul lui Laurentie. El a fost sfințit de exmitropolitul Dositei, ceea ce se cunoaște din scrisoarea acestuia adresată în 4 Aprilie 1693 lui Dositei, patriarhul Ierusalimului, care-l excomunicase pentru-că nu voia să se întoarcă în Moldova.¹⁾

Episcopul Nicolai ni-a lasat o notiță autografă din 8 Maiu 1694 pe cartea slavonă: Tălcuirea evangheliei lui Teofilact,²⁾ care notiță neîntărește în credința, că el a trăit mai mult în Stryi din Galiția, unde trăise și exmitropolitul Dositei la anii 1673—5 și 1686—96³⁾ și că el poate de facto n'a arhipăstorit nicăiri. Episcopul Nicolai să fi clădit schitul Vijnița, după mărturia lui Samuil, egumenul acestui schit, depusă înaintea comisiunii de delimitare.⁴⁾

36. Laurentie, a II. oară (1696—1700).

El a zidit în acest răstimp mănăstirea Adormirii Maicei Domnului din Zubrăvița, cărui Antioh Cantemir Vodă îi dăruî în 23 Iulie 1696⁵⁾ trei poslușnici. Laurentie se amintește și într'un act de cumpărătură din 18 Maiu 1697⁶⁾ a mitropolitului Teodosie.

¹⁾ Dr. Zieglauer, *Geschichtliche Bilder aus der Bukowina, Czernowitz* 1897, tom. IV. pag. 68.

²⁾ Cf. notița din Anexe; D. Dan, Putna, pag. 80, nr. 40. Wickenhauser, Bochetin, pag. 88 și Radauz, pag. 33^a și Schematismus, pag. 12 îl aduc pe episcopul Nicolai abie pentru anul 1701, bázându-se toți pe Melchisedec, *Chronica Hușilor*, App. pag. 122, care însă nu se provoacă la nici o sorginte. Nicolai este ca episcop de Rădăuți pentru anul 1701 imposibil, de oare-ce atunci deja Ghedeon era acolo episcop, posibil însă ca contraepiscop. Melchisedec în *Chronica Romanului*, II. pag. 237 aduce pentru 1694 pe un Nicanor și Gheorghe ca episcopi pentru Rădăuți și se bazează pe-o notiță de pe un Oetoih slavon. Asecețiunea lui Melchisedec însă trebuie considerată ca o simplă presupunere neîntemeiată de oare-ce în amintita notiță nu se zice apriat de unde erau acești episcopi, ceea ce mai ales stă în contradicere cu autograful lui Nicolai.

³⁾ Zieglauer, l. c. pag. 60—1 și Ștefan Dinulescu, *Viața și scrierile lui Dositei Mitropolitul Moldovii*, Candelă ex 1885, pag. 408.

⁴⁾ Cf. Anexele și Is. Onciul, l. c. pag. 57.

⁵⁾ Wickenhauser, Radauz, pag. 32.

⁶⁾ Iorga, *Studii și documente*, VII. pag. 323, nota 3.

El a subscris împreună cu sus amintiții ierarhi ai țării în 1 Martie 1698¹⁾ actul prin care amintitul domn regulează văcăritul. De dânsul se face amintire în deciziunea divanului domnesc din anul 1698.²⁾ El a azistat împreună cu ceilalți ierarhi ai țării la adunarea din anul 1698,³⁾ convocată de Antioh Cantemir Vodă, care a închinat mănăstirea Căpriana mănăstirii bulgare Zograf din muntele Atos.

De Laurentie se mai face amintire în documentul amintitului domn din 15 Februarie 1700⁴⁾ prin care eliberează mănăstirea Barnovschi din Iași de toate dările și în fine în scrisoarea din 30 Martie 1700⁵⁾ prin care Ștefan, fiul lui Palici dăruiește mănăstirii Brădicești o răzeșie în Nicorești.

Episcopul Laurentie a trecut în anul 1700 la Episcopia Romanului. Ca atare el fu trimis de Constantin Vodă în anul 1701¹⁾ la boerii Bogdan și Iordachi, cari fugiseră în Polonia, cu misiunea delicată să-i înduplece la întoarcere în țară. El este amintit în documentul lui Mihai Racoviță Vodă din 30 Noemvrie 1703⁷⁾ prin care scutește satul Toporăuți de toate dările. El a murit în Roman în ultima lună anului 1706.⁸⁾

După datele ce posedăm acest episcop trebuie să fi avut un talent diplomatic apreciat și de domnul țării, care la însărcinat c'o grea misiune.

37. Ghedeon II. (1701—1707)

era cu metania dela mănăstirea Agapia.⁹⁾ De dânsul ca episcop se face amintire în documentul lui Mihai Racoviță Vodă din

1) Melchisedec, *Chronica Rom.* I. pag. 313 și Iorga, *Studii și doc.* V. pag. 97—8, nota 1, Erbiceanu, l. c. pag. LVIII și Arhiva genealogică ex 1912, nr. 7 și 8, pag. 111.

2) Codrescu, *Uricariul*, III. pag. 270.

3) L. c. pag. 272—8.

4) Wickenhauser, *Bochotin*, pag. 88.

5) L. c. Radauz, pag. 32.

6) Cogălniceanu, *Chronicele României*, II. pag. 297 și Melchisedec, *Chronica Hușilor*, App. pag. 122.

7) Cf. documentul nr. 14 din Anexe.

8) L. c. *Chr. Rom.* I. pag. 321.

9) Wickenhauser, *Radauz*, pag. 33 și Iorga, *Studii și documente*, VI. pag. 431, pe când Melchisedec, *Notițe*, pag. 22 susține, că din Secul.

30 Noemvrie 1703 ¹⁾ și din 2 Decemvrie 1703 ²⁾ prin care scutește preoții din Iași de dări. El a dat împreună cu mitropolitul Misail, Laurentie, episcopul de Roman și Varlaam de Huși și boerii țării în 15 Martie 1704 ³⁾ o mărturie lui Iordachi Ruset vornicului de țara de jos. El este amintit apoi în documentul aceluias domn Mihai Racovița din 30 Noemvrie 1704 ⁴⁾ și, împreună cu mitropolitul Misail, cu Laurentie, episcopul Romanului și Varlaam al Hușilor, în cartea clerului și boerilor țării din 12 Septemvrie 1705 ⁵⁾ privitoare la regularea dării anuale, care mănăstirile închinete sf. mormânt trebuie să plătească statului.

Episcopul Ghedeon a făcut în 7 Ianuarie 1706 ⁶⁾ dimpreună cu Anastasie, egumenul mănăstirii Agapia și cu întreg conventul mănăstiresc un schimb cu logofătul Constantin Costache dându-i moșia mănăstirească Nicolenii din ținutul Falciului pentru locul Osoiul din Iași. El este amintit în documentul lui Mihai Racovița Vodă din 11 Ianuarie 1706 prin care scutește satul Cuciur de diferite dări. ⁷⁾ El a scris împreună cu întreg soborul dela Agapia către stolniceasa, soția reposatului Iordachi în chestia unui proces iscat între acesta și mănăstire. ⁸⁾ El cumpără în 22 Ianuarie 1706 ⁹⁾ moșia Areni de lângă Suceavă dela Mohamet Mir, fiul lui Olua cu 300 lei.

Episcopul Ghedeon a subscris împreună cu deja amintiții ierarhi și boerii țării în 23 Martie 1706 ¹⁰⁾ zapisul de mărturie și adeverință, că Antioh Cantemir Vodă a cumpărat o rezășie din Chircani dela Iftodi, feciorul lui Gavriil, nepotul și strănepotul lui Berevoi.

Numele lui Ghedeon este amintit pe antimisul din 3 Aprilie 1706 ¹¹⁾ aflat în mănăstirea Dragomirna, care de prezent se păstrează

1) Cf. documentul nr. 14 din Anexe.

2) Melchisedec, *Chronica Rom.* I. pag. 315.

3) Arhiva genealogica, I. c. pag. 109—112.

4) Wickenhauser, *Bohotin*, pag. 92.

5) Codrescu, *Uricariul*, II. pag. 104—111.

6) Melchisedec, *Chronica Romanului*, II. pag. 239.

7) Cf. Anexele.

8) Jorga, *Studii și documente*, V. pag. 39.

9) L. c. pag. 407 și Erbiceanu, I. c.

10) Melchisedec, *Chronica Hușilor*, pag. 163—4.

11) *Schematismus*, I. c. pag. 12 și ilustrațiunea antimisului.

în Muzeul arhiepiscopesc din Cernăuți și împreună cu mitropolitul Misail, Laurentie, episcopul de Roman și Varlaam de Huși în documentul lui Antioh Cantemir Vodă din 5 Februar 1707 ¹⁾ prin care întărește mănăstirii Putna satul Cuciurul cu Țigani și vecini scutiți de dări și apoi în cel al lui Mihai Racoviță Vodă din 11 Decembrie 1707 ²⁾ prin care vecinii din Cuciur se scutesc de dări.

Ghedeon deveni în anul 1708 ³⁾ mitropolit al țării. Ca atare a scris în 1708 ⁴⁾ lui Dumitresco Racoviță hatmanul iară în 15 Aprilie 1709 ⁵⁾ călugărilor din Homor, că vecinul lor Mătei a fost ertat de rumânie și în Martie a anului 1714 ⁶⁾ a primit zăpis să vândă pentru datorii moșiile lui Miron logofătul. El este amintit în uricul lui Mihai Racoviță Vodă din 20 Iunie 1716 ⁷⁾ și a subscris în 18 Martie 1717 ⁸⁾ o carte prin care dă mănăstirii Barboiul o vie s'o lucreze, iară în 21 Aprilie 1717 ⁹⁾ judecă într'un proces de familie. Mitropolitul Ghedeon a scris în 1 Aprilie 1718 ¹⁰⁾ lui Chrisanft, patriarhul Ierusalimului asupra egumeniei dela mănăstirea sf. Sava cerând totodată sf. mir pentru Moldova, iară în 30 Decembrie 1718 ¹¹⁾ a fost martor, împreună cu ceilalți ierarhi ai țării, la vânzarea unei jumătăți din satul Slobozia de pe Cărligătura făcută de postelnicul Gavriil Leaca nepotului său Ilie dela visterie. El a scutit în 16 Iunie 1719 ¹²⁾ mănăstirea Barboiul de dijmă de pe cele 5 pogoane de vie dela Vlădiceni, aflătoare pe locul Mitropoliei. De dânsul se face amintire și în sentința lui Mihai Racoviță Vodă din 21 Iulie 1719. ¹³⁾ În 20 Iulie 1720 ¹⁴⁾ dăruiește el lui Toader Badelița, vornicul de Suceavă o

¹⁾ Cf. Documentele respective din colecția Museului țării (Tyminski) din Cernăuți și G. Popovici, *Opt documente române privitoare la mănăstirea Putna*, Candela ex 1886, pag. 588. Cf. Anexele.

²⁾ G. Popovici, l. c. pag. 560.

³⁾ Erbiceanu, l. c. pag. LVIII.

⁴⁾ Creșterea colecțiilor în 1908, pag. 76.

⁵⁾ Creșterea Colecțiilor Academiei române în 1907, pag. 219.

⁶⁾ Iorga, *Studii și documente*, VI. pag. 151.

⁷⁾ V. A. Urechia, *Miron Costin*, I. pag. 176—7.

⁸⁾ I. Bianu, *Catalogul manuscrisurilor românești*, I. pag. 52.

⁹⁾ Iorga, l. c. I. pag. 94.

¹⁰⁾ Biserica ortodoxă română ex 1892, pag. 780—1.

¹¹⁾ Iorga, *Studii și documente*, V. pag. 51.

¹²⁾ Bianu, l. c.

¹³⁾ Iorga, l. c. VII. pag. 229.

¹⁴⁾ L. c. V. pag. 102.

Țigancă pentru multe slujbe prestate, eară în 5 Noemvrie 1722 ¹⁾ subscire o scrisoare a stolnicesei Sturzoaei pentru un loc de casă de lângă Mitropolie.

38. Calistru (1708—1728).

El era cu metania din mănăstirea Putna, unde a fost în anul 1706 egumen. ²⁾ El deveni în anul 1708 episcop de Rădăuți și ca atare se află amintit, împreună cu mitropolitul Ghdeon, cu Pahomie episcopul Romanului și Sava al Hușilor, în documentul lui Mihai Racoviță Vodă din 17 Iunie a anului 1709 ³⁾ prin care înbunătățește starea materială a Episcopiei de Huși. El a hotărit, împreună cu Constantin Sbiera, la poroncă domnească, în 29 August 1709 ⁴⁾ satele mănăstirești: Hrincești, Badeuți și Drăganești și cele răzeșești: Iacobești și Romanești, ⁵⁾ când a subscris și hotarnica satului Mileșești ⁶⁾ Episcopul Calistru a călugărit pe viitoriul episcop și apoi mitropolit Antonie. ⁷⁾

Calistru se amintește și în documentul susamintitului domn din 29 August 1709 ⁸⁾ prin care dăruiește Episcopiei de Huși 20 poslușnici. El a botezat pe Safta, fika logofătului Iordachi Cantacuzino, căriia i-a dat dar de naș un loc de casă în Iași. ⁹⁾

Nicolai Maurocordat Vodă a întărit episcopului Calistru în 17 Iulie 1710 ¹⁰⁾ stăpânirea asupra jumătate din satul Bahrinești, care-l cumpărase în 16 Ianuarie 1708, ¹¹⁾ adevă încă pe când era egumen de Putna, dela Sanda cluciuroaia și care sat apoi îl dăruî mănăstirii Putna. ¹²⁾ Dela aceasta mănăstire luă el în arândă pe timp nedeterminat munții mănăstirești făcând un contract în scris, care îl dădu

¹⁾ Iorga, Studii și documente XI. pag. 283—4.

²⁾ D. Dan, Putna, pag. 119. Cf. și nr. 133 al inventariului din mănăstirea Putna.

³⁾ Melchisedec, Chronica Hușilor, pag. 175—8 și Romanului, I. pag. 331.

⁴⁾ Iorga, Studii și documente, IV. pag. 408 și Wickenhauser, Solka, pag. 103—4.

⁵⁾ Wickenhauser, Radauz, pag. 33.

⁶⁾ Măzăreanu, Solca, pag. 33 și Wickenhauser, Solka, pag. 103—4.

⁷⁾ Cf. Pomelnicul din Putna ex 1756, pag. 39.

⁸⁾ Melchisedec, Chronica Hușilor, pag. 175—8.

⁹⁾ Iorga, Studii și documente, VII., pag. 197.

¹⁰⁾ Cf. Nr. 17 al inventariului din Putna și Dan, I. e. pag. 224, nr. 3.

¹¹⁾ Cf. Nr. 16 al inventariului din Putna și D. Dan, Putna, I. e.

¹²⁾ L. e. pag. 240.

în mâna Huțanilor din Putila și care abie în urma poroncei domnului Grigorie Ioan Calimah din 20 Ianuarie 1762 ¹⁾ li s'a luat de George Cuciuc, vornicul din Câmpulungul rusesc.

Episcopul Calistru este amintit în scrisoarea lui Mihai Racoviță Vodă din 12 Maiu 1709 ²⁾ în cearta egumenului dela Todereani (Burdujeni) cu stolnicul Ioan Balș pentru moșia Mireani, apoi dimpreună cu ceilalți ierarhi ai țării în documentul lui Nicolai Maurocordat Vodă din anul 1710, ³⁾ prin care confirmă dania lui Mihai Racoviță Vodă făcută Episcopiei de Huși în 29 August 1709 și în cel din 9 Fevruarie 1710 ⁴⁾ prin care scutește Cuciurul, moșia mănăstirii Putna de toate dările.

Episcopul Calistru subscie în 21 Martie 1711 ⁵⁾ zapisul prin care călugărița Anisia dăruiește mitropolitului Ghedeon, urmașul lui Misail, satul Penișoara, iară în 12 Maiu 1711 ⁶⁾ a acoperit, împreună cu banul Dimitrie Macri, staroste de Cernăuți ⁷⁾ pustia mănăstire Pătrăuți, care de mult timp sta descoperită, a înpopulat-o din nou cu călugărițe și i-a înpopoiat satele ei: Pătrăuți și Mihoveni. ⁸⁾

El este amintit în documentul lui Nicolai Maurocordat Vodă din 1712, ⁹⁾ prin care eliberează pe boerii cei mari și mici, clerul și breslele de desetină pentru stupi și goștină, desființată în acelaș an de adunarea țării.

Episcopul Calistru s'a ocupat mult și cu afaceri bănești, precum se vede din scrisoarea din 28 Aprilie 1713, ¹⁰⁾ care o luă dela căpitanul Toader Malai și Vasile Ropceanu, proprietarii satului Ropcea, pentru suma de 273 $\frac{1}{2}$ lei ungurești, cari bani ai birului ei aveau să-i scoată din satul lor și, până la scoatere, îi împrumutără

1) D. Dan, Putna, pag. 167, nr. 17 și Wickenhauser, Kimpolung, pag. 52—3.

2) Iorga, Studii și documente XI, pag. 55.

3) D. Dan, l. c. pag. 92, nr. 58; Wickenhauser, Radauz, pag. 34 și Melchisedec, Chronica Romanului, I. pag. 331.

4) Cf. nr. 173 din mănăstirea Putna.

5) Melchisedec, l. c. pag. 333.

6) Iorga, Studii și documente, III. pag. 36.

7) Acesta încă în 25 Fevruarie 1719 era staroste de Cernăuți (Iorga, l. c. VI. pag. 128).

8) Protocolul tabular, pag. 85—8; Wickenhauser, Petrouitz, pag. 75; Dr. Werenka, Topographie, l. c. pag. 75 și I. Onciul, l. c. pag. 37.

9) Uricariul, V, pag. 248—50.

10) Wickenhauser, Radauz, pag. 34.

dela Calistru. Dară Vasile Ropceanu zălogise încă în anul 1692 ¹⁾ lui Calistru, pe când acesta era încă în Putna, pentru suma de 100 lei, cu cari bani se rescumpărase din robie, a patra parte din Ropcea. ²⁾ Vasile Ropceanu a dat mai apoi, împreună cu fratele său Sandul episcopului Calistru un zapis pentru suma de 376 $\frac{1}{2}$ lei. ³⁾ În urma acestor daraveri bănești satul Ropcea deveni proprietatea lui Calistru, care-l dăruî mănăstirii Putna. ⁴⁾

Episcopul Calistru a subscris împreună cu ceilalți ierarhi ai țării în 2 Noemvrie 1713 ⁵⁾ documentul, prin care mănăstirea Brădiceștii se dă în stăpânirea Episcopiei de Huși.

El a participat cu mitropolitul Ghedeon, cu Sava, episcopul Romanului și Iorest al Hușilor la divanul țării din 20 Decemvrie 1713, ⁶⁾ în care Nicolai Maurocordat Vodă a desrădicat pogonăritul viilor și a subscris, împreună cu amintiții ierarhi ai țării, în 1 Martie 1714 ⁷⁾ dania Elenei, văduva logofătului Nicolai Costin, care a dăruit mănăstirii Niamțu satul Pașcani, iară în 20 Iulie 1715, ⁸⁾ deasemenea cu ceilalți ierarhi ai țării, actul, prin care amintitul domn a închinat mănăstirea Hangu Patriarhiei din Alexandria.

Episcopul Calistru a îndemnat pe Nicolai Maurocordat Vodă în anul 1715 la desrădicarea dajdiei de pe mănăstiri, ⁹⁾ iară în 28 Octomvrie 1715 ¹⁰⁾ a fost martor la facerea zapisului prin care mitropolitul Ghedeon cumpără o Țigancă cu 30 lei.

El a subscris împreună cu mai sus amintiții ierarhi ai țării zapisul din 25 Aprilie 1717, ¹¹⁾ prin care Sandul, fiul lui Ionașcu Talpă dă partea sa de moșie din Balilești nașului său Sandul din

1) Cf. nr. 140 al mănăstirii Putna din Anexe.

2) D. Dan, I. pag. 187, nr. 2.

3) Wickenhauser, I. c.

4) D. Dan, Putna, pag. 239.

5) Melchisedec, *Chronica Hușilor*, pag. 182—4.

6) Codrescu, *Uricariul*, I. pag. 47—50.

7) Melchisedec, I. c. pag. 126 și *Chronica Romanului*, II. pag. 1 și V. A Urechia, Miron Costin, I. pag. 172—3.

8) Cogălniceanu, *Chronicele României*, II. pag. 168—9; Iorga, *Studii și documente*, VI. pag. 419 și Codrescu, I. c. V. pag. 365.

9) Iorga, I. c. V. pag. 100.

10) Melchisedec, *Chronica Hușilor*, pag. 127.

11) Melchisedec, *Chronica Romanului*, II. pag. 3.

Iași, iară în 30 Aprilie 1717 ¹⁾ împreună cu mitropolitul Ghedeon judecata lui Mihai Racoviță Vodă în cearta mănăstirii sf. Ioan Zlatoust cu mănăstirea Dancul. El a luat parte împreună cu ceilalți ierarhi ai țării și Gheorghie, episcopul Romanului, la deciziunea divanului țării din 24 Aprilie 1718, ²⁾ prin care Mihail Racoviță Vodă a desrădicat solăritul în districtul Sucevii.

Episcopul Calistru primî în 26 Aprilie 1718 ³⁾ ordin domnesc să meargă cu Constantin Sbiera și Vasile Ciudin și să strice bordeile făcute de Câmpulungeni pe locurile mănăstirii Moldovița.

El cumpără în 28 Aprilie 1718 ⁴⁾ dela Sandul Tanasi 5½ po-goane de vie în Odobești, iară în 4 Decemvrie 1718 ⁵⁾ a hotărit, la poronca lui Mihai Racoviță Vodă, satul Jadova și în 30 Decemvrie 1718 ⁶⁾ a subscris cu ceilalți ierarhi ai țării un zapis, prin care postelnicul Gavril Leaca vinde ½ din satul Slobozie din Cărligătura nepotului său.

Episcopul Călistru făcu, cu ocasiunea cercetării certeii dintre mănăstirea Moldovița și Câmpulungeni, o hotarnică care a fost confirmată de Mihail Racoviță Vodă în 15 Aprilie 1719. ⁷⁾ El a dat, împreună cu ceilalți ierarhi ai țării, în 14 Fevruarie 1720 ⁸⁾ Episcopiei de Huși viile remase schitului Brădicești dela episcopul Varlaam. În 1 Martie 1720 ⁹⁾ el a stat înaintea amintitului domn la judecată în numele mănăstirii Putna pentru vecinii mănăstirești: Mândrileștii din Vicovul de sus și Crăciunel din Câmpulung, pe cari el îi schimbase încă pe timpul când era egumenul acelei mănăstiri.

Episcopul Calistru se ocupa și cu împrumutarea cu bani celor aflători în nevoi. Așa a luat el asupra sa îndătorirea să plătească datoriile lui Sandu Ropceanul la niște neguțitori Turci în suma de

1) Iorga, l. c. VI. pag. 59—61.

2) Codrescu, l. c. pag. 253—5.

3) Wickenhauser, Moldowitza, pag. 115—6.

4) D. Dan, Putna, pag. 209, nr. 1.

5) Iorga, Studii și documente, VI. pag. 129.

6) L. c. V. pag. 51.

7) Wickenhauser, Moldowitza, pag. 116—118.

8) Melchisedec, Chronica Hușilor, pag. 191.

9) D. Dan, l. c. pag. 93.

147 lei pentru cari bani acesta îi amanetă în 27 Martie 1721 ¹⁾ jumătate din moșia Șcheia. Aceasta afacere de împrumut se fini cu aceea, că Sandu Ropceanul nu-și achită datoria și amintita parte de moșie trecu în proprietatea episcopului Calistru, care apoi o dăruî mănăstirii Putna. ²⁾

Episcopul Calistru cumpără în 11 Maiu 1721 ³⁾ un pogon și jumătate de vie din Odobești dela Ioan, fiul lui Iosip, cu 40 lei.

Dară episcopul nu se ocupa numai cu daraveri lumești, ci s'a îngrijit deși nu pre mult și de cele sfinte, căci el a reparat împreună cu Dimitrie Macri, biv vel ban, staroste de Cernăuți, în 12 Maiu 1721 ⁴⁾ biserica din Balilești, după cum amintește Letopisețul prescurtat din anii 1711—4.

Episcopul Calistru cumpără în 9 Octomvrie 1722 ⁵⁾ dela Lepadatul, fiul Manilesei din Vrance 1½ pogoane de vie cu 30 lei și le dăruî, ⁶⁾ împreună cu cele 8½ ce le cumparase mai înainte mănăstirii Putna.

El a luat în 20 Octomvrie 1723 ⁷⁾ dela capitanul Hâncu partea lui de moșie din Mamornița ca amanet pentru suma de 60 lei, care i-o împrumutase cu condiția, că Hâncu neplătind la vedea datoria proprietatea lui să fie a lui Călistru. Și așa se și întâmplă și episcopul dăruî ⁸⁾ apoi aceasta parte de moșie mănăstirii Putna. Abie Ștefan, fiul Hâncului plăti mănăstirii datoria tatălui său și anume în 8 Septemvrie 1763 ⁹⁾ și își redobândi moșia părintească.

Episcopul Calistru cumpără în 15 Maiu 1724 ¹⁰⁾ satul Telebiciște (Tereblecea de astăzi) cu 300 galbini dela boeriul Ioan Balș și-l lăsa cu limbă de moarte mănăstirii Putna. După moartea lui, neaflându-se nici o scrisoare privitoare la acest sat, se iscă o ceartă între mănăstirea Putna și mazilul Ștefan Stîrcea și panțirii

1) Cf. Anexele și D. Dan, Putna, l. c. nr. 62 și pag. 202, nr. 3.

2) D. Dan, l. c. pag. 239.

3) D. Dan, Putna, pag. 209, nr. 2.

4) Iorga, Studii și documente, III. pag. 36 și Codrescu, Uricariul XXIV, pag. 360.

5) D. Dan, l. c. pag. 203, nr. 3.

6) D. Dan, Putna, pag. 203, nr. 5.

7) L. c. pag. 223, nr. 1 și Wickenhauser, Radauz, pag. 39.

8) D. Dan, l. c. pag. 239.

9) L. c. Cf. și nr. 144 din mănăstirea Putna.

10) D. Dan, Putna, pag. 182, nr. 3 și pag. 239.

de acolo, care se fini abie în 15 Ianuarie 1748 ¹⁾ prin decretul lui Ghica Vodă în favorul mănăstirii Putna.

Episcopul Calistru a mărturisit în 18 Ianuarie 1725, ²⁾ împreună cu mitropolitul Gheorghie, cu Iorest, episcopul de Huși și Ilie Catargiu, vel logofăt, că căpitanul Gheorghită Horopceanul a depus o mărturie despre referințele Bohotinului. El a scris, împreună cu Iorest, episcopul de Huși în 28 Iunie 1725, ³⁾ dania ce-o făcù călugărița Serafima Silioneasa mitropolitului Gheorghie, iară în 9 Martie 1727, ⁴⁾ tras la divan de Maria, văduva lui Dumitrașco Ursachi, biv vel sulger mare, mărturusi, că jumătate din satul Crasna este proprietatea lui Miron Gafenco. Judecata pentru aceasta parte din Crasna, se fini abie în 15 Ianuarie 1730. ⁵⁾

Episcopul Calistru dăruî în 30 Martie 1727, ⁶⁾ când se afla în Putna, călugărilor acestei mănăstiri cu excluderea egumenului o prisacă în satul Camenca, pe care sat el îl hotari, ⁷⁾ apoi mănăstirii Putna satul Pădăra ⁸⁾ și jumătate din satul Babin ⁹⁾ din ținutul Cernăuțului, tot așa un loc și o pivniță ¹⁰⁾ în Cernăuți, cumpărată dela Zamfira Murguleț, apoi cărșma ¹¹⁾ lui din Cernăuți. El dăruî mănăstirii sf. Onufrei pivnița Armeanului Vugheizi din Siretiu, care danie o confirmă în 17 Aprilie 1756 ¹²⁾ Constantin Cehan Racoviță Vodă.

Episcopul Calistru simțindu-se slab și fiind bătrân a demisionat în Maiu a anului 1728 ¹³⁾ și s'a retras la mănăstirea Putna, unde

¹⁾ Dr. Werenka, l. c. pag. 104.

²⁾ Radu Rosetti, Cronica Bohotinului, Analele Academiei române, Estras, București 1905, pag. 162.

³⁾ Melchisedec, Chronica Hușilor, pag. 196; App. pag. 128 și Wickenhauser, Boehotin, pag. 9.

⁴⁾ D. Dan, Putna, pag. 128 și Wickenhauser, Radauz, pag. 39.

⁵⁾ Cf. Anexele.

⁶⁾ D. Dan, l. c. pag. 93, nr. 67 și pag. 229, nr. 1.

⁷⁾ Cf. nr. 181 din mănăstirea Putna.

⁸⁾ D. Dan, Putna, pag. 198 și 239.

⁹⁾ Wickenhauser, Radauz, pag. 139.

¹⁰⁾ Dr. D. Werenka, Urkundliche Nachrichten über die Städte „Cecina“ und Tschernowitz im XXXIII. Jahresbericht der gr. or. Oberrealschule, Czernowitz 1897, pag. 36.

¹¹⁾ L. c.

¹²⁾ V. Prelicz, Geschichte der Stadt Sereth im II. Jahresberichte der k. k. Staats-Unterrealschule in Sereth, Sereth 1886, pag. 29—30.

¹³⁾ Iorga, Studii și documente, V. pag. 105, nota 1. Originalul acestui act de demisionare se păstrează în biblioteca Academiei române sub nr. 53 (LXVIII). El se pare c'a

însă nu-ș află odihna, căci a murit în anul 1728 sau cel târziu în primăvara anului 1729, pe când se întoarcea dintr'o călătorie dela Iași. ¹⁾ El fu înmormântat de mitropolitul Gheorghie, care se desdăună pentru spesele făcute cu înmormântarea lui prin aceea, că luă dela mănăstirea Putna pentru sine $\frac{1}{4}$ parte din Babin, care proprietarul satului Rugină i-o zalogise episcopului Calistru.

Aserțiunea lui Wickenhauser, ²⁾ că exepiscopul Calistru ar fi dăruit surorii sale Maria în 30 August 1733 satul Milișăuți este a se privi ca un lapsus, de oare-ce acea danie episcopul Euloghie o făcù surorii sale. ³⁾

Iară aserțiunea lui Pumnul, ⁴⁾ că Calistru ar fi dăruit în 2 Noemvriin 1762 mănăstirii Putna satul Ropce este cu totul falsă, mai întâi pentru-că Măzăreanu, care a scris în anul 1764 ⁵⁾ Catastihul documentelor mănăstirii Putna, ar fi trebuit să afle dania lui Calistru din anul 1762 și s'o înregistreze la documentele satului Ropce, ceea ce însă n'a făcut-o din simpla cauză, că o ast-fel de danie n'a existat, al doile pentru, că episcopul Calistru pe acel timp de mult nu mai trăia, dovadă, că episcopul Antonie, urmașul lui Calistru la Rădăuți, trebui să plătiască în 10 August 1729 ⁶⁾ târgoveței din Cernăuți Zamfira Murguleț un rest de bani din prețul, care Calistru îi remăsese dator pentru un loc din Cernăuți, ce-l cumpărase dela amintita femeie. Dacă trăia Calistru în 10 August 1729, atunci Zamfira n'ar fi putut zice, că n'are martori pentru pretenșiunea ei, de oare-ce cel mai bun martor pro sau contra ar fi fost tocmai Calistru, dară și egumenul Ioasef din Putna, care a fost de față, când Antonie a plătit acea datorie remasă în urma lui Calistru și cărui acesta, de trăia, i-ar fi trebuit să-i comunice ori de într'adevăr a remas dator cu ceva sau ba pentru acel loc cumpărat dela Zamfira Murguleț.

devenit formulă stabilă de care episcopii, cari demisionau, se uzau, căci vedem, că și Ierotei, episcopul Hușilor se folosește de aceeaș formulă Cf. Melchisedec, *Chronica Hușilor*, pag. 224. Cf. Anexele.

¹⁾ D. Dan, Putna, pag. 249 și 252.

²⁾ Radauz, pag. 40.

³⁾ Wickenhauser, Solka, pag. 98, nr. XXXVII.

⁴⁾ Moșiile etc. pag. 97.

⁵⁾ D. Dan, Putna, pag. 164.

⁶⁾ L. c. pag. 204, nr. 1 și Wickenhauser, Horeczea, pag. 6 și Radauz, pag. 138—9.

Episcopul Calistru se numește răposat în ispisocul lui Grigorie Vodă din 15 Ianuarie 1730 ¹⁾ prin care $\frac{1}{2}$ din moșia Crasna se întărește lui Miron Gafenco. Că Calistru în anul 1762 nu mai era în viață se cunoaște și din învoiala făcută de Isaia egumenul mănăstirii Putna cu vameșul Vasile Draghinici cu privire la $\frac{1}{2}$ din satul Babin, dăruit de Calistru mănăstirii, ²⁾ apoi din documentul lui Ioan Toader Calimah Vodă din 5 Fevruarie 1759, ³⁾ în care Calistru se amintește ca proinepiscop „răpoosat“ și din hotarnica satului Ropce din 2 Noemvrie 1762. ⁴⁾

Viața acestui episcop a fost foarte agitată, fiind el vecinic ocupat cu daraveri și afaceri de cumpărătură, arendă, bani și usură incompatibile cu starea episcopoească și înalta-i pozițiune socială. Cu toate acestea însă nu i-se poate denega meritul, de-a fi promovat cultura prin sprijinirea însemnatului centru cultural din țară, adică mănăstirea Putna, dăruindu-i moșii, vii și prisăci.

39. Antonie (1728—1729).

Acest arhieru, originar din Cernăuți, a fost nepot de soră a ierodiaconului Aftanasie Zaharovschi. ⁵⁾ El era cu metania din mănăstirea Putna. ⁶⁾ Aice a petrecut el ca ieromonah, mai apoi însă se strămută la mănăstirea Horecea, unde a devenit schimnic. ⁷⁾ El a dăruit mănăstirii Putna 200 lei pentru facerea catapetezmei bisericii. ⁸⁾

De episcopul Antonie se face pentru prima oară amintire în zăpislul din 25 Iunie 1728, ⁹⁾ care l'au dat juzii țiganești Sandul și

¹⁾ Cf. nr. 131 din mănăstirea Putna și D. Dan, Putna, pag. 93, nr. 70 și pag. 186—7, nr. 6.

²⁾ Wickenhauser, Radauz, pag. 139—40.

³⁾ Iorga, Documentele familiei Callimachi, București 1902, I. pag. 434, nota.

⁴⁾ Cf. Documentul nr. 140 din mănăstirea Putna.

⁵⁾ Cf. Pomelnicul mănăstirii Putna ex 1756, pag. 75; Iorga, Studii și documente, VI. pag. 566.

⁶⁾ Wickenhauser, Horeza, pag. 6, unde însă susține, că Antonie ar fi egumenit în Putna, ceea ce însă este fals, căci el îl confundă cu alt Antonie, care a egumenit în Putna pe la anul 1758, cf. D. Dan, Putna, pag. 121.

⁷⁾ Wickenhauser, Bochetin, pag. 59.

⁸⁾ Cf. Pomelnicul mănăstirii Putna ex 1756.

⁹⁾ D. Dan, l. c. pag. 236, nr. 1; Schematismus, l. c. pag. 13 induce pe un Atanasie II. ca episcop de Rădăuți pentru anul 1728 bazându-se pe-o notiță aflătoare în mănăstirea

Itodii pentru Țigani mănăstirii Putna. El a subseris în anul 1729 un antimis pentru mănăstirea Putna și în anul 1732 ¹⁾ pentru Dragomirna. Ambele antimise se păstrează în Museul arhidieceșan din Cernăuți.

Episcopul Antonie a plătit — după cum s'a amintit deja mai sus — în 10 August 1729 ²⁾ Zamfirei Murguleț un rest de bani, cu care episcopul Calistru îi rămăsese dator pentru un loc cumpărat din Cernăuți. El a clădit în anul 1730 ³⁾ o biserică de lemn și chilii în mănăstirea Horecea spre amintire pentru timpul petrecut în această mănăstire înainte de-a deveni episcop.

Antonie deveni deja în toamna anului 1729 ⁴⁾ mitropolit al țării. Ca atare a dăruit împreună cu frate-său Sălivestru mănăstirii Horecea un loc din Cernăuți. ⁵⁾ El întări în 12 Martie 1731 ⁶⁾ zapisul lui Miron Gafenco, uricariul către Nicolai Talpă privitor la $\frac{1}{2}$ de Crasna, la care renunțase el mai înainte împreună cu Misail, egumenul mănăstirii Putna, ⁷⁾ iară în Octomvrie 1731 ⁸⁾ concesse, ca ieromonahul Sila să fie de ajutor bătrânului Dositei, starețul Sihăstriei din Putna. El censură în acelaș an trădarea uricului lui Alexandru Vodă cel Bun din 7 Iulie 1430 făcută de Gheorghie, antecesorul său pe scaunul mitropolitan, ⁹⁾ iară în 20 Iulie 1732 ¹⁰⁾ a subseris testamentul stolnicesei Safta, fiica răposatului Miron Costin.

El a tipărit în anul 1731 ¹¹⁾ o psaltire în limba slavonă.

Putna. În Putna drept că se află o notiță de Diptichon în care însă se zice, că Anastasie, egumenul Putnii a devenit în 1728 mitropolit al Moldovei iară nu episcop de Rădăuți, cf. D. Dan, Putna, pag. 119.

¹⁾ Cf. Antimisul nr. 287 din Putna și cel din Dragomirna. Schematismul, l. c. susține, că episcopul Antonie ar fi subseris și pe un antimis din anul 1700, ceea ce este imposibil de oare-ce atunci Laurentie era episcop de Rădăuți.

²⁾ D. Dan, l. c. pag. 204; Wickenhauser, Horeczka, pag. 6 și Radauz, pag. 138—9.

³⁾ I. Onciul, l. p. pag. 62; Dr. Werenka, Topographie der Bukowina, pag. 35 și Wickenhauser, Bochetin, pag. 59.

⁴⁾ Cf. Documentul din 15 Ianuarie 1730, nr. 131 din mănăstirea Putna.

⁵⁾ Iorga, Studii și documente, VII. pag. 94.

⁶⁾ L. c. V. pag. 411.

⁷⁾ Cf. Anexele.

⁸⁾ Cf. nr. 96 din mănăstirea Putna.

⁹⁾ Iorga, l. c. VI. pag. 413.

¹⁰⁾ L. c. VII. pag. 340.

¹¹⁾ Iorga, Istoria bisericii românești, II. pag. 115.

Mitropolitul Antonie a primit în 12 Martie 1733 ¹⁾ un zapis dela Ilinca, soția răposatului hatman Dumitrașco Racoviță, iară în 14 Martie 1735 ²⁾ a cumpărat 3 pogoane de vie la Sărineuța în dialul Dric dela Ungurul Martin din Huși iară în 1 Septemvrie 1733 ³⁾ a dat o carte de blăstăm în favorul breslei mișeilor din Iași, și în anul 1736 ⁴⁾ a cumpărat dela Pavel Varnav 6 1/2 pogoane de vie la Crucea de jos din Cotnar cu 40 lei. El în 14 Septemvrie 1736 a scutit de dijma vinului via dela Vlădiceni a căpitanului Stroescu, ⁵⁾ eară în 3 Iulie 1737 ⁶⁾ a subscris-o împărțeală de Țigani. În 4 Octomvrie 1737 ⁷⁾ cumpără el 2 pogoane de vie la Greci și a primit în dar un pogon de loc sterp lângă via dela Greci dela Catrina Șerboaia. El a dat în 14 Maiu 1739 ⁸⁾ un pogon de vie dela Vlădiceni, lui Ion Beșlen.

El cerea să se readucă moaștele sf. Ioan cel Nou din Joleva în țară însă fără succes. ⁹⁾ Un antimis slavon de-a mitropolitului Antonie se păstrează astăzi la mănăstirea Sinaia. ¹⁰⁾

Mitropolitul Antonie făcea și politică în acele timpuri agitate și chema pe Rușii conduși de Münich dela Hotin în Moldova. Ei urmară acestei chemări și bătură pe Turci la Rarance și în 28 August 1739 la Stavuceani. Pentru primirea Rușilor a fost înlocuit în scaunul mitropolitan de Grigorie Ghica Vodă prin Nichifor. ¹¹⁾

Încă în 10 Septemvrie 1740, ¹²⁾ adevă înaintea de retragerea Rușilor din Moldova și de pacea din 18 Septemvrie 1740 dela Belgrad, mitropolitul Antonie părăsi scaunul mitropolitan, plecă în Rosia și se așeză în Kiew. El deveni mitropolit al Cernigovului,

1) Iorga, V. pag. 55.

2) L. c. pag. 105.

3) Bianu, Catalogul mss. rom. I. fasc. III. pag. 289.

4) D. Dan, Putna, pag. 94, nr. 74 și pag. 209, nr. 3.

5) Creșterea Colecțiilor Academiei române în 1907, pag. 200.

6) Iorga, l. c. XVI. pag. 325—6.

7) L. c. pag. 94, nr. 76 și nr. 178 din mănăstirea Putna.

8) Bianu, Catalogul manuscrisurilor, I. pag. 52.

9) Dinulescu, l. c. pag. 478.

10) Iorga, l. c. XVI. pag. 354.

11) Iorga, Istoria literaturii române, I. pag. 244, nota 3 și pag. 431—2 și Studii și documente, V. pag. 622.

12) Wickenhauser, Horecza, pag. 8; Bochetin, pag. 58 și Is. Onciul, l. c. pag. 62, nota 2.

unde stătù 2 ani și apoi al Bielogradului. De aici a trimis în 20 Aprilie 1745 ¹⁾ mănăstirii Putna mai multe daruri, iară în 1 Ianuarie 1748 ²⁾ a murit în Bielograd. El avea reputație de om învățat. ³⁾

40. Misail II. Chiselița (1729—1734).

El era cu metania dela mănăstirea Putna, unde a fost și egumen. ⁴⁾ Pe timpul egumeniei lui și anume între anii 1703 și 1705 ⁵⁾ s'a stricat păharul de ipsos remas mănăstirii dela Stefan cel Mare, precum ni istorisește cronicariul Ioan Neculcea. ⁶⁾ În 17 Aprilie 1729 ⁷⁾ a fost, se pare a două oară, egumenul mănăstirii Putna, iară în 31 Ianuarie 1730 ⁸⁾ subscris cu ceilalți ierarhi ai țării, ca titular al Rădăuțului o carte de judecată. El subscris în 20 Martie 1731 ⁹⁾ cu mitropolitul Antonie, Daniil episcopul de Roman, Ghedeon de Huși și cu mulți boeri o mărturie într'un proces a lui Nicolai Bașotă cu Maria, fiica lui Nistor Holban pentru părți din moșia Dolniceni.

Episcopul Misail a subscris împreună cu mitropolitul Antonie în Octomvrie 1731 ¹⁰⁾ actul prin care ieroshimonahul Sila se dă spre ajutoriu bătrânului stareț Dositei dela Sihăstria Putnii. El se amintește în Pomelnicul mănăstirii Putna, ¹¹⁾ și în anul 1733, ¹²⁾ iară în 20 Maiu a anului 1737 ¹³⁾ ca „proinepiscop“ în izvodul pentru toate lucrurile, cari le dăruise mănăstirii Putna, unde s'a fost retras și luat shima cea mare cu numele „Mina“. ¹⁴⁾

¹⁾ D. Dan, l. c. pag. 216, nr. 11.

²⁾ Cf. Pomelnicul Putnii ex 1756, pag. 39 și Condica vitelor a mănăstirii Putna scrisă de Vartolomei Măzereanu în 23 Aprilie 1761, pag. 2.

³⁾ Iorga, Studii VI. pag. 566.

⁴⁾ D. Dan, Putna, pag. 119 și documentul lui Grigorie Ghica Vodă din 17 Aprilie 1729 din Anexe.

⁵⁾ Dr. Werenka, l. c. pag. 80.

⁶⁾ Cogălniceanu, Chronicele României, II. pag. 179.

⁷⁾ Cf. Documentele respective din Colecția Museului țării.

⁸⁾ A. Cristea, Episcopia Romanului, pag. 68 și Anexele.

⁹⁾ Iorga, Studii și documente XVI, pag. 294.

¹⁰⁾ Cf. Nrul inv. 96 din mănăstirea Putna.

¹¹⁾ Ex 1756, pag. 80 b.

¹²⁾ Melchisedec, Chronica Hușilor, Appendice, pag. 129.

¹³⁾ D. Dan, Putna, pag. 216, nr. 10.

¹⁴⁾ Pomelnicul din Putna, pag. 207; Dan, l. c. pag. 216, nr. 12 și Melchisedec, O vizită, pag. 38, care însă îl numește greșit „Mihail“, de oare-ce un atare n'a arhipăstorit în Rădăuți.

Episcopul Misail a fost activ și pe terenul literar, căci el a scris un Otecinic.¹⁾

Misail Mina încă în 20 Aprilie 1751²⁾ trăia în mănăstirea Putna, unde se pare c'a murit și a fost și înmormântat deși despre mormântul lui nu se știe nimic, poate din cauza că devenise shimnic și ca atare nu i-s'a pus o cruce de peatră cu inscripție pe mormânt.

41. Varlaam (1734—1745).

Acest ierarh era cu metania dela mănăstirea Niamțu, unde a fost egumen. De aice a trecut ca episcop — fiind chirotonit în 30 Iunie 1734³⁾ — la Huși,⁴⁾ unde însă a stat foarte scurt timp și de unde a trecut la Rădăuți. Aice el a arhipăstorit dela anul 1734—1745.⁵⁾

Varlaam a subscris, ca episcop de Rădăuți, împreună cu Ghe-deon, episcopul Romanului și Teofilact al Hușilor, în 6 Martie 1735⁶⁾ actul, prin care prințul Grigoraș închină Mitropoliei țării mănăstirea Mavromolul din Galați. El este amintit și în zapisul din 14 Martie 1735⁷⁾ prin care ungurul Martin din Huși vinde mitropolitului Antonie 3 pogoane de vie la Sărincuța în dialul Dric. Dela dânsul avem un antimis, care la sfințit în 1736⁸⁾ pentru mănăstirea Dragomirna. El este amintit în 7 Aprilie 1737⁹⁾ într'o notiță de pe un Mineiu slavon din Lemberg dela anul 1642, aflător la mănăstirea Moiseiului.

Episcopul Varlaam a luat parte în 8 Aprilie 1738¹⁰⁾ la statuirea hotarelor pentru satele: Jujineți și Stăuceni dinspre Maletineți.

¹⁾ S. Fl. Marian, Inscriptii, pag. 104.

²⁾ D. Dan, I. c.

³⁾ Melchisedec, Catalogul mănăstirii Neamțu în Revista politic-Istorie, etc. a lui Gr. G. Tocilescu, anul II. vol. I. fasc. I. pag. 134.

⁴⁾ Melchisedec, Chronica Hușilor, pag. 206 și Wickenhauser, Solka, pag. 127.

⁵⁾ Eus. Popovici, I. c. II. pag. 484, care însă pune finea arhipăstoriei lui la anul 1744, pe când Varlaam cu sigunitate a arhipăstorit încă și în anul 1745.

⁶⁾ Melchisedec, I. c. și Chronica Romanului, II. pag. 22—3.

⁷⁾ Iorga, Studii și documente, V., pag. 105.

⁸⁾ Cf. Antimisul în Arhiva Conzistoriului arhiepiscopesc din Cernăuți.

⁹⁾ Iorga, Studii și documente, XVII. pag. 132.

¹⁰⁾ Wickenhauser, Radauz, pag. 41.

El este mai departe amintit în zăpisele din 18 Aprilie 1738 ¹⁾ prin care monahul Mihne dăruiește Mitropoliei țării moșia sa Jălăbocul. El a delimitat, la poronca domnului Grigorie Ghica, în 25 Iulie 1739 ²⁾ moșia Rumanestii din districtul Sucevii.

El se amintește, împreună cu mitropolitul Nichifor, cu Ghedeon, episcopul Romanului și Teofil al Hușilor, în documentul amintitului domn din 2 Aprilie 1741 ³⁾ prin care dăruiește mănăstirii Barnovschi din Iași din averea reposatului jîtnicariu Gheorghe Ursachi satele: Sucica cu Teneseuca, Lencești, Cojușna ⁴⁾ și Berhometele, ⁵⁾ ca să-i facă pomenire în fie-care an. El a subscris în 14 Octomvrie 1741, ⁶⁾ împreună cu ceilalți deja amintiți ierarhi ai țării, actul prin care se oprește lui Șerban Cantacuzino, care a fost călugărit în Rădăuți, lepădarea cinului călugăresc, carele și muri în călugărie. ⁷⁾

Episcopul Varlaam a fost în 4 Aprilie 1742 ⁸⁾ de față la delimitarea moșiei episcopești Chlivești de satul Maletineți, proprietatea Catrinei Cantacuzino a lui Gheorghe. El a adevărit o copie a hotărânicii satului Calineștii dela Siretiu, ⁹⁾ iară în 20 Aprilie 1743 ¹⁰⁾ a participat, împreună cu ierarhii țării la divanul țării adunat de Constantin Nicolai Vodă cu ocaziunea sosirii la Iași a lui Parfenie, patriarhul Ierusalimului. În acest divan se satorî un nou așezământ de scutială pentru mănăstirile închinat sf. mormânt din Ierusalim și căruia din nou au fost închinat mănăstirile: Pobrata, Tazlăul, Casinul și Soveja, la cari patriarhul Dositei renunțase din cauza sărăciei amintitelor mănăstiri.

Episcopul Varlaam a asistat, împreună cu Teofil, episcopul Romanului, pe mitropolitul Nichifor probabil în anul 1743 la

1) Melchisedec, *Chronica Hușilor*, App. pag. 129.

2) Wickenhauser, *Homora*, pag. 125.

3) L. c. Bochetin, pag. 108—110; Iorga, *Studii și doc.* V. pag. 412.

4) Un cotun al comunei de astăzi Buda de lângă comuna Mahala.

5) În extrasul adus de Iorga în *Studii și doc.* V. pag. 412 se amintesc numai

„Berenții“.

6) Iorga, *Studii și documente*, VI. pag. 219.

7) L. c. pag. 526.

8) Wickenhauser, *Radauz*, pag. 41.

9) Iorga, l. c. V. pag. 237, nota 1.

10) Codrescu, *Uricariul I.* pag. 54—9 și II. pag. 114—120.

hirotonia ieromonahului Ieroftei din Putna întru episcop al Huşilor,¹⁾ în locul lui Teofil, care dela Huşi trecuse la Roman.

Episcopul Varlaam, care era un om învăţat şi cunoştea lipsa de cărţi bisericeşti ce domnia în bisericile diecezei Rădăuţilor, a înfiinţat în Rădăuţi în anul 1744 o tipografie,²⁾ în care s'a tipărit în anul 1744³⁾ un Catavasier, iară în anul 1745 un Ceasoslov⁴⁾ şi o Liturghie a sf. Ioan Gură de aur,⁵⁾ mai mult slavonă decât română şi un Antologhion.⁶⁾

Episcopul Varlaam a subscris în anul 1745⁷⁾ împreună cu Miron Gafenco, biv vel stolnic, un zapis privitor la satul Pleşniţi. El s'a retras în primăvara sau vara anului 1745⁸⁾ din scaunul episcopesc dela Rădăuţi la mănăstirea Niamţu, unde şi reposă scurt timp după retragere.⁹⁾

Varlaam şi-a câştigat, prin înfiinţarea tipografiei din Rădăuţi un deosebit merit şi un renume de spirit luminat şi iubitor de progres. El, prin crearea acestei instituţiuni culturale, a întunecat pe celelalte Episcopii ale ţării.

42. Iacov (1745—1750).

El s'a născut în 20 Ianuarie 1719, s'a călugărit în 24 Martie 1731 în mănăstirea Putna, unde în 2 Iunie 1736 a devenit ieromonah, iară din 15 Ianuarie 1744¹⁰⁾ până în 11 August 1745¹¹⁾ a

¹⁾ Iorga, Studii şi documente VII. pag. 342, cf. şi Melchisedec, *Chronica Huşilor*, pag. 214.

²⁾ Iorga, *Geschichte des rumänischen Volkes*, II. pag. 138 susţine, că domnul Constantin Maurocordat a înfiinţat tipografia, ceea ce ni se pare imposibil, de oare-ce pe frontispiciul Ceasoslovului Rădăuţean se zice apriat, că s'a tipărit cu blagoslovenia episcopului Varlaam întru „a sa“ din nou făcută tipografie din Rădăuţi. Posibil este, că acest domn a dat ordin şi a sprijinit băneşte înfiinţarea tipografiei. Cf. şi V. A. Urechia, *Istoria şcolilor*, I. pag. 16.

³⁾ Cf. S. Fl. Marian, *Inscripţiuni*, pag. 70 şi I. Birlea, *Însemnări din bisericile Maramureşului*, Bucureşti 1909, pag. 28.

⁴⁾ Cf. nr. 472 al inventariului din mănăstirea Putna (D. Dan, Putna, pag. 83, nr. 5).

⁵⁾ D. Dan, l. c. pag. 83—4, nr. 6.

⁶⁾ I. Birlea, l. c. pag. 85.

⁷⁾ Codrescu, *Uricariul XIX*, pag. 9.

⁸⁾ Wickenhauser, *Radautz*, pag. 42, unde susţine încă greşit, că Varlaam ar fi devenit mitropolit, ceea ce este imposibil, de oare-ce el imediat după retragere a murit.

⁹⁾ Cf. inscripţia Ceasoslovului din anexe nr. 21.

¹⁰⁾ Cf. Inscripţia de pe portretul lui Iacov lucrat în oleiu în mărime naturală aflat în sala de mâncare a egumenului din mănăstirea Putna.

¹¹⁾ D. Dan, Putna, pag. 120 şi notiţa de pe portretul lui aflat în salonul egumenes din mănăstirea Putna.

fost egumen. În acest ultim termin a fost hirotonit întru episcop al Rădăuțului. Ca atare a făcut în 3 Septemvrie 1745 ¹⁾ o mărturie, împreună cu mitropolitul Nichifor, cu Teofil, episcopul Romanului și Erotei al Hușilor, iară în 27 Iulie 1747 ²⁾ a hotărît, la poronca lui Grigorie Ghica Vodă, împreună cu paharnicul Dinul Cantacuzino și vornicul Badeliță moștile mănăstirii Pătrăuți dinspre Costâna și o moșie, de lângă mănăstirea Dragomirna, proprietatea mănăstirii sf. Ilie. Tot atunci a dat el calugăriței Natalia din Pătrăuți un privilegiu. ³⁾

Episcopul Iacov se pare că-ș întindea hotarele Rădăuțului în cele ale Volovățului, căci la jaloba calugărilor din Sucevița Domnul Grigorie Ghica Vodă orînduî în 29 Iulie 1747 ⁴⁾ pe boerii: Gavril Neculce și Toader Bădelița ca hotarnici între moșia Volovăț și Rădăuți.

Episcopul Iacov a scris, împreună cu doi dintre amintiții ierarhi ai țării și cu Ioanichie, episcopul Romanului documentul lui Grigorie Ghica Vodă din 25 Decemvrie 1747 ⁵⁾ prin care înființează școli românești și slavinești la toate Episcopiile țării, puindu-le sub priveghiarea episcopilor. El încheiă în 22 Ianuarie 1749 ⁶⁾ cu Macarie, egumenul mănăstirii Putna o învoeală, ca el prin 7 ani să lucreze 10 pogoane de vii mănăstirești din al căror venit el să iee 3 părți, iară mănăstirea o parte.

El a luat parte, cu deja amintiții ierarhi ai țării, în 6 Aprilie 1749 ⁷⁾ la adunarea țării, care desrobî vecinii, iară în 8 Maiu 1749 ⁸⁾ a provocat pe toți preoții subordinați la plata banului pentru familii.

Demisionând mitropolitul Nichifor în vara anului 1749 din scaunul mitropolitan, episcopul Iacov fu ales de adunarea țării, compusă din: Ioanichie, episcopul Romanului, Ierotei, episcopul

¹⁾ Iorga, Studii și documente, XI. pag. 84.

²⁾ Protocolul tabular ad nr. 40 și Wickenhauser, Petroutz, pag. 76 și Radauz, pag. 43.

³⁾ Iorga, l. c. V. pag. 414.

⁴⁾ Cf. Nr. 552 al inventariului din mănăstirea Sucevița.

⁵⁾ Codrescu, Uricariul, I. pag. 62; vezi și V. A. Urechia, Istoria școalelor, Bucuresei

1892, tom. I. pag. 18.

⁶⁾ D. Dan, Putna, pag. 209, nr. 5.

⁷⁾ Melchisedec, Chronica Hușilor, App. pag. 220—1 și Romanului, II. pag. 33.

⁸⁾ Cf. nr. 183 din mănăstirea Putna și D. Dan, l. c. pag. 95, nr. 94.

Hușilor, din boerii țării, egumenii mănăstirilor și alți clerici, mitropolit și fu ipopsifiat ca atare în 13 Noemvrie 1750.¹⁾

Mitropolitul Iacov a tipărit în 28 August 1752²⁾ în Iași o epistolă pastorală, care o trimise și preotului din satul Balilești în ținutul Dorohoiului.

Iacov, strămutându-se dela Rădăuți la Iași a luat într'acolo în anul 1755 și tipografia din Rădăuți,³⁾ pe care acolo o numia „a sa“,⁴⁾ ceea ce se vede și din împrejurarea, că întâlnim la tipografia din Iași pe tipografii din Rădăuți: Grigorie și Sandul.⁵⁾

Iacov, îndată după ce se suie pe scaunul mitropolitan, făcând o hotarnică a moșiei dimprejurul mănăstirii Voroneț.⁶⁾ El este amintit ca mitropolit încă în 20 Ianuarie 1760,⁷⁾ în care an însă a demisionat și s'a retras la mănăstirea Putna, unde primii cu 5 zile înainte de moarte shima cea mare și numele „Eutimie“. ⁸⁾ El a murit în Putna în 15 Maiu 1778⁹⁾ și a fost înmormântat în tinda bisericii, lângă părinții săi.

Acest ierarh are deosăbitul merit de-a fi salvat fundațiunea lui Ștefan cel Mare, adică mănăstirea Putna, care a fost, este și va fi Sionul a tuturor Românilor, de totală ruinare.

42. Dositei Cherescul (1750—1783).

El a fost fiul boerinașului Efrem și a soției sale Eleana cari ambii mai apoi s'au călugărit¹⁰⁾ și a avut doi frați, adică pe Ilie¹¹⁾

1) Melchisedec, *Chronica Hușilor*, App., pag. 131, pe când în Inscripția aflătoare pe portretul lui Iacov din Putna se află data de 14 Noemvrie.

2) Cf. nr. 214 din mănăstirea Putna.

3) Iorga, *Istoria literaturii române*, I. pag. 513, nota I.

4) Bianu și Hodoș, *Bibliografia românească*, tom. II. fasc. II. pag. 139, 142, 145.

5) L. c. pag. 126, 132, 139, 142, 145, 159, 162, 166 și 171.

6) Iorga, *Studii și documente*, VI. pag. 5.

7) Iorga, *Documentele familiei Callimachi*, II. pag. 24 și 178.

8) *Pomelnicul Putnei* ex 1756, pag. 65 b și 203.

9) Dr. Kozak, l. c. pag. 79 pe când *Pomelnicul*, l. c. și Inscripția de pe portretul lui zic că în 16 Maiu.

10) A. Cristea, *Episcopia Romanului*, pag. 78.

11) Acesta a avut 3 fii: Gherasim, care era ierodiacon în Putna și Vasile și Nicolai, care era practicant la guvernul districtual (Dr. Werenka, *Topographie*, pag. 41, nr. 370^{1/2} și 374 și Creșterea colecțiunilor ex 1908, pag. 98. Fiul lui Ilie Herescu, care a fost staroste de Cernăuți 1771—3, Gherasim ierodiaconul din Putna, a dat în 4/5 1800 o jalbă către

și Toader ¹⁾ și o soră Eleana. ²⁾ Metania lui era mănăstirea Putna, unde a fost ales și egumen pentru răstimpul dela anul 1747—1748. ³⁾ Ca atare a dăruit mănăstirii Putna o prisacă cu 60 matce și 300 lei ca ajutor pentru restaurarea catapetezmei. ⁴⁾

Dositei a fost hirotonit întru episcop al Rădăuțului în 13 Noemvrie 1750 ⁵⁾ de mitropolitul Iacov azistat de episcopii: Ioanichie de Roman și Erotei de Huși. El a desvoltat ca episcop un zel foarte mare, căci chiar în anul 1750 a sfințit antimise pentru bisericele din: Putna, Straja și Șerbăuți, în anul 1761 pentru biserica din Botușana, în anul 1762 pentru bisericele din: Vicovul de jos, Volovăț, Comanești, Soloneți și Romanești, în anul 1764 pentru bisericele din: Rădăuți și Solca, în anul 1766 pentru biserica din Marginea, iară în 1770 pentru cea din Horodnicul de jos, în anul 1771 pentru bisericele din: Frătăuții vechi, Iazlovăț, Arbure, Hatna și Calafindești, iară în anul 1772 pentru cele din: Sucevița, Toderești și Parhăuți, în anul 1776 pentru cele din: Satul mare și Crănicești, în anul 1778 pentru cele din: Căjvana, Parteștii de sus și de jos, Botușenița și Badeuți cu Milișăuți, în anul 1779 pentru cele din: Vicovul de sus și Balaceana, în anul 1780 pentru cea din Balcăuți și în anul 1787 pentru bisericele din: Frătăuții-noi și Horodnicul de sus. ⁶⁾

Episcopul Dositei a subscris în 1 Ianuarie 1752 ⁷⁾ deciziunea sinodului ținut în Iași sub președinția mitropolitului Iacov contra

Conzistoriul Bucovinei pentru partea lui din moșiile: Bulbucanii și Hălcenii, pe cari frații lui: Vasile și Nicolai le vânduse păharnicului Toader Carp (Creșterea colecțiunilor Academiei române din 1908, pag. 98).

¹⁾ El mai apoi a fost căpitan și apoi staroste de Cernăuți (Dr. Werenka, *Urkundliche Nachrichten über die Städte „Cecina“ und „Tschernowitz“*, pag. 7, nr. 3; pag. 35 nr. 323 și pag. 43, nr. 391. Un Nicolai Herescul biv starost. și George Herescul vel cap. subscriu în 2 Noemvrie 1762 hotarnica satului Ropce; Cf. Anexe).

²⁾ Pomelnicul l. c. In pomelnicul mănăstirii Sucevița Nr. 741 ex 1863 se amintesc între morții episcopului Dositei după soră-sa Eleana: monahul Iosif și Ioan, cari probabil au fost și ei frații lui.

³⁾ D. Dan, Putna, pag. 120.

⁴⁾ Pomelnicul, l. c. pag. 76.

⁵⁾ Melchisedec, *Chronica Hușilor*, App. pag. 133 și *Romanului*, II. pag. 43; *Erbi-céanu*, l. c. pag. 26.

⁶⁾ Cf. *Protocolul reviziei din Protopopiatul Vicovelor ex 1803*.

⁷⁾ Melchisedec, l. c. pag. 133 *Chronica Romanului* l. c. și *Uricariul*, II. pag. 236—41.

așezării străinilor ca ierarhi ai Moldovii și în care autochefalia bisericii din Moldova se constată, iară în 9 Iulie 1752 ¹⁾ documentul lui Constantin Mihai Racoviță prin care birul țării se așază și pe străini. Acelaș domn îl rîndui pe episcopul Dositei în anul 1753, ²⁾ ca să hotăriască împreună cu Dinul Cantacuzino mănăstirea sf. Ilie. El a întărit cu subscrierea sa, ca și ceilalți ierarhi ai țării, în 15 Ianuarie 1754 ³⁾ mănăstirii Homorului, stăpânirea peste moșiile Dersca și Comaneștii, apoi scrisoarea lui Ioanichie, episcopul Romanului din 25 Iulie 1754 ⁴⁾ prin care înzestrează schitul Vovedenia, ⁵⁾ făcut de dânsul, cu un eleșteu, vii, prisăci, moșia Dăvidenii ș. a. și-l pune totodată sub privighiarea mănăstirii Niamțu, iară în 23 Noemvrie 1754 ⁶⁾ hrisovul lui Matei Ghică Vodă privitor la regularea veniturilor boerilor țării.

Episcopul Dositei este amintit în documentul lui Matei Ghică Vodă din 5 August 1755 ⁷⁾ prin care se desrădică pogonăritul, după ce în 15 Mai 1755 ⁸⁾ subscrise cu ceilalți ierarhi ai țării concludul Divanului prin care se concede, ca Episcopia Romanului să schimbe moșia sa Storneștii cu Ungurașii a Mitropoliei țării. El mai amintește în documentul amintitului domn din 25 Septemvrie 1755 ⁹⁾ prin care dejma luată pe seama domniei dela Tătarii, cari arendau locuri dela boerii de peste Prut, se lasă proprietarilor acelor locuri, mai departe în documentul din 23 Noemvrie 1755, ¹⁰⁾ prin care cele satorite în 25 Septemvrie a aceluiaș an se confirmă și în alt document tot din 23 Noemvrie 1755 ¹¹⁾ prin care veniturile boerilor țării se regulează.

Episcopul Dositei, împreună cu ceilalți ierarhi ai țării și egumenii celor mai însemnate mănăstiri subscrie actul din 2 Ianuarie

¹⁾ Uricariul, IV. pag. 1—5.

²⁾ Cf. Documentul nr. 91 din arhiva Conzistoriului arhiepiscopesc din Cernăuți.

³⁾ Cf. Pomelnicul Putnii ex 1756.

⁴⁾ Melchisedec, *Chronica Romanului*, II. pag. 52—55.

⁵⁾ Cf. Biserica ortodoxă română ex 1883, pag. 644.

⁶⁾ Codrescu, Uricariul, II. pag. 277).

⁷⁾ Uricariul, VI. pag. 174—6.

⁸⁾ Melchisedec, *Chronica Romanului* II. pag. 60—2.

⁹⁾ Melchisedec, *Chronica Hușilor*, pag. 231—4 și App. pag. 134.

¹⁰⁾ Uricariul, II. pag. 267.

¹¹⁾ L. c. pag. 267—78.

1756 ¹⁾ prin care mănăstirea Putna se declară neatârnată și închinarea ei vre-unei mănăstiri sau mitropolii etc. se oprește. De dânsul se face amintire în documentul lui Constantin Mihai Cehan Racovița Vodă din 17 Aprilie 1756 ²⁾ prin care întărește mănăstirii Putna pivnița Armeanului Vugheizi cu locurile ce-i aparțineau din Siretiu.

El a asistat împreună cu ceilalți ierarhi ai țării în anul 1756 ³⁾ la adunarea țării, care a desființat văcăritul și la cea din 20, respective 25 August 1756, ⁴⁾ care a desrădicat încărcătura la vădrărit, așa-numita „napaste“, și tot în anul 1756 ⁵⁾ a subscris decretul lui Constantin Mihai Cehan Racovița Vodă, care înlesnește soarta oamenilor străini, cari se așază în țară. Tot în acest an subscris el împreună cu ceilalți ierarhi ai țării cartea de blăstăm pentru locuitorii fugiți și cea pentru pogonărit și năpăstuire. ⁶⁾

Episcopul Dositei a dăruit în anul 1757 ⁷⁾ mănăstirii Putna un molitvenic, tipărit în anul 1754 în Iași, pe care a scris o notiță de danie. În 11 Ianuarie 1757 ⁸⁾ el a primit împreună cu Ioniță Calmuțchi și Petru Cheșco un ordin domnesc să împace mănăstirile: Putna și Homorul pentru Țigani mănăstirești.

El a subscris în 20 Februarie ⁹⁾ 1757 ¹⁰⁾ împreună cu mitropolitul Iacov, cu Ioanichie, episcopul Romanului și Ionichentie al Hușilor documentul deja amintitului domn prin care văcăritul se iartă și în 17 Iulie 1757 ¹¹⁾ a hotărât, împreună cu Vasile Bașotă,

¹⁾ N-rul 81 al inventariului din mănăstirea Putna; Cf. și D. Dan, Putna, pag. 96, nr. 101 și Uricariul, XIV. pag. 182—5.

²⁾ Wickenhauser, St. Onufri, pag. 192—3 și D. Dan, Armenii orientali din Bucovina, Cernăuți 1891, pag. 22.

³⁾ Cogălniceanu, Chroniclele României, III. pag. 188.

⁴⁾ Uricariul, II. pag. 67—73; Bianu și Hodoș, Bibliografia românească, II. fasc. II. pag. 134.

⁵⁾ Uricariul, I. pag. 352—8.

⁶⁾ A. Cristea, Episcopia Romanului, pag. 78—9.

⁷⁾ Melchisedec, O vizită, pag. 39.

⁸⁾ Wickenhauser, Homor, pag. 142.

⁹⁾ În documentul original aflător în mănăstirea Putna s'a cores data cu: „1 Martie“, cf. și D. Dan, Putna, pag. 96, nr. 106.

¹⁰⁾ Uricariul IV. pag. 6—13.

¹¹⁾ D. Dan, Putna, pag. 201, nr. 6.

Vlădenii, moșia Mitropoliei țării, iară în 20 Ianuarie 1758¹⁾ a transferat oasele schimonahului Andrian și a monahiei Mariana, părinții mitropolitului Iacov la Putna și tot în anul 1758²⁾ a sfințit nouzidita bisericuță a Bunăvestirei Maicei Domnului din Sehăstria Putnei.

Episcopul Dositei a fost martor, împreună cu deja amintiți ierarhi ai țării, în 10 Fevruarie 1759,³⁾ când mitropolitul Iacov dădă mănăstirii Putna satul Dumbrăvenii din ținutul Sucevii în schimb pentru satul Sineștii din ținutul Cărligăturei, care sat mai înainte fusese al Mitropoliei și pe care mitropolitul Iacov îl schimbă tot în 10 Fevruarie 1759⁴⁾ cu alte sate ale Mitropoliei, iară în 17 Iulie 1759⁵⁾ a scris împreună cu Vasile Bașotă mărturia hotarnică pentru Vlădenii, moșia Mitropoliei, care ei o hotărâseră cu doi ani înainte și a hotărât la poronca lui Ioan Teodor Voevod din 20 Iunie 1760⁶⁾ împreună cu paharnicul Iordache Cantacuzino moșia Strahotinul. El este amintit și pe frontispiciile celor trei tomi din „Prolog“, trăduși de Vartolomei Măzereanu în anii 1759, 1760 și 1761.⁷⁾

Mitropolitul Iacov fu silit la începutul anului 1760 de Ioan Teodor Calimah Vodă să demisioneze⁸⁾ în favorul fratelui domnului, a lui Gavril Calimah, proinmitropolit al Tesalonicului, care apoi fu ales mitropolit al Moldovii. Acest act de alegere l'a scris și episcopul Dositei, împreună cu Ioanichie, episcopul Romanului și Ionichentie al Hușilor în Aprilie a anului 1760.⁹⁾

Episcopul Dositei, se pare că era aproape să cadă în disgrație la domnul Ioan Teodor Calimah. Spre a remânea în mila acestui

¹⁾ L. c. pag. 40 și Epistola mitropolitului Iacov adresată în 2 Martie 1758 lui Venedict, egumenul Putnei de sub nr. 139 al inventariului mănăstirii Putna.

²⁾ Melchisedec, *Chronica Hușilor*, App. pag. 135 și O vizită, pag. 20 și Dr. Kozak, l. c. pag. 96.

³⁾ Melchisedec, *Chronica Romanului*, II. pag. 85—6.

⁴⁾ D. Dan, l. c. pag. 202, nr. 7 și 10.

⁵⁾ L. c. pag. 201, nr. 6.

⁶⁾ Bianu, *Catalogul mss. românești*, tom. I. fasc. III. pag. 252.

⁷⁾ Cf. Originalele aflătoare în Muzeul arhidiecezan din Cernăuți, cari poartă n-rii: 508 a₁, 508 a₂ și 508 a₃ din mănăstirea Putna și D. Dan, Vartolomei Măzereanu, București 1911, pag. 14, 15 și 17.

⁸⁾ După A. Cristea, *Episcopia Romanului*, pag. 80, nota cauza demisionării lui Iacov să fi fost, că el n'a voit să deslege văcăritul.

⁹⁾ Melchisedec, *Chronica Hușilor*, App. pag. 135.

domn el dăruî Mariei jitniceresei, ¹⁾ surorii amintitului domn cinci pogoane de vie care le avea el la Crucea de sus în districtul Putnii.

El a cercetat în 20 Fevruarie 1760 ²⁾ procesul mănăstirii Putna cu popa Lupul Coşutianul pentru moşia Vlăsineştii din Dorohoiu şi în 1 Iunie 1760 ³⁾ jalba lui Silvestru, egumenul mănăstirii Dragomirna, iară în 18 Iunie 1760 ⁴⁾ reclamaţiunea mănăstirii Pobrata pentru moşia Onicenii. În 20 Iunie 1760 ⁵⁾ a hotărit el, împreună cu vel păharnicul Iordache Cantacuzino, rediul din Brătineşti a exmitropolitului Sava.

Episcopul Dositei a emis în 7 August 1760 ⁶⁾ o carte de blăstăm pentru hotarul Rogoşăştilor cu Căndeştii şi Grameştii şi luat parte în 31 August 1760, ⁷⁾ ca vichil al mănăstirii Dobrovăţul, la hotărârea satului Rogoşăştii, proprietatea vornicului Paladi, cu satul Căndeştii, proprietatea mănăstirii Dobrovăţul.

El a cumpărat în 1 Fevruarie 1761 ⁸⁾ dela Salomon, starostele Evreilor din Suceavă, o pivniţă c'o casă deasupra în Suceavă cu 110 lei nemţeşti şi a sfinţit tot în anul 1761 ⁹⁾ un antimis, care şi astăzi se află pe sf. masă a altariului bisericei din Laşchiuca în districtul Coţmanului. El este amintit şi în Condica vitelor a mănăstirii Putna, începută de Vartolomei Măzăreanu în 23 Aprilie 1761. ¹⁰⁾ În 30 Iulie 1761 ¹¹⁾ a fost de faţă, cu ceilalţi ierarhi ai ţării, la schimbul făcut de fraţii Dima şi Constantin Suiulgiul din Iaşi cu mănăstirea Treisfetitelor pentru nişte locuri şi tot în anul 1761 ¹²⁾ a făcut o hotarnică pentru mănăstirea Putna prin care se finî procesul ei cu Dumitraşco Tăutul în 30 August 1761 ¹³⁾ a învoit pe Mihai

¹⁾ Conf. Protocolul tabular Nr. 56.

²⁾ Iorga, Documentele familiei Callimachi, I. pag. 430.

³⁾ L. e. pag. 436, nota 11.

⁴⁾ Iorga, l. e. pag. 432.

⁵⁾ D. Dan, Putna, pag. 201, nr. 23.

⁶⁾ Iorga, Studii şi documente, V. pag. 251.

⁷⁾ Iorga, Documentele fam. Callimachi, II. pag. 27.

⁸⁾ Protocolul tabular, Nr. 243; Wickenhauser, Radauz, pag. 140—1 şi Iorga, l. e. pag. 180—1.

⁹⁾ D. Dan, Serieri, pag. 76.

¹⁰⁾ D. Dan, Putna, pag. 242, nr. 29. Aceasta condică se află în mănăstirea Putna şi poartă vechia semnătură: Φ.

¹¹⁾ Codrescu, Uricariul VII. pag. 25—31 şi Iorga, l. e. I. pag. 449—450.

¹²⁾ Iorga, l. e. pag. 451.

¹³⁾ Cf. Inv. N. 189 din mănăstirea Putna şi Dan, Putna, pag. 98, nr. 123.

Pascul din Iași cu Calistrat egumenul Putnii pentru niște fân cu 70 lei, iară în 28 Aprilie 1762 ¹⁾ a primit ordin dela Grigorie Ioan Vodă să hotărască moșia Oșechlib împreună cu Enache Milo, staroste de Cernăuți ș. a., iară în 31 Iulie 1763 ²⁾ a fost provocat de domnie să facă ordine în chestia lui Teofan, egumenul mănăstirii Dragomirna și în 8 Septemvrie 1763 ³⁾ a dat voe, ca mănăstirea Putna să primească dela Ștefan Hâncul 60 lei și să-i întoarcă partea din Mamornița, care căpitanul Hâncul o zălogise în 20 Octomvrie 1723 episcopului Calistru, care o dăruise mănăstirii. El este amintit împreună cu mitropolitul Gavriil și ceilalți deja amintiți ierarhi ai țării în documentul lui Grigorie Ioan Vodă din 15 Octomvrie 1763 ⁴⁾ prin care cu blăstăm se desrădică pogonăritul de pe vii și în cel din 15 Octomvrie 1764 ⁵⁾ prin care abuzurile încuibate la vădrărit se desființează, apoi pe frontispiciul „Ithicei Ieropolitice“ și „Catastihului de toate scrisorile sf. mănăstiri Putna“, scrise în anul 1764 ⁶⁾ de Vartolomei Măzereanu.

Episcopul Dositei a hotărât în 1 Iunie 1765 ⁷⁾ împreună cu stolnicul Constantin Cogălniceanu și spatariul Petru Cheșco moșia Dermaneștii. El în 29 Iulie 1765 ⁸⁾ a avut pentru hotarul satelor Episcopiei: Balilești și Gramești certe cu Eleana, văduva vornicului Dumitrașco Paladi, cari certe se finiră abie în 14 August 1765. ⁹⁾ Cu ocaziunea acestor certe Dositei susținea, că Episcopia Rădăuțului are la Gramești partea Ciorniaștilor, iară la Balilești o parte dăruită de domnița reposatului Toader Paladi.

El a primit în anul 1765 dela Grigorie Alexandru Ghica Vodă ordin, să delimiteze moșia Pătrăuț, proprietatea mănăstirii de călugărițe din Pătrăuți de către moșia Dermaneștii, proprietatea

¹⁾ Iorga, Studii și documente VII. pag. 222.

²⁾ Iorga, Documentele familiei Callimachi, I. pag. 460.

³⁾ Cf. Documentul respectiv nenumerotat din mănăstirea Putna.

⁴⁾ Iorga, l. c. pag. 571—6 și 576—8.

⁵⁾ L. c.; Uricariul I. pag. 289—297 și Melchisedec, Chronica Romanului, II. pag. 88—9.

⁶⁾ D. Dan, Putna, pag. 164 și I. Bianu, Catalogul manuscrisurilor românești din biblioteca Academiei române, București 1899, fasc. II. pag. 155 și D. Dan, Vartolomei Măzereanu, București 1911, pag. 42.

⁷⁾ Iorga, Studii și documente, V. pag. 428.

⁸⁾ L. c. pag. 253.

⁹⁾ L. c.

căpitanului Radul, care usurpa moșia maicelor. Aceasta delimitare însă nu putu fi isprăvită de oare-ce numitul căpitan o împiedecă. ¹⁾ Mai departe a delimitat el împreună cu boerii: Constantin Canani, Petru Cheșco și Ilie Cârste, la provocarea domnească din 18 Octomvrie 1765 ²⁾ moșiile: Criniceștii, Părlișanii și Ivancicăuții, proprietatea mănăstirii Solca. El a scris în 25 Ianuarie 1766 ³⁾ împreună cu mitropolitul Gavriil și alții testamentul lui Mihalache Cheșco, iară tot în 1766 ⁴⁾ hotarnica celor trei deja amintite moșia Solcâi.

Episcopul Dositei a sfințit în 1766 ⁵⁾ un antimis, care se păstrează în muzeul arhidiecezan din Cernăuți și în 23 Maiu 1766 ⁶⁾ s'a jăluit, împreună cu egumenii mănăstirilor de sub munte la domnul Grigorie Alexandru Ghica pentru lucrul locuitorilor de pe moșiile mănăstirești. El a mai delimitat, la ordinul susamintitului domn, în 26 Iulie 1766, ⁷⁾ împreună cu Iordachi și Dinul Cantacuzino și Tabora satul Craniceștii, a mănăstirii Solca de către satul Calafindești, proprietatea lui Constantin Sturza și tot în anul 1766, ⁸⁾ împreună cu spătariul Cananău și șatrariul Cârste moșia Cașvana, iară în 18 Octomvrie 1766 ⁹⁾ partea din Comanești, care era proprietatea mănăstirii Homorului și în 28 Maiu 1767 ¹⁰⁾ cealaltă parte din acel sat, proprietatea Mariei Jitniceroaei. Apoi a delimitat el în 8 Iunie 1767: ¹¹⁾ Oprișenii, Provorochie și Zvoriștea, moșiile mănăstirii Moldovița, în 8 Iulie 1767 ¹²⁾ Solonețul, proprietatea lui Matei Banteș de către Cașvana, moșia Solcâi, în 18 Iuliu 1767 ¹³⁾ moșiile Solcâi:

1) Protocolul tabular nr. 40.

2) Măzăreanu, *Condica mănăstirii Solca*, pag. 25.

3) Iorga, *Studii și documente*, V. pag. 428.

4) Măzăreanu, l. c. pag. 32.

5) *Schematismus*, l. c. pag. 13 însă fără a induce biserica în care s'a aflat.

6) Cf. nr. 195 al inventariului mănăstirii Putna, vezi și D. Dan, *Putna*, pag. 99,

nr. 136.

7) Cf. documentul original din archiva Conzistoriului arhiepiscopesc din Cernăuți,

nr. 116, vezi Wickenhauser, *Solka*, pag. 143—5.

8) Cf. documentul nr. 117 din archiva Conzistoriului din Cernăuți.

9) Wickenhauser, l. c. pag. 148.

10) Iorga, *Documentele familiei Callimachi*, II. pag. 217.

11) Măzăreanu, *Solca*, pag. 31 și Wickenhauser, *Moldawitza*, pag. 169—170.

12) Iorga, l. c. pag. 194.

13) Măzăreanu, l. c. pag. 26 și Wickenhauser, *Solka*, pag. 149—150.

Cașvana, Hrenceștii și Botășana, iară în 23 Iulie 1767 ¹⁾ a subscris împreună cu Cheșco și Cârste hotarnica Botășanei.

El este amintit pe frontispiciul cărții: „Patimele și minunile sf. Gheorghe“, tradusă în Ianuarie 1768 ²⁾ de Vartolomeiu Măzăreanu, mai departe în documentul lui Grigorie Calimach Vodă din 9 Ianuarie 1768 ³⁾ prin care întărește mănăstirii Solca satul Botășana și apoi în scrisoarea din 1 Martie 1768 ⁴⁾ prin care Mihai Talpă și alți răzeși din Repujineți de pe Nistru dăruiesc schitului Crișceatec, situat în prejma orașelului galițian Zaleszczyki, locul dimprejurul bisericii.

Episcopul Dositei a fost provocat în 21 Iunie 1768 ⁵⁾ de sus amintitul domn să delimiteze împreună cu Iordache Cantacuzino Iazlovățul și Badeuții, proprietățile mănăstirii Solca, ceea ce o și făcù în 8 Iulie 1768 ⁶⁾ delimitând totodată și satul Cașvana, iară în 20 Iulie 1768 ⁷⁾ a subscris o hotarnică pentru Solonețul lui Matei Banteș de către Cașvana, moșia Solcăi, delimitată cu un an și apoi cu 2 zile înainte, în fine în 20 Iulie 1768 ⁸⁾ cu vornicul de poartă Carp Piceruga Badeuțul Solcăi de către Volovățul Suceviții. El a cumpărat în 6 August 1768 ⁹⁾ dela preotul Simeon, fiul preotului Vasile și a soției sale Eudochia din Bicești în districtul Cernăuțului, un loc lângă biserica sf. Paraschive din Cernăuți cu 200 lei nemțești.

De dânsul se face amintire și în prefața Condiceii mănăstirii Solca scrisă în 1 Ianuarie 1771 ¹⁰⁾ de Vartolomeiu Măzăreanu. El a

¹⁾ Cf. documentele 120 și 121 din arhiva Conzistoriului din Cernăuți și Măzăreanu, Solca, pag. 26.

²⁾ I. Bianu, l. c. fasc. IV. pag. și nr. 297 și D. Dan, Vartolomei Măzereanu, pag. 27.

³⁾ Cf. documentul nr. 125 din arhiva Conzistoriului din Cernăuți și Măzăreanu, l. c. pag. 27.

⁴⁾ Protocolul tabular nr. 191 și Wickenhauser, Die deutschen Siedelungen in der Bukowina, Czernowitz 1885, I. pag. 105—7.

⁵⁾ Iorga, l. c. I. pag. 466.

⁶⁾ Wickenhauser, Solka, pag. 155—8.

⁷⁾ N-rul 127 din arhiva Conzistoriului din Cernăuți; Măzăreanu, l. c.; Iorga, Documentele familiei Callimachi, II. pag. 198, pe când Wickenhauser, Solka, pag. 158, aduce data adevărată de 20 Iulie, aflătoare și pe original.

⁸⁾ Cf. N-rul 557 din mănăstirea Sucevița, pe când Iorga, l. c. pag. 198; aduce greșita dată de 10 Iulie.

⁹⁾ Protocolul tabular nr. 244.

¹⁰⁾ Măzăreanu, Solca, pag. 32 și D. Dan, Vartolomei Măzereanu, pag. 35.

dat în 6 Iulie 1771 ¹⁾ o singhie preotului Pavel pentru satul Hatna, iară în 22 August 1771 ²⁾ a fost delegat din partea divanului țării să cerceteze cu Ienachi Canta plângerile mănăstirii Solca, aduse înainte de Vartolomei Măzereanu, egumenul ei.

Episcopul Dositei a dat în 1 August 1772 ³⁾ egumenului Suceviții, Ioasaf binecuvântarea arhierească pentru zidirea bisericii Șehăstriei din Sucevița și a sfințit tot în anul 1772 ⁴⁾ un antimis pentru mănăstirea Dragormirna și în anul 1773 ⁵⁾ a clădit biserica din Vadul vlădichii de lângă Rădăuți, unde se pare că era o mică așezare de oameni, iară în 11 Decembrie 1773, ⁶⁾ când se întitulează episcop Rădăuțului și Hotinului, a dat o carte de blăstăm pentru un loc din Cernăuți, proprietatea lui Enachi Cantacuzino.

Anul 1774 ⁷⁾ a fost epocal pentru partea nordestică a Moldovei, căci în 1 Octombrie a acelui an generalul austriac Gabriel baron de Spleny ocupă Bucovina de astăzi cu 2 regimente de cavalerie și 5 batalioane de infanterie pe seama Împărăției Austriei.

Episcopul Dositei și după ocupație nu fu cruțat cu daraveri lumești, căci în anul 1775 ⁸⁾ trebui să depue mărturia, că schimbul ce făcuse mănăstirea Voroneț cu Maria Canănau prin darea moșiei Vlădenii pentru trei munți a fost în detrimentul mănăstirii. Episcopul Dositei poseda în anul 1776 ⁹⁾ jumătate din satul Viteliuca de lângă Coțman. El a întărit în 18 August 1776 ¹⁰⁾ hotarnica satului Berchișești, proprietatea mănăstirii Moldovița, daruită ei de Petru Rareș Vodă, care-l cumpărase dela boeriul Corlat, ¹¹⁾ iară în Decembrie aceluiaș an ¹²⁾ a scris mărturisirea, că în 24 Septembrie 1776 a ars mănăstirea Dancu din Iași.

1) N-rul 100 al inventariului din mănăstirea Putna, cf. D. Dan, Putna, pag. 103.

2) Iorga, Istoria literaturii române, I. pag. 536.

3) Dr. Kozak, l. c. pag. 179.

4) Cf. antimisul din arhiva Conzistoriului arhiepiscopesc din Cernăuți.

5) D. Dan, l. c. pag. 115.

6) Iorga, Studii și documente, VII. pag. 226.

7) Bidermann, Die Bukowina unter österr. Verwaltung, Lemberg 1876, pag. 1.

8) Wickenhauser, Woronetz, pag. 25.

9) Dr. Werenka, l. c. pag. 117.

10) Wickenhauser, Moldowitza, pag. 210.

11) Protocolul tabular, nr. 78, cf. și I. Onciul, l. c. pag. 54.

12) V. G. Urechia, Istoria Românilor, București 1892, II. pag. 370.

El este amintit pe o cruce din anul 1776 ¹⁾ aflătoare în biserica din Pătrăuți.

Episcopul Dositei a răspuns în 10 Maiu 1777 ²⁾ lui Gavril, mitropolitul Moldovii în chestia reclamării moaștelor sf. Ioan cel Nou dela Zolkiew, iară în 15 Iunie 1777 ³⁾ a consimțit la învoeala în urma cărei mănăstirea Putna, respective sf. Onufrei a cedat cea mai mare parte din satul Dorneștii, avut în posesiune, mănăstirii Burdujenii. În acelaș an el a purtat judecată prin vataful său Nicolai Lețcai cu mănăstirea Putna pentr'o parte din moșia Iordănești. Pentru aceasta judecată amintita mănăstire îș împrumută 13 documente dela mănăstirea Moldovița. ⁴⁾ Episcopul Dositei a clădit în anul 1777 o biserică de lemn în Vicovul de jos, care astă-zi se află în comuna Bahrinești ⁵⁾ și a sfințit un antimis pentru mănăstirea Putna. ⁶⁾

Trecând teritoriul Bucovinei de astă-zi pe baza convenției încheiate între Austria și Turcia în 7 Maiu 1775 ⁷⁾ și cesiunea din partea Turciei din 25 Fevruarie 1777 definitiv la Imperiul Austriei, episcopul Dositei a liturgisit în 12 Octomvrie 1777, în ziua, când locuitorii Bucovinei au depus jurământul de fidelitate noului stăpânitor, în biserica sf. Treimi din Cernăuți, pe care el o clădise împreună cu fratele său medelniceriul Ilie și soția acestuia Ecaterina în anul 1774. ⁸⁾ La aceasta ocaziune episcopul Dositei a ținut o cuvântare în care a explicat însămnătatea jurământului.

Episcopul Dositei a subseris și întărit în 1 Aprilie 1778 ⁹⁾ testimoniul școlar dat lui Ioan Baloșescul, care absolvase școala din mănăstirea Putna condusă de învățătorii: Arhimandritul Vartolomei Măzereanu și ieromonahul Ilarion, în 25 Iunie 1778 ¹⁰⁾ a adevărit

¹⁾ Iorga, Studii și documente, XVI. pag. 280.

²⁾ Erbiceanu, l. c. pag. 18.

³⁾ Wickenhauser, Horodnik, pag. 216 și Dr. Werenka, Topographie, pag. 26 și 70.

⁴⁾ Cf. Izvodul respectiv nenumerotat din mănăstirea Putna.

⁵⁾ Schematismus pro 1906, pag. 166.

⁶⁾ Cf. antimisul nr. 288 din arhiva Conzistoriului arhiepiscopesc din Cernăuți.

⁷⁾ Codrescu, Uricariul, IV. pag. 244—53; Bidermann, l. c. pag. 2 și D. A. Sturdza și C. Goleseu-Vartie, Acte și documente relative la Istoria Renașterii României, București, 1900, I. pag. 62.

⁸⁾ Schematismus, pag. 47 și Dr. Werenka, l. c. pag. 108.

⁹⁾ V. A. Urechiiă, l. c. pag. 272 și G. Popovici, Opt documente, l. c. pag. 566—7.

¹⁰⁾ Wickenhauser, Moldowitza, pag. 210—211.

dania preotului Vasile din Calafindești făcută mănăstirii Moldovița, iară în 18 Iulie 1779 ¹⁾ a subscris contractul prin care dă secretariului Mihalachi Cernievski din Cernăuți domeniul episcopesc Coțman în arendă pe patru ani cu prețul de 14,500 fl.

Episcopul Dositei a turnat în anul 1780 ²⁾ un clopot pe spesele sale pentru Episcopia sa prin clopotariul Petru Nemeș în clopotăria Episcopiei, iară în 9 Aprilie 1781 ³⁾ a zidit tot din averea sa proprie clopotnița de lângă biserica episcopească din Rădăuți. El a dat în 10 Octomvrie 1781 ⁴⁾ o carte de ertăciune starețului Sila dela Sehăstria Putnii, iară în 4 Decemvrie 1781 ⁵⁾ a dat o plenipotență preotului Meletie, ca să dea înaintea comisiunei de delimitare deslușiri privitoare mănăstirea Ilișești. ⁶⁾

Episcopul Dositei în urma preaînaltei rezoluțiuni din 12 Decemvrie 1781 ⁷⁾ își strămută reședința episcopească din Rădăuți la Cernăuți, unde a fost instalat în 30 Ianuarie (10 Februarie) 1782 ca episcop al diecezei bucovinene la care ocaziune generalul Enzenberg îi predă o mare cruce de aur ca dar împărătesc, ⁸⁾ când a subscris jurământul de fidelitate rostind o cuvântare. El a dat în 12 Ianuarie 1782 ⁹⁾ o carte prin care concede sehaștrilor Calistru și Casian să colecteze pentru Sehăstria Putnii.

El primii cu preaînalta rezoluțiune din 4 Iulie 1783 ¹⁰⁾ titlatura de „episcop al Bucovinei” și „episcop exempt al Bucovinei” ¹¹⁾ de care ultimă titlatură el s'a folosit deja în 25 Februarie 1782 ¹²⁾ în scrisoarea către comisiunea de delimitare și în 4 Martie 1782 ¹³⁾ în o orânduire emisă către mănăstiri.

1) L. c. Radauz, pag. 146—8.

2) Wickenhauser, Radauz, pag. 46.

3) L. c. Homor, pag. 238, pe când în Radauz, pag. 46 susține, că în anul 1774.

4) D. Dan, Putna, pag. 103, nr. 24.

5) Cf. nr. VIII. ad Ilișestie.

6) L. c.

7) Schematismus, l. c. pag. 14.

8) Ziegler, l. c. II. pag. 165.

9) D. Dan, Putna, pag. 103, nr. 25.

10) Schematismus, l. c.

11) Episcopus exemptas totius Bucovinae, cf. Ziegler, l. c. pag. 183.

12) Cf. Anexele.

13) Wickenhauser, Radauz, pag. 150 și 160.

Episcopul Dositei se subserie în 5 Ianuarie 1783 ¹⁾ „arhi-episcop“ în scrisoarea adresată lui Natan, starețul Sehăstriei Putnii, totașa în cea din 6 Iulie 1783 ²⁾ prin care dă ordin să se confişte averea schiturilor desființate, iară în 27 Iulie 1783 ³⁾ „exemter episcop Bucovinii“.

El nu uită nici când de metania sa, mănăstirea Putna, căci îi dăruie o prisacă cu 50 matee, îi dadu un ajutoriu de 50 lei la cișmeaua din ogradă și 300 lei la catapiteazma bisericii. ⁴⁾ Precum fusese el toată viața activ, așa desvoltă și după anexarea Bucovinii la Austria o rodnică activitate în folosul țării și bisericii. Așa a adresat el în primăvara anului 1781 ⁵⁾ o petiție guvernului din Viena, iară în 2 August 1782 o alta comandantului militar din Galiția, baronului Schröder în cari cerea înapoiarea sfântului Ioan cel nou Sucevenilor. Și abie după îndelungate pertratări îi succese lui Dositei, cu ajutoriul generalului Enzenberg, că consiliul aulic de războiu din Viena a decis în 11 Iunie 1783, ca moaștele sf. Ioan să se înapoieze Sucevenilor. În urma acestei deciziuni Sfântul a fost predat în noaptea zilei de 30 Iunie 1783 ⁶⁾ arhimandritului Meletie din Solca și egumenului Ioasaf din Putna, delegații lui Dositei, adus în țară și așezat de dânsul în 13/25 Septemvrie 1783 ⁷⁾ în biserica sf. Gheorghe, adevă vechei Mitropolii din Suceavă, despre care act a supus administrației țării în 20 Octomvrie 1783 ⁸⁾ un raport detaliat.

Episcopul Dositei provocă în August a anului 1782 pe egumenul Ioasafal Putnii să se prezinte la delimitarea moșiei Voitinell de Horodnic, moșia mănăstirii Sucevița, însă fără succes pentru care renitență l'a pedepsit. ⁹⁾

¹⁾ D. Dan, Putna, pag. 104, nr. 29.

²⁾ Dr. Werenka, l. c. pag. 183.

³⁾ L. c. și Dr. D. Onciul, Acte privitoare la instalarea Ep. Dositei, Candela 1890, pag. 149—158.

⁴⁾ Pomelniceul mănăstirii Putna ex 1756, pag. 76 b.

⁵⁾ Zieglauer, l. c. pag. 70—1, pe când Wickenhauser, Radauz, pag. 95 susține, că în 1783 la mâna împăratului Iosif în Suceavă.

⁶⁾ L. c. pag. 118.

⁷⁾ S. Fl. Marian, Câteva inscripțiuni, pag. 16; Sântul Ioan cel Nou dela Suceavă, pag. 119 și 122; Zieglauer, l. c. pag. 121 și Wickenhauser, Radauz, pag. 95.

⁸⁾ S. Fl. Marian, S. Ioan, pag. 177—8.

⁹⁾ Cf. hotarnica din 24 August 1782, nr. 570 din mănăstirea Sucevița.

Cu strămutarea sediului Episcopiei dela Rădăuți la Cernăuți și cu primirea titlului de „episcop al Bucovinei“ existența Episcopiei de Rădăuți încetă.

Episcopul Dositei a vândut în anul 1784 ¹⁾ o bucată de loc din Cernăuți unui anumit Franz Neunteufel, iară alta c'o casă pe ea unui orarariu anume Augustin Eisenbarth și a confirmat în 12 Martie 1786 ²⁾ prerogativele mănăstirii Putna satorite de mitropolitul Iacov prin scrisoarea din 1757, iară în 28 Decemvrie 1788 ³⁾ a dăruit amintitei mănăstiri mai multe obiecte și nepoților săi vase de porcelan.

Din datele înduse până acuma se cunoaște răzvedit neobosita activitate și zelul învăpăiat de care episcopul Dositei era însuflețit pentru dreptate și afacerile bisericii sale. Pe lângă aceste era de-o rară modestie, care l'a îndemnat să rezigneze de două ori la onorificul rang de mitropolit al Moldovii, la care fusese ales, ⁴⁾ fiind mândru, că ocupă cel mai vechiu scaun episcopesc din Moldova. ⁵⁾

El însă cu toată modestia și blândeța sa era foarte aspru și necruțătoriu față de preoții din dieceza sa, cari nu-ș împliniau datorițele chemării lor sau devia dela legile morale, pe cari îi chema la Rădăuți, îi lega de un stâlp aflătoriu în curtea Episcopiei și punca să-i bată cu curele, precum ni istorisește tradiția poporală ⁶⁾ păstrată în ținutul Rădăuțului.

El a reposat în 2 Februarie 1789 ⁷⁾ în noua sa reședință ⁸⁾ din Cernăuți și se află înmormântat în capela mormântară a ierarhilor bucovineni din cimitirul Cernăuțului dela Horecea.

1) Dr. D. Werenka, Urkundliche Nachrichten, I. c. pag. 30, nr. 284 și 285.

2) Melchisedec, O vizită, pag. 12. Aceasta singhie a mitropolitului Iacov înzestrată pe contrapagină cu confirmarea episcopului Dositei se păstrează în mănăstirea Putna sub nr. 211, cf. D. Dan, Putna, pag. 96, nr. 109.

3) D. Dan, I. c. pag. 101, nr. 160.

4) Wickenhauser, Radauz, pag. 49.

5) L. c. pag. 73.

6) Comunicată de octogenariul gospodar Petru Pădure din Straja.

7) Wickenhauser, Die deutschen Siedelungen in der Bukowina, I. pag. 81 și Schematismus, pag. 14.

8) Vezi stampa alăturată.

43. Dr. Vladimir de Repta (1898—1902).

Acest ierarh s'a născut în 25 Decemvrie 1841 în Banila pe Ceremuș din părinții: Michail și Paraschiva, cari erau mazili români. După absolvirea primelor clase populare acasă în Banila apoi în Sniatyn în Galiția în anul 1855, iară a studiilor liceale în 1864 și a celor teologice în 1868 în Cernăuți, a mai studiat testamentul nou la univerzitățile din Viena, Bonn, München și Zürich. Intorcându-se în țară deveni în anul 1872 prefect la seminariul clerical, iară în 9 Septemvrie 1873 profesor al Studiului biblic și Exegezei noului testament la institutul teologic, iară în 4 Septemvrie 1875 la facultatea teologică din Cernăuți, la care a fost activ până în anul 1896.

El se călugări în anul 1875 în mănăstirea Sucevița schimbând numele de botez Vasile cu cel călugăresc „Vladimir“. În anul 1885 deveni ieromonah, în anul 1886 protosincel și în 1890 arhimandrit titular, iară în 16 Fevruarie 1896 arhimandrit konzistorial și vicariu general al diecezei bucovinene.

La propunerea reposatului Arhiepiscop și Mitropolit Arcadie Ciupercovici arhimandritul Dr. Vladimir de Repta fu numit prin preaînalta rezoluțiune împărătească din 30 Noemvrie 1898 ca „episcop titular de Rădăuți“ și ca atare fu hirotonit în 17 Ianuarie 1899 de reposatul arhiepiscop și mitropolit Arcadie Ciupercovici asistat de episcopul Zarei Dr. Nicodim Milaș în catedrala din Cernăuți.

Deci după un răstimp de 116 ani a reînviat, deși nu Episcopia, apoi macar titulatura Episcopiei Rădăuțului. Inșă și existența titlaturei nu dură mult, căci episcopul Vladimir fu numit prin preaînalta rezoluțiune împărătească din 17 Octomvrie 1902 „Arhiepiscop și Mitropolit al Bucovinei și Dalmației“. ¹⁾ Se pare, că episcopii titulari de Rădăuți vor urma numai la caz de slăbiciune corporală a actualului și viitorilor mitropoliți.

Fostul episcop al Rădăuțului Archiepiscopul și mitropolitul Vladimir a dezvoltat o activitate foarte rodnică ca profesor univerzitar prin decurs de 24 ani, ca inspector școlar pentru școalele

¹⁾ Schematismus, l. c. pag. 22—3.

poporale din orașul Cernăuți dară și pe terenul literar publicând următoare scrieri: ¹⁾

1. Religiöse Sitten, Gebräuche und Gewohnheiten in ihrer Bedeutung für die Kultur, Czernowitz 1888;
2. Psychologia, Cernăuți 1888;
3. Psychologie und religiöses Leben, Czernowitz 1888;
4. Datinele, ceremoniele și deprinderile religioase în însemnătatea lor pentru dezvoltarea culturii, Candela II.;
5. Psychologia în însemnătatea ei pentru desceptarea, cultivarea și înaintarea vieții religioase, Candela VII.;
6. Jahresbericht über den Zustand der Volks- und Bürgerschulen der Landeshauptstadt Czernowitz, für 1879—96, în 15 broșuri;
7. Discurs, Päd. Blätter XXI ex 1892;
8. Așezământuri călugăresci, Cernăuți 1895; și
9. Epistole pastorale începând cu anul 1902, publicate în Foaia ordinăciunilor Consistoriului arhiepiscopesc și în broșure separate.

1) L. Bodnarescu, Autorii români bucovineni, Cernăuți, 1903, pag. 24, 25, 37, 46 și Enciclopedia română, tom. III., pag. 752.

Cap. VI.

Rolul național-politic, literar și cultural al Episcopiei de Rădăuți.

Biserica din Rădăuți, care — după cum am arătat în primul capitol al acestei lucrări — întâiu a fost mitropolitană și abie mai apoi episcopală, din străvechime s'a bucurat între puținele biserici de pe acele timpuri din Moldova de-o deosebită onoare, căci în sinul ei s'au înmormântat cei dintâi domnitori ai țării dimpreună cu rudele lor și anume:

1. Bogdan Vodă cel Bătrân, ctitorul ei, (1348—1365),
2. Lațcu Vodă, fiul lui Bogdan Vodă cel Bătrân, (1365—1374),
3. Roman Vodă, I. fiul Mușatei, (1391—1394),
4. Ștefan Vodă cel Bătrân, I., care a bătut pe Unguri, (1394—1400),
5. Bogdan Vodă, fratele lui Alexandru cel Bun,
6. Bogdan Vodă, II. tatăl lui Ștefan cel Mare, (1449—1451),
7. Anastasia, fica lui Lațcu Vodă și doamna lui Iurg Koryatowicz Vodă, dela care doamnă domeniul Coțman, dăruit ei de nepotul ei Alexandru Vodă cel Bun în uz viager, a trecut în proprietatea și posesiunea Episcopiei de Rădăuți și
8. Stana, mama lui Ștefaniță Vodă.

Se vor fi odihnind acolo și alți domni și alte rude de ale lor, însă nefiind mormintele lor înzestrate cu pietre mormântare, poate din simpla cauză, că ei n'au jucat un rol însemnat în viața lor pămîntească, iară epitafele altora fiind așa de sterse de nemilosul și distrugătorul timp, încât nu se mai pot ceti, și nefiind ele păstrate neci în copii nu-i știm și nu le cunoaștem numele.

Însă cu toată cinstea ce se făcù mitropoliților și episcopilor de Rădăuți, că li se încredință paza acelor simple morminte domnești, Mitropolia respective Episcopia Rădăuțului nu se putù

plânge, că ar fi fost prea înbulzită cu bogate danii domnești, dacă facem comparație între dânsa și marea mănăstire Putna, fundațiunea lui Ștefan cel Mare sau apropiata mănăstire Sucevița, dezmerdata fundațiune a episcopului Gheorghie Movilă, căci afară de într'adevăr domneasca danie a lui Alexandru Vodă cel Bun, care i-a dăruit întinsul domeniu al Coțmanului și satul Rădăuți, de cea a lui Petru Rareș Vodă, care i-a dăruit satul Gramești pe Prut, care însă nu se știe când și cum s'a deslipit de Episcopie, toate celelalte câte-va danii — făcând escepție dela donațiunile făcute de persoane private —, cari Episcopia le-a primit cu timpul dela diferiți mărinimoși domni ai țării, se pot numi neînsemnate, ba chiar sărăcicioase și cu drept cuvânt putem susține, că Episcopia de Rădăuți a fost cea mai săracă Episcopie din țară. Ba ea a avut încă marele desavantaj, că în coastele ei se afla bogata și marea mănăstire Putna, alintata fundațiune a Marelui Ștefan Vodă și tot așa de bine dotata mănăstire Sucevița, fundațiune episcopască și domnească, din cari prima prin renumele, independența și întinsa-i iurisdicțiune, iară a doua prin bogăția ei și prin protecția puternicilor Movilești, o întuneca cu totul. Și, amăsurat pozițiunei ei materiale, i-a fost și rolul ce ea l'a jucat în răstimpul atâtor veacuri pe terenul literar și cultural — măsurat cu măsura prezentului — foarte modest. Cu toate aceste însă susținem, că Episcopia de Rădăuți a dezvoltat pe amintitele terene o activitate nu mai puțin mănoasă decât celelalte Episcopii din țară,

Episcopia era locul, unde întreaga viață literară și culturală din eparhie se concentra. Aice se afla o școală mai înaltă pentru fiii de boeri și pentru clerici.¹⁾

Unii dintre episcopii Rădăuțului se ocupau cu decopiarea și îndreptarea cărților bisericești, așa Teodosie Barbovski a îndreptat Triodul și Pravila slavonă scrisă de Prochor, călugărul Suceviței, Efrem a decopiat pe pergament o Psaltire, Antonie a cenzurat traducerea din limba slavonă în cea română a unui uric dela Alexandru Vodă cel Bun ș. a.

¹⁾ A. D. Xenopol, Istoria Romînilor, III. pag. 667 și Dr. D. Onciul, Geschichte der Bukowina, pag. 109.

Sincelii episcopilor decopiau și ei cărți bisericești, ca Ivanco și Daniil, sau se îngrijeau, că cărți bisericești să fie trăduse din limba slavonă în cea română, ca protopopa Episcopiei, Teodor¹⁾ ș. a. Alți episcopi îndemnau și pe preoții de bine la decopiarea astor feliu de cărți, precum a făcut-o episcopul Ioanichie, care a comandat la popa Ignatie din Coțman un Mineiu pentru luna lui Noemvrie,²⁾ și Teodosie Barbovschi, care și-a comandat cartea „Нарѣчаніи“.³⁾ ș. a.

Alții încurajau traducerea cărților teologice, ca episcopul Dositei, care a procurat la călugărul Grigorie din mănăstirea Niamț o traducere Hexameronului sf. Vasilie și o altă traducere la Natan Dreteanul, starețul Săhăstriei Putnii.⁴⁾

În Rădăuți s'a făcut un pomelnic din care se dezvoltă cu timpul cronica moldovenească.⁵⁾

Unii din episcopii Rădăuțului înșiși s'au ocupat cu literatura, așa a scris episcopul Eutimie o „Cronică a Moldovei pentru timpul dela 1541 — 1553,⁶⁾ Isaie, care încă ca călugăr al mănăstirii Slatina a decopiat o Istorie universală, a adaos la aceasta o „Povestire în scurt despre domnii moldovinești,⁷⁾ Anastasie Crimca, vestitul caligraf și miniatorist a scris cu mână iscusită mai multe Evanghelii, din cari una se păstrează în biblioteca universității din Lemberg, în anul 1610 un Apostel, care se păstrează în biblioteca curții imperiale din Viena,⁸⁾ o Liturgie și Proloage pentru Mitropolia Țării românești,⁹⁾ Efrem a scris o Psaltire pe pergament,¹⁰⁾ Teodosie Barbovschi a scris o Lecție de cronologie¹¹⁾ și a îndreptat un

1) V. A. Urechia, Archimandritul Vartolomeiu Măzăreanulu, Bucuresci 1889, pag. 21.

2) Dr. Kozak, l. c. pag. 71 și D. Dan, Putna, pag. 78.

3) Melchisedec, O visită, pag. 57.

4) Iorga, Istoria literaturii române, II. pag. 396 cf. și Nro. 110 din mănăstirea Putna.

5) N. Iorga, Istoria bisericii românești, I. pag. 69.

6) I. Bogdan, Vechile cronicе, pag. 145 și Cronice inedite, pag. 48.

7) Iorga, l. c. pag. 544.

8) E. Kaluźniacki, Ruthenische Sprache und Literatur in Österreich-Ungarn in Wort und Bild, tomul Bukowina, pag. 398.

9) Lesviodax, Istorie bisericească, pag. 449.

10) Wickenhauser, Radauz, pag. 23—4 și S. Fl. Marian, Inscriptiuni, I. pag. 109.

11) Hurmuzaki-Iorga, Documente, XI. pag. 197.

Triod și o Pravilă,¹⁾ Misail I să fi comentat pe cronicariul Ureche,²⁾ Misail II. a scris un Otecinic³⁾ ș. a.

Mulți dintre episcopii Rădăuțului erau înzestrați c'o mai înaltă cultură, și cu gustul artelor frumoase și încurăjau pe sinclii lor la ocupațiuni artistice și literare, ca d. e. episcopul Pahomie, care a îndemnat pe sinclii săi la zugrăvirea și ferecarea de icoane în argint aurit. Și călugării sinclii ai episcopilor din Rădăuți cu drag ascultau îndemnările și povețele blânde spre activitate și cu zel le urmau, dovadă, că în Rădăuți s'a pictat și ferecat renumita icoană a sf. Nicolai și un scriitor necunoscut, de sigur însă sinclii, a scris Ceasosloave pe pergament⁴⁾ și călugărul Ivanco o Liturgie slavonă pentru marele logofăt Teodor Ianovici, care a dăruit-o în 25 Maiu 1643⁵⁾ mitropolitului Varlaam. Aceasta liturgie se poate numi un cap de operă în arta caligrafiei și cu drept cuvânt ea se ține de cel mai luxuos manuscris făcut pe teritoriul mult încercat al vechei Moldove.⁶⁾

Tot în Rădăuți și tot dela deja amintitul sinclii Ivanco și-a procurat cu bani buni, căci fiind ast-feliu de cărți greu de scris, erau foarte scumpe, fratele domnului Vasile Lupul, hatmanul Gavrîl cu soția sa Liliiana în 8 Iulie 1646 o Evanghelie scrisă cu aur și negreală pe-o hârtie în formă de pergament și înzestrată cu icoanele evangeliștilor, care evanghelie amintiții au dăruit-o în 24 August 1646⁷⁾ mănăstirii Agapia, zidită de dânsii.

De sigur, că unul din sinclii episcopoști din Rădăuți a scris cu multă răbdare și iscusință pe pergament cartea slavonă intitulată „Награмин“, care cuprinde slujba paștelor ș. a. pentru episcopul Rădăuțului Teodosie II. Barbovschi, care în Maiu 1664⁸⁾ a dăruit-o mănăstirii Sucevița spre amintirea lui.

1) Melchisedec, O vizită, pag. 56 și Dr. Kozak, l. c. pag. 169, nota 1.

2) Iorga, Istoria literaturii religioase, pag. 208.

3) S. Fl. Marian, l. c.

4) Melchisedec, Notițe, pag. 144.

5) L. c. pag. 18. Aceasta liturgie astăzi se păstrează în biblioteca Academiei române (cf. Iorga, Studii și documente VII. pag. CXVIII, nota 3.

6) Analele Academiei române, seria II. tom. XXVI. partea administrativă, pag. 33.

7) Melchisedec, Notițe, pag. 31—3.

8) Melchisedec, O vizită, pag. 57.

Tot în Rădăuți a scris călugărul singel Daniil în 8 Maiu 1668¹⁾ pe hârtie cu litere de tipariu negre și roși un Molitvenic slavon pentru Serafim, episcopul Rădăuțului, eară Procopie Uricariul sen Grigorie în 1785 Paraclisul Precestei.²⁾

La Episcopia din Rădăuți din timpurile cele mai vechi numai decât se cultiva: argintăria, sculptura și pictura,³⁾ căci pentru bisericile răzleței eparhii trebuiau cruci, cadelnite, sfeșnice, candelă și icoane, apoi iconostase sculptate, zugrăvite și aurite, aere, prapuri ș. a.; aice se lucra și la ferecarea crucilor, icoanelor și cărților în argint aurit. Așa vedem, că icoana sf. Nicolai, care desigur în Rădăuți s'a zugrăvit, s'a ferecat în Mitropolia din Rădăuți în 18 Noemvrie 1504⁴⁾ pe timpul arhipăstoriei și la dorința episcopului Pahomie. Tot aice s'a făcut în 7 Iulie 1581⁵⁾ Panaghiariul exepiscopului Isaie. Tot în Rădăuți și-a comandat deja amintitul hatman Gavriil cu soția sa Liliana o cruce de mână sculptată în lemn și ferecată în argint în anul 1639,⁶⁾ care au dăruit-o episcopului Anastasie II. din Rădăuți.

Episcopia din Rădăuți a avut între singelii episcopești și legători de cărți, cari cărțile bisericești dela Episcopie și din întreaga dieceză le legau în trainice scoarte de teiu și le acopereau luxuos cu catifea sau numai cu simplă piele roșie, iară pe cele stricate le reparau. Singelii băteau cărțile legate luxuos cu plăci de argint aurit înzestrate cu chipuri de sfinți, iară pe cele mai simple le suflau cu aur. Tot aice se afla și o clopotărie, unde se vârsau clopote pentru bisericile din întreaga dieceză.

La Episcopia de Rădăuți se desemnau cu mâna pe pânză albă și groasă de casă de singeli experți și de episcopi răbdători antimisele trebuincioase pentru întreaga dieceză, tot aice se efectuau și veșmintele preotești.⁷⁾

1) Melchisedec, Notițe, pag. 146—7.

2) Cf. D. Dan, Vartolomei Măzereanu, București 1912, pag. 30—1, nota 2.

3) Încă în anul 1834 se afla în Rădăuți, depe timpurile Episcopiei, un săpătoriu de iconostase și zugrav anume Nicolai, care a lucrat și iconostasul bisericii din Vicovul de sus, cf. D. Dan, Datele istorice privitoare la biserica parohială din Vicovul de sus, în Junimea literară, Cernăuți 1908, nr. 1, pag. 15—16.

4) Melchisedec, O vizită, pag. 54.

5) Melchisedec, Chronica Romanului, I. pag. 212.

6) D. Dan, Putna, pag. 50, nr. 3.

7) Iorga, Negoțul și meșteșugurile în trecutul românesc, pag. 27.

Episcopii de Rădăuți s'au îngrijit și de zidirea, restaurarea și înzestrarea focarelor religioase și totodată și culturale, cari în vremile trecute erau mănăstirile. Așa a influențat Teofan I asupra lui Petru Rareș Vodă, că acesta cu mari spese a rezidit biserica mănăstirii Moldovița surpată de un nuor și că a dăruit Episcopiei satul Gramești pe Prut, episcopul Gheorghie II. Movilă a zidit două biserici de piatră în mănăstirea Sucevița, Teodosie I. a zidit eliziarhia cea vechie din mănăstirea Niamț, Anastasie I. Crimca a zidit marea mănăstire Dragomirna și apoi ecleziașnița din curtea vechei Mitropolii din Suceavă, Efrem a zidit o eliziarhiță lângă Episcopia sa, Nicolai Vasilievici a fundat schitul Vijnița, Antonie a fundat mănăstirea Horecea, Dositei a clădit biserica din Vadu-vlădichii, Iacov a restaurat mănăstirea Putna salvându-o așa de totală dărimare ș. a.

Apoi episcopul Ioanichie a făcut danii mănăstirii Putna, Pahomie i-a dăruit Episcopiei Rădăuțului o proprietate în Cărligătura și mănăstirii Moldovița o parte din satul Berchisești, Teodosie I, mănăstirii Niamțu părți răzasești cumpărate din Ortești și moșia Lăslăvanii, Mitrofan mănăstirii Pobrata satul Mercenii din ținutul Sucevii, Isaia mănăstirii Agapia un Panaghiar aurit și înzestrat cu pietre scumpe, Gheorghie Movilă mănăstirii sale Sucevița moșiile: Verbie cu mori pe Jijie și lacuri, Vercăuții și Lencăuții, Hrincești, Volovățul, Ursești cu moară pe Cracău, Solca, o Icoană a Maicii Domnului ș. a., Anastasie Crimca mănăstirii sale Dragomirna moșia sa părintească Dragomirești, iară mănăstirii Solca șapte făci de vie în Cotnar și un clopot mare, Serafim mănăstirii Agapia un mare Ceasoslov slavon, Calistru mănăstirii Putna: jumătate din satul Bahrinești, satul Ropcea, jumătate din satul Șcheia, satul Tereblecea, Podagra, a patra parte din satul Babin în ținutul Cernăuțului, zăce făci de vie în Vrancea, o prisacă în Camenca, iară mănăstirii sf. Onufri o pivniță în Siretiu, Antonie mănăstirii Horecea un loc în Cernăuți, iară mănăstirii Putna mai multe odoare bisericești, ca și Misail al II. Dositei dăru Episcopiei Rădăuțului o pivniță în Cernăuți, $\frac{1}{2}$ din satul Viteliuca și un clopot, iară mănăstirii Putna o prisacă cu 50 matce și ajutoare bănești ș. a.

Și aproape toți episcopii Rădăuțului au făcut însemnate danii de odoare bisericești, cărți, ba chiar multe moșii ereditate dela părinți sau cumpărate din rodul muncii lor, care nu l'au păstrat pentru sine sau pentru rude, ci le-au jertfit instituțiilor religioase-culturale ale țării.

Episcopia din Rădăuți a avut, deși numai prin doi ani, adecă dela 1744—1745 o instituțiune promovătoare a literaturii și culturii, adecă o tipografie, care a lipsit celorlalte, deși mai avute Episcopii din țară. Un semn, că înființatoriul ei,¹⁾ episcopul Varlaam, ca și înaintașii săi, era un barbat pătruns de iubire de cultură, pe care fierbinte doria s'o răspândiască în întreaga sa eparhie între cler și poporul de rând.

Varlaam fu ajutat la înființarea tipografiei sale de ierodiaconul Iosif, pe care-l aduse în anul 1736²⁾ dela mănăstirea Neamțului la Episcopia Rădăuțului. Aice s'au tipărit 4 cărți până acuma cunoscute și anume: un Catavasier,³⁾ un Antologhion (Minei),⁴⁾ o Liturgie a sf. Ioan Gură de aur și un Ceasoslov. Se pare, că în ale tipografiei expertul ierodiacon Iosif chiar din anul 1736 a procurat trebuincioasele litere, poate că a trădus singur sau prin alții materialul ales și trebuincios de tipărit, l'a revăzut și în urmă, după ce a chemat tipografi din Ardeal și din țară, în anul 1774 a început a tipări cărțile amintite.

La aceasta tipografie au fost aplicate nouă persoane, precum ne spune notița lui Sandul tipograful tipărită pe foaia nenumărată a Ceasoslovului:⁵⁾ „Fiind meșter mare și făcător a tot lucrul

¹⁾ Iorga, în *Geschichte des rum. Volkes*, II. pag. 138 susține, că Constantin Mavrocordat Vodă ar fi înființat acea tipografie, ceea ce însă se pare imposibil de oare-ce pe frontispiciul Ceasoslovului rădăucean se zice apriat, că „s'a tipărit cu blagoslovenia episcopului de Rădăuți Varlaam întru a sa din nou făcută tipografie din Rădăuți“. Probabil, că amintitul domn a contribuit bănește la înființarea tipografiei.

²⁾ Comunicat de Preasfințitul Arhiereu și egumen al mănăstirii Neamțului dl. Narcis Crețulescu prin scrisoarea din 6 Februarie 1905.

³⁾ O copie a acestei cărți a făcut preotul Aug. Cupșa din Cupșeni în Ardeal. Cf. Creșterea colecțiilor Academiei române ex 1911, pag. 30.

⁴⁾ El s'a tipărit în anul 1745. Un exemplar se păstrează în biserica greco-catolică din Desești în Ardeal. Cf. Iorga, *Studii și documente*, XVIII, pag. 85. — Cf. Dan, Putna, pag. 84.

⁵⁾ Ceasosloave tipărite în Rădăuți se află prin multe biserici din Ardeal; cf. Iorga, *Inscripții*, II. pag. 187; *Studii și documente*, XIII. pag. 204 și XVII. pag. 205, 213 etc.

tipografiei din nou: Grigorie Stan Brașovanul, Iară așezători și îndreptători tiparelor: Ierodiacon Iosif din mănăstirea Niamțului și cu Sandul,¹⁾ sin Irimia tipograful ot Iași, și cu cei dimpreună ostenitori cu noi, Necula Zețariu și Ion Buliandă și iarăș Ion, Drugarii, și Lupul Marăș și Simeon pilcarii,²⁾ i Stefan poslușnic.³⁾

Din aceasta interesantă notiță vedem, că episcopul Varlaam n'a cruțat nici o trudă, ci și-a adunat lucrătorii, de sigur cu considerabile spese, din diferite locuri și anume: Brașov, Neamț, Iași și, ca Lupul Marăș, de unde-va din Ardeal și numai doi din Rădăuți.⁴⁾

Episcopia de Rădăuți avea și o făclierie pentru fabricarea de câtră călugări în colori și aur înfloritelor lumini necesare din curată ceară albă și galbenă, și vărsătoria ei de clopote, la care era în anul 1780⁵⁾ meșter un anumit Petru Nemeș, și aceasta un român transilvănean.

Ca un semn al iubirii de cultură trebuie să înregistrăm în favorul episcopilor de Rădăuți și împrejurarea, că mulți din ei au stat în corespondență cu diferite corporațiuni și persoane însemnate, precum d. e. episcopul Gheorghe Movilă, care a corespondat cu Ioachim, patriarhul Antiohiei, care dăruì amintitului episcop în anul 1587 o icoană, pe care episcopul o dăruì mănăstirii Sucevița.

Episcopii de Rădăuți, în totdeauna conștiuți de misiunea lor, neconținut și-au dat silință să-i și corespundă. Ei erau judecători civili și penali pentru poporul din comunele Rădăuți și Coțmani, care diregătorie li-o întări Stefan cel Mare prin uricul din 30 August 1479.⁶⁾

Ei aplanau, respective judecau certele iscate între clerici și laici.⁷⁾ Ei în totdeauna — ca și ceilalți episcopi — au luat parte

1) El în 1745 s'a reîntors la tipografia mitropolitană din Iași.

2) Cuvânt slav dela *пила* sau *пилка* = pilă, deci pilcar = pilitoria.

3) Cf. nr. 472 al inventariului din mănăstirea Putna și I. Bianu și Nerva Hodoș, Bibliografia românească veche, București 1905, II. fasc. I. pag. 85.

4) Cf. Anexele.

5) Wickenhauser, Radauz, pag. 46.

6) Cf. documentul original aflătoriu în mănăstirea Putna sub nr. 849 al inventariului și D. Dan, I. c. pag. 87.

7) Codrescu, Uricariul VI, pag. 403.

activă la deciziunile sfatului țării în toate afacerile religioase, politice, la alegerea domnilor, și aveau atâta trecere și încredere atât la domnii țării, cât și la popor, că domnii țării îi însărcinau cu delimitarea moșiilor și aplanarea certelor de proprietate și de hotare între proprietarii de moșii.¹⁾ Înaintea lor se depuneau jurămintele²⁾ și ei se chemau ca martori la danii, schimburi sau vânzări de moșii și judecau în afaceri conjugale.³⁾

Episcopii de Rădăuți sfătuiau pe domnii țării la așezarea sau desrădăcarea dăjdiilor, îi îndemnau la zidiri de mănăstiri și biserici și la înzestrarea lor. Domnii țării nu odată cereau bine chibzuitul lor sfat în împrejurări grele politice interne și externe. Ei, la dorința domnului țării, nu odată mergeau în grele misiuni diplomatice, ca d. e. episcopul Isaia,⁴⁾ Laurentie I⁵⁾ și Laurentie II⁶⁾ și pururea se bucurau de atâta însemnătate, că numele lor se amintea în inscripții de valoare istorică sau diplomatică, spre a adeveri faptul istoric sau diplomatic enarat și spre a preciza mai bine timpul când s'a petrecut.

Episcopii din Rădăuți se bucurau de deosebită stimă și mulți din ei au șezut pe scaunul Mitropoliei țării ca: Teofan I, Mitrofan, Gheorghe II Movilă, Teodosie II. Barbovski, Anastasie I. Crimca, Ioan, Aftanasie, Sava, Misail I., Ghedeon II., Antonie și vestitul Iacov.

Și clerul episcopesc se bucura de multă stimă și încredere și diehiii episcopoești, cari de multe ori se luau din vestita mănăstire Putna, de multe ori au fost aleși ca episcopi de Huși.

La fine, bazați pe cele expuse, susținem contra falsei sau răuvoitoarei aserțiuni a lui Wickenhauser „că episcopii de Rădăuți n'ar fi avut nici o influință și s'ar fi ocupat numai cu sfintiri, botezuri, cununii și înmormântări“,⁷⁾ cumcă ei au jucat, fără de a dispune de mijloace materiale prea abundante, un rol foarte

¹⁾ Wickenhauser, Moldovitz, pag. 101, 115 și 116.

²⁾ Gh. Ghibănescu, Uricariul XXIII, pag. XXV.

³⁾ Iorga, Documentele Bistriței, II. pag. 10.

⁴⁾ Hajdău, Ioan Vodă cel cumplit, pag. 24 și 28.

⁵⁾ Melchisedec, Chronica Romanului II. pag. 297 și Hușilor, Apendice, pag. 122.

⁶⁾ Iorga, Istoria literaturii religioase, pag. 208.

⁷⁾ Radauz, pag. 26.

însemnat prin întreg timpul existenței Episcopiei, răspândind prin sprijinirea literaturii, a artelor și industriilor, luminătoarea cultură și sporind prin judecăți drepte și nepărtinitoare adevărul, moralitatea și bunăstarea materială în mijlocul poporului românesc din partea nordică a Moldovii și că peste numele Episcopiei de Rădăuți nu se va putea trece la ordinea zilei în nici o viitoare istorie culturală a Românilor în genere și a celor din Bucovina în spețial.

Cap. VII.

Anexe.

A. Documente originale, cari privesc direct Episcopia Rădăuților.

1. Document din 6987 (1479) August 30.

Sumar: Stefan Vodă, cel mare întărește Mitropoliei din Rădăuți dreptul de iurisdicțiune asupra poporăciunii din satele Rădăuți și Coțmani.

† МЛѦТЮ БЖІЕЮ МЫ ѠТЕФѦ КѠЕВѦ. ГПРХ ЗЕМЛИ. МОДАВСКОИ
ЗНАМЕНИТО ЧИНІИ Ы СѢМХ ЛИСТОМХ НАШІИ ВЪСѢМЪ. КТО НА НЕМХ
ОУЗРІИ. ИЛИ ЕГѦ ЧТѢЧИ УСЛЫШИИ. КОЛІ ТОГО КОМЪ. АЩЕ ПОТРЕБИ ЗНА
ЕДАЕ. ѠЖЕ | БЛГОПРОІЗВОЛИ ГВѦМИ НАШИМХ БЛГЫ ПРОІЗВОЛЕНІЕМЪ
И ЧТЪМХ Ы СВѢТЛЫ СРЦЕМХ. Ы Ѡ ВЪСЕѦ НАШЕѦ ДОВРОѦ КОЛЕѦ. Ы Ѡ
КА ПОМОЩІЕѦ. КАКО ДА ѠТВЕРХДИ. И ѠКРѢПИМХ. СТѢЮ ЦРКОВЬ | НАШѢ
МИТРОПОЛЕЮ. Ѡ РАДОВЦЕ. ИДЕЖЕ Е ХРА СѢТГО АРХИЕРАРХА. И ЧДО-
ТВОРЦА НИКОЛИ. И ИДЕЖЕ Е ЕПИСКО МОЛЕ НА КУ ІѠВАНІКІЕ. И ѠЧИ-
НИЛИ ЕСМИ ВЪ ЗАДѢШІЕ. СТО ПОЧИВШИ ПРѢКО | И РОДИТЕЛІЕ НАШІИ.
И ЗА ЗРѢВІЕ. И СПЕНІЕ НАШЕ. И ЗА ЗРѢВІЕ И СПЕНІЕ ДѢТЕИ НАШІИ.
НАТО АКО ДА НЕ ИМАЕ. НИ ЕДИ НА КОЛРІ. АНИ СТАРОСТИ. АНИ ШѦ-
ТѢЗИ И ПРХГАРИ. СЧѦСКИ. АНИ | ШѦТѢЗИ И ПРХГАРИ Ѡ СЕРЕСКОГО
ТРХГА. АНИ ДВОРНИЦИ Ѡ ТИ ДВО ТРХГѦ АНИ. ГЛОБНИЦИ Ѡ ВОЛОСТИ
СЧѦВСКОИ. ДА НЕ ИМАЮ ДИЛО. ДО ТИ НАШИ (ЛЮДИ) | ЦЕ
И Ѡ СЕЛО НАШЕМО МИТРОПОЛИЮ. НИ СДІТИ И. АНИ ГЛОБ И НИ
БРАТИ. НИ ЗА ВЕЛИКОЕ ДИЛО. АНИ ЗА МАЛОЕ ДИЛО. НИ ЗА АЩЕ ГВѢ-
СТВО. НИ ЗА ВОЛОЧЕНІЮ ДІВКѢ ЦО СѢ ТА | ЕДАЕ ѠЧИНІТИ. Ѡ ТОГО
СЕЛА Ѡ РАДОВЦЕ. ТОКО ЗА СВАДѢ ТОРГОВСКОЮ. И ЗА ТАКѢ ЦО СѢ ЗА-
СТАНЕ ЛИЦЕМХ. Ѡ ТРХГѢ. АБИ СДІЛИ ДВОНИЦИ ТЕРГѢСК ТОИ ЛЮДИ
. | АБИ НИ ИЛИ ДИЛО СДІТИ И. АЛИ АБИ СДІЛИ
І МОЛЕНІИ НА КУ ІѠВАНІКІЕ ИЛИ КОГО БХ ІЗВЕРЕ. ДА ЕДАЕ ЕПИСКО

Ѹ нашѸ митрополїи ѿ РадѸцѸ. или дворни ѿ. ай нїто | и такѸ дере-
 варе колико села сѸ Ѹ коцмани цю прислѸхаѸ. ѿ нашего митрополїю.
 ѿ РадѸцѸ. а до тї люди цю сѸ Ѹ тї села. аки не имали дило.
 ни едї на | коарї. ани старости ѿ ЦѸцина. ани глобници
 ани перерѸци. ни сѸдити ѿ. ани глобѸ Ѹзати ѿ нї. ни за ве-
 ликое дило ани за малое дило. ни за дѸше|гѸство. ни за коло-
 ченїю дивкѸ. цю сѸ тѸ Ѹ коцмани еѸдѸ счинити. але цюки ѿ
 сѸдили наши епискѸпи. или дворници ѿ ако више пише. ѿ тї |
 наши слѸги перерѸци аки не гонили тоти люди ѿ коцмани. ни
 на горѸ. ни на млины. ни на наши дворове. сѸ иними землѸне.
 ѿ тѸ за припа|сни цю сѸ знайдѸт. оу РадѸцѸ. ѿ Ѹ коцмане. Ѹ
 тї села цю прислѸхаѸ ѿ митрополїю. а до тї припѸсни. нїкто
 аки не ѿмѸ ни жадное дило. али аки | ѿмѸ дило. епискѸпа на-
 шего ѿ РадѸцѸ. или дворници ѿ. тоѸ вхсєвише писанное да|Ѹ ѿ
 на Ѹри нашемѸ митрополїю ѿ РадѸцѸ. непорѸше|но николи на
 вѸки. а то Ѹ вѸра нашего гѸсѸа. више писанаго мѸ СтефанѸ вое-
 вода. ѿ вѸра правѸзакленї дѸтем нашї алѸкѸндра. и Петра. ѿ
 вѸра вхсѸ | коарѸ нашї великї и мали. а на бѸшее потвержденїе.
 томѸ вхсємѸ више писаномѸ. велѸли есми нашемѸ вѸрномѸ панѸ
 ТѸдѸлови лого|фетѸ писати ѿ нашѸ печѸ зависитї. семѸ листѸ
 нашемѸ. пї БорѸк. Ѹ ѸсѸавѸ. вѸто сѸцѸз мѸа дѸ а:

Traducere.

Cu mila lui Dumnezeu Noi Ștefan Voevod, domnul țării Moldovii, facem știre cu aceasta a noastră carte tuturor cari o vor vedea sau vor auzi cetindu-se, cui va fi de trebuință să știe, iată am binevoit domnia mea cu a noastră bunăvoință și cu inimă curată și luminată și toată voea noastră bună și cu ajutoriul lui Dumnezeu să întărim și înputernicim sfânta biserică, Mitropolia noastră din Rădăuți, unde este hramul sfântului arhierarh și făcătoriu de minuni Nicolai și unde este episcop rugătoriul nostru chir Ioanichie și am rânduit pentru sufleția celor între sfinți reposaților strămoșilor și părinților noștri și pentru sănătatea și mântuirea noastră și pentru sănătatea și mântuirea copiilor noștri. La aceasta să n'aibă treabă neci unul din boerii noștri, neci staroștii, neci șoltuzii și pângarii din Suceavă, neci șoltuzii și pângarii din târgul

Siretiului, neci vornicii din aceste două târguri, neci globnicii din ținutul Sucevii la acești ai noștri și din satul Mitropoliei noastre, neci să-i judece, neci să iee gloabă dela dâșșii, neci pentru mare lucru, neci pentru mic lucru, neci pentru perdere de suflet (omor, ucidere), neci pentru siluirea de fete, ce se va întâmpla acolo în acel sat în Rădăuți, numai pentru sfelizile din târg și pricinile, care se va întâmpla fățiș în târg să judece pe acei oameni vornicii târgului. (Eară pentru altele) să n'aibă treabă a-i judeca, ci să-i judece rugătoriul nostru chir Ioanichie sau pe cine-l va alege Dumnezeu să fie episcop în Mitropolia noastră din Rădăuți sau vornicii lor, altul nimene și asișdere toate satele câte sunt în Coțmani, cari ascultă de Mitropolia noastră din Rădăuți și la acei oameni, cari sunt în acele sate, să n'aibă treabă neci unul din boerii noștri, neci starostii din Țițina, neci globnicii, neci pererubții, neci să-i judece, neci să iee gloabă dela dâșșii neci pentru mare lucru, neci pentru mic lucru, neci pentru perdere de suflet, neci pentru siluirea de fete, ce se va întâmpla acolo în Coțmani, ci să-i judece episcopii noștri sau vornicii lor, precum scriem mai sus și tot așa slugile noastre pererubții să nu mâie pe acei oameni din Coțmani neci la cetate, neci la mori, neci la curțile noastre cu alți locuitori ai țării și iarăș pentru pripasnicii, cari se vor afla în Rădăuți și Coțmani, în acele sate, cari ascultă de Mitropolie, la acești oameni pripășiți să n'aibă nimene neci o treabă, ci episcopul nostru din Rădăuți să aibă treabă sau vornicii lor. Pentru toate aceste sus scrise să fie dela Noi uric Mitropoliei noastre din Rădăuți neștrămutat neci când în veci. Și pentru aceasta este credința Domniei noastre a mai sus scrisului Noi Ștefan Voevod și credința noștri fii Alexandru și Petru și credința tuturor boerilor noștri mari și mici, iară spre mai mare întărire tuturor celor mai sus scrise Noi am poroncit credinciosului nostru domn Tăutul, logofătului să scrie și să atârne pecetea noastră de aceasta a noastră carte.

A scris Borcea în Suceavă în anul 6987, luna August 30“.

Note. Acest document scris pe pergament, este foarte bine conservat și șfăruit cu matasă roșie, sigilul domnesc însă lipsește. Pergamentul pe dos foarte neted și de o culoare gălbie, iară pe

față ceva scămos și de culoare albă are o lungime de 46 *cm* și o lățime de aproape 29 *cm* incluzive îndoitura de jos de 6.5 *cm*. Scrisoarea este mărunțică și foarte acurată, dovadă că pisariul Borcea știa bine mânuia condeiul și era un om, care ținea mult la o formă acurată. Spațiul cuprins de cele 17 șire scrise măsură aproape 33 *cm* în lungime și 12.5 *cm* lățime. Scrisoarea foarte bine conservată, afară de șirele 5, 6 și 7, cari la finea lor sunt ceva șterse, este făcută ca și crucea de la început și marea literă inițială cu negreală.

Originalul se păstrează în mănăstirea Putna sub nr. 849 al inventariului din anul 1863, cf. D. Dan, Putna, pag. 87.

În textul documentului se vorbește și de „КОЛОЧЕНІЮ ДІВКЪ“ ceea ce am tradus cu „siluirea de fete“ în contrazicere cu Melchisedec, care în Chronica Romanului I. pag. 130 și c'o traducere veche însă foarte mancă a acestui document aflătoare nenumărată în mănăstirea Putna traduce cu „răpire“, care însă nu este exact și mai ales cuvântul răpire exprimă mai puțin decât cuvântul „siluire“. — În amintita traducere se traduce ГОРОД cu grădină, noi însă am tradus cu „cetate“, crezând, că pe acele timpuri războinice oamenii erau ținuți să lucreze la cetăți, însă nu la grădini.

Tot aice se vorbește de starostii din Țețina, dovadă, că cetatea de aice există încă la finea lui August 1479, prin urmare cetatea aceasta nu era răsipită deja în anul 1456, precum susține Dr. D. Werenka în Urkundliche Nachrichten über die Städte „Cecina“ und „Tschernowitz“ în XXXIII. Jahres-Bericht der gr. or. Ober-Realschule in Czernowitz, Czernowitz 1897, pag. 15 și 16.

2. Document din 6995 (1486), Noemvrie 13.

Sumar: Ștefan Vodă cel Mare întărește Episcopiei de Rădăuți trei sălașe de Țigani.

+ МЛѢТЮ БЖІЕЮ МЫ. ОТЕФѢ КОЕКОДА ГСПАРЬ ЗЕМЛИ. МОДАВ-
СКОИ. ЗНАМЕНИТО ЧИНИМ. И СИМЬ ЛИСТОМ НАШИМ. ВЪСѢМ КТО НА
НЕМ ВЪЗРѢИ. ИЛИ ЕГО ЧТѢЧИ УСЛЫШИИ. ОЖЕ БЛАГОПРОИЗВОЛИ ГОСПОД-

Trăducere:

Cu mila lui Dumnezeu noi Ștefan Voevod, domnul țării Moldovii, facem știre cu această a noastră carte tuturor, cari o vor vedea sau vor auzi cetindu-o, iată am binevoit domnia noastră cu bunăvoință și cu inimă curată și luminată și din toată voia noastră bună și cu ajutoriul dela Dumnezeu și am rânduit pentru sufleția întru sfinți reposaților antecesorilor și părinților noștri și pentru sănătatea și mântuirea noastră și pentru sănătatea și mântuirea copiilor noștri să întărim și înputernicim Episcopia noastră din Rădăuți, unde este hramul sfântului arhierarh și făcătoriu de minuni Nicolai și unde este episcop rugătoriul nostru chir (Ioanichie) și am dat și am întărit acelei sfinte Episcopii Țigani anume Pandrea cu casnicii și Radul cu casnicii și Buțcat cu casnicii să fie ai Episcopiei noastre din Rădăuți dela noi uric copiilor lor și nepoților lor și strănepoților lor neschimbat neci când în veci. Iară pentru aceasta este credința domniei noastre sus scrisului Noi Ștefan Voevod și credința preaiubiților fii ai domniei (noastre Ale)xandru și Bogdan Vlad și credința boerilor noștri, credința domnului Zbiara, credința domnului Niag, credința domnului Duma, credința domnului Gangur, credința domnului Dragoș vornic, credința domnului Herman, credința domnului Dajbog, credința domnului Iațco Hudici, credința domnului Șteful părcalab de Hotin, credința domnului Micot și credința domnului Rățeș, părcalabi de Niamț, credința domnului Andreico Ciortorianul, credința domnului Ioan Secară părcalab de Novograd, credința domnului Clanău spătar, credința domnului Boldur vistiernic, credința domnului Ieremie postelnic, credința domnului Andreico păharnic, credința domnului Matei stolnic, credința domnului Șandru comis și credința tuturor boerilor noștri moldovinești mari și mici, iară după viața noastră cine va fi domn țării noastre moldovinești din copii noștri sau din niamul nostru, sau ori și pe cine Dumnezeu va alege să fie domn țării noastre moldovinești, acela să nu clinească dania și întărirea noastră, ci s'o întărească și înputernicească, iară cine ar îndrăzni această danie și întărire a noastră să strice și răsipească, acela să fie blăstămat de domnul Dumnezeu Mântuitoriul nostru Is. Hr. și de precinstita lui Maică

și de toți sfinții, cari din veac bineauplăcut lui Dumnezeu și să fie asemenea cu Iuda și de trei ori blăstematul Arie și să aibă parte cu acei Iudei, cari au strigat asupra lui Hr. Dumnezeu: sângele lui asupra lor și fiilor lor. Iară spre mai mare putere și întărire a tuturor celor scrise, am poroncit credinciosului nostru domn Tăutul logofătul să serie și să atârne pecetea noastră de aceasta a noastră carte. A scris Ioan Brat . . . în Suceavă în anul 6995 (1486), luna Noemvrie a 13. zi.

Note: Documentul scris pe pergament are o lungime de 49 cm și o lățime de 30 cm. El este înzestrat cu sigilul domnesc, care pe la margini este ceva defect și care atârnă de-o șfară roșie de matasă. Documentul în unele locuri defectuos este astăzi proprietatea Arhivei țării din Cernăuți, unde a trecut dela Museul țării, care l'a cumpărat dela văduva reposatului consilier de finanțe Tyminski. El a fost publicat destul de corect în colecțiunea dlui. Dr. O. Popescul, Câte-va documente moldovene, pag. 18—19.

Wickenhauser, Radauz, pag. 131 aduce în limba germână un corect sumar al documentului amintit. Fotografii de pe acest document posedă și Academia română.

3. Document din 6998 (1490) Martie 15.

Sumar: Stefan Vodă, cel Mare întărește Episcopiei de Rădăuți 50 biserici și anume 44 din ținutul Sucevei și 6 din al Cernăuțului, date ei de Alexandru Vodă cel Bun.

Вх имѣ ѿца и сѣа и стго дха. трѣца стла. и єдиноєщина.
и неразѣклима. се азъ ра вѣки моєго ю хѣ. іѡ ѿтефа коєвода
вжїєю млтїю. гпрз земли мѡдавскон. знаменито чинї. и сї нашї
вхсѣ кто нѣ оузрї. илї | его чтѣчи оуслышї. ѿже вѣгопроиз-
воли. гпвоми нашї вѣгимь. произволенїемь. и чистїи и свѣтлїи
срѣтемь. и ѿ вхсеа нашеа добра кола. и ѿ вѣа помощїа. та и
нашї добрї помислѡ. и сѣ молевникѡ. и роди|телемь нашї. кѣ
гевргее митрополитомь сѣчавскимь. и сѣ всими нашими. мѡдав-
скими. коѣри и наивнше сѣ всю нашею. радю. и оучинили есми.
вх задшїе стго почїшї. прѣкѡ. и родителїе нашї | и за наше
зравїе и спенїе. и за зравїе и спенїе дѣтеи нашї. и дали и по-

тверждали ёсми. стои naszej епископиі ѿ радѣцѣ. и иже е хрѣ
 стго ерарха и чудотворца николи. и иже е епископъ. молѣнїи |
 и родитѣ на. кѹ іѡаникїе. и гдѣ сто почивши прѣкѡве. и пре-
 дѣдове нашїи. лежѣ. та есми дали и потверждали. той стои нашей
 епископиі ѿ радѣцѣ. г. цркви ис попи ѿ волости соучавскои | мѣ.
 ѡу волости чернѣвскои. с. цркви и попи. щоже вили дани тоти.
 и. цркви ис попи. ѿ дѣда нашего ѿ александра воєводи. почѣши
 ѿ соучавскои волости. а. цркви. на лѣка|вци. и попѣ. б. цркви жа-
 довска и попѣ. г. цркви станковска и попѣ. д. цркви сторожи-
 нецка и попѣ. е. цркви калиновска и попѣ що на серетѣ. с. цркви
 ржищи що на сиретѣ и попѣ. | з. цркви и попѣ на хлѣвокою.
 и. цркви вряйскаа и попѣ. а. цркви и попѣ на тетерноу. г. цркви
 черепковска и попѣ. аи. цркви на вѣчинци. би. цркви и попѣ гдѣ
 кѡдрѣ ѡпри|ше. ги цркви оу вайци. и попѣ. ди. цркви и попѣ на
 телекѣйци. еи. цркви ис попѣ в врязи. си. цркви синовска и попѣ.
 зи. цркви ис попѣ на дрѣци. ии. цркви владовскаа | ис попѣ.
 аи. цркви ис попѣ рѣгашевска. к. цркви славѣицїи ис попѣ. ка. цркви
 калиновска и попѣ. кв. цркви довриновска и попѣ. кг. цркви за-
 мостїа и попѣ. | кд. цркви и попѣ в вайци. ке. цркви калинов-
 ска ис попѣ. кв. цркви оу грами ис попѣ. кз. цркви оу калафен-
 деши и попѣ. ки. цркви оу калиновци и попѣ. ка. цркви оу ро-
 мана и попѣ. л. цркви оу краиничеши и попѣ. ла. цркви оу ка-
 девци и попѣ. лб. цркви оу ивѣчикѡци и попѣ. лг. цркви оу дѣрного
 юги. лд. цркви дѡховска и попомъ. | ле. цркви илїашинци и попѣ.
 лс. цркви ис попѣ. влѣховецка. лз. цркви и попѣ на влѣховець.
 ли. цркви ис попѣ на солонци оу чорного влада. ла. цркви ис попѣ
 ниже влада | чорного гдѣ по матїи вї. м. цркви ис попѣ на
 вѣтїе солонци. ма. цркви ис попѣ на вѣтїе соѡкы. мв. цркви и попѣ
 на вѣтїе костини. мг. цркви. оу калачани и попомъ. | мѣ. цркви
 ис попѣ оу костини оу жората драгомира. а шесть цркви и сѣ
 с попи есми дали потверждали. нашем епископиі ѿ радѣцѣ. ѿ во-
 лости черновскои. на имѣ б. цркви | ѿ миста ѿ черновїи. и г.
 цркви ѿ кѡчюра. и а цркви ѿ миѣа. вѣси тоти цркви. ис попи.
 та есми дали тоти с. цркви и сѣ с. попи. и змѣнѣ. за с. цркви
 и сѣ с. попи. що на | да. малѣнїи на кѹ іѡаникїе епкпѣ ѿ ра-
 довѣ ѿ волости соучавскои. по своєи доброй воли. и сѣ своєи влѣ-

ніємъ. на имѣ црквамъ. и попи. ѿ волости сѣчавской. а. цркѣ оу
 климѣци. | в. цркѣ оу вишани и попѣ. г. цркѣ оу Фратхѣци и
 попѣ. д. цркѣ оу каласинѣци и попѣ. е. цркѣ ѿ вишній жикѣ.
 з. цркѣ и попѣ ѿ мхчхтеци. що сѣт писани | тоти цркви. и сѣ
 тоти поповѣ. оу привиліе дѣда нашего. алеѡдра коеводи. и що
 есми и мѣ повернѣли. и похилили. да слѣхѣмъ кѣ нашему мона-
 стирѣ ѿ пѣтної. що сѣт тоти цркви | и сѣ тоти попи ѿ мо-
 настирскѣ же сѣ. ино мѣ есми дали єпископѣи нашеи ѿ радѣцѣ.
 измѣнѣ за сѣи з. цркви и сѣ з. попи ѿ волости сѣчавской. тоти
 з цркви и сѣ з попи | оу волости чернѣской. како да сѣт пѣни.
 тоти и. цркви и сѣ тоти и попи. нашеи єпископѣи ѿ радѣцѣ.
 щоже вили дани. ѿ дѣда нашего ѿ алеѡдра коеводи. и що сѣтъ
 пи|сани оу привиліе дѣда нашего алеѡдра коеводи. що оу тои
 нашій єпископѣи ѿ радѣцѣ. и пакѣ з тоти више писанѣ цркви
 вѣ тѣ више писанѣ селахъ. ѿ волости сѣчавской. и оу | тоти.
 з. цркви оу волости черновской. вѣре кѣко сѣт приновѣти прѣде.
 и кѣко сѣт приновѣ. а прѣ. и причинѣ. а тоти зѣи цркви и попи. да
 прислѣхѣмъ кѣ нашеи єпископѣи | ѿ радѣцѣ ѿ сѣтго николи. и з данѣю
 из поклонѣи. и сѣ вѣсѣками винами. и сѣ зѣи дохѣдѣ црквенѣи. и
 такѣдере есми дали и потвѣрдили. єпископѣи нашеи ѿ радѣцѣ ѿ
 сѣтго николи. оуѣи цркви и попи ѿ чернѣской волости кромѣ
 цркѣ и попѣ. кѣко сѣт знаидѣт оу сѣлѣ сѣтго нашего монастирѣ
 ѿ пѣтної. а дѣвѣи цркви и попи. кѣко сѣт и кѣко сѣт поновѣ
 и причинѣ | з волости чѣнѣской. а тѣа цркви и попи зѣи да
 прислѣхѣмъ кѣ нашій єпископѣи ѿ радѣцѣ. и з данѣю. из поклонѣи.
 и сѣ вѣсѣмѣ винами. и сѣ зѣи прихѣдѣ попѣскѣи. а коже више
 пишѣ. тоє вѣсѣ | више писанѣ да є нашеи єпископѣи ѿ радѣцѣ ѿ
 нѣ оури и сѣ вѣсѣ дохѣдѣ непорѣшено николиже на вѣки вѣнѣи.
 ни ѿ патріарха. ни ѿ митрополитѣ. ни ѿ иного никогоже. а на
 тѣ | вѣра нашего гѣа више писанѣ мѣ Стефана коевода. и
 вѣра привѣззѣвленѣи сѣнѣ гѣами. алеѡдра и кѣдана вѣа. и вѣра
 колѣрѣ нашѣи. вѣра пана нѣа. вѣра пана дѣми. вѣра пана драгоша
 дѣвѣника. | вѣра пана хѣрманѣа. вѣра пана хоудѣча. вѣра пана
 дѣвога. вѣра пана ѣефѣла хотѣйского. вѣра пана микѣтѣ. и пана
 рѣѣша прикалаковѣ немѣкѣи. вѣра пана чѣторѣскѣ. вѣра пана
 грозѣи прѣкалака | бѣхѣнскѣ. вѣра пана сѣкарѣ новѣгѣрѣскѣ. вѣра

noștri și am dat și am întărit acelei sfinte a noastre Episcopii din Rădăuți 50 de biserici cu preoți, din ținutul Sucevei 44, iară din ținutul Cernăuțului 6 biserici cu preoți, cari au fost date acele 50 bisericii cu preoți de moșul nostru, de Alexandru Voevod, începând din ținutul Sucevei: 1. Biserica pe Lucaveț cu preotul, 2. biserica din Jadova cu preotul, 3. biserica din Stancăuți cu preotul, 4. biserica din Storojineți cu preotul, 5. biserica din Balinești cu preotul, care-i pe Siretiu, 6. biserica din Răjiști, care-i pe Siretiu, cu preotul, 7. biserica cu preotul pe Hluboca, 8. biserica din Berlinți cu preotul, 9. biserica cu preotul pe Teterna, 10. biserica din Cerepcăuți cu preotul, 11. biserica pe Volcinet, 12. biserica cu preotul unde-i Cudrea Oprise, 13. biserica din Bainti cu preotul, 14. biserica cu preotul pe Telebicinți, 15. biserica cu preotul din Brânză, 16. biserica din Sinăuți cu preotul, 17. biserica cu preotul pe Drăști, 18. biserica din Vladăuți cu preotul, 19. biserica cu preotul din Rugasești, 20. biserica din Slavouți cu preotul, 21. biserica din Calinești cu preotul, 22. biserica din Dobrinouți cu preotul, 23. biserica din Zamostie cu preotul, 24. biserica cu preotul din Vasinți, 25. biserica din Balila cu preotul, 26. biserica din Grama cu preotul, 27. biserica din Calafindești cu preotul, 28. biserica din Calinești cu preotul, 29. biserica din Roman cu preotul, 30. biserica din Crăinicești cu preotul, 31. biserica din Badeuți cu preotul, 32. biserica din Ivancicăuți cu preotul, 33. biserica la Juga cel nebun, 34. biserica din Dolhasca cu preotul, 35. biserica din Iliasinți cu preotul, 36. biserica cu preotul din Vlachăuți, 37. biserica cu preotul pe Vlachăuți, 38. biserica cu preotul pe Soloneț la Vlad cel negru, 39. biserica cu preotul mai jos de Vlad cel negru, unde a fost preotul Matei, 40. biserica cu preotul la gura Solonețului, 41. biserica cu preotul la gura Solcii, 42. biserica cu preotul la gura Costănei, 43. biserica din Balanceana cu preotul, 44. biserica cu preotul la juratul Dragomir, iară 6 biserici cu 6 preoți am dat și am întărit Episcopiei noastre de Rădăuți din ținutul Cernăuțului, anume: 2 biserici din târg din Cernăuți și 3 biserici din Cuciur și 1 biserică din Mihalcea. Toate aceste biserici cu preoți le-am dat aceste 6 biserici cu 6 preoți în schimb pentru 6 biserici cu 6 preoți, cari ne-au dat

rugătoriul nostru, chir Ioanichie, episcop de Rădăuți din ținutul Sucevei din a sa bună voe și cu a sa binecuvântare, anume bisericile cu preoții din ținutul Sucevei: 1. biserica din Climăuți, 2. biserica din Vigșani cu preotul, 3. biserica din Frătăuți cu preotul, 4. biserica din Balasinești cu preotul, 5. biserica din Vicovul de sus, 6. biserica cu preotul din Mătcătești, cari biserici sunt scrise cu acești preoți în documentul moșului nostru Alexandru Voevod și care Noi le-am adaogit și alipit să asculte de mânăstirea noastră din Putna, cari aceste biserici cu acești preoți sunt din satele mânăstirești, Noi însă am dat Episcopiei noastre din Rădăuți în schimb pentru aceste 6 biserici și cu 6 preoți din ținutul Sucevei acele 6 biserici și cu 6 preoți în ținutul Cernăuțului să fie deplin acele 50 biserici și cu acei 50 preoți Episcopiei din Rădăuți, cari au fost date de moșul nostru Alexandru Voevod și cari sunt scrise în documentul moșului nostru Alexandru Voevod, care este la aceasta Episcopie din Rădăuți, și iarăș la aceste mai sus scrise biserici a sus scriselor sate din ținutul Sucevei și la acele 6 biserici din ținutul Cernăuțului câte s'au înnoit mai înainte și câte se vor mai înnoi în viitoriu și se vor adăogi și toate aceste biserici cu preoții să asculte de Episcopia noastră din Rădăuți a sfântului Nicolai cu dările, pocloanele și toate pricinile și tot venitul bisericesc, și așijdere am dat și am întărit Episcopiei noastre de Rădăuți a sfântului Nicolai toate bisericile și preoții din ținutul Cernăuțului, afară de bisericile și preoții, câte se vor afla în satele sfintei noastre mânăstiri din Putna, iară alte biserici cu preoți câte sunt și câte se vor înnoi și adăogi în ținutul Cernăuțului și acele toate biserici și toți preoții să asculte de Episcopia noastră din Rădăuți cu dania, pocloanele și toate pricinile și tot venitul preoțesc, precum am scris mai sus. Acele toate mai sus scrise să fie Episcopiei noastre din Rădăuți dela Noi uric și cu tot venitul nestrămutat neci când în vecii vecilor neci de patriarh, neci de metropoliti, neci de altul nimene. Iară pentru aceasta este credința domniei noastre a mai sus scrisului Noi Ștefan Voevod, credința preaiubiților fii ai domniei mele Alexandru și Bogdan Vlad și credința boerilor noștri, credința domnului Neag, credința domnului Duma, credința domnului Dragoș vornic, credința domnului Hărman,

credința domnului Hudici, credința domnului Dajbog, credința domnului Steful Hotinceanul, credința domnului Micotă și a domnului Rețeș, părcalabi de Niamț, credința domnului Ceartorovschi, credința domnului Groza părcalab de Orheiu, credința domnului Secară dela Roman, credința domnului Clanău spătar, credința domnului Boldur visternic, credința domnului Ieremie, postelnic, credința domnului Frunțeș, stolnic, credința domnului Șandru, comis și credința tuturor boerilor noștri moldovinești mari și mici. Iară după viața noastră cine va fi domn pământului nostru moldovinesc din copii noștri sau din niamul nostru, sau ori și pe cine Dumnezeu va alege să fie domn pământului nostru moldovinesc, acela să nu strice dania și întărirea noastră, ci s'o întărească și inpuțernicească, de oare-ce Noi am dat și întărit acelei a noastre Episcopii din Rădăuți pentru sufleția celor întru sfinți reposaților moșilor și părinților noștri și pentru a noastră sănătate și mântuire și pentru sănătatea și mântuirea copiilor noștri, iară cine ar îndrăzni să strice aceasta, acela să fie blăstămat de domnul Dumnezeu și Mântuitoriul nostru Is. Hr. și de preacurata lui Maică și de cei 4 evangheliști și de cei de căpitenie 12 apostoli, de Petru și Pavel și ceilalți și de 318 părinți din Nicea și de toți sfinții, cari bine au plăcut lui Dumnezeu și să fie asemenea cu Iuda și cu afurisitul Arie și să aibă parte cu acei Iudei, cari au strigat asupra lui Hristos Dumnezeu, sângele lui asupra lor și asupra copiilor lor. Iară spre mai mare întărire a tuturor celor mai sus scrise am poroncit credinciosului nostru domn, lui Tăutul logofătul să scrie și să atârne pecetea noastră de aceasta a noastră carte.

A scris Ioan în Suceavă în anul 6998 (1490) Martie 15.

Note: Acest document este scris pe un pergament foarte bine conservat, la care însă sfoara și sigilul lipsesc. Ele au fost luate după ce s'a tăiat partea aceea a pergamentului de care atârnav. Pergamentul măsoară aproape 50 *cm* în lungime și 45 *cm* în lățime. Spațiul cuprins de scrisoare măsoară 44 *cm* în lungime și 24 *cm* în lățime, pe care sunt așternute cu frumoasă inițială și context negru 36 șire răzvădit scrise și ușor legivere.

Documentul se păstrează în mănăstirea Putna sub nr. 850 al inventariului din anul 1863 (cf. D. Dan, Putna, pag. 88, nr. 9).

El a fost publicat întâi de A. S. Petrusiewicz în „Бывшая Радовецкая епископія на Буковинѣ“ din Литературный Сборникъ издаваемый галицко-рускою матицею, Во Львовѣ 1885, pag. 175—180. Petrusiewicz, cetind și decopiind documentul în grabă, unele a elaset, iară altele le-a adaogit dela sine. O copie fidelă a versiunii publicate de Petrusiewicz c'o traducere greșită a fost publicată în anul 1892 de Gh. Ghibănescu în tomul al XVIII. pag. 58—63 a Uricariului lui Codrescu. Și E. E. Воробкевичъ a publicat documentul acesta, tot după Petrusiewicz, însă c'o mulțime de greșele și cu elăsarea de propusăciuni întregi, în „Candela“ din Cernăuți, anul 1897, nr. 7, pag. 298—302. Despre tractatul lui Воробкевичъ vezi D. Dan, „Episcopia de Rădăuți“ în „Scrieri“, pag. 53—9.

Un extras corect a părții prime a acestui document a publicat Dr. Kozak în „Inscripfen“ pag. 100, nota, iară Wickenhauser o traducere germână în „Radauz“, pag. 131—5.

Acest document este mai ales pentru istoricii bisericii Moldovii foarte interesant, de oare-ce el ne face cunoscut cu periferia Episcopiei de Rădăuți și numele celor 50 de enorii din ținutul Sucevei și unele din al Cernăuțului, cari îi erau supuse. El este și de aceea de mult interes de oare-ce el ne spune, că Episcopia de Rădăuți se afla în anul 1490 în posesiunea priveliei lui Alexandru cel Bun, care a regulat, de sigur pe temeiul statului quo ante sfera iurisdicționară a acestei Episcopii prin supunerea a 50 de enorii iurisdicțiunei ei.¹⁾ Dară din acest document cunoaștem și îngrijirea cea mare ce-o avea Ștefan cel Mare pentru fundațiunea sa, mănăstirea Putna, pentru care nu se sfi a deslîpi din coastele Episcopiei Rădăuțului unele biserici și a le supune sub iurisdicțiunea mănăstirii Putna.

Nu mai puțin interesant pentru istorici este și pasagiul din acest document, în care „Cernăuțul“ se numește „oraș“.

¹⁾ Dl. N. Iorga, susține în istoria bisericii românești, I. pag. 69 și 90, în contradicere cu conținutul acestui document, că Alexandru cel Bun ar fi supus 50 de biserici cu popii lor „bisericii“ respective „egumenului mănăstirii“ din Rădăuți. Este o mare deosebire între o biserică sau mănăstire ca atare și o Episcopie, de care se vorbește în acest document.

4. Document din 7028 (1519), Octomvrie 6.

Sumar: Ștefaniță Vodă întărește Episcopiei de Rădăuți satul Rădăuți cu mori, satul Coțman cu sățișoarele dimprejur, satul Rohozna c'o prisacă din ținutul Cernăuțului, dăruite de el însuș și o prisacă în Cărligătura, cumpărată de episcopul Pahomie dela Petru Vartic.

+ Вх ѿма ѿца и сѣа и стго дха. трѣци стѣа единосѣшнаѧ и неразѣлемаа. ѿ азх рабѣ вѣкы моѿго іу хѣ. іѡ ѿтефа воево^{дѣ}. бжїю млтїю господарь земли мѡлдавскои. Знаменито чинї | ис сї наші лїстѡ вхсѧ ктѡ нѧ възрїть илї егѡ чтоучи оуслышї. ѡже вѣго произволи гѣамы намі вѣгѣ произволѣніемь. и чїстѣ и свѣтлѣ срѣцемь и сѣ вхсѣа нашеѧ доброѧ волеѧ и ѡ вѣ помѡцїа. и оучїнїли єсмы вх задшїе стѡ почївшї прѣквѣх дѣдвѣх и родїделеи наші. и за наше здравїе и спсѣніе. ако да оутврдї и оукрѣпї нашѡ стѡю єпкпїю ѡ радѡвцѣ. и дѣже є хрѣ иже вх стѣ | ѿца нашегѡ архїерарха и чюдотѡрца нїколаа и гдѣ єсть єпкпх мѡлѣбникъ нашъ кѣ пахомїе. и дали и потврдїли єсмы тои нашен стѡи єпкпїи ѡ радѡвцѣ єи правїи ѡтнїни даанїе | прѣквѣх дѣдвѣх наші. сѣла на ѿма радѡвци и сѣ млини. и великии квѣцманх. и сѣ оусїми своїми присѣлки. що кѣ квѣцманѡу прислоухаѡ. на ѿма присѣлкѡмь хаврилѡвци. и хлївишча. и давидѡвци. и сѣдквѣх и клїводїнѡль и влоудна. и соухѡверхъ. и чаплинци. и калева що єсть часть єпкпїи радѡвѣскѡи. И село рогозна и єдноу пасїка оу хотарх черновѣскогѡ трѣга гдѣ вѣли пчели пана грѣмаза старѡста що гѣамѣ вх задшїе и спсѣніе мѣтери гѣамѣ стани. да тоє село рогозна и таа пасїка тої стѡи нашен єпкпїи ѡ радѡвцѣ. И пасїкѡ | оу крѣлигѣтоури оу хотарх село корѡвѣшѡ влїзъ потѡкѣ крѣнїцѣ. и сѣ сѣдѡ що єсть оу тои пасїци. що кѣпїлѣ таа пасїка мѡлѣбникъ нашъ кѣ пахомїе єпкпх радѡвскїи ѡ пѣтра | вартїка. и не привїлїе коупежное що ѡ ѿма ѡ родїтелѣ гѣамѣ когдѣна воеводї. Тоє вхсѣ вѣше писанное. оусї вѣше писаннїи сѣла и присѣлки. и село рогозна да є тои стѡи нашен | єпкпїи ѡ радѡвцѣ. и дѣже єсть хрѣ иже вх стѣ ѿца нашегѡ архїерарха и чюдотѡрца нїколаа и гдѣ єсть єпкпх молебникъ нашъ кѣ пахомїе ѡ нѧ оурикъ сѣ вхсѣї прїходѡ. и | сѣ вхсѣми и старїми хотарми. и сѣ оусї що звѣка вѣчного кѣ тѣ сѣла прислоухало и нхъ сѣдѣржало. ако и вх прїволїа даннѣ

оупісанно непорѣшено и неподѣжно на вѣкы. и хотарь па|сици
 цю ѣ оу хотѣ чернѣвскаго трѣгѣ где были пчѣли пана гроу|маза
 староста да ѣ почѣвши ѿ двѣ керести росохѣти до конѣць до-
 роги на ѣдинѣ лѣвѣрь. ѿ толѣ оу ѣдинѣ липѣ росохѣ. | ѿ толѣ
 горѣ до дорогоу та догогоу до самѣ прѣтѣ. то ѣ вѣ хотарь
 той пасици. а пакѣ хотарь пасици цю ѣ оу крѣлигатѣри оу хо-
 тара село воревещѣ влѣзь потѣкѣ крѣниѣ. и сѣ сѣдѣ | цю ѣсть
 оу той пасици. да ѣ почѣвши ѿ ѣдинѣ лѣсѣ цю ѣсть выше пасики.
 ѿ толѣ право на кѣнѣць стѣва на ѣдинѣ доуѣх. ѿ толѣ по ѣвѣ
 сторонѣ потѣкѣ стѣвова до хрѣкли. Та | долоу тимже потѣкѣ до
 плѣть царѣни. ѿ толѣ около пасици до выше писаннаго лѣсна.
 тоѣ ѣсть вѣ хотарь выше рѣчѣннѣ пасика. а на тѣ ѣсть вѣра на-
 шѣго гѣва выше пи|саннаго мѣ Ѧтѣфана воеводи. и вѣра прѣвѣз-
 лѣлѣннаго врата гѣамы петра. и вѣра кѣарь нашѣ. вѣра пана
 исака. вѣра пана петра двѣрника. вѣра пана шѣндра. вѣра папа
 нѣгрила. | вѣра пана вѣска. вѣра пана гринкѣвича и пана талѣж
 прѣкалѣвѣ хотѣнскѣ. вѣра пана кѣсте и пана кѣндра прѣка-
 лѣвѣ немѣцкѣ. вѣра пана пѣтрика и пана тоѣдера прѣкалѣвѣ |
 нѣвогрѣскѣ. вѣра пана лоукѣ арѣоуре портарѣ соуѣвскаго. вѣра
 пана хрѣна спѣтарѣ. вѣра пана ѣремѣа вѣстѣрника. вѣра пана
 кѣзма шарпе постѣлника. вѣра пана сѣкѣана чѣшника. вѣра пана
 стрѣча стѣлника. вѣра пана томѣ кѣцѣлѣна кѣмиса. и вѣра оуѣтѣ
 вѣлѣрѣвѣ нашѣ мѣлѣвскѣ велѣкѣ и малѣ. а по нашѣ живѣтѣ
 ктѣ коудѣ гѣрѣ нашѣи | зѣмли ѿ дѣтѣи нашѣи. или ѿ нашего
 рѣда или пакѣ коудѣ когѣ бѣ иѣвѣрѣть гѣрѣ вѣти нашѣи мѣл-
 ѣвскѣи зѣмли тѣ вѣ не порѣшилѣ нашѣго дѣлѣи и потѣрѣжѣ-
 нѣи али вѣ оуѣтѣрѣдиль и оуѣкрѣпиль той стѣ нашѣи ѣпѣкѣи ра-
 довскѣи. а на вѣлѣцѣе крѣпѣсть и потѣрѣжѣнѣе томѣ вѣсемѣ
 выше писаномѣу вѣлѣли есмѣи нашѣмоу вѣрѣномѣу панѣ тотѣрѣша-
 номѣу логѣфѣтоу писѣти и печѣть нашѣ завѣсѣти кѣмоу нашѣмоу
 листѣ: доумѣтрѣ поповѣ писѣ оу хрѣлѣвѣ вѣтѣ зѣки мѣца ѣк-
 тѣврѣи 3:

Note: Traducerea română a acestui document se află între Anexa F. Hotarnice, nr. 3. Ea se află alăturată protocolului aulic de delimitare sub nr. 241; Aice traducerea se înțelege s'a făcut de pe originalul slavon, carele astă-zi se află în fundațiunea Baworowski

din Lemberg;¹⁾ (Cf. Iorga, Studii și documente, V. pag. 387). Prin urmare originalul se afla în anul 1782 în posesiunea Episcopiei de Rădăuți, de unde a trecut, ca și cine știe prin ce necurate manipulațiuni la Lemberg multe alte vechi documente naționale.

Dl. Iorga, aduce în opul D-Sale deja amintit cuprinsul acestui document și numele tuturor boerilor țării, cari au fost martori la redigerea lui, iară Wickenhauser în Radauz, pag. 135—7 o traducere germană modernizată și în multe locuri greșită.

Documentul este scris pe pergament înzestrat c'o pecete stricată atârnătoare de-o șfoara de matasă roșie.

5. Document din 7030 (1522), Iunie 30.

Sumar: Ștefaniță Vodă dăruiește Episcopiei de Rădăuți prisaca Hrusca din dealul Crasnai.

+ МЛѢТІЮ КЪЖЕЮ МЫ ОТЕФА ВОЕВО^{АА}. ГПРЬ ЗЕМЛИ МОЛДАВСКОЙ. ЗНАМЕНИТО ЧИНІИ. ИС СІИ НАШІИ ЛИСТО. ВХСѢ КТО НА | ВХЗРІИ. ИЛИ ЕГО ЧТЪЧИ ОУСЛЫШИИ. Ѡ. КЛГОПРОИЗВОЛИ ГЕОМЫ. СВОИ КЛГЪ ПРОИЗВОЛЕНІЕ. И ЧТИИ И СВѢТЛИИ | СРЦЕ. СХ ВХСЕА НАШЕА ДОКРОА ВОЛЕЖ. И ОУЧИНІИ ЗА ВХЗДРАВІЕ. И СПЕНІЕ ГЕА МЫ. И ДАДѢ НАШЕМО СТОМО. І | ПУСКІЮ Ѡ РАДѢЦЕ. ИДЕЖЕ Е ХРА СТОГО АРХІ ІЕРАРХА. И ЧДОТВОРЦА НИКОЛАА. И ИДЕЖЕ Е ІЕПУСКѢ МЕНІИ | НА КЪ; ПАХОМІЕ. ЕАНО МѢСТО Ѡ ПАСИКѢ НА ВЕРХЪ КРАСНОЙ. НА ИМѢ ХРѢКА. ГАДЪ БЫЛА ИЗДАВНА НАША ПАСИКА. КАКО ДА Е НАШЕМО СТОМО ІЕПУСКѢ ПІЮ Ѡ РАДѢЦЕ. Ѡ НА ОУРІИ. И СХ ВХСЕ ДОХОДѢ. НЕПОРѢШЕНО НИКОЛИЖЕ | НА ВѢККИ ВѢЧНЫИ. А НА ТО Е ВѢРА НАШЕГО ВЪШЕ ПИСАННАГО МЫ ОТЕФАНА ВОЕВО^{ДЪ};. И ВѢРА ПРѢВХЗЛЮКЛЕННАГО МЫ КРАТА ПЕТРА. И ВѢРА БОІА НАШІИ ВѢРА ПАНА ІСАКА. ВѢРА ПАНА ПЕТРА ДВОНИКА. ВѢРА ПАНА НЕГРИЛА. ВѢРА | ПАНА ГРИНКОВИЧА. И ПАНА ТАЛАБЖ. ПАКАЛАКОВЕ ХОТИНСКІИ. ВѢРА ПАНА КОСТЕ И ПАНА КОНДРѢ НЕМѢКІИ. ВѢРА ПАНА ПЕТРИКА. И ПАНА ТОАДѢРА НОВОГРАДСКІИ. ВѢРА ПАНА ЛБКА ЛЕБРЕ ПОРТАРѢ СЧАВѢСКОГО. ВѢРА ПАНА ХРАНА СПАТАРѢ | ВѢРА ПАНА ЕРЕМІА ВМЕТѢРНИКА. ВѢРА ПАНА ШАРПЕ ПОСТЕЛНИКА. ВѢРА ПАНА САКѢІАНА ЧАШНИКА. ВѢРА ПАНА СТРХЧА СТОЛНИКА. ВѢРА ПАНА КХЦЕЛѢНА КОМИСА.

¹⁾ Eu am primit o fotografie de pe acest document prin bunăvoință dlui. Dr. Alfred de Halban, profesor universitar din Lemberg, pentru care îi exprim mulțumita mea cea mai sinceră; Ilustrațiunea urmează.

и вѣра възѣ коѣ наши молдавскы великы. и малы. а по наше|
 животѣ кто вѣдѣ гл҃хъ. ѿ дѣтей нашихъ. или ѿ нашего ро^{да}. или
 па вѣдкого вѣ изверѣ гл҃хъ бити нашей мѡл^{да}вскои земли. то
 би не порѣши (сѣа нашаа) дааніа. али би оутверди. и оукрѣпи.
 а кто сѣ покѣси разорѣшити | наше дааніе. таковѣи да ѣ про-
 к(клѣт ѿ га ба со)тѣдшаго нѣо и землѣ. и ѿ стѣи бѣ. вѣрхѣни
 аплх. и ѿ стѣи кд прѣркѣ вѣи. и ѿ стѣи тѣи (ѡецъ никсискы)и. и
 ѿ възѣ стѣи. иже ѿ вѣка коу оугождаши. и да ѣ подокѣ | оудѣ.
 и проклѣтомъ арю. (да имаѣ счастію и т)ѣми. іуденіе.
 иже възхпиша на га и хл. крѣвь его | на нѣи. и на чѣдѣхъ и.
 иже ѣ и (вѣди амин. а на в)сѣшее крѣпѣ и потвѣрженіе томъ
 вѣше | писанномуу. велѣли есмы (нашемъ вѣрномъ пан)ѣ тотрѣ-
 шанъ логѣфетъ писати. и нѣшъ печѣт | привѣсити к сему на-
 шем(оу листѣ пи) аржире малаѣ. оу хрѣлѡвѣк. вѣто зѣл. іоуниѣ. а. д.:

Traducere:

Cu mila lui Dumnezeu Noi Stefan Voevod, domnul țării Moldovii facem știre cu aceasta a noastră carte tuturor, cari o vor vedea sau vor auzi cetindu-o, iată a binevoit domnia mea cu a noastră bunavoință și cu toată voea noastră bună și am întărit pentru sănătatea și mântuirea domniei mele și am dat sfintei noastre Episcopii din Rădăuți, unde este hramul sfântului arhiierarh și făcătoriu de minuni Nicolai și unde este episcop rugătoriul nostru chir Pahomie, un loc din prisacă pe vârful Crasnei, anume Hruzca, unde demult a fost prisaca noastră, ca să fie sfintei noastre Episcopii de Rădăuți dela Noi danie cu toate veniturile nestrămutată neci când în vecii vecilor. Și pentru aceasta este credința domniei noastre mai sus scrisului Noi Ștefan Voevod și credința preaiubitului nostru frate Petru și credința boerilor noștri, credința domnului Isac, credința domnului Petru vornic, credința domnului Negrilă, credința domnului Hrincovei, credința domnului Talabie, părcălabi de Hotin, credința domnului Coste și a domnului Condrea de Niamț, credința domnului Petric și a domnului Toader, de Roman, credința domnului Luca Arbure, portar de Suceavă, credința domnului Hran spatar, credința domnului Ieremie visternic, credința domnului Șarpe postelnic, credința domnului Sacuian

ceașnic, credința domnului Stârce stolnic, credința domnului Cătelean comis și credința tuturor boerilor noștri moldovinește mari și mici, iară după viața noastră cine va fi domn din copiii noștri sau din niamul nostru, sau ori pe cine-l va alege Dumnezeu să fie domn pământului nostru moldovinește, acele să nu strice dania noastră, ci s'o întărească și înputernicească, iară cine ar îndrăzni să strice dania noastră, unul ca acela să fie blăstămat de domnul Dumnezeu, care a făcut cerul și pământul și de sfinții 12 de căpitenie apostoli și de sfinții 24 proroci ai lui Dumnezeu și de 318 sfinți părinți din Nicea și de toți sfinții, cari din veac bineauplăcut lui Dumnezeu și să fie asemenea cu Iuda și cu blăstămatul Arie și să aibă parte cu acei Iudei, cari au strigat asupra domnului și Hristos sângele lui asupra lor și asupra copiilor lor, care este și va fi amin. Iară pentru mai mare putere și întărire tuturor celor scrise am poroncit credinciosului nostru domn Totrușan, logofătul să scrie și să atârne pecetea noastră de aceasta a noastră carte. A scris Argir a lui Malai în Hărlău, în anul 7030 (1522), Iunie în a 30. zi.

Note. Documentul este scris pe un pergament foarte vârtos cu litere îndesate. Crucea de la început și litera inițială sunt foarte frumos executate și înflorite. Pergamentul măsură 29 *cm* în lungime și 38.5 *cm* în lățime, iară scrisoarea cuprinzătoare de 21 șire este înșirată pe un spațiu de 26 *cm* respective 23 *cm* în lungime și 18 *cm* în lățime. Partea stângă de jos și o parte de pergament de lângă locul șfoarei lipsește și se vede că s'a rupt în grabă când s'a desprins pe furiș șfoara dimpreună cu sigilul domnesc. Noi am întregit locurile lipsitoare din document după frazele usitate și în alte documente.

Documentul este proprietatea mănăstirii Putna și poartă numărul 852 al inventariului din anul 1863 (Cf. D. Dan, Putna, pag. 89, nr. 16).

6. Document din 7037 (1529), Aprilie 23.

Sumar: Petru Rareș Vodă dăruiește Episcopiei de Rădăuți satul Gramești pe Prut.

† МЛѢТІЮ БЖІЕЮ МЫ ПЕТРЬ ВОЕВОДА. ГПРЬ ЗЕМЛИ МВДАВСКОН.
ЗНАМЕНІТО ЧИНІИ НС СЯ НАШІИ ЛИСТѢ ВЪСѢ КТѢ НА НѢ ВЪЗРІИ ИЛИ

ёго чтоучи оуслышй. ѡже вѣгопрѡизволи гѣвомѣ нашѣ вѣгѣ | про-
 изволеніемъ и честі и свѣтлѣ срѣце. и съ оусеа нашеа довроа волеа.
 И оучини мо|въ за дѣшіе и спсѣніе дѣдѣ и родителеи нашѣ. И за
 наше здравіе. и спсѣніе. И дали ёсмы стѣки нашеи цркви | ёпкѣи
 ѡ радѡвце. идеже ѣ хрѣ стѣго архіерарха и чюдотвѡрца николаа. и
 гдѣ ѣ ёпкѣи молевникъ на кѣр Тевфѣ. ёдно село на прѣтѣ на имѣ
 грамеціи. що вѣи ѡза тоѣ село | вратани гѣдами ѡтефѣ воевода
 ѡ лоука арѡуре потар сочавскѣи коли ёгѡ загоуки како да ѣ тоѣ
 выше писанное село стѣмъ нашеи цркви ёпкѣи ѡ радѡвце ѡ на
 ѡрикъ съ вѣ|се дохѡдѡ непорѡшено и не пѡвѣжно николиже на
 вѣкы. а хѡтар томѡ прѣ реченномѡ селѡ що на прѣтѣ на имѣ
 грамецилѡ. да ѣ по старѡмоу хотарѡ ѡ оусѣи сторѡ поѡуда | из
 вѣка ѡживали. а на то ѣ вѣра нашего гѣа выше писаннаго мѣ
 Петра воеводи. И вѣра привѣзлюбленнаго сѣна гѣвами Богдана. И
 вѣра колѣр нашѣ. вѣра пана грозава двѡрника. вѣра па|на негрила.
 вѣра пана тѣлаки. вѣра пана скрипка. вѣра пана влада и пана
 миѡдѣ прѣкалаковѣ хотинскѣи. вѣра пана крѣже и пана хѡрѡ
 прѣкалаковѣ немецкѣи. вѣра пана данѡдѣ | и пана зѣіари прѣка-
 лавѡвѣ новѡгрѣскѣи. вѣра пана вѣрѡвскаго портарѣ сочавскаго, вѣра
 пана драгшана спѣтарѣ. вѣра пана доумша вѣстѣрника. вѣра
 пана личѡла постѣника | вѣра пана фѣли чашника. вѣра пана
 тоадѣра столника. вѣра пана ѡѡна комиса. и вѣра ѡи колѣрѡ
 нашѣ мѡдавскѣи великѣи и малѣи. а по нашеи животѣ кто боу|дѣ
 гѣрѣ нашеи земли ѡ дѣтѣи нашѣ илѣи ѡ нашего рѡда илѣи пакъ
 боу|кого вѣи изѣретъ господѣрѣ вѣити нашеи мѡдавскѡи земли
 тоѡ вѣи не порѡши нашего дааніа и потѣр|жденіа. али аѣи ѡтверди
 и ѡкрѣпи. а кто вѣи хотѣлъ порѡшити нашего дааніа. таѡвѣи
 да ѣ проклѣ ѡ гѣа вѣа сътворшаго нѣко и землѣ. и ѡ прѣтѣа ёго
 мѣтере маріа. и ѡ | стѣи хѣвѣ апѣлѣ. И ѡ стѣи вѣоноснѣи ѡтецѣи иже
 на съѡрѣ прѡсіавшѣи. И да ѣ пѡвѣи прѣдѣтелю іѡуѣи и проклѣ-
 томѡ арѣи. И оучастіе да имѣа съ ѡнѣми іѡуѣи иже на гѣа на-
 шѣго іѡу хѣ | вѣзѣпившѣи крѣвѣ ёго на нѣи и на чадѣи и ёже вѣди
 амѣи. а на колѣе крѣпѡстѣи и потѣр|женіе томоу вѣсемѡ выше
 писанномѡ велѣли ёсмы нашѣмоу вѣрѣному паноу | тоадѣроу ло-
 гофѣтоу писати и нашѡ печатъ привѣсити кѣмоу листѡу нашѣмоу.
 ѡ хрѣловѣ. димитріе поповѣ писѣа вѣтѡ сѣмѡтисѣциѡде и три-

ДЕСАТЕ | И СѢМОЕ | МѢСЦА АПРІЛІА ВЪ ДВАДЕСѢТЕ И ТРЕТИИ. НА ДНЬ
СТГО ВЕЛИКО МНИКА И ПОБѢДОНОШЦА ГЕОРГІА:

Traducere.

Cu mila lui Dumnezeu Noi Petru Voevod, domnul pământului moldovinesc, facem știre cu aceasta a noastră carte tuturor, cari o vor vedea sau vor auzi cetindu-o, cumcă am binevoit domnia mea cu a noastră bunăvoință și cu inimă curată și luminată și din toată bunăvoința noastră și am rânduit pentru sufleția și mântuirea moșilor și părinților noștri și pentru a noastră sănătate și mântuire și am dat sfintei noastre Episcopii din Rădăuți, unde este hramul sfântului arhierarh și făcătoriu de minuni Nicolai și unde este episcop rugătoriul nostru chir Teofan, un sat pe Prut, anume Gramești, ce la fost luat nepotul de frate al domniei noastre, Ștefan Voevod, dela Luca Arbure, portariul de Suceavă, când l'a dat perzării, ca să fie acest susamintit sat sfintei noastre biserici a Episcopiei de Rădăuți dela noi danie cu tot venitul neclintită în veci. Iar hotarul acelui mai sus amintit sat, ce este pe Prut, anume a Grameștilor să fie în toate părțile după vechiul hotar, pe unde s'a ținut din veci. Iară pentru aceasta este credința domniei noastre mai sus scrisului Petru Voevod și credința preaiubitului nostru fiu Bogdan și credința boerilor noștri: credința domnului Grozav vornic, credința domnului Negrilă, credința domnului Talabă, credința domnului Scripcă, credința domnului Vlad și a domnului Mihul, părcalabi de Niamț, credința domnului Danciul și a domnului Zbiara, părcalabi de Roman, credința domnului Barbovski, portar de Suceavă, credința domnului Dragșan spatar, credința domnului Dumșa visternic, credința domnului Liciul postelnic, credința domnului Felca paharnic, credința domnului Toader stolnic, credința domnului Ioan comis și credința tuturor boerilor noștri moldovenesți mari și mici, iară după a noastră viață cine va fi domn pământului nostru din copii noștri sau din niamul nostru sau ori pe cine-l va alege Dumnezeu să fie domn pământului nostru moldovinesc, acela să nu strice a noastră danie și întărire, ci s'o întărească și înputernicească, iară cine ar voi să strice a noastră danie, unul ca acela să fie blăstemat de domnul Dumnezeu

făcătoriul ceriului și al pământului și de preacurata lui maică Maria și de sfinții lui Hristos apostoli și de sfinții de Dumnezeu purtătorii părinți, cari au fost de față la soboare și să fie asemenea cu Iuda vânzătorul și blăstematul Arie și parte să aibă cu acei Iudei, cari au strigat asupra domnului nostru Is. Hr. sângele lui asupra lor și copiilor lor, ceea ce va fi, amin. Iară spre mai mare putere și întărire tuturor celor sus scrise am poroncit credinciosului nostru domn Toader logofătul să scrie și să atârne pecetea noastră la aceasta a noastră carte. In Hărlău. Dimitrie Popoviți a scris în anul șapte mii treizeci și șapte, luna Aprilie în douăzeci și trei, în ziua sfântului mare mucenic și purtătoriu de biruință Gheorghie.

Note: Documentul este scris foarte răzvedit pe pergament care are o lungime de 45·2 *cm* și o lățime de 18·3 *cm*. Pergamentul la locul, unde de obicei sigilul se află atârnat, este tăiat și atât șfoara cât și sigilul domnesc lipsește. Serisoarea așternută pe 15 șire cuprinde un spațiu de 37 + 15 *cm*. Pe dosul pergamentului se află notița: uric pentru Gramești satul dela Prut, apoi cu litere germane: Georg Pallinger. Documentul a fost corect publicat de Dr. O. Popescu în: Câte-va documente moldovene, Cernăuți 1895, pag. 31—32.

Documentul a trecut astă-zi de la văduva consilierului de finanțe Tyminski în proprietatea Museului țării din Cernăuți.

7. Document din 7059 (1551), lunie 5.

Sumar: Ștefan Lăcusta Vodă dăruiește Episcopiei de Rădăuți 4½ fălci de vie pe deal la Voevod confiscate dela spatariul Iurie pentru trădare.

+ Стефан коекода etc. оже дадох и помиловах господствыми наш молекник и родител кур Митрофан епископх радковскій. съ четири и пол фалчи винограда оу коекода на гора и съ краме и съ взем доходом, що тоти четири и пол фалчи винограда и съ краме ѿ коекода на гора вили Юріев спатерѣ. и изгѣбил ихъ онъ въ хитѣлнствѣ. коли въздвигоуа едного лотра надъ главоу господствами. а кто съ покѣситъ съкрѣшити и роздрати нашего даданіе и милованіе по нашего живота. такоуи да естъ проклѣтъ etc. писъ ѿ Хрѣзовѣ вѣкто зна. мѣсица юн. ѿ.

Trăducere:

Ștefan Voevod etc. iată am dat și am miluit domnia mea pe rugătoriul și părintele chir Mitrofan, episcop de Rădăuți cu 4 $\frac{1}{2}$ fălci de vie la voevod pe deal și cu teasc și cu tot venitul, cari acele 4 $\frac{1}{2}$ fălci de vie și cu teasc la voevod pe deal au fost ale spatariului Iuric și el le-a pierdut pentru trădare, când a sculat pe un hoț asupra capului domniei mele. Iară cine se va ispiti să spargă și strice a noastră danie și miluire după viața noastră, unul ea acela să fie blăstemat etc.

Scriș în Hârlău în anul 7059 (1551), luna Iunie 5.

Note: Acest document l'am luat din Archiva istorică a României, București 1865, tom. I. pag. 125, nr. 180, unde l'a publicat dl. Hăjdău.

Noi am tradus însă cuvântul „кране“, nu cu „prăvălie“, cum a tradus dl. Hăjdău, ci cu „teasc“, cari ni se pare a fi mai la loc, de oare-ce aceasta traducere este și logică, dacă se vorbește de vii, căci și astă-zi se zice „cramă“ locului, unde se scurge vinul, adecă unde se află teascul.

8. Document din 7010 (1502), Noemvrie 17.

Sumar: Ștefan Vodă supune pe toți preoții de prin satele mănăstirii Putna acelei mănăstiri și-i dă 150 drobi de sare dela Troțuș pe fiecare an și Baniștea.

+ МЛТІЮ КЖІЮ МЫ ОТЕФѦ КОЕКО^{АА} ГПРХ ЗЕМЛИ МОЛДАВСКОИ. ЗНАМЕНИТО ЧИНІИ І СІ ЛИСТѦ НАШІ ВЪСѢ КТО НА НЕ ОУЗРІ ІЛИ ЕГО ЧТѢЧИ ОУСЛЫШІИ. ѠЖЕ КЛГОПРОИЗВОЛИ ГѢОМИ | НАШІ КЛГКІ ПРО-ІЗКОЛЕНІЕ. І ЧТІИ І СВѢТЛИИ СРЦЕ. І СХ ВХСЕА НАШЕА ДОБРОМ ВОЛЕА І Ѡ КА ПОМОЩІА І ОУЧІНИЛИ ЕСМИ ЗА ДШІЕ СТО ПОЧИВШІ ПРѢКѦ ДѢДѦ І РОДИТЕЛИ | НАШІ. І ЗА НАШЕ ЗАРАВІЕ І СПНІЕ І ЗАРАВІЕ І СПНІЕ ГЖИ НАШЕИ МРІИ. І ЗА ЗАРАВІЕ І СПНІЕ ДѢТЕИ НАШІ. АКО ДА ОУТВЕРЖДІИ І ОУКРѢПІИ НА СТЫИ МОНАСТІИ ЦО НА ПѢТНОИ. ІДЕЖЕ | Е ХРА ОУСПЕНІЮ ПРѢТКИ ВЦИ. І ГДЕ Е ІГѢМЕ АРХИМАНДРІИ МЛЕВНИ НАШХ КІ СПИРИДѦ. І ОУЧИНИЛИСМО СХ КЛВЕНІЕМХ ѠЦЕВХ І БГОМОЛЦЕ НАШІ МИТРОПОЛИТА СОЧАБКОГО | КѢ ГЕВРГІА. І ЕПІКПА ДОЛНЕИ МИТРОПЛІИ Ѡ РОМАНОВА ТРХГА ФЕѢТИСТА. І ЕПІКПА РАДѢВСКОГО КѢ ІѦВНИКІА. І ДАЛИ ЕСМИ ВЪШЕ РЕЙНОМѢ МОНАСТІРѢ. ОУСИ | ПОПОВЕ

що оу сѣи црѣкѣ по оу сѣи того монастира села вездѣ по всен
 нашей земли. що колико тѣ сѣи монастирь имаетъ. и що вѣ-
 дѣ са ѣмѣ и ѡсели на прѣ | придавати. оу сѣи да сѣхѣмъ выше
 реченного монастира. изъ данно. и сѣ оу сѣи приходѣ. и да и и
 сѣдѣи пѣтенскіи игѣмѣ. а оу рѣнниці владичній да не имѣю ни
 ѣдного | дѣла до тѣи попѣ на вѣкѣи. пакже дали есми выше
 реченномѣ монастирѣ да имѣе на вѣсѣкѣи гѣ ѡ нашей ѡна ѡ
 тотрѣша по стѣи и пѣдѣсѣ дровѣи соли. | и еѣе оу чинили есмы
 выше писанномѣ монастирѣ вранище ѡколо монастира. и порѣ-
 дили есми ис сѣи нашѣи листѣ. сѣчава сѣ оу сѣими сѣи ѣворами по-
 чѣиши хотѣ | ѡ вѣрѣ шиковѣ ѡчиною на вѣрѣ лаѣури. и ѡчиною
 та на вѣрѣ фалкѣва. и ѡчиною та на вѣрѣ садѣва. и ѡчиною та
 на вѣрѣ рѣскова. и ѡчиною та на сѣрѣ плоски. | и ѡчиною та на
 вѣрѣ шипота. та на погонѣишѣ. та на дѣи кѣи. ѡчиною та на
 арѣвѣри. ѡчиною та на дѣи тимотѣи. ѡчиною та на рѣкѣ | кѣи
 кѣзѣ. ѡ ѡчиною та на вѣцѣи. та на вѣрѣ малѣси. та на оу сѣи
 пѣтнои гѣи оупадѣи на сѣчавѣ. то ѣ вѣ готарѣ. и оу тѣи вѣ-
 нишѣ монастиѣ да ловѣи соѣи | рѣвѣ и сѣвѣрѣ. и монастирѣи
 товарѣ да сѣи пасѣти. а ѣи нѣи никто кѣи игѣменовѣ волю да не
 смѣѣти оу тотѣи вранишѣ ни рѣвѣ ловѣити нѣи ѣи сѣвѣрѣ. | ни
 товарѣ пасти. ѣи нѣи нѣи ни ѣднѣи рокотѣи рокѣи. тоѣ оу сѣи выше
 писанномѣ монастирѣ ѡ на оу рѣи и непорѣшено на вѣкѣи. а на
 тѣи | вѣра наша выше писаннаго сѣфана коеѣи, и вѣра прѣвѣз-
 люкѣиinnaго сѣи гѣами когѣана коеѣи. и вѣра коѣи нашѣи. вѣра
 пана кѣи дѣора дѣвѣника. вѣра пана ѣефѣла | вѣра пана тоадѣра и
 пана негѣриѣла парѣкалаковѣ хотѣиnskѣи. вѣра пана ѣремѣи и пана
 драгоша парѣкалаковѣ нѣмецкѣи. вѣра пана шаѣндѣра новогѣрѣскогѣи.
 вѣра пана арѣвѣра порѣтарѣ сѣчавѣскогѣи. вѣра пана клѣнѣи спѣтарѣ.
 вѣра пана ѣсѣка вѣстѣиѣрѣника. вѣра пана кѣи ми шарѣе постѣиѣника.
 вѣра пана моги | ли чѣишѣника. вѣра пана фрѣи нѣтѣша столѣника. вѣра
 пана пѣтрика комисѣи. и вѣра вѣсѣи коѣи нашѣи молѣдавѣскѣи и великѣи
 и малѣи. а по нашѣи | животѣи кто вѣдѣи гѣи рѣи нашей земли
 ѡ дѣѣтѣи нашѣи ѣли ѡ нашего рѣдѣи ѣли пѣи вѣдѣи когѣи ѣи ѣзвѣрѣ
 гѣи рѣи кѣи ти нашей земли молѣдавѣскои. тѣи кѣи | не порѣишѣи на-
 шѣи дѣиѣиѣи и потѣвѣрѣжѣиѣи. аѣе кѣи потѣвѣрѣжѣи и оу кѣи рѣи пѣи
 кѣи тѣи сѣи кѣи того покѣи сѣи порѣишѣи таковѣи да ѣи прѣклѣи ѡ гѣи

КА СПСА | НАШЕГО ІЪ ХА И ѿ ПРЧТІА ЕГО МТЕРЕ. И ѿ СТКІ ДЪ ЕУ-
 ЛИСТѢ И ѿ СТКІ ВРХОВНИ АПОСТО ПЕТРА И ПАВЛА И ПРОЧІИ. И ѿ
 СТКІ ТНІ БГОНОСНІ | ѿТЪ НИКСИКИ. И ѿ ВСА СТКІ. ИЖЕ ѿ ВЪКА БЪ
 ОУГОДИВШИ. А НА БѢЛШЕЕ ПОТВРЖДЕНІЕ ВЪСЕМЪ ПИСАННОМЪ БЕЛКЛИ
 ЕСМИ НАШЕМЪ ВЪКРНОМЪ ПАИЪ | ТЪСТЪЛЪ ЛОГОФЕТЪ ЗАВЪСИТИ НАШЪ
 ПЕЧА КСЕМЪ ЛИСТЪ НАШЕМЪ — ТОАДЕРЬ ПИСА ОУ СОЧАБЪ БЛТО ЗІ
 МЦА НОБВРІА ЗІ ДНЬ:

Traducere:

Cu mila lui Dumnezeu, Noi Ștefan Voevod, domn pământului Moldovii, facem știre cu această scrisoare a noastră, tuturor cui vor căuta pre dânsa, sau vor auzi-o cetindu-să, iată bineauvoit domnia mea, cu a noastră bunăvoință și cu curată și luminată inimă, și cu toată bunăvoea noastră și cu ajutor dela Dumnezeu și am făcut pentru sufletele acelor mai dinainte întru sfinți odichniți moșilor și părinților noștri și pentru a noastră sănătate și mântuire și pentru sănătatea și mântuirea doamnei noastre Maria și pentru sănătatea și mântuirea fiilor noștri, ca să întemeiăm și să întărim a noastră sfântă mănăstire ce este la Putna, unde este biserica Adormirii presfintei Născătoare de Dumnezeu și unde este egumen, rugătoriul nostru archimandritul Spiridon, și am făcut cu blogoslovenia de Dumnezeu rugătorilor părinților noștri, a mitropolitului de Suceavă, chir Gheorghie și a episcopului Mitropoliei de jos, din târgul Romanului, chir Teoctist, și a episcopului de Rădăuți, chir Ioanichie și am dat acelei de mai sus zisă mănăstire, pe toți preoții ce sunt pe la toate bisericile, de prin toate satele acelei mănăstiri de pretutundine întru toată țara noastră, ori câte va ave ace sfântă mănăstire, și câte i să vor adaoge și de acum înainte, toți ca să asculte de acea mai sus zisă mănăstire și cu dajdea și cu tot venitul, și ca să-i judece pre dânșii egumenul de Putna. Iar slujitorii vlădicești, ca să nu aibă nici o treabă la acei preoți în veci. Așijdere am mai dat acei de mai sus zisă mănăstire, ca să aibă pe tot anul dela a noastră ocnă dela Trutuș câte 511 (150) drobi de sare. Și încă am mai făcut acelei de mai sus scrisă mănăstire braniște (apărătură) împrejurul mănăstirii și am întărit-o cu

această scrisoare a noastră, Suceava cu toate izvoarele, începându-să hotarul, din vîrvul Vicovului, pe opcină, la vîrvul Laurii, și pe opcină și la vîrvul Falcăului, și pe opcină și la vîrvul Sadăului, și pe opcină, și la vîrvul Ruscăi și pe opcină, și prin mijlocul Ploscăi, și pe opcină, și la vîrvul Șipotelor, și la Pogoniște, și la casa lui Benev, pe opcină, și la Arsuri, opcina, și la dialul lui Timotei, pe opcină, și la runcul Berchezului și pe opcină, și la Vițau, și la vîrvul Mălesii, și la gura Putnii, unde cade în Suceavă. Atîta este tot hotarul. Și întru acea Braniște mănăstirea, ca să-ș prinză pește și fiară, și vitele mănăstirești să se pască, iar altul nimene fără de voea egumenului să nu îndrăznească întru acea Braniște nici peste a prinde, nici alte chiară, nici vite a paște, și nici de alte lucruri, nici unul, să nu lucreză. Acele toate de mai sus scrisă, acelei de mai sus scrisă mănăstiri, dela noi uric și nestrămutat în veci. Și spre aceasta este credința noastră, a celui de mai sus scris, Ștefan Voevod și credința preaiubitului fiu al domniei mele Bogdan Voevod și credința boerilor noștri, credința boeriului Boldur vornicul, credința boeriului Șteful, credința boeriului Toader și a boeriului Negrilă părcalabii Hotinului, credința boeriului Erimie și a boeriului Dragoș părcalabii Niamțului, credința boeriului Șandru de Cetatea nouă, credința boeriului Arbure, portariul Sucevii, credința boeriului Clănău spatariul, credința boeriului Isac, visternicul, credința boeriului Cozma Șerpe postelnicul, credința boeriului Movilă paharnic, credința boeriului Frunteș slolnic, credința boeriului Petric comisul, și credința a tuturor boerilor noștri moldovinești, a mari și mici. Iar după a noastră viață cine va fi domn pămîntului nostru, ori dintru a noastră sămînție, sau iarăș pe cine Dumnezeu va alege, ca să fie domn pămîntului nostru Moldovii, acela ca să nu străce a noastră danie și întăritură, ci să o întemeiază și să o întăriască; Iar cine s'ar ispiti acele a le strica, unul ca acela să fie blăstămat de domnul Dumnezeu și Mântuitoriul nostru Iisus Hristos și de precurata sa Maică și de sfinții 4 Evangheliști și de căpitenia sfinților apostoli, Petru și Pavel, și de ceilalți și de sfinții *тѣи* (318) purtători de Dumnezeu sfinți părinți, care din veac lui Dumnezeu bine au plăcut; Iar spre mai mare întăritură a tuturor celor mai sus scrisă, am poroncit credin-

ciosului nostru boeriu Tăutul logofătul, ca să lege a noastră pecete la această scrisoare a noastră.

Toader a scris în Suceavă.

Note: Pergamentul, pe care este scris acest interesant document, este foarte bine conservat și măsură în lungime 48 *cm*, iară în lățime 47.5 *cm*. Locul ocupat de scrisoarea ușor descifraveră este de 36.5 *cm* în lungime și 19 *cm* în lățime. Documentul este provăzut cu un mare sigil roș, care atârnă de o șfoară de matasă roșie. Sigilul poartă inscripția: + ПЕЧАТЬ ІО СТЕФАНЬ ВОЕВОДА ГВНОДАР ЗЕМАН МОЛДАВСКОИ: „Pecetea lui Io Ștefan Voevod, domnul țării Moldovei.“

Pe dosul documentului se află scrisă cu litere cirilice următoarea notiță: pentru popii de prin satele mănăstirești și pentru sare și pentru braniște, hotarul Putnii, lit. 31, Noemvr. 31. velet 7010 = 1502. Inv. Nr. 3; iară pe-o ținulică cu negrală roșă: 843 ex 1863. Cf. Dan, Putna, pag. 88, nr. 11, nota 2.

Traducerea acestui document slavon s'a făcut de Vartolomei Măzereanu și se păstrează ca și originalul în mănăstirea Putna. Ea este scrisă cu scrisoare foarte răzvedită pe 3 jumătăți de coale de hârtie trainică. Ca frontispiciu figurează pentru dânsa următoarea notiță scrisă cu roș: „Suret depe Uricul sârbesc: dela fericitul întru pomenire ctitor Ștefan Voevod: pe toți preoții, și diiaconii, de pi toate satele mănăstirii, din toată Moldova, ca să-i stăpâniască mănăstirea. Și pe = 511 = drobi sare dela Trotuș în tot anul, Și pe toată Braniștea munților înprejurul mănăstirii, din (cu negru) Anii: 31 = Noemvrie, în 31 zile“.

Pe dosul traducerii se află notițele: velet: 7010 = 1501 și Inv. Nr. 167. Documentul a fost publicat în traducere germâna de Fr. A. Wickenhauser în *Geschichte der Klöster Woronetz u. Putna*, I₂, Czernowitz 1888, pag. 182—4.

9. Document din 7060 (1552), Aprilie 4.

Sumar: Alexandru Lupășneanul Vodă dăruiește Episcopiei de Rădăuți suma de 1000 aspri din averea ereditată dela postelnicul Maxim Hrabor, mort fără de copii.

+ Милостію кожію мы АЛЕКСАНДРЪ ВОЕВОДА ѡж тот истинній наш вѣрній пан Тоадер Болѣ столник. слѣжил намъ

право и вѣрноу служ до час etc. дали и потвердили есмы его
 wt нас оу нашем земли 8 молдавской едно село на Брзладѣ на
 имѣ Блжнещійи съ мленомъ на Брзладѣ и съ виноградове и съ
 двороке що тоє село на имѣ Блжнещійи било Мажиноу Хрзворови
 постельникъ и пакиже полѣна Гасоулова оу сиратской лонкоу. и
 ис приквиліе коупежное що ималь штець его Жоурка Хрзворъ комис
 коупежное wt родителѣ господствами Богдана воеводѣ и възста
 хомъ господствами азъ сам и продавахомъ тоє вишеписаное села
 на имѣ Блжнещійи etc. паноу Тодероу Боли столнику. за една
 тисащ двѣстѣ злат татарскихъ. и въззахомъ господствами тѣи
 вишеписанійи пинѣзи. ас. злат татарскихъ. wt Тоадера Болѣ
 столникъ. и господствами възстахомъ и сотворихомъ паветъ въ
 за дѣшеи Мажина Хрѣвора постельника. и дадохомъ 8 пет мо
 настирь е аспри и написахомъ его въ свѣтѣи жиртѣвник на
 поминикъ. въ пѣтенскомъ монастырь. и въ Молдавицъ. и 8 Хо
 мур. и 8 Воронец. и оу Флатинъ и колико встали wt тоти
 вишеписанійи пинѣзи. а господствами дадохомъ ихъ въ рѣка
 молевникоу и родителю нашему кур Илмие епископѣ радков
 скому како да помѣнѣют и паветъ да емоу чинат wt год до
 год дондеже стоат свѣта монастыра понеж Мажин Хрзворъ по
 стельникъ. он не ималь дѣти за свои а ни плѣме за штинѣ.
 али всталь господствами за то есмо его продаваль и естмо его
 поминал и да ест тоє вишеписанно село etc. а на то ест вѣра
 нашего господства etc. синове господствами Ионашко и Богдан и
 Пѣтрѣ. и вѣра вояръ нашихъ. вѣра пана Моцока дворника. —
 Нѣкое и пана Васкана Мовила прѣкалакове хотинскихъ. — Іуcipe
 вѣкверица — Алезѣ Бодер . . . — Іуна и пана Крѣсти немецкихъ.
 — Мога спатарѣ — Іуана вистирника. — Косте пахарника. —
 Андуренка столника. — Пашко комиса. и вѣра възсахъ etc. —
 Мовила. писал Кракалеи Кзпотекѣл писар оу Хоуцѣх вѣто 33
 мѣсица априле д дне.

Traducere:

Cu mila lui Dumnezeu Noi Alexandru Voevod . . . , iată
 acest adevărat al nostru credincios domn Toader Bolea stolnic ni-a
 slujit cu dreaptă și credincioasă slujbă față de noi etc. i-am dat și
 întărit dela noi în țara noastră moldovinească un sat pe Bărlad cu

ЕДИНЪ РАЗЪ ВЪ ЕДИНЪ ГѢ. КОГДА БУДЕТЪ ДАИ ЦРКАА. АКОЖЕ МЕТЪ ДА-
ВАТИ И ЛЮДИ ЗЕМСКІИ. А ИНѢ НИЧѢ. ТѢМЪ РАДИ | ТИХЪ
БІШЕ ПИСАННИХЪ ТРИДЕСЯТЪ ЛЮДИ ѿ СЕЛО РАДЖИЦИ. КАКО ДА СЪТЪ ѿ
ГѢМИ СѢКИ ЕПКИИ. НЕПОРѢШНИИ НИКОЛИЖ НА ВѢКИ ВѢЧНИИ. А НА ТО
ЕСТЪ ВѢРА НАШЕГО ГПѢВАНІИ. ВИШЪ ПИСАННАГО. МЫ И ѿ БАСИЛІЕ БОЕВО^{ДА}.
И ВѢРА ВЪЗЛЮБЛЕННАГО ОННА ГѢМИ. И ѿАИ БОЕВ^{ДА}. И ВѢРА КОГДЪ
НАШИХЪ. ВѢРА | ПНА ДЗМИТРАКО ШОЛДАНА ВЕЛИКАГО ДВѢРНИКА ДОЛ-
НКИ ЗЕМЛИ. ВѢРА ПНА ТОАДЕР ПЕТРИЧАКА ВЕЛИКАГО ДВѢРНИКА. ВИШ-
НКИ ЗЕМЛИ. ВѢРА ПНА ГАВРИ | ГЕТМАНА, И ПРЪКЪЛАКА СЧАКАГВ.
ВѢРА ПНА ПЪТРАКО ЧОГОЛѢ И КОСТАНТИИ СЪХРѢКЪ ПРЪКЪЛАКИ ХОТИИ-
СКІИ. ВѢРА ПНА ДЗМИТРАКЪ И loc desert ПРЪКЪЛАКИ НЕМЕЦКИИ. ВѢРА ПНА
ЮРДАКИИ ПРЪКЪЛАКА РОМАНСКОЙ. ВѢРА ПНА ГЛИГОРИЕ СРѢКЕ СЪХТАРѢ.
ВѢРА ПНА АПОСТОЛЪ КАТАРЦИЗЪ ПОТѢНИКА | ВѢРА ПНА ГЕѢРГИЕ ЧАШ-
НИКА. ВѢРА ПНА НЕКЪЛА КАТАРЦИЗЪ ВИСТѢРНИКА. ВѢРА ПНА ТОМА
СТОЛНИКА. ВѢРА ПА МИХАИЛЪ ФЪРѢТЪНА КОМИСА. И ВѢРА | ВЪСИХЪ КО-
ЛѢРИ НАШИХЪ ВЕЛИКИМИ И МАЛИМИ. А ПО НАШИМЪ ЖИВОТѢ И ГПѢВАНІИ.
КТО ВЪДЕТЪ ГПРЪ ѿ ДѢТИ НАШИХЪ. ИЛИ ѿ НАШЕГО РОДА ИЛИ ПАКЪ
ВЪДЪ КОГЪ | ГЪ ВЪЗЪ ИЗВЕРЕТЪ ГПРЪ ВИТИ НАШИИ ЗЕМЛИ Ѹ МОЛДА-
СКОЙ. ТОТЪ КИ СИ НЕ ПОРѢШИЛЪ НАШЕ МЛОВАНИЕ И ѸСТРОЕНИЕ. ИЗ АКИИ
ДАЛИ И ѸКРѢПИЛИ СѢКИ | ЕПКИИ. А АЩЕ КТО ѸПОКЪСИТСА РАЗОРИТИ,
НАШЕ МЛОВАНИЕ. И ѸСТРОЕНИЕ. ТОТЪ ДА ЕСТЪ ТРЕКЛѢТЪ И ПРОКЛѢТЪ ѿ
ГЛА ВЪСА СЪТВОРШАГО НЕКЪ И ЗЕЛИ | И ѿ ПРѢТА КЪО МЪРЪ. И ѿ ТИИ
ѸЦИ ЕЖЕ ВИКЕ НЕКИИ. И ѿ ВЪСЪХЪ СТИХЪ. И НАИ ВЪЛШИИ КРѢПОСТИ И
ПОТВѢРЖДЕНИЕ ТОМЪ ВЪСЕМЪ ВИШЕ ПИСАННѢМЪ | ВЕЛѢЛИ ЕСМЪ НАШЕ
ВѢРНОМЪ И ПОЧИТЕННОМЪ КОЛѢРИИ. ПНЪ ГАВРИЛЪ — МАТИАШЪ ВЕЛИ-
КОМЪ ЛОГОФЕТЪ ПИСАТИ И НАШЕ ПЕЧАТЪ ЗАВЕЗТИ КЪ НАШЕ | ИСТЕ-
НОМЪ ЛИСТѢМЪ НАШЕМЪ:

. ПИСА. КОРЪЛѢНЪ. Ѹ ІАСѢ. ВЛѢТО ЗРЪМЪ. А. К.

И ѿ БАСИЛИ БОЕВОДА.

ГАВРИЛЪ МАТИАШЪ ВЕЛ ЛОГОФЕТЪ.

Traducere:

In numele Tatălui și Fiului și sfântului Duch. Iată eu robul și închinătorul sfintei de-o ființă și de viață făcătoarei și nedespărțitei Treimi, căriia mă închin și slujesc și șerbesc cu duhul meu, dreptmăritoriul domn, Io Vasile Voeyod, cu mila lui Dumnezeu

domnul țării Moldovii, iată domnia mea a binevoit cu a noastră bunăvoință și cu inimă luminată și curată și cu ajutoriul lui Dumnezeu urmând fapta bună și pe cei întru sfinți adormiții domni, cari au fost înaintea noastră din dragostea ce-au avut-o către Dumnezeu și sfințele lui biserici și mănăstiri, pe cari le-au miluit pentru mântuirea sufletelor lor și vecinica lor amintire, de aceea și domnia mea cu bunăvoința lui Dumnezeu și cu binecuvântarea rugătorilor noștri, arhierilor lui Dumnezeu și episcopilor noștri moldovinești, chir Varlaam, arhiepiscop și mitropolit al Sucevii și chir Mitrofan, episcop de Roman, și chir Anastasie episcop de Rădăuți, și chir Georgie, episcop de Huși și cu voința întregului nostru sfat domnesc, a boerilor noștri moldovinești mari și mici, domnia mea a dat și miluit pe rugătoarea noastră sfântă Episcopie a Rădăuțului, unde și este hramul sfântului arhierarh și făcătoriul de minuni a lui Hristos Niculai, cu treizeci de oameni din satul Rădăuți, ca ei să n'aibă să ni dea dare, neci mare, neci mică, neci zloți pentru case, neci taleri, neci lei, neci orți, nici ilieș să n'aibă de plătit, neci slugi pentru sânge, neci pentru oi să n'aibă de dat, neci o robotă să n'aibă să lucreze domniei mele cu alți vecini ai noștri, ci ei să aibă a sluji și lucra numai sfintei lor Episcopii și să asculte întru toate și ca părintele episcop, care va fi la acea sfântă episcopie să li fie stăpân, de oare-ce și domnia mea am văzut pe acea sfântă Episcopie lipsită de oameni și prădată de tâlhari și că nu poate exista fără de oameni și am eliberat domnia mea pe acei treizeci de oameni afară de slujbe și de cărașii și de alte slujbe, cari le va avea episcopul, de aceea neci vătăjeii cei mari din acel ținut al Sucevii să n'aibă treabă cu acei oameni, neci globnicii, neci deșugubinariii să n'aibă treabă cu dâșșii, neci căminarii să n'aibă a-i învălui pe acești oameni pentru camână și neci pentru o angărie să n'aibă a-i învălui pe dâșșii și numai să aibă a da odată în an, când va fi darea împărătească, cum vor ave să dea și oamenii pământești, iară nimic alt-ceva. Așadară cei sus scris treizeci de oameni din satul Rădăuți, ca să fie dela domnia mea sfintei Episcopii neclintiți neci-când în vecii vecilor. Iară pentru aceasta este credința domniei noastre mai sus scrisului Noi Io Vasile Voevod și credința preaiubitului fiu al domniei mele Ioan Voevod și credința boerilor noștri, credința domnului Dumi-

traşcu Şoldan, mare vornic al ţării de jos, credinţa domnului Toader Petriceac, mare vornic al ţării de sus, credinţa domnului Gavril, hatman şi părcălab de Suceavă, credinţa domnului Petraşcu Ciogolea şi Constantin Stârcea, părcalabi de Hotin, credinţa domnului Dumitru şi , părcalabi de Niamţ, credinţa domnului Iordachi, părcălab de Roman, credinţa domnului Grigore Ureche spatar, credinţa domnului Apostol Catargiul, postelnic, credinţa domnului George, paharnic, credinţa domnului Necula Catargiul, visternic, credinţa domnului Toma, stolnic, credinţa domnului Mihail Furtună comis şi credinţa tuturor boerilor noştri mari şi mici. Iară după viaţa noastră şi domnia noastră, cine va fi domn din copiii noştri sau din neamul nostru sau ori şi pe cine Dumnezeu l'ar alege să fie domn ţării noastre moldovineşti, acela să nu strice a noastră miluire şi aşezare, ci mai vârtos să dea şi să întărească sfintei Episcopii. Iară dacă cine-va ar îndrăzni să strice a noastră miluire şi aşezare, acela să fie de trei ori blăstămat şi afurisit de domnul Dumnezeu făcătoriul ceriului şi al pământului şi de presfânta Maica lui Dumnezeu şi de 318 părinţi cei din Nichea şi de toţi sfinţii, iară spre mai mare putere şi întărire celor suscrise am poroncit credinciosului şi cinstitului boerului nostru, domnului Gavril Matiaş, marelui logofăt să scrie şi să atârne pecetea noastră de aceasta adevărată a noastră carte.

Io Vasile Voevod

A scris Borlianul în Iaşi la anul 7147 (1639), Aprilie 20.

Note: Acest document este scris cu scrisoare maşcată şi bine-legiveră pe un pergament, care măsură în lungime 53·4 *cm*, iară în latime 51 *cm*. Pe îndoitura de jos a pergamentului: Gavril Matiaş vel logofăt.

El se păstrează în mănăstirea Putna sub Nr. inventariului 853.

Contextul este aşternut pe 27 şire, cari cuprind un spaţiu de 43·5 *cm* în lungime şi 28 *cm* în lăţime. Crucea şi litera iniţială sunt de culoare roşie şi înfrumuseţate cu flori în aceiaş culoare. Şnurul şi pecetea domnească lipseşte, tot aşa şi o mică parte din partea de jos a pergamentului pe unde s'a scos şnurul şi pecetea.

Pergamentul bineconservat are la finea șirului al 19 o razură prin care s'a șters numele unui părcalab de Niamț.

Pe îndoitura de jos a pergamentului logofățul Gavril Matiaș s'a subscris cu mâna proprie. Scriitoriul acestui document a fost Borlianul, adecă Stratulat, care ca atare provine destul de des în documentele interne moldovinești (Cf. Gh. Ghibănescu, Uricariul XVIII, pag. 530) și al cărui descendenți și astă-zi trăesc ca rězăși, unii rusificați în Bucovina.

11. Zapis din 24 Aprile 7175 (1667).

Sumar: Toader Cherescul vinde o vie la Băiciani lui Serafim, episcopul de Rădăuți.

„Adecă eu Toader Cherescul din Hăsnășiani cu fămea mea și cu toți feciorii mei scriem și mărturisim, Cu acest zapis al nostru cum noi de bună voia noastră de nime nesiliți și de nime neasupriți ei noi de bună voia noastră am vândut când foametea o vie care au fost a noastră dreptă ocină și moșie la Băiciani în față pe lângă viile agapiianilor părintelui Serafim Episcopului de Rădăuți drept 2 galbeni și să cade a ști și a mărturisi că cu dreptul când o am vândut era țelină pustită păragină și cu lucrul și cu gardurile până a scoate părintele din pustie cu totul i-au ținut 20 de galbeni pentru aceia de acmă ca să fie svinții sale dreptă ocină și moșie de nime ne clătită și nerășuită dintru toți noi și dintru toți nepoții miei ca să nu mai aibă nime a mai întoarce sau a mai scorni pără în veci și de față într'aceasta tocmală a fost preutul Miron și fratisău diiaconul din Bănciani și Constantin ot Dubrulești și Nacul ot Dubrulești și mulți oameni buni și bătrâni megiași de pin pregiur și cu dreptul a vinde o am vândut când foametea, iar zapisul l'am făcut în zilele mării sale bunului și blagocitivului și de Dumnezeu ales Ion Iliăș voevo domn a toată țara Moldovei și l'am dat întru mâna svinții sale și pentru ca să fie de mare credință noi ne-am pus și degetele — și s'au tâmplat de față și Toader din Drăgoșiani, Popa Miron ot Bănceni, Diiacon Constantin ot Dobrulești, Toader Cherescul, Toader din Drăgoșiani, Nacul at tam, Toader Ungurianu.

U Ias vlit 3906, meșta Apr. 14 den.

Note: Acest zăpis a fost publicat de Melchisedec în Chronica Romanului, tom. II. pag. 232—3 cu litere cirilice, cu cari era scris originalul.

12. Document din anul 1692.

Sumar: Vasile Ropceanu zălogeşte lui Calistru, episcopul de Rădăuţi pentru suma împrumutată de 100 lei a patra parte din satul Ropce.

Ich Vasile Ropcsan habe meinen Kontrakt in die Hände des Hochehrwürdigen Calistru Bischofen von Radautz gegeben, der mir auf mein Anersuchen, in meinem Gefängniß 100 Gulden geborget für welche 100 Gulden ihm den 4ten Theil des Dorfes Ropcsa mit allen Einkünften, sammt denen Unterthanen verpfändet habe, die versetzten Unterthanen sind die folgenden als: der Stephan Ierenies sammt seinen Söhnen, der Dumitru Ierenies sammt seinen Söhnen, der verehelichte Simeon, der Constantin mit drei ledigen Söhnen, der verheurathete Stephan Sohn des Constantin, der Jurie aber habe ich zur letzt versetzt, diese Moschie und Unterthanen, welche in diesem Kontrakt enthalten, habe ich von heute den 10ten Martian, bis Maria Geburt mit diesem Beding versetzt, daß im fall, als ich in dem bestimmten Termin die Schuld nicht abzahlen werde, so solle diese Moschie und Unterthanen, welche oben gemeldet worden, des Ehrwürdigen Calistru Bischofen von Radautz als eine gerechte Moschie und Eigenthum ohnabänderlich auf Ewig sein, der sich darüber auch fürstliche Bestättigung auswirken solle, zu dessen mehrerer Begläubigung ich solches unterfertigt habe.

Vasile Ropcsan.

Trăducere:

Eu Vasile Ropceanu am dat zăpisul meu în mână Sfinţiei sale lui Calistru, episcopul de Rădăuţi, care rugându-l eu mi-a împrumutat în robia mea 100 lei, pentru cari 100 lei i-am zălogit a 4 parte a satului Ropce cu tot venitul şi toţi vecinii. Vecinii zălogiţi sunt anume: Stefan Iereniei cu feciorii săi, Dumitru Iereniei cu feciorii săi, însuratul Simeon, Constantin cu 3 feciori holtei, însuratul Stefan, fiul lui Constantin iară în urmă am zălogit pe Iurie (George); Aceasta moşie şi vecinii, cari sunt în acest zăpis i-am

zălogit de astăzi din 10 Martie până la Nașterea Mariei (Sântă Mărie) cu aceea, că neplătind eu datoria la acea vădea, atunci moșia și vecinii, cari sau amintit mai sus să fie Sfinției sale lui Calistru, episcopul de Rădăuți ca o dreaptă moșie și ocină neschimbată în veci și să-și iee întăritură domnească, spre mai mare încredințare am iscălit aceasta.

Vasile Ropceanu mp.

Note: Textul germân al acestui zăpis se află alăturat protocolului aulic de delimitare a proprietăților mănăstirii Putna sub N-rul 124. Cf. și Wickenhauser, Radauz, pag. 137—8. După hotărnicia Ropcii din 2 Noemvrie 1762 să se fi făcut acest zăpis în anul 1692. Nefiind însă Calistru atunci episcop de Rădăuți, ci poate numai simplu ieromonah sau egumen al mănăstirii Putna și fiind-că în zăpis se zice, că vecinul Iurie s'a zălogit în urmă, putem conchide, că învoiala asupra datoriei de 100 lei Ropceanul a făcut-o cu Calistru în anul 1692, iară zăpisul acesta l'a iscălit mai târziu, când Calistru era dejă episcop de Rădăuți (Cf. D. Dan, Putna, pag. 187, nr. 2).

13. Document din anul 1700.

Sumar: Antioh Constantin Vodă scutește satul Toporăuții din ținutul Cernăuțului de toate dările.

+ Intru numele părintelui ș'a fiului și duhului svintu, troiță una fiindu neîmpărțită, Iată eu serbul despoităriului mieu, domnului Dumnezău, și mântuitoriului nostru lui Isus Hristos, și svintei troiță, cu adevărat închinător, Ioan Antioh Constantin Voevoda, cu mila lui Dumnezău domnu țării Moldovii; Adeacă domniea me bine vrând, cu a noastră bună vrere, și cu a noastră bună voință, cu inimă curată și luminată, din tot sufletul nostru, și dela Dumnezău cu agiutor, domniea me socotind și răvnind, a bune lucruri, ă'au făcut alți răpou-sați domni, ă'au fostu m'nainte de noi, din libovul ă'au avut cătră Dumnezău și cătră presvintele biserici, și mănăstiri, și cătră alui Dumnezău rugători, ceea ce pre dănșii i-au miluit și le-au întărit, pentru mântuirea sufletelor sale dreptul aceea și domniea me, cături

după puterea noastră, rugăm pre domnul ca să ne urmeză, și pre noi întru bune lucruri, dreptu aceea și domniea me, că bună cuvântare lui Dumnezeu, și cu bl(a)s(l)venia svinții sale părintelui chir Sava arhiepiscop, și mitropolitul Sucevii, și alesului Misail episcopul de Roman și chir ^(loc deșert) episcopul de Rădăuți, și chir Varlaam, episcopul de Huși, și cu vrere svatului nostru, boearii Moldovii mari și mici, domniea me m'am milostivit, ș'am dat ș'am întărit, din dires bătrâne, dela alți răpousați domni ă'au fost m'nainte de noi, pre un sat a svintii mănăstiri a lui Barnovschii din târgu din Eși, unde iaste hramul, Adormirea presvintei despoțtoarii noastre a lui Hs născătoare, purure fecoară Mariea, pre nume satul Toporăuții, în ținutul Cernăuților, ca să nu dea nici o dare, nici mari nici mici, nici galbini de case, nici lei nici zloți, nici camăn, nici bezmen, nici iliși, nici sulgiu, nici solărie, și voi globnici și deșugubinari, ca's nu intrați într'acestu sat, de câte dări sintu pre alți mișei în țara domnii mele, așijderile și câte 'āφ (1500) de oi gorștin ce iarte din venitul domnii mele, ,āϥ (1400) de stupi di desetin din vinitul domnii mele, și câte φ' (500) de mascuri din gorștin din vinitul domnii mele preste toate, Iar ce le va trece mai mult de atâte, ca's aibă a lua în visteriea domnii mele, numai ca's aibă a da într'un an de dare, câte ^(loc deșert) ug, iar altă nemică mai multu, să nu aibă a lua, ce acesta vinit ce scrie mai sus, să aibă a lua egumenul, dela sv(ă)nta mănăstire lui Barnovschii și ca să aibă egumenul a trimite acești bani, la sv(ă)nta și dumnezeiasca beserică a Ierusalimului, ca's hie acolo tămăe și de făclii, și de alte ce trebue sv(i)ntei mănăstiri, și acelui sv(ă)ntu loc, și aceale toate câte mai sus scrie, ca's aibă a le lăsa lor fără pecetluele, așa am tocmit cu tot sfatul nostru. Iară rugătorii noștri svinții părinți călugări ce sintu acolo, și acei petrecători, ca's aibă și pre noi a ne scrie la sv(ă)ntul și marele pomelnic, și pre doamna domnii mele, și pre carii Dumnezeu ne(a)u dat noaă fii, domnii mele. Așijderele și pre părinții domnii noastre ca să-i pomenească, întru toate dumnezeăștile slujbe după obiceiul besericii, a rugare milostivul Dumnezeu pentru a noastră vieată, și ertare păcatelor a noastre, ș'a părinților noștri. Iară după a noastră vieată și domnie, cine va hi domnu într'a noastră țară a Moldovei, ca's n'aibă a strica a noastră danie și miluire, ci ca's aibă a da ș'a

întări svintei mănăstiri ce scrie mai sus. Iar cine s'ar ispiți a strica a noastră miluire și întăritură ca să-l apuce pe dănsul mânia lui Dumnezeu, și să-l înghiță pământul cum și pre Daftan și Aviron, și-s hie trilit și proclit de domnul Dumnezeu, făcătorul ceriului și a pământului și de precinstita lui maică și ăi (12) apostoli și de 4 evangheliști și de 700 (318) svinți părinți ău fostu în Nicheea, cetate ăa sv(ă)ntă, și de părintele patriarhul Ierusalimului și-s aibă parte cu Iuda și cu trilitul Ariea, în veci.

U Ias lit ,3cu $\left\{ \begin{smallmatrix} 7208 \\ 1700 \end{smallmatrix} \right\}$ Febr. 6i (15).

Io Antioh Constantin Voevda mp. L. S.

Niculai Cerchez mp.

Note: Acest document original este scris pe o mare foae de hârtie groasă. Serisoarea ocupă partea întâia a foaei și jumătate din verso. Sigilul mic întipărit pe hârtie cu culoare roșie represântă emblema Moldovii și este înzestrat cu inscripția: „ІѠ АНТІѠХЪ КОНСТАНТИНЪ РОЕКОДА“. Pe verso aflăm notița grecească: διὰ τοῦ Τοποροῦτζι καὶ ἀναγ αβδαθον“ apoi 7204, Febr. 15. și Nr. 11.

Documentul este proprietatea fondului religiosor ort. or. din Bucovina și a fost publicat în traducere germană de F. A. Wickenhauser în Bochotin, Wien 1874, pag. 88—9 însă cu elasarea cuvântului „de Roman“ și cu adaogerea de „124“ și „și anume în 4 cvartale, cvartalul câte 24 galbini“, care în original lipsește. Apoi greșește Wickenhauser aducând numele episcopului Mihail la Roman, pe când în original se află „Misail“.

14. Document din anul 1703.

Sumar: Mihai Racoviță Vodă scutește satul Toporăuții din ținutul Cernăuțului de toate dările.

Intru numeale părintelui; și a fiiului; și a duhului svântu: troițea una fiindu neîmpărțită; iată eu serbul despuitorului meu domnului Dumnezeu și mântuitorului Is Hs, și svintei troiță cu adevărat închinător Ion Mihai Racoviță Voevoda, cu mila lui dumnezău domnu țărâi Moldovei, Adecă domniea mea Bine Vrând cu anoastră bună Vrerea, și cu anoastră bună voea, și cu inemă curată și luminată, din tot sufletul

nostru, și dela dumnezău cu agiutoriu, Domniia mea socotindu și răvnindu, abune lucruri, ȇ'au făcut alți Răpăosați domni ȇ'au fost maiinte de noi, din libovul ȇ'au avut cătră dumnezău, și cătră svinte beserici și mănăstiri, și cătră alui Dumnezău rugători, ceea ce pre dănșii i-au miluit și li-au întărit pentru mântuirea sufletelor sale, drept aceea și Domniia mea, cătu-i după puterea noastră. Rugăm pre domnul ca să ne urmeaze și pre noi întru bune lucruri, drept aceea și domniia mea, cu bună cuvântarea lui Dumnezău, și cu blagoslovenie svinții sale părintelui chir Misail, Arhiepiscop i Mitropolit Suceavii, și alesul chir Lavrentie episcopul de Roman, și chir Ghedeon Episcop de Radauți, și chir Varlaam Episcopul de Huși, și cu vrerea svatului nostru boeari Moldovei mari și mici. Domniia mea m'am milostivit și am dat și am întărit din direase bătrâni dela alți răpăosați domni ȇ'au fost maiinte de noi, pre un sat anumea Toporăuții care iaste la ținutul Cearnouților care sat iaste a svintei mănăstiri alui Barnoțschi din târgu din Iași, undea iaste hramul Adormirea presvinței despuitoarei noastre și alui Hs născătoare și pururea fiçoarea Mariia, ca's fie satul Toporăuții de toate dările ertat, nici la o angherii nici mici nici mari să nu dea, nici galbeni de case, nici lei, nici zloți, nici camână, nici bezmeană, nici cepăriia, nici buir, nici iliși, nici sulgiu, nici untu, nici nierea, nici solărie, și voi globnici și deșugubinari, ca să nu întrați într'acel sat. Așijdere am ertat domniia mea aceal sat de gorștin de oi ♂ (1500) oi țărănești cari face ♀ (150) oi domnești, și de deseatin de stupi ♂ (1000) de stupi țărănești, cari face ♀ (100) de stupi domnești și ♂ (500) mascuri țărănești, cari face ♂ (50) de mascuri domnești, ca's aibă a scuti preste toți anii, iar cele va treace mai multu de atâta, ca să aibă a lua în visterii domnii meale, numai ca să aibă, într'un an ada câte ♂ (124) ug, și acești bani îi vor da pe ȇferturi câte ♂ (31) la un ȇfert, iar altă nimică mai mult să nu de, ce acest vinit ce scriem mai sus să aibă alua Egumenul dela svânta mănăstire lui Barnoțschi, și ca's aibă Atrimite aceaști bani la svânta și dumnezăiasca besearică a Ierusalimului, ca să fie acolo de tămăea și de făclii, și de alte ce trebue svintei Mănăstiri, și acealui svântu locu. și aceale toate cătea mai sus scriem ca să aibă ale lăsa lor făr pecetluit. Ase am tocmit cu tot svatul nostru, iar Rugătorii n(o)ștri Svini

părinți călugări ce sintu acolo și aicea petrecători, ca's aibă și pre noi a ne scrie la svântul și marele pomenic, și pre doamna domnii mele. Așijdeare și pre părinții domnii noastre, ca's să pomeniască întru toate D(u)mnzăeaștile slujbe — după obiceiul bisericii. A Ruga pre milostivul Dumnezău pentru anoastră viață — și ertarea păcatelor anoastrea și a părinților n(o)ștri iară după această tocmală, ce s'au legat mai sus, ca să dea satul Toporăuții ρκΔ (124) ug într'un an încă m'am milostivit Domniea mea căți oameani ori mai trece din t(a)ra leșască de peste Nistru, și s'ar așeza în sat în Toporăuți, să fie și acei oameani, tot într'acești bani, ce scriem mai sus, la cei ρκΔ (124) ug, nime mai multu de atâta să nu-i învălească. Pentru Aceea și după anoastră viață și domniea, pre carei i'ar milui dumnezău afi domnu întra anoastră t(a)râ Amoldovii, poftim ca să n'aibă astrica anoastră danie și niluire, ce mai vărtos să aibă ada și aintări — Svintei mănăstiri ce scriem mai sus, iar cine s'ar ispitii astrica anoastră niluirea și întăritură, ca să-l apuce pre dănsul mânia lui Dumnezău, și să-l înghiță pământul ca pre Daftan și Aviron, și să fie blăstămat de domnul d(u)mnezău, și de precinstita alui maică, și de ĩi (12) ap(o)s(to)li, și de Δ (4) evangheliști, și de τñi (318) svinți părinți ce au fost în cetate Nicheae, și de părintele patriarhul a Erusalimului, și să aibă partea cu Iuda și cu trecleatul Ariea în veaci Amin.

Ion Mihai Racoviță Voevoda mp. L. S.

u Ias Blto ,Зѣи {⁷²¹²/₁₇₀₃} Misița Noevr. Δ (30) dña.

Axentie m. p.

Note: Documentul original, proprietatea fondului religios ort. or. din Bucovina este scris pe-o mare coală de hârtie groasă. Cuvintele și literele subliniate și interpuncțiunile sunt scrise cu roș. Sigilul mic este întipărit pe hârtie cu roș și poartă inscripția: „Ιων Μιχαηλ Ρακοβιτσα Βοεβοδα”. Pe dosul documentului aflăm notițele: „satul Toporouț”; „τὸ χωρὶ τῶ πῶροῦ τῆς”; „Зѣи = 7212 Noev Δ = 30”; „Ispisoc a Toporăuților de la Măriea sa Mihai Vodă; „Nr. Δ”; „Barnovschii”; „Nr. 6”. Documentul a fost tradus de Wickenhauser în limba germană și publicat în Bochotin, pag. 88—9; cf. și

pag. 92, nr. XXIX și notele dela acest număr de pe pag. 119. Wickenhauser scrie „Michael“ în loc de „Misail“ și greșește în calcularea anului punând „1704“ în loc de „1703“.

15. Document din anul 1706.

Sumar: Mihai Racoviță Vodă scutește satul Cuciur a mănăstirii Putna de diferite dări.

+ Io Mihai Răcoviță Voevod Bojiu melostiu i gospodar Zemli moldavscoi. Bine vrând domnia mea a cerca bunele și fericitele lucruri, ce-au făcut și au lucrat alți blagocestivi răpoosați domni, ce-au fost înaintea noastră de i-au făcut salașe Domnului și Mântuitorului nostru Is. Hr. case dumnezeeești, mănăstiri și bisiarici și li-au întărit și le-au miluit cu veșminte bune și cu odoare scumpe și cu obiciai de milă și de folos, vrednici fiind ca niște stăpânitori, acestui pământ moldovinesc. Drept aceea și domnia mea socotind că nici un lucru nu stă pre pământ nepremenit și cu moartea neînsoțit, ci ca floarea s'arată și ca umbra trece și să răsipește tot omul, pentru aceea Domnia mea împreună cu ai noștri preasfinți părinți alesul Misail, arhiepiscop și mitropolit Suevschi, și alesul Lavrintie, episcopul de Roman, și alesul Ghidioan, episcopul de Rădăuți și alesul Varlaam, episcopul de Huși și cu tot sfatul nostru, boarii țării mari și mici, am luat aminte pentru rîndul sfințelor mănăstiri, ce sunt făcute de răpoosații domni și întărit și miluit de ctitorii lor cu obicei bun și cu sate cu vecini și cu țigani și cu altă milă, ca să le rămâie pre urmă vecinică pomenire. Acum la vremile ce ne aflăm fiind țara lipsită și cu multe nevoi împresurată și sfintele mănăstiri lipsite de vecini și de țigani, ce le era de folos și de ajutor, macar în cât greu ne aflăm la vremile acestea, milostivitu-m'am Domnia mea pre sfânta mănăstire Putna cea făcută de bunul și blagocestivul Domnu Stefan Vodă și am ertat un sat cu vecini, anume Cuciurul, ce iaste în ținutul Cernăuților să fie în pace de desiatină de stupi și de gorștină de oi și de mascuri, câte bucate vor avea acei vecini acești sfinte mănăstiri dintr'acel sat din Cuciur, să fie în pace de desiatin și gorștin, să-i gorștinească egumenul dela acea sfântă mănăstire, să fie pentru ceară și tămâie și unt de lemn la candile în sfânta mănăstire. Așișderile să fie în pace

acei vecini acei sfinte mănăstiri de cōnace, de podvoze, de cai de olac, de solărie nici starostii de Cernăuți sau deșugubinari sau globnici triabă să n'aibă a intra într'acel sat, a judeca sau a globi, fără cât de s'ar tîmpla să facă ei vr'o mórte de om, atuncia să aibă treabă vornicul cel mare, pentru aceia toți să aibă a le da bună pace, că cine s'ar ispită a le face vre-un val peste cartea domnii mele, va fi de mare certare. Așișderile după a noastră viață și domnie, pre cine domnul Dumnezeu va alege a fi domnu aceștii țări Moldovei, poftim să n'aibă a strica mila și întăritura noastră, precum nici domnia mea nu stricăm mila și întăritura altor domni ce-au întărit și miluit sfintele mănăstiri, ci mai vîrtos să aibă a da și întări șa milui, ca să rămâie și lor în urmă vecinică pomenire, și într'alt chip să nu fie.

Io Mihai Racoviță Voda mp.

L. S.

u ias blit 3^{tsi} dek. ăi den.

$\frac{7216}{1706}$ Dec. 11.

+ pisal Vasile Niagul.

Note: Documentul este scris pe hârtie. Sigilul domnesc este mic și roș. Documentul a fost proprietatea consilierului de finanțe Tyminski, eară astă-zi a Arhivei țării din Cernăuți.

16. Document din anul 1707.

Sumar: Antioh Constantin Voevod întărește mănăstirii Putna satul Cuciur cu Țigani și vecini, eliberându-l de dări și vămi.

+ Io Antioch Constantin Voevod, Bojoi melostiu gospodar zemli moldavscoi. Bine vrând Domnia mea a cerca bunele și fericele lucruri, ce-au făcut ș'au lucrat alți blagocestivi răpoosați domni ce-au fost înaintea noastră, i-au făcut sălașe domnului și Mântuitoriului nostru Is. Hr. case dumnezești, mănăstiri și biserici și le-au întărit și le-au miluit cu veșminte bune și cu odoare scumpe și cu obiceai de milă și de folos, vreadnici fiind ca niște stăpânitori acestui pământ moldovinesc — drept aceea și domnia mea socotind că nici un lucru nu stă pre pământ nepremenit și cu moartea neîn-

sofit, ce ca umbra trece și ca floarea să topia și să răsițiaște tot omul, pentru aceia domnia mea împreună cu a noștri preaosfinți părinți alesul Misail arhiepisc și mitropolit Sucevschi și alesul Lavrentie episcopul de Roman și alesul Ghideon, episcopul de Rădăuți și alesul Varlaam, episcopul de Huși și cu tot svatul nostru boarii țării mari și mici, am luat aminte pentru rîndul sfintelor mănăstiri ce sunt făcute de rapoosații domni și întărit și miluit de ctitorii lor cu obiceiie bune și cu sate cu vecinii și cu țigani și cu altă milă, ca să le rămâie [pe urmă vecinică pomenire, acum la vremile ce ne aflăm fiind țara lipsită și cu multe nevoi împresurată și sfintele mănăstiri lipsite de vecini și de țigani, ce le era de folos și de agiutor, macar în cât greu ne aflăm la vremile acestea, milostivitu-m'am domnia mea pre sfânta mănăstire Putna cea făcută de bunul și blagocestivul domn Ștefan Vodă și am ertat un sat cu vecini anume Cuciurul, ce iaste la ținutul Cernăuților, să fie în pace de desiatină de stupi și de gorștină de oi și de mascuri, câte bucate vor avea acei vecini acei sfinte mănăstiri, dintr'acel sat din Cuciur, să fie în pace de desiatină și de gorștină, să-i gorștinească egumenul dela acea sfântă mănăstire, să fie pentru ceară și tămâie și unt de lemn, la candelă în sfânta mănăstire așișderile să fie în pace acei vecini acei sfinte mănăstiri de conace, de podvoze de cai de olac, de solărie, nici starostî de Cernăuți sau deșugubinari sau globnici triabă să n'aibă a intra într'acel sat, a-l judeca sau a-l globi, fără cât de s'ar tâmpla să facă ei vr'o moarte de om, atuncia să aibă triabă vornicul cel mare, pentru aceia toți să aibă ale da bună pace, că cine s'ar ispiti a le face vre-un val peste cartea domniei mele va fi de mare certare, așișderile după a noastră viață și domnie pre cine domnul Dumnezeu va alege a fi domn aceștii țări Moldovii poftim să n'aibă a strica mila și întăritura noastră, ce mai virtos să aibă a da și întări și într'alt chip să nu fie.

u ias lit 30^{ti} Fevr. 6.

7215 (1707)

Antioch Constantin Voevoda mp.

L. S.

+ Vasile Niagul.

Note: Documentul scris pe o coală de hârtie groasă a fost publicat de G. Popovici în *Candela*, Cernăuți 1886, pag. 538—9. El a fost proprietatea consilierului de finanțe Tyminski, eară astă-zi se află în Arhiva țării din Cernăuț.

17. Hotarnică din anul 7270 (1762), Noemvrie 2.

Sumar: Suretul hotarnicei pentru a 4. parte de sat Ropcea, făcută la poronca lui Grigorie Ioan Voevod de Vasile Buhăescu și Lupul Hadâmbul.

Din luminata poronca Mării Sale Luminatului Preainălțat Domnul nostru Măria sa Grigorii Ioan Voevod, fiind noi rinduiți hotarnici ca să hotărîm toate moșiile sfintei mănăstiri Putnii ce ar avea la ținutul Sucevii, de vreme ce au jăluit sfinția sa Pahomii igumenul și cu tot soborul sfintei mănăstiri Putnii, ca are mănăstirea a patra parte din tot satul Ropce, cumpărătura răposatului Calistru ce au fost episcop la Rădăuți, dela Vasile Ropceanul cu zapis din 3^c (7200 = 1692), care zapis l'am văzut și noi, și episcopul Calistru, fiind de postreg dela mănăstirea Putna au dat-o danie mănăstirii, și fiind nealeasă, nehotărîtă și noi având poroncă a o hotărî: am făcut cercetare, și aflând noi pe un mazil dela Suceavă anume Ștefan Știrce om de ispravă, carele au știut hotarul satului Ropcii, că și mai 'nainte vreme din poronca domnească l'au fost mai măsurat acest hotar cu fune, când au ales și au hotărît satul Ardăneștii al lui Grigorii Hăjdău, carele iaste arătat hotarul Ardăneștilor la osăbită hotarnică al lui Ștefan Știrce, și al lui Calmoțchie ce iaste pe din jos de Ropce, între Carapcii, și între Ropce și li-am hotărît cu pietri împreună cu acel Ștefan Știrce am măsurat tot satul Ropce, începând măsura satului Ropcii dela 3 movile ce sunt hotaru între hotarul Storojenețului cu Ropce din sus, fiindu de față și reziași din Storojinețu, și acești reziași de Ropce, anume Ursachi Grecul, și Vasile Canteș, și s'au făcut ace măsură în curmezișul satului Ropcii pe șesul Siretiului despre apus, din hotarul Storojănețului din sus, până în hotarul Ardăneștilor din jos, care iaste însemnat cu pietri hotarul Ardăneștilor despre hotarul Ropcii, și s'au aflat hotarul Ropcii 9⁴ (114) funii, și fune de 20 stânjini, și stânjinul de 8 palme domnești, din care s'au scos parte mănăstirii, a patra parte din tot

satul 28 de funii 10 stânjini, și s'au dat aceasta parte mănăstirii: pe coasta hotarului pe din jos: pe unde se hotărește cu Ardenestii, fiind că și acel sat Ardenestii ce iaste alături cu Ropce pe din jos, iaste iarăși a mănăstirii, dat danie de Grigorie Hăjdău stăpânul moșiei, și am socotit a fi cu cale ace parte a mănăstirii din Ropce, să să dea iarăși alături cu altă moșie a mănăstirii. Iar hotarul aceștii a parte din sat din Ropce a mănăstirii, pe unde să desparte despre alte părți a satului Ropcii, semnele sunt aceste: hotarul să începe din opcină peste Siret despre apus și purcede câtră răsărit pe pârâul Vasileu ce iaste hotar: până într'o piatră hotar ce s'au pus în malul pârâului Bahnii unde s'au făcut și buor într'un arin, și de acolo tot spre răsărit peste câmpu până la altă piatră ce s'au pus în dricul țarinii, și de acolo tot spre răsărit și peste Siretiu, la altă piatră ce s'au pus într'o așezătură a câmpului, și de acolo tot drept spre răsărit până în obârșile pârâului Hlibiciocului celui mic, unde să infundă hotarul în opcină, iar pe din jos despre Ardănești, să fie hotar aceștii părți de moșie, pietrele hotar, ce despartu Ardăneștii de Ropce, care s'au pus de acești hotarnici Stefan Stirce, și Calmoțchie, care sunt arătate la hotarnica lor, și s'au dat suret mănăstirii depe ace hotarnică iscălită de noi. Așijdere și din vatra săliștii Ropcii să aibă a stăpâni mănăstire a patra parte pe câtă parte are și la câmpu și din toate veniturile satului Ropce, tot a patra parte, și pe hotărîre ce s'au făcut după dreptate ce s'au căzut am dat această mărturie hotarnică la mâna părinților calugări dela Putna ca să le fie de credință, Aceasta înștiințăm. Anul 7270 (1762) Noem. 8 (2). Vasile Buhăescul biv vel pah. Lupul Hadâmbul vornic, hotarnici.

Note: Acest suret al hotarnicei Ropcii scris pe-o coală groasă de hârtie se păstrează în mănăstirea Putna sub nr. 140 al inventariului. El a fost „seos întocmai de pe hotarnica cea veche a d-sale pah. Buhaescul și vor. Hadâmbul“, cum scriu următorii: Nicolai Herescul biv starost. mp. George Herescul vel. căp. (Nedescifrabil.) la finea suretului. Suretul se află alăturat în traducere germană protocolului aulic de delimitare a moșiilor mănăstirii Putna sub nr. 125. Cf. și D. Dan, Putna, pag. 188, nr. 7.

18. Document din 7229 (1721).

Sumar: Sandu Ropceanul mărturisește, că a zălojit lui Calistru, episcopul Rădău-
tului pentru suma de 147 lei $\frac{1}{2}$ sat Șchia de pe apa Sucevii.

+ Adecă eu Sandul Ropceanul scriu și mărturisesc cu acest adevărat zăpis al meu la cinstită mâna svinții sale părintelui chir Calistru episcopul de Rădăuți, ca să știe că după moartea frăține meu lui Vasile Ropceanul, rămăind cătăva dătorie la neguțitori Turci carea o făcuse din viața lui, m'au apucat pe mine datornicii ca să mă pue la închisoare într'acea vreme când era omor de ciună în Iaș, și nime din niamul meu n'au vrut să mă pue ca să mă scoată cu vr'un feliu de mijloc din mâna datornicilor, ce văzându-mă eu în nevoie ca aceia și știind pe svinția sa c'au făcut multă milă cu fratele meu Vasile când l'au scos din robia Hotinului, iarăș am căzut după svinția sa de au luat acele datorii asupra svinții sale, apucându-să să dea miare la Turci de leu vadră. Deci sosind și vremea mierii, nu l'au dat mâna svinții sale ca să plătiască cu miare datornicii pentru că omorul tot nu să potolisă, ce l'au făcut Turcii de li-au plătit bănește câte doi zloți pe vadră luând bani cu dobândă, acum stând cu svinția sa la socotială denainte Dumisale Dimitrie Macrii biv vel ban starostele de Cernăuți fiind față și cumnatu meu Gligori Săvăscul, din toată socotiala am rămas dator svinții sale cu рѣз (147) lei pentru carii i-am pus zălog svinții sale giunărate de sat de Șchia. ce-i pe apa Sucevii și m'am apucat de astă-zi Martie în кз (27) până la duminica mare, să-i dau banii și să-m scoțu moșia, iar de nu-i voi da banii, la zi să aibă a stăpâni svinția sa moșia în veci iar eu să lipsăscu și pentru credința împreună cu dumialui starostele și cu alții ce s'au mai tâmplat la azstă socotială ni-am iscălit mai gios.

Macri ban mp.
martur.

lit 3^{к.а.} (7229=1721).

Sandul Ropceanul mp.

+ Sandul Volcinschi căpitan m'am tâmplat la acest zăpis.

Note: Acest interesant document scris pe-o groasă coală de hârtie, se păstrează în mănăstirea Putna sub nr. 176 al inventariului (Cf. D. Dan, Putna, pag. 93, nr. 62).

19. Document din anul 1724, Maiu 15.

Sumar: Ioan Balș, biv vel vornic, vinde lui Calistru, episcop de Rădăuți, satul Tereblecea.

Adecă eu Ioan Balș biv vel vornic scriu și mărturisăsc cu acest adevărat zapis al meu, cum eu de nime nici silit, nici asuprit, ci de a me bună voe am vândut un sat întreg anume Telebești în ținutul Sucevei cu vad de moară într'apa Siretiului, care sat im este mie de zestre de socru mneu, un sat ce au fost vestit de mare și mi s'au venit mie când m'am împărțit cu frații mei, deci eu acest sat l'am vândut Sfinții sale, chir Calistru, episcopul de Rădăuți drept 300 lei bătuți și mi-au făcut plata deplin întru mâna me, deci văzând eu deplina plată am făcut și eu acest zapis la mâna Sfinții sale iscălit și s'au făcut acest zapis dinainte a mulți boeri și feciori de boeri, cari mai gios s'au iscălit și am dat și zapisăle cele vechi mâna Sfinții sale, ca să-i facă și dires di pe cum și pentru credință am iscălit cu mâna me. lit 7232/1724 Mai 15.

Ioan Balș, biv vel vornic.

Note: Originalului acestui contract de vânzare se păstrează în Archiva Conzistoriului arhiepiscopesc din Cernăuți sub N-rul 65 al inventariului documentelor. O traducere germană se află în protocolul tabular Nrul 109 privitor la proprietățile Episcopiei de Rădăuți.

Vornicul Balș, care a vândut moșia Tereblecea episcopului de Rădăuți Calistru, a fost ginerele visternicului Ursache (Cf. Dr. D. Werenka, *Topographie der Bukowina*, pag. 103).

Vasile Balș, fiul vornicului Ioan care săracise a fost denumit în 18 August 1781 consilier al administratoriului Bucovinei, generalului Enzenberg și asesor conzistorial, iară în 4 Iulie 1783 concipist definitiv al consiliului aulic de răzbel în Viena cu 1000 fl. salar anual (Cf. Zieglaue, *Geschichtliche Bilder aus der Bukowina*, IV. pag. 40 și 54).

Familia Balșeștilor se trăgea dela logofătul Balș Toader (1528—9), cf. Gh. Ghibănescu în *Uricaru XVIII*. pag. 448 și Radu Rosetti, *Pământul, Sătenii și Stăpânii*, I. București 1907, pag. 238, nota 2.

20. Document din anul 7238 (1730), Ianuarie 15.

Sumar: Grigorie Ghica Vodă întărește jumătate de sat din Crasna lui Miron Gafenco, uricariul, iară cealaltă jumătate pentru mănăstirea Putna, care o primi dela răposatul Calistru, fost episcop de Rădăuți.

Noi Grigorie Ghica Vodă, bojiu melostiu gospodar zemli moldovscoi. Adecă au venit înaintea domnii mele și a tuturor boerilor noștri moldovinești a mare și mici sluga noastră Miron Gafenco, uricariul și ni-au arătat un zapis încredințat din vlit 374 (7204=1696) dela Dumitrașco Ursachie ce-au fost sulger mare, făcut acel zapis dinainte a mulți boiari mari, carii și-au pus și iscăliturile, anume Vasilii Costache, vel vor . și Vasilii Cantacuzino vel spat . și Ilii Cantacuzino vel stol. și Nicolai Bașotă vel med. și Ioan Sturze, vel jitniceriu și Patrașco Bașotă și Ștefan Ciolpac, Scriind și mărturisind întru acel zapis, precum Dumitrașco Ursachii, sulgeriul, de a sa bună voie au vândut a sa ocină și moșie jumătate de sat de Crasna, ce iaste în ținutul Sucevii. Aceasta o au vândut lui Alexandru Căpitanul, socrul lui Miron Gafenco cu vecini și cu tot venitul drept 300 lei bătuți. Iar lui Dumitrașco Ursache sulgeriul, i-au fost acea moșie dela moșu-său Iordache Cantacuzinò ce-au fost vistiarnic mare, care moșii fiind de zestre lui Miron Gafenco dela socru-său Alexandru Căpitanul și trăgând Miron Gafenco acea moșie la stăpânirea sa, precum au stăpânit socru-său și mai înainte Dumitrașco Ursache. Iară rapăosatul părintele Calistru, ce-au fost episcop la Rădăuți, au fost tras aceasta moșie tot satul la stăpânire mănăstirii Putnii cu niște cărți; una; dela Ștefan Vodă din lit 3711 (7121=1613) și alta dela Georgii Ștefan Vodă din vlit 3762 (7162=1654) scriind acele cărți pe satul Crasna, cumeă l'ar fi dat danie la mănăstire Putna, un Filoteiu, ce-au fost episcop la Huși, deci Miron Gafenco împresurarea despre Calistru Episcopul au fost apucat pe Maria Ursăchioaea jupăneasa răpăosatului Dumitrașco Ursache, cersindu-ș să-i întoarcă banii ce-au dat socru-său pe acea moșie, iară Ursăchioaea apucând pe Calistru Episcopul și trăgându-l la divan, arătându-i scrisorile ce-au avut pe acea jumătate de sat cu vecini ispisoc dela Radul Vodă din vlit 3713 (7133=1625) scriind pe acea jumătate de sat de Crasna cum au fost a lui Grigorașu

starostele, carele au fost mai pe urmă și logofăt mare, după care ispisoc văzut și domnie mè suret la mâna lui Miron Gafenco, iscălit de Sfinție sa răpăosatul chir Georgie mitropolitul. Așijderea și izvod iscălit de răpăosatul Miron Costân vel logof. și de Toderășco vistiarnicul, și de Velicico Costân biv comis, și de Alexandra jupâneasa lui Iordache Cantacuzinò spăt. fata lui Gavrilaşu ce-au fost logofăt mare, Scriind moșiile ce-au dat de zestre, Alexandra spătăroaea ginerelui său lui Georgii Ursache, ce-au fost visternic mare, în care scria că i-au dat soacră-sa Alexandra spătăroaea, și acea giământate de sat de Crasna, cu toți vecinii. Pentru care scrisoare ce-au arătat Ursăchioaea, ni-au arătat Miron Gafenco și mărturia dela dumnialor Ilie Catargiul vel logof. și Costantin Roset vel vor. și răpăosatul Răcoviță ce-au fost hatman, Scriind, că și dumnalor au văzut acelea scrisori, încă și un catastich făcut de Georgii Ursache din vlit 360 (7170=1662) în cartea iarăși scria că i-au dat'o soacră-sa Alexandra spătăroaea și acea giământate de sat de Crasna cu toți vecinii, Așa scriu și mărturisesc acești boiari, c'au văzut, și au cetit acele scrisori, care și răpăosatul Episcopul Calistru dacă au văzut altă n'au avut ce răspunde, fără cât au dat și sfinție sa Serisoare la mâna lui Miron Gafenco, Scriind, și mărturisind, cumcă alt divan nu mai trebuie din vreme că și sfinție sa știa c'au stăpânit Ursache acea moșiă. Și într'acesta chip s'au așăzat, ca să de Miron Gafenco pace Ursăcheoaei, și sfinție sa să facă un mijloc cu călugarii de Putna să întoarcă lui Miron Gafenco banii ce-au dat socru-său pe acea moșiă, precum văzut și scrisoarea sfinții sale, Scriind într'acest chip fiind făcută de nainte răpăosatului Ștefan Luca ce-au fost visternic, deci cât au trăit Episcopul Calistru n'au mai dat acei bani lui Miron Gafenco pe moșiă aceia, Acum după moarte sfinții sale, iarăș au cerșut Miron Gafenco acei bani la sfinție sa Antonii mitropolitul când au fost Episcop la Rădăuți, și la Misail Egumenul de Putna, Iară sfinție sa părintele Antonii împreună cu Misailu Igumenul de Putna au dat răspuns, că n'au nici o putință să întoarcă banii, Precum iarăși văzut și scrisoarea sfinții sale iscălită de sfinție sa și de igumenul de Putna, Scriind într'acesta chip, că neavând nici o putință de întors acei bani, au dat voia lui Miron Gafenco, să aibă ași stăpâni acea giământate de sat de Crasna cu vecinii ca asa dreaptă

ocină, iară călugării de Putna să aibă ași stăpâni numai giurădate de sat de Crasna care s'au aflat că iaste a mănăstirii, de care lucru și domnie me dacă am văzut acel zapis, încredințat, și alte scrisori și mărturii dela boeri mari carii mai sus s'au pomenit, am crezut, și am dat și dela Domnie me și am întărit de mai sus numitului slugii noastre lui Miron Gafenco uricariul pe acea mai de sus pomenită moșia giurădate de sat de Crasna cu toți vecinii din zapis de cum-părătură, ce-au avut socru-său Alexandru Căpitanul și dintr'alte scrisori și mărturii dela boieri mari, ca să fiă lui și dela Domnie me driaptă ocină și moșia, și uric de întăritură dela Domnie me, cu tot hotarul, și cu tot venitul, și cu toți vecinii câți să află pe acea giurădate de sat ce-au ținut Dumitrașco Ursache, neclătit, și ne rușuit stătătoriu în veci, iar acele cărți ce-au arătat călugării de Putna care scriu satul pe Crasna, de s'ar mai ivi la altă vreme, să nu să uite pe dânsele, că mai mult de giurădate de sat nu iaste a mănăstirii, cum mai sus arată dovada, și acele cărți au fost scrisă fără socotială că n'au fost gpd satul mănăstirescu, Deci de acmù să-și stăpâniască Miron Gafenco moșia cu pace, și nime altul să nu să amestece peste această adevărată carte a domnii mele, aceasta scriem.

L. S. u Ias, lit Зѣли (7238=1730) Ghen. 6'i (15) dne.

Note: Acest document este un suret sau copie depe adevăratul document și se păstrează în mănăstirea Putna sub nr. 131 al inventariului (cf. D. Dan, Putna, pag. 93, nr. 70). El a fost făcut de Vartolomei Măzereanu, care la fine a adăogat: „Dipe adevăratul ispisoc — am scris — Vartolomei Archimandrit Putnii“.

În capul suretului aflăm notița: „Suret dipe ispisocul lui Grigorii Vodă din lit = Зѣли = Ghen. = 6'i“, iară pe pagina ultimă: vlit 7238. Inv. Nr. 131 și: „Suret dipi ispisocul gpd. a lui Ilschii, pentru pol sat Crasna, iar ispisocul cel adevărat iaste la Ilschi“, adică la fostul proprietar al satului Crasna Alexandru Ilschi.

21. Document din anul 1742.

Sumar: Constantin Maurocordat Vodă scutește pe călărașii așezați la Coțmani de călărășie, dară să lucreze episcopului de Rădăuți.

„La Gavril Neculce Vel Căpitan de Coțmane, pentru cal(ă)rașii de Coțmani' cari șed pe moșii episcopii Rădăuților, să le dei paci

de călărășie; să rămâie să dè bir cu țar(a), și să lucredzi părintelui de Rădăuți, pe obicei — de vreme că șed pe moșie episcopului de Rădăuți. Iar căpitanul de Coțmani să-ș caute alți călărăș , de prin alte sate de pe margine, aice: cum dela Chisăleu și dela Malețineți, de la Carapciu și de la alte sate. Iar Coțmanilor să li dee pace“.

Note: Acest document este publicat de dl N. Iorga în „Studii și documente cu privire la Istoria Românilor, tom. VI. pag. 343, nr. 965.

B. Documente in traducere, cari privesc direct Episcopia Rădăuților.

1. Document din 6921 (1413), 6 Iulie.

Sumar: Alexandru Vodă cel Bun dăruiește domeniul Coțman soacrei sale Anastasia în uzufruct viager, care după moartea ei să devie proprietatea Episcopiei de Rădăuți.

. „Wir Alexander wahrer Christ und Fürst der Moldau thun mittelst gegenwärtigem fürstlichen Brief Jedermann, der ihn lesen oder lesend hören wird, kund und zu wissen, wienach wir von unserem freien Willen und treuem Herzen der Frau Anastasia unserer Schwiegermutter das Dorf Groß-Kotzmann mit allen dazugehörigen Dörfern genannt Suchoverkul, Hlivestie, Davidenez, mit allen dazugehörigen Gründen bis unter das Dorf Wallewa, dann gegen Wallewa bis an den sogenannten Wald Dumbrawa, in so lange sie lebt, zum Besitze gegeben, nach ihrem Ableben aber sollen alle diese obgenannten Dörfer, unter den Besitz des Radautzer Bisthums, dem heiligen Nicolao zugehören, allwo unsere Voreltern begraben liegen, als eigenthümliche Güter verbleiben, damit das heilige Bisthum die Einkünfte von selben auf ewig genießen möge“ Suceava, 6 Iulie 6921 (1413).

Traducere:

. „Noi Alexandru creștin adevărat și domnul Moldovii facem știre cu aceasta a noastră carte domnească fiecăruia, care o va ceti sau va auzi cetindu-o, că noi am dat cu voe liberă și inimă sinceră doamnei Anastasia, soacrei noastre, satul Coțmani cel mare cu toate satele aparținătoare anume Suchovercul, Hlivestie, Davidenți cu toate locurile aparținătoare până sub satul Valeva, apoi spre Valeva până la așa numita pădure Dumbrava, în stăpânire pe viață, iară după moartea ei toate aceste amintite sate să aparție Episcopiei de Rădăuți, a sfântului Nicolai,

unde moșii noștri sunt înmormântați, ca moșii proprii, ca sfânta Episcopie să tragă veniturile din ele în veci Suceavă în 6 Iulie 6921 (1413).

Note. Aceasta traducere a interesantului document a aflat-o dl. I. Bogdan la Lemberg. Traducerea trebuie să fi fost cunoscută, sau poate chiar se află în arhiva Conzistoriului arhiepiscopesc din Cernăuți, dovadă că „Schematismus der Bucovinaer griech.-orient. Archiepiscopal-Diöcese pro 1882 pe pag. 7 îl amintește, tot așa Wickenhauser în Radauz, pag. 160.

Noi am primit aceasta traducere dela mult repetatul Dr. George Popovici, carele o primise dela dl. Ioan Bogdan, profesor universitar și membru al Academiei române (cf. G. Popovici, Anul dela Martie în Moldova, București 1905, pag. 18, nota 5).

C. Documente originale și traduceri cari privesc indirect Episcopia Rădăuților.

2. Document din 7047 (1539), 13 Iunie.

Sumar: Anastasie, episcopul din Vad dăruiește mănăstirii Putna 100 lei ungurești, ca să i-se facă amintire în duminica Arțivului și apoi alți 100 lei ungurești pentru amintire în duminica Cincizecimii.

+ ИЗВОЛЕНІЕ ѿца. и поспѣшеніе сѣа. и съвръшеніе сѣо дѣа. сѣ азь
рѣкъ вѣкъ моего іу хѣ. епѣпъ анастасіе ѿ вѣ. ѿже про-изволи нашѣ
вѣкъ произволеніе. и чѣи и свѣтліи сѣце. ѿ вхсѣж нашеж до краж ко-
леж. пачеже и ѿ вѣ помѣиѣж и люковѣ. иже повоѣж кз сѣмѣ мѣстоу.
сѣго и славногѣ оуспеніа | прѣсвѣтѣи чѣтѣи. и прѣвѣленѣи вѣчци
нашеи вѣи и прѣнодѣѣи мѣи. иже на пѣнои, и дѣли емо р
оуѣо|рскѣи. при архімадритѣ силовѣ. да творѣ ми памѣ оу гѣ.
на вѣкѣи вѣчныа, вѣнѣ архімадритѣ вѣз коилико дѣнѣ | вѣрѣ парастѣ.
а зоура лѣргіа. и пакѣи вхсѣтѣ и дѣдо ароугѣ р оуѣо|рскѣи. да
творѣ ми и ароугѣ памѣ оу гѣ | на вѣкѣи. вѣрѣ парастѣ а зоура
лѣргіа. вѣнѣ ици вѣз коилико дѣнѣ. при игоуменѣ арсеніи. и вхсѣже ѿ
хѣ вѣрѣство. и вѣдѣвше архімадритѣ силовѣ и потѣ игоуменѣ арсеніе. и
вхсѣ ѿ хѣ вѣрѣство. прѣдѣство ѿ хѣ и сѣнѣ | вѣство. мѣи сѣвѣмо.
поколѣи воудѣ сѣе мѣсто. да вѣдѣ ѿ нѣ сѣе вѣгѣе произволеніе. а
кѣторѣи по наше живѣтѣ ѿ наставни. и ѿ вѣратіа сѣго мѣста
сѣ кѣто не вѣдѣ стоѣти вѣз сѣ наше токѣжѣ. такѣи | да дѣ
ѿвѣ прѣ вѣго. вѣз дѣи сѣжѣи, амѣ: пѣи вѣз сѣо монастири. вѣто
зѣмѣ мѣца ю |
гѣ дѣнѣ: —

пѣи монаѣ спиритѣ: —

Traducere:

Cu învoirea Tatălui și ajutoriul Fiului și săvârșirea Duhului
sfânt, iată cu rolul stăpânului meu Is. Hr., episcopul Anastasie din

Vad, iată am binevoit cu a noastră bunăvoință și cu inimă curată și luminată, din toată voea noastră cea bună, apoi și cu ajutoriul lui Dumnezeu și dragostea cea după Dumnezeu către sfântul locaș a sfintei și măritei Adormiri a presfintei, curatei și prebinecuvântatei stăpânei noastre Născătoarei de Dumnezeu și pururea fecioarei Mariei, care este în Putna și am dat 100 lei ungurești sub arhimandritul Siloan, ca să-mi facă amintire anuală în vecii vecilor, în duminica Arțivuri în fiecare zi sara parastas, iară adouazi liturghie. Și iarăș m'am sculat și am dat alți 100 lei ungurești, ca să-mi facă și a doua amintire anuală în veci, sara parastas și adouazi liturghie în duminica Cincizecimei în fie-care zi sub igumenul Arsenie și fiind de față frații întru Hristos și văzând și arhimandritul Siloan și apoi igumenul Arsenie, și toți frații, întru Hristos, amicitia întru Hristos și filiațiunea am juruit până când va sta acest locaș să fie dela noi aceasta bunăvoință, iară cari după a noastră viață din proistoși și din frații acestui sfânt locaș nu va ține aceasta a noastră tocmală, unul ca acela să dea seama înaintea lui Dumnezeu în ziua judecății, amin. Scris în sfânta mănăstire în anul 7047 (1539), luna Iunie, 13 zile. A scris monahul Spiridon.

Note: Acest document este scris răzvedit pe-o bucată de pergament de-o lungime de 26 cm și o lățime de 20.4 cm. Capătul stâng de jos a pergamentului este taiat și lipsește. Pergamentul n'a fost provăzut neci cu șnur, neci cu pecete.

Din dania făcută de episcopul Anastasie din Vad mănăstirii Putna se poate deduce, că acest episcop era din Moldova și cu metania dela amintita Mănăstire.

Despre acest episcop, care a stat în relațiuni cu Ștefăniță Vodă cf. Iorga, Documente românești din Archivele Bistriței I. pag. XXV și XXXIII și II. pag. XXXVIII și St. Nicolaescu, Documente slavo-române, București 1905, pag. 169—70.

Documentul este și din acest punct de vedere interesant, de oare-ce el adevărește existența arhimandritului Siluan și a egumenului Arsenie (cf. D. Dan, Putna, pag. 117).

El se păstrează în mănăstirea Putna sub Nrul. 847 al inventariului din anul 1863. A fost publicat în românește de Dr. G. Ciuhandu în Revista teologică din Sibiu ex 1909, pag. 103—4.

3. Document din anul 7094 (1585), Decembrie 14.

Sumar: Petru Vodă întărește mănăstirii Voroneț satul Suhlineul în ținutul Sorociei dăruit ei pe timpul lui Ștefan cel Mare de strămoșii lui George, episcopul de Rădăuți și a lui Ieremie, marele vornic, în urma mărturiei acestora.

Peter Fürst aus Gottes Gnaden, Herrscher von der Landschaft Moldau, welcher gestalten vor uns, und unseren adelichen Grundherren erschienen sind, Klostergeistliche von dem Kloster v. Voronez, und ausgeklaget haben mit großer Wehemuth, und mit großer Zeugniß daß vor diesem haben ihnen gegeben, die Großväter Geistlichen Vaters und Vorbitters Georgi Bischofen von Radowska, und unseren getreuen Herrn Ieremia großen Dwornik, Ein Dorf in dem Distrikt Soroka, benanntlich Schuchlinezi dem heiligen Kloster, und ihren Seelenheil die Privilegien, und Donation, was die Kloster Geistlichen gehabt, von dem Kloster Voronez, sind in einer Cellia, oder Mönchstuben verbrennet worden Und unser geistliche Vater und Vorbitter Georgi und Radowsker Bischof, dann getreuer und hochgeehrter Grundherr von Ieremie Großer Dwornik, hat zugleich Zeugniß abgelegt, Wie und was gestalten, deren Ahnen dieses Dorf benanntlich Suklineze diesen Kloster verschenkt haben, und wie wir dieser 2^{en} großen Zeugniß gesehen haben, Also auch von uns gegeben unseren Vorbittern v. Voronez, das ist: das Dorf benanntlich Schuchlineze mit Privilegien so deren Ahnen zum Theil erhalten, des Geistlichen Vaters und Fürbitters Georgi, Bischof von Radowska, und unseren getreuen, und hochgeehrten Grundherrn Herrn Ieremia großen Dwornik, von dem alten Fürsten Hn. Stephana, also solle dem heiligen Kloster v. Voronez dieses oben geschriebenes Dorf mit Nahmen Schuchlineze auch von uns mit allen Einkünften oder Rewenien zukommen, und niemand anderer in dieses sich einmischen vor diesen unsern Brief. Geschrieben zu Jasch im Jahre 7094 im Monathe December den 14ten Tag. Der Herrscher hat befohlen Stroicz Groß Logofet oder Secreteur hat es dictirt. (L. S.). Dumitrasch Heskowicz hat geschrieben.

Trăducere:

Petru Voevod, cu mila lui Dumnezeu domnul țării Moldovii, iată au venit înaintea noastră și a boierilor noștri călugării dela mănăstirea, Voronețului și s'au plâns cu mare măhnire și mare mărturie. că înainte vreme li-au dat moșii părintelui și rugătoriului lui George, episcopul de Rădăuți și a credinciosului nostru boier Ieremie, mare vornic un sat în ținutul Sorocei anume Suhlineul sfintei mănăstiri pentru mântuirea sufletelor lor, privilegiile și donațiunea însă, ce au avut-o călugării dela mănăstirea Voronet, au ars într'o chilie Și părintele și rugătoriul nostru George și episcop de Rădăuți apoi credinciosul și cinstitul boier Ieremie, marele vornic totodată au mărturisit, cum moșii lor au dăruit acest sat anume Suhlineul acestei mănăstiri și văzând noi marea mărturie a acestor doi, am dat și noi rugătorilor noștri din Voroneț satul numit Suhlineul cu privilegiile ce-au avut dela moșii părintelui și rugătoriului George, episcopul de Rădăuți și a credinciosului și cinstitului nostru boier domnului Ieremie, marele vornic dela bătrânul Ștefan Voevod, deci sfânta mănăstire din Voroneț să aibă mai sus amintitul sat Suhlineul și dela noi cu tot venitul și în el înaintea acestei cărți a noastre nimene să nu se amestece. S'a scris în Iași în anul 7094 în luna Decemvrie în 14 zile, domnul a poroncit. Stoici a dictat, Dumitraș Heșcovici a scris. L. S.

Note: Documentul original, depe care s'a făcut traducerea germână cu ocasiunea delimitării moșiilor mănăstirii Voroneț, se pare, că s'a pierdut. Traducerea germână, făcută în 31 Decemvrie 781 în Suceavă de locotenentul M. F. Lopeisky, se află alăturată protocolului de delimitare a amintitelor moșii sub nr. 54. La finea traducerii se află notița: Cele însemnate cu puncte nu sau putut ceti din cauza, că scrisoarea era ștearsă.

Pisarul Dumitraș, care ca atare este cunoscut și din alte documente (Cf. Gh. Ghibănescu, Uricariul XVIII. pag. 529) apare în acest document pentru prima dată cu pronumele „Heșcovici“.

4. Document din anul 7097 (1589), Iunie 20.

Sumar: Petru Vodă confirmă că stolnicul Nicula, cărui i-a vândut satul fost domnesc Volovățul, l'a schimbat cu Georgie, mitropolitul Moldovii pentru satul Stanilești din ținutul Hotinului. iară amintitul mitropolit la dăruit mănăstirii Sucevița.

Милостію Божією мы Іѡ Петръ коевода. господарь земли молдавской. Знаменито чиним. ꙗко сим листом нашим възѣмъ. кто на немъ възритъ или чѹчи его слышитъ. Ѣже то истинный. нашъ вѣрный. панъ никѡла столникъ. служилъ намъ правую вѣрнѡ. тѣмъ ми видѣвъше правокѣрною его службу до насъ. жаловалисьми его ѡсовно и нашей милостію. дали и помиловали есми его ѡ насъ ^{defect} ꙗ молдавской. съ едно село на имѣ холовцѡла. ꙗ волостъ сѣчавскомъ. что то е село на имѣ холовцѡла. било наше правокѣркомъ. прислуженъ къ ѡкѡль кадеѡцимъ. Ѣ помиловахомъ его за его правокѣрною службу, что служилъ намъ и земли наши, дрѡгое за что далъ намъ шестъ десѣтъ тысячъ аспри. коли намъ възтрекѡватѣ въ потрѣбѣ земскомъ, и егда заплатихомъ дългое ꙗнкѡла коеѡде. и ѡниихъ неволи многихъ. како да естъ емѣ ѡ насъ ѡрикъ. и ѡнинѣ съ въземъ доходомъ. Ѣ ѡ томъ тѣжъ прѣиде прѣдъ нами. Ѣ прѣдъ оусѣми нашими молдавскими колѣри, великими и малими. нашъ вѣрный панъ никѡла столникъ. по его доворѡи волѡу никимъ непонѡжденъ ѡни прислованъ. Ѣ измѣнѡла то е више писанно е село на имѣ холовцѡла съ ѡцѣ и молевникъ нашъ кѹргѡргѣ | митрополитъ сѣчавскій. ѡ ѡцѣ и молевникъ нашъ киргѡргѣ митрополитъ сѣчавскій. и съ такмежѡ и съ волѡи, матери стѣси, марїи, кнѣгини. пана могили логофета, и съ волѡи братѡамъ стѣси. нашъ вѣрный и почтенный колѣринъ. панъ вѣремѡ | великий дворникъ. горнѣи земли. и съ тоадеръ. и симѡнъ чашиникъ. възставшиѣ и далъ измѣнѣ за измѣнѡу. нашему вѣрному панѣ никули столникъ. Ѣго правѡу ѡнинѣ и дѣдинѣ и вѣѡплѣнѣ. ѡ ихъ правихъ привѣлиахъ. село на имѣ стѣнилеци | ꙗ волости хотинскомъ. что то е село било досталѡсъ въ частъ стѣси. кромѣ и ниихъ братѡахъ. але половина села вѣше стѣнси дѣдинѣ. а половина вѣше стѣнси вѣѡплѣнѣ. ѡ племеникъ его панъ дѡмитрѣ мобилица. Ѣно ми ви дѣвъше ихъ доворѡлно и лагодно измѣненѣ. про меже ними. а ми такожде и ѡ насъ дали и потвѣрдили есми. ѡцѣ

и молевникъ нашему. кѣр гиургіе митрополит сѣчавскій. тоє
 прѣдреченное село на имѣ холовцѣл. како да ест стѣси. и | ѿ
 нас ѡрик. и ѿнинѣ съ всемъ доходом. И ѿ томъ тиж прѣиде прѣдъ
 нами, и прѣдъ нашими колѣри великими и малими. ѿцѣ и мо-
 левникъ наш кѣр гиургіе митрополит сѣчавскій. и съ волю и съ
 токмежу, матери и кратіемъ | стѣси. по єго добрую волю
 никимъ не понужден. ани присилован. нѣ своимъ клѣгимъ про-
 изволеніемъ, и далъ стѣси и помиловалъ съ тоє више писанное село
 на имѣ холовцѣл, ихъ стѣла новосъздаиша монастир. рекомѣа
 сѣчевица | ѣдежъ ест храмъ възкръсеніе. га кѣ и спѣса нашего иѣсѣ хѣ.
 ѿ въ похвожѣ ѿца и сѣла и стѣго дѣха. Троице стѣла, єдинѣсѣшна
 и нераздѣльна. еже стѣси съ хотѣніемъ кожію, самъ новосъздадъ,
 испрѣва ѿ ѿснованіе. вишреченна | стѣла монастир. въ задѣше
 сѣвѣ и въ задѣшѣ дѣдомъ и рѣдетелемъ. и кратіамъ стѣси. ако
 да въдетъ имъ вѣчнаа памѣтъ. Ино ми видѣвше ихъ доброволнои
 дѣаніе и помилованіе, а ми такождере, ѿ ѿ насъ дали и потвер-
 дили, | есми, више речинѣки стѣки монастир, новосъздаиѣки, сѣче-
 вици. едеже ест храмъ възкръсеніе, га кѣ и спѣса нашего иѣсѣ хѣ. тоє
 прѣдреченное село на имѣ холовцѣл. како да ест стѣки монастир
 и ѿ насъ ѡрик. и ѿнинѣ съ всемъ доходомъ непорѣшенно нико-
 лиже на вѣки вѣчнаа. а хотаръ того села, на имѣ холовцѣл да
 ест ѿ ѡсихъ сторонъ, постаромѣ, хотарѣ покѣда извѣка ѿживали.
 ѿ на то ест вѣра нашего гѣва, више писаннаго ми. ѿ ѿ | петра
 воеводѣ, и прѣвзлюбленнаго сѣла гѣвми стефанъ воеводѣ и вѣра
 стѣли молдавскіи, ѿцѣмъ молевникомъ нашимъ. кѣр аголонъ єпис-
 копъ романскій. ѿ кѣр гидѣонъ єпископъ радовскій. и вѣра коаръ
 нашихъ. вѣра пана вѣчѣма | дворника долѣки земли. вѣра пана
 зота. и пана гиургіе, прѣкалабове хотинскій. вѣра пана ивана,
 прѣкалабове немецкихъ. вѣра ^{defect} и пана петрѣ прѣкалабове
 новоградскихъ. вѣра пана | андрею. гетмана и прѣкалаба сѣчав-
 скаго. вѣра пана вѣртъ постелника. вѣра пана нѣ дѣвѣйко спѣтарѣ.
 вѣра пана гиургіе чашника. вѣра пана ^{defect}. вѣра пана
 станъ комѣса. и вѣра вѣсѣхъ коаръ нашихъ молдавскихъ | великихъ и
 малихъ. ѿ по нашимъ животѣ, кто въдетъ. ѿ дѣтихъ нашихъ, или
 ѿ нашего родѣ. или пакъ коговѣ изверетъ, гѣремъ вѣти земли на-
 шѣи ^{defect} тотъ ки не порѣшилъ, наше писаннои дѣаніе. и по-

тврѣ|жденіе. стѣки монастыр, але абѣ дал и укрѣпил, въ похвалѣ.
 ѿца и сѣна и стѣго дѣла, трѣице стѣла и единосѣшна и нераз-
 дѣльна. а ктоѣ покѣсит. разорити или инако възврати. виш
 писанное дѣданіе и по|милованіе стѣки монастыр. тот да имает
 дати ѿтѣкт. прѣд страшиѣмъ сѣдище хѣѣмъ. а да вѣдетъ про-
 клѣт и триклѣт. ѿ га ка и сѣса нашег исѣ хѣ. и ѿ прѣтѣла его
 матери. и ѿ стѣх дѣ вѣлисти. маѣи марко лѣка | ѿѣан. и ѿ
 стѣх славених и въсѣхвалених ѣи възхѣвених апостѣль. ѿ прѣпо|док-
 ни х трѣх стѣль велики х. вѣсѣлѣ великии, григоріе гѣгѣлов, и ѿѣан
 златѣвст. и стѣх тѣи ѿѣз никѣнских. и ѿ стѣго архіерѣрха и
 чѣдѣтворца | нѣколаѣ. и ѿ стѣго славнаго и мирѣтѣчиваго гиѣр-
 гѣа и дими|рѣа. и стѣго ѿѣана новаго. и ѿ вѣсѣх стѣх. и да
 имаетъ ѣжѣстѣе сѣ изѣда и сѣ триклѣтомъ ѣрѣемъ. и сѣ ииѣними не-
 вѣрѣними. иже възѣпишѣ на хѣ | крѣз его на ни х и на чаѣѣх
 их. еже ест и вѣдетъ на вѣки. а на вѣлашии крѣпѣст и потѣврѣж-
 деніе въсѣмѣу више писанномѣ вѣлѣли есѣми нашѣмѣ вѣрѣномѣ и по-
 чѣтѣнномѣ, колѣринѣ панѣ стрѣнѣ великомѣ логофѣти | писати.
 и нашѣу печатъ забѣзати кѣсѣмѣу истиѣнномѣ листѣ нашѣмѣ.
 писалъ дѣмѣитрѣу ѣу асѣвхъ вѣто зѣз мѣцъ юнѣа къ юнѣа кѣ дѣни: —

Traducere:

Din mila lui Dumnezeu noi Io Petru Voevod, domnul țării Moldovii. Facem știre cu aceasta carte a noastră tuturor, cari se vor uita pe dânsa sau vor auzi cetindu-se. Iată adevărat credinciosul nostru pan Nicula stolnicul ni-au slujit nouă drept cu credință, văzând noi deci dreapta și credincioasa lui slujbă față de noi, l'am miluit deosebit și cu mila noastră, i-am dat și l'am miluit dela noi defect în a Moldovei cu un sat anume Volovățul in ținutul Sucevei, care sat anume Volovățul au fost al nostru drept domnese, supus ocolului Badeuțului. Și l'am miluit pe dânsul pentru a lui dreaptă credincioasă slujbă, care ni-au slujit nouă și țării noastre, apoi pentru-că ni-au dat nouă șesăzăci de mii aspri, când ni-au trebuit nouă la trebuințele țării și când am plătit datoria lui Iancul Voevod și alte multe nevoi, ca să-i fie lui dela noi uric și danie cu tot venitul. Și într'aceste așijdere a venit înaintea noastră și înaintea tuturor boerilor noștri moldovinești mari și mici

credinciosul nostru pan Nicula stolnicul, din buna voea lui nesilit neci asuprit de nimene, și a schimbat acel mai sus scris sat anume Volovățul cu părintele și rugătoriul nostru chir Georgie mitropolitul Sucevii și cu învoirea și voea maicii Sfinției sale, Maria, soția panului Movilă logofățul și cu voea fraților Sfinției sale, a credinciosului și cinstului nostru boier, panul Ieremie, mare vornic a țerii de sus și Toader și Simeon ceașnic, s'a sculat și a dat schimb pentru schimb credinciosului nostru pan Nicula stolnicul dreapta lui danie și moșie și cumpărătură din privilegiile ei drepte satul cu numele Stanilești în ținutul Hotinului, care sat a fost remas ca partea Sfinției sale, deosebit de ceil'alți frați, însă jumătate de sat a fost moștenirea Sfinției sale, iară jumătate a cumparat-o Sfinția sa dela nepotul său Dumitru Moviliță. Noi deci văzând schimbul lor din bună voe și cu împăcare dintre dânșii am dat și noi așijdere dela noi și am întărit părintelui și rugătoriului nostru chir Georgie, mitropolitul Sucevii acel mai înainte numit sat cu numele Volovățul, ca să fie Sfinției sale și dela noi uric și danie cu tot venitul. Și într'aceasta încă au venit înaintea noastră și a boerilor noștri mari și mici părintele și rugătoriul nostru chir Georgie, mitropolitul Sucevii și cu voea și învoirea maicei și a fraților Sfinției sale, din voe bună, nesilit, neci asuprit de nimene, ei din bună voință și a dat Sfinția sa și a miluit cu acel mai sus scris sat anume Volovățul sfânta nouzidita să mănăstire, numită Sucevița, unde este hramul Inviării Domnului Dumnezeuului și Mântuitoriului nostru Is. Hs. și întru mărirea Tatălui și Fiului și sfântului Duh, Treime sfântă, de o ființă și nedespărțită, care Sfinția sa cu voia lui Dumnezeu însuș a zidit din nou, din început din temelie mai sus amintita sfânta mănăstire pentru sufleția sa și pentru sufletele moșilor și părinților și fraților Sfinției sale, ca să le fie lor vecinică pomenire. Deci și noi văzând de bună voea lor danie și miluire, și noi așijdere am dat dela noi și am întărit susamintitei sfintei nouziditei mănăstiri Sucevița, unde este hramul Inviării Domnului Dumnezeuului și Mântuitoriului nostru Is. Hs. acel mai înainte amintit sat anume Volovățul, ca să fie sfinte mănăstiri și dela noi uric și danie cu tot venitul nesmintit nici când în vecii vecilor. Iară hotarul acelui sat, anume Volovățul să fie din toate părțile

după vechiul hotar pe unde au ținut din vechime. Și pentru aceasta este credința domniei noastre mai susserisului noi Io Petru Voevod și a preaiubitului fiu a domniei mele Ștefan Voevod și credința Arhiereilor moldovinești, a părinților rugătorilor noștri chir Agafton, episcopul Romanului și chir Ghedeon, episcopul Rădăuțului și credința boerilor noștri, credința boeriului Bucium, vornicul țării de jos, credința boeriului Zota și boeriului Georgie, părcălabi de Hotin, credința boeriului Ioan, pârcalab de Niamț, credința ^{defect} și a boeriului Petru, pârcalabi de Roman, credința boeriului Andrei, hatmanul și pârcalabul Sucevii, credința boeriului Brut postelnic, credința boeriului Niadăbaico spatar, credința boeriului Georgie ceașnic, credința boeriului ^{defect}, credința boeriului Stan comis și credința tuturor boerilor noștri moldovinești mari și mici. Iară după viața noastră cine va fi din copiii noștri sau din niamul nostru, sau ori pe cine-l va alege Dumnezeu să fie domn țării noastre ^{defect}, acela să nu strice mai sus scrisa noastră danie și întărire pentru sfânta mănăstire, ci să dea și să întărească întru mărirea Tatălui, Fiului și sfântului Duh, Treime sfânta și deofință și nedespărțită, iară cine-va cuteza să strice sau în altfel să schimbe mai sus scrisa danie și miluire a sfintei mănăstiri, acela să aibă a da răspuns înaintea înfricoșatului județ al lui Hs. și să fie blăstămat și de 3 ori blăstămat de Domnul Dumnezeu și Mântuitorul nostru Is. Hs. și de precinstita lui maică și de 4 sfinți evangeliști, Matei, Marco, Luca, Ioan și de sfinții măriții și prelăudații 12 de căpitenie apostoli și de cinstiții 3 mari ierarhi, Vasile cel Mare, Grigorie Teologul și Ioan Gură de aur și de 318 sfinți părinți dela Nichea și de sfântul arhierarh și făcătoriu de minuni Nicolai și de sfântul măritul izvoritoriul de mir Georgie și Dimitrie și sfântul Ioan cel Nou și de toți sfinții, și să aibă parte cu Iuda și cu de trei ori blăstămatul Arie și cu alți necredincioși, cari au strigat asupra lui Hs. sângele lui asupra lor și fiilor lor, ceea ce este și va fi în veci. Iară spre mai mare putere și întărire a tuturor celor mai sus scrise am poroncit credinciosului și cinstitului nostru boier domnului Stroici, mare logofăt să scrie și să atârne pecetea noastră de aceasta adevărată carte a noastră.

A scris Dumitru în Iași în anul 7097 (1589), luna Iunie a 20. zi.

Nicolai Stroici, logofăt mp.

Note: Pergamentul, pe care este scris acest document, măsura 64.5 cm în lungime și 58 cm în lățime. Scrisoarea acopere o suprafață de 54 + 28 cm și este bine legiveră. Pergamentul numai în două locuri este stricat, altfel bine conservat și înzestrat cu pecetea lui Petru Vodă atârnată de-o șfoară de matasă roșie întunecată. Pecetea poartă inscripția în ceară roșie: + Милостію кожію Іу петрѣ коєвода господар земли молдавскої.

Pe partea de jos a pergamentului și anume în dreapta se află următoarea subscriere: Николаи Огтроич лвофет = Nicolai Stroici, logofăt, iară pe dos următoarele notițe: ѿ петра коєвода = dela Petru Voevod, apoi: карте георгіе митрополит сѣчавскіи на село холовецѣ колости сѣчавскомѣ дааніе стѣи монастыр сѣчевица рок 7997 = cartea lui Georgie mitropolitul Sucevii pentru satul Volovăț și districtul Sucevii dat sfintei mănăstiri Sucevița, anul 7997 (1589); apoi: Іу петер коєвода 1584 на село холовецѣ Оучавица. 7097 = 1589, на колокодец, No. 511 ex 1863 = Io Petru Voevod 1584 pentru satul Volovăț, Sucevița 7097 = 1589, pentru Volodet, N-rul. 511 ex 1863.

Acest document se păstrează în mănăstirea Sucevița, după cum arată ultima notiță, sub N-rul 511 al inventariului din anul 1863. El a fost publicat în traducere germână cu clasarea unei părți dela început de reposatul Wickenhauser in: Geschichte und Urkunden des Klosters Solka, Czernowitz 1877, pag. 64—6.

5. Document din 7136 (1627), Decembrie 9.

Sumar: Miron Barnovschi Movilă Vodă dăruiește bisericii Adormirii Maicii Domnului din Iași satul părințesc Toporăuți și o închină sf. mormânt din Ierusalim.

Въ имѣ ѿца ѿ сѣа ѿ ст҃го дх҃а. Се азъ рабъ ѿ поклонникъ ст҃ѣи и єдиносѣшникъ. ѿ животворѣшии. и нераздѣлимѣи тронѣе виже поклонѣицѣ ѿ слѣж. и рокотажъ дх҃омъ моимъ православиѣмъ г҃днѣ. ѿ миронъ вѣрновскіи могила коєвода | вѣію мѣстїсю г҃рѣи земли молдавскої. благословенъ прѣвѣлгїи вѣх. иже всѣ сїи благо-стїиѣ ѿже ѿзбрави мѣ ѿз чрева мѣри мѣри. ѿ дарова мѣ г҃рѣхствомъ ѿ коєводствомъ земли за прѣвѣхсходѣшномъ когатхствомъ стоїи мѣти. прѣнобѣ | благодарѣи вѣ подоклетъ ако ѿвѣрзи намъ

слава стоит на земли. непреложнаа и сьмрть непричаснаа. нѣко
 цвѣтъ свѣдаёт и аки сѣнь мимогредёт. и раздѣшаетъ | вѣсѣ
 чѣмъ. тѣмъже благоволеніемъ ѿца. и сѣ поспѣшеніемъ сѣна. и сѣ дѣи-
 ствомъ стго и животворѣшаго дха. благопронзволихъ гѣми. нашимъ
 благомъ произволеніемъ. чистимъ и свѣтлимъ срцемъ. ѿ вѣсѣхъ нашежъ
 дѣлъ. И | вѣ помощію. и моленіемъ прѣбѣтѣи вѣще нашежъ вѣце. и
 прѣнодѣи мрїи прѣстѣтелницѣ мирѣ. и сѣ благословеніемъ, чѣтери
 ѿцѣхъ молдавскихъ. Куръ анастасіи архїи епископѣ и митрополитъ
 ѿбчавскіи. И куръ аанасіи епископѣ рѣманскомъ. И куръ диѣніи
 епископѣ радзѣцкомѣ. И куръ митрофанъ епископѣ хѣшескомѣ.
 И сѣ хотеніемъ вѣсѣмъ свѣтѣмъ гѣми. колѣри нашихъ молдавскихъ
 великими и малими. гѣми вѣзѣхѣмъ гѣ вѣа вѣ помощію. и нача-
 хѣмъ и сѣ зидѣхѣмъ | мѣлѣхъ и црковъ вѣ трѣхъ ѿскѣмѣ. вѣ имѣ
 вѣпеніе прѣтѣи. и чѣтѣи. прѣблагословеніи. вѣще нашежъ вѣце и прѣно-
 дѣи марїа. и дадохѣмъ и помиловахѣмъ тоа наше стѣа мѣлѣхъ више
 писаннаа. сѣ еднѣ село на имѣ топорѣбѣи | сѣ стѣвоке и сѣ малини.
 что ѣ волостъ чернѣвцѣкѣмѣ. что тоа село било право задѣднинѣ
 гѣми. и ѿтѣ томъ тѣжъ гѣми дадохѣмъ и помиловахѣмъ. и поклонн-
 хѣмъ, тоа стѣа, црковъ више писаннаа ѿ трѣхъ ѿскѣмѣ. и сѣ тоа село
 топорѣбѣи | до стѣи и прѣславнїи. живопрїемнїи грѣбъ. и нашеи
 животѣ подѣтелнїи. вѣчѣшомѣсѣ гѣмъ нашему Іс хѣ. и томѣ ис-
 кѣпившѣмъ насѣ. ѿ грѣхъ прѣвѣцѣи и ѿ рѣкое дѣаволѣ. тѣмъ гѣми
 далъ гѣже естъ храмъ. вѣскрѣсеніе гѣ вѣа | и сѣпа нашего ісѣ хѣ. вѣ
 стѣи и велицѣи црковѣ вѣ градѣ иерѣлѣмѣи. ѿ гѣде естъ начѣства
 и главѣ. и ѣтвержденіе вѣра наше. и да имѣетъ прїслѣхѣти. за
 лѣмїи еже послаютъ зѣ патриархи иерѣсалимскіи. и ѿставишѣмъ.
 | тоа село топорѣбѣи. за вѣсѣхъ дѣвнѣахъ. аки да не имѣетъ намъ
 дѣти. не еднѣ дѣи нѣ великаа нѣ мѣла. нѣ раѣотѣ намъ раѣѣ-
 тѣти. нѣ илишъ платїте, ни сѣлѣжъ зѣ краѣи аніе за ѿвѣцїи. аніе
 еднѣа анігерїахъ, да не имѣютъ | дѣти. и пѣкижъ да ѿставитѣ ѿ
 тоа село топорѣбѣи. еднѣа тѣсѣи и пѣтъ сѣтъ ѿвѣцїи цѣранскїихъ.
 ежъ чинѣтѣсѣ еднѣа сѣтъ и пѣтъ дѣсѣтъ ѿвѣцїи гѣрѣскѣи. и еднѣа тѣ-
 сѣи пѣчѣи цѣранскѣи. ежъ чинѣтѣсѣ еднѣа сѣтъ, пѣчѣи | гѣрѣскѣи.
 и пѣтъ сѣтъ свѣи цѣранскїихъ. ежъ чинѣтѣсѣ пѣтъ дѣсѣтъ вѣпри гѣрѣ-
 скїихъ. нѣтолицъ колѣко пишемъ наивїше. да сѣ ѿставитъ ѣмирѣно
 вѣзпѣчѣтлѣитъ. да не имѣитъ вѣ ниѣисѣжъ вѣлѣвити ихъ. а аніе ѿвѣ-

дѣри мѣти свои. и свѣтъ развѣмъ и видѣхъ и познахъ. ꙗко никаа
цетѣ жъ мати | многѣ. заколико пишемъ маи више. да свѣ
вззмиѣтъ ѿ нихъ горшинѣ, и десѣтъѣмъ по правдоу. ꙗкоже свѣ
вззметъ и ѿ иишаа зѣмли. и да вздетъ ѿ взсѣхъ више писанихъ
дѣвилахъ, и аѣгерѣахъ. еже сѣтъ на ииныхъ люди вз зѣмли гѣми. | ни
глобѣици, ни дешѣгѣвинари. да не имаѣтъ трѣбѣ тѣмъ. аще сѣлѣ-
читъсѣ нѣкаа мѣтѣа за чѣци, да не имаѣтъ трѣбѣ гравѣти велици
дворѣници. или глобѣе вз зимаѣтъ ѿ того село нѣ да имаѣтъ
вззѣти калѣгерѣи. | ѿ сѣтаа монастырѣ ежъ гѣми сѣзидѣхѣмъ вз
трѣхъ, ꙗскомѣ. да сѣбираѣтъ тѣхъ взсѣхъ, да посѣлаѣтъ до калѣгерѣи.
ѣжъ прѣбиваѣтъ до ѣрѣмѣскаго цѣркви. ꙗко вздетъ имъ за ѣковѣнѣе, и за
ѣказченѣе. и за иишихъ потрѣбахъ. томѣ | сѣтѣмъ мѣстѣ и цѣрковѣ
вѣи. ꙗ сѣтѣи ѣцѣи еже тамѣ прѣбиваѣтъ. да имаѣтъ написати роди-
телѣ гѣми. вз сѣтѣи и великии помѣникѣ. такожде и на гѣми, и
вѣгомъ дарованимъ чади гѣми. ꙗко да поминаѣтъ вѣ взсѣсѣхъ |
вѣсѣтѣзна сѣлѣбахъ. по цѣрковномѣ ѣбичѣаю, такожде и памѣтъ да
сѣтворѣѣтъ на. и да ѣмѣлатъ мѣтѣваго вѣта. ѿ нашемъ живѣтѣ и
дѣврѣи и сѣмѣренѣе. ꙗко да вззможимъ взсѣгда мѣти тѣварѣшѣе. и
тижъ калѣгерѣи | ѿ тоа сѣтаа монастырѣ. да не имаѣтъ пѣтавити
ѣрѣдѣникѣ ѿ сѣбе тамѣ. нѣ да ѣставитъ да вздетъ ѣрѣдѣникѣ ѿ
тамѣ. и когда приложитъсѣ смѣртѣ томѣ ѣрѣдѣникѣ. ꙗ пакъ сѣлѣни
ѣтѣ тамѣ пакѣжъ да поставитъ собѣ дрѣсѣ | ѣрѣдѣникѣ. которѣи
вздетъ волѣ имъ. и за пѣдѣволаде еѣще же да принѣсѣтъ. тѣкмѣ
ѣдинъ разъ вз ѣдинъ годъ дежъ до ꙗсѣхъ. ꙗ что взде тамѣжитѣа. и
сѣва и ииныхъ комѣти ꙗ ѣни да имаѣтъ ихъ продѣти тамѣ. и
пѣнѣи | да посѣлаѣтъ до егѣмѣнѣ, которѣи вздетъ до монастырѣ, еже
ѣтъ вз трѣхъ ꙗскомѣ. ꙗ егѣмѣнѣ да имаѣтъ послѣти, до сѣтаа и вели-
каа цѣрковѣ ѣерѣсалимскаго. тѣмъ рѣдѣи тоѣ више пѣсѣанѣое село, то-
порѣбѣци. да ѣтъ | ѿ гѣми правѣю ѣниинѣ и дѣанѣе, и мѣловѣнѣе
сѣтѣи и сѣлавѣи и велицѣи цѣркви вѣи ѣерѣсалимсѣтѣи. и дрѣи имъ
непорѣшѣенномѣ, никѣлижъ на вѣкѣи вѣчѣни. ꙗ хотѣаръ томѣ више
рѣченномѣ солѣ. да ѣтъ ѣмѣ ѿ дрѣихъ | сѣдѣрѣни. пѣ своѣмѣ старѣомѣ
хотѣарѣю покѣда иѣзъ вѣка ѣживѣали. ꙗ на тоѣ ѣтъ вѣра нашего
гѣтѣва. ми иѣ мирѣи вѣрѣновскѣи могила вѣекода. и вѣра вѣдѣари
нашихъ. вѣра пѣна иѣѣнашѣко гѣланѣгѣ великаго дворѣника | долѣнѣи
зѣмли. вѣра пѣна никѣдѣри хѣтѣманѣа, и прѣкѣзѣлака сѣчѣвскаго. вѣра

пана габрилаш великаго дворника вишнѣи землі. вѣра пана георгіе жорѣ прѣхзалава хотинскій. вѣра пана георгіе прѣхзалава нмецскій. вѣра пана влѣндѣ прѣхзалава романскѡмъ. вѣра пана костин постелникъ. вѣра пана савин спхтарѣ. вѣра пана константинъ катасино чашника. вѣра пана лѣпѣл вѣстѣрника. вѣра пана грама столникъ. вѣра пана михаилъ фѣртѣна комисъ. И вѣра вхѣхъ колѣри нашихъ молдавскиѣми великіими и малими. а по нашемъ животѣ и гвѣани. Кто вхдѣтъ гѣрѣ ѡ дѣтиѣхъ наше или ѡ нашего рода. Или пакъ вхдѣ | кто гѣхъ вѣхъ и зберѣтъ гѣрѣ вѣти наше землі молдавскѣи. тогъ вѣ имъ непорѣшилъ нашего дааніе и мѡваніе. и строеніе. нхъ дѣи дадъ и скрѣпилъ. стѣи и слави и велицей цркви иеросалиметѣи. Зачто естъ правоу дааніе | и мѡваніе. стѣи монастырѣ ѡ самагъ гѣми. а аще кто споксѣитѣа рѣзорити. наше мѡваніе и строеніе. тогъ да естъ проклѣтъ, и трѣклѣтъ. ѡ га вѣа сѣтворѣшаго нѣко и землі, и ѡ причѣтаа вѣамѣрѣ. и ѡ | вѣ стѣиѣхъ апостоли. и ѡ дѣ ивангелестѣи, и ѡ тиѣ ѡци ежъ вхъ нѣкѣистѣмъ градѣ. и да просадѣтѣа аѣкожъ даданіи и авѣронъ. на корѣце, и да имѣетъ части сѣхъ юдомъ. и сѣхъ трѣклѣтомъ дѣрѣжъ вхъ вѣзкончнѣи вѣчнѣи мѣки. | аминъ. а на вѣдѣшѣи крѣпѡсти и потвѣрженіе, томъ вхѣсемъ више писанномъ. вѣлѣми есми, нашемъ вѣрномъ. и починомъ колѣринъ. панъ дѣмитрашко ѣефанъ великомъ логофѣтъ. писати и наше печатъ | закезати. кхъ сѣмъ истѣнномъ листѡ нашемъ.

Писалъ Кѡрѣлѣнѣлъ 8 тѣсѣхъ вѣлѣтѣ, 3945. мѣдѣ дѣкъ 11 дни. Миронъ Врѣновски воеводъ т. р. L. S.

Traducere:

În numele Tatălui și Fiului și sfântului Duh. Iată cu robul și închinătorul sfintei și desființă și de viață făcătoarei și nedespărțitei Treimi. Cărei mă închin, slujesc și servesc cu duhul meu eu drept măritoriul domn Io Miron Barnovschi Movila Vodă cu mila lui D-zău domnul țării Moldovii. Binecuvântat este prebunul D-zău, care m'a ales cu toate bunătățile din pântelele maicei mele și mi-a dăruit mie domnia și voevodia pământului din izvorul milei sale bogate, deci se cuvine purure a mulțami lui D-zău, că mi-a deschis ușile îndurării sale și lumina înțelegerii și am văzut și am cunoscut,

cumcă nici o mărire nu este stabilă pe pământ, că moartea neașteptată și fără de vreme, ca o floare veștezește și ca un vis trece și nimicește pe fie-care om, de aceea, cu bunăvoința Tatălui, și cu ajutoriul Fiului și cu conlucrarea sfântului și de viață făcătorului Duh, a binevoit Domnia mea, cu a noastră bună bunăvoință, cu inimă curată și luminată, cu tot sufletul nostru și ajutoriul lui D-zău, și cu rugăciunile precinstitei stăpânei noastre Născătoarei de D-zău și purure fecioarei Marii ajutătoarei lumii, și cu binecuvântarea a patru presfinți ai Moldovii, chir Anastasie arhiepiscop și mitropolit al Sucevii, și chir Atanasie episcop al Romanului, și chir Dionisie episcop Rădăuțului, și chir Mitrofan episcop Hușului, și cu voința întregului sfat a domniei mele, a boierilor noștri moldovinești mari și mici, domnia mea am chemat pre domnul D-zău întru ajutor, și am început și am zidit casă de rugăciune și biserică în târgul Iașului cu numele Adormirea presfinței și curatei și prebinecuvântatei stăpânei noastre Născătoarei de D-zău și purure fecioarei Marie, și am dat și am miluit acea mai sus scrisă a noastră casă de rugăciune cu un sat anume Toporăuți cu eazuri și moară, care este la ținutul Cernăuțului, care sat a fost adevărat strămoșesc a domniei mele, și de aceea deci domnia mea am dat și am miluit și am închinat acea sfântă mai sus scrisă biserică din târgul Iașului și cu acel sat Toporăuți sfântului, premăritului și de viață primitoriului mormânt și dătătoriului nostru de viață domnului nostru Is. Hs., care s'a făcut om și acolo ne-au răscumpărat pre noi de păcatul strămoșesc și din mânele diavolului, deci a dat domnia mea acolo unde este hranul Inviării domnului D-zăului și Mântuitoriului nostru Is. Hs. la sfânta și marea biserică din cetatea Ierusalimului, de unde este începutul, capul și întărirea credinței noastre și ca să aibă să asculte de acei oameni, cari patriarhii Ierusalimului vor trimite acolo și am ertat acel sat Toporăuți de toate dările, ca să n'aibă a ni da neci o dare neci mare, neci mică, neci să ni facă robotul, neci să plătească ilieșul, neci darea pentru vaci, neci pentru oi, neci una din angherii să n'aibă să dee, și iarăș să se erte din acel sat Toporăuți 1500 oi țărănești, cari se număra ca 150 oi domnești, și 1000 stupi țărănești, cari se număra ca 100 stupi domnești, și 500 de porci țără-

nești, cari se numără ca 50 vieri domnești, atâta cât scriem mai sus, ca să fie lasați în pace fără pecetluire, ca să nu fie ei năcăjiți cu nemică; dacă însă s'ar afla având mai mult, de cât am scris mai sus, să iee dela dânșii gorștina și desetina după dreptate, cum se ie și dela alt pământ și să fie din toate sus scrise dabilări și angherii, cum sunt și pe alți oameni din țara domniei mele. Neci pedepsitorii cu bani, neci deșugubinarii să n'aibă acolo treabă; întâmplându-se vre-o moarte de om marii vornici să n'aibă treabă să cerceteze sau să iee pedepsa din acel sat, ci să aibă a lua călugării dela sfânta mănăstire ce domnia mea a zidit în târgul Iași, ci să strângă aceste toate, ca să trimită către călugării, cari se află lângă biserica din Ierusalim, ca să li fie lor pentru încălțări și pentru îmbrăcăminte și alte trebuinți ale acelui sfânt loc și biserica lui D-zău, eară sfinții părinți, cari se află acolo să aibă a înscrie părinții domniei mele la sfântul și marele Pomelnec, totașa pe domnia mea și pe copiii dăruiți de D-zău domniei mele să pomenască la toate slujbele d-zăești, după obiceiul bisericesc, așijdere și pomenire să ni facă și să se roage la înduratul D-zău pentru buna și pacinica noastră viață, ca purure să putem face milostenie. Așijdere călugării dela acea sfântă mănăstire să n'aibă a pune acolo orânduitorul său, ci să se pue orânduitoriu de acolo, și întâmplându-se să moară acel orânduitoriu, atunci sătenii de acolo earășă-și așeze alt orânduitoriu, pe care-l vor voi, eară pentru cărăușie, ce se aduce, numai odată pe un an la Iași, eară ce va fi acolo săcară și sămănătură și altă pâne ei să aibă a o vinde acolo și banii să-i trimită egumenului, care va fi la mănăstire, care este în târgul Iași, eară egumenul să aibă a trimite la sfânta și marea biserică din Ierusalim. De aceea acel sus scris sat Toporăuți să fie dela domnia mea adevărată moșie și danie și miluire a sfintei și măritei și marei biserici a lui D-zău din Ierusalim și lor uric neștrămutat necicând în vecii vecilor. Eară hotarul a celui sus scris sat să fie din toate părțile după hotarul cel vechiu pe unde au ținut din veci. Eară pentru aceasta este credința domniei mele Io Miron Barnovschi Movila Vodă, și credința boierilor noștri, credința domnului Ionașcu Ghiangă mare vornic a țării de jos, credința d-lui Nicoară hatman și părcalab de Suceavă, credința

d-lui Gavrilas mare vornic a țării de sus, credința d-lui George Jora pârcalab de Hotin, credința d-lui George pârcalab de Niamț, credința d-lui Blându pârcalab de Roman, credința d-lui Costin postelnic, credința d-lui Savin spătar, credința d-lui Constantin Cantacuzino ceașnic, credința d-lui Lupul visternic, credința d-lui Gramă stolnic, credința d-lui Mihail Furtună comis, și credința tuturor boerilor noștri moldovinești mari și mici, eară după a noastră viață și domnie, cine va fi domn din copiii noștri sau din niamul nostru, sau ori pe cine domnul D-zău va alege să fie domn țării noastre moldovinești, acela să nu strice dania, miluirea și așezarea noastră, ci să dea și întărească sfintei și măritei și marei biserici a Ierusalimului, căci aceasta este adevărată danie și miluire sfintei mănăstiri dela însuș domnia mea; eară dacă cineva ar încerca să strice miluirea și așezarea noastră, acela să fie blăstămat și afurisit de domnul D-zău, făcătorul ceriului și al pământului și de precinstita Născătoare de D-zău și de 12 sfinți apostoli și de 4 evangeliști și de 318 părinți din cetatea Nicheei și să se piardă ca Datan și Abiron în luptă, și să aibă parte cu Iudeii și cu afurisitul Arie în muncile cele nesfârșite în veci amin. Eară pentru mai multă tărie și întărire acelor toate sus scrise, am poroncit credinciosului și cinstitului nostru boeriu d-lui Dumitrașcu Ștefan, marelui logofăt să scrie și să atârne pecetea noastră de aceasta adevărata noastră scrisoare.

Miron Barnovschi Voevod m. p. L. S.

A scris Borlianul în Iași în anul 7136 (1627) Dech 9. zi.

Note: Documentul este scris pe pergament. De el atâră un mare sigil de ceară roșie legat c'o șfoară roș-albastră pe care este înscris în limba slavonă numele lui Miron Movilă Vodă. Documentul este proprietatea fondului religios gr. or. al Bucovinii și se păstrează la direcția bunurilor acelu fond din Cernăuți.

O traducere germână a publicat Wickenhauser în Bochotin, Wien 1874, pag. 72—5.

D. Inscripții, cari privesc direct sau indirect Episcopia Rădăuțului.

1. Inscripție din anul 7001 (1493).

+ Дастъ и своимъ ученикомъ и апостоломъ рекъ. Пите ѿ неа ксе се естъ кровь моя новаго завета еже за ны и за многии изливаема въ ѿставление грѣхѡмъ. Мелостіа кожїа Іѡ Стефанъ коекогда сотвори сїи покровецъ храмѡ стаго чюдотворца и архїерарха николи иже въ Радѡвцехъ. в лѣтѣ 7001.

Traducere:

„A dat și învățăceilor și apostolilor săi zicând: beți dintru acesta toți, acesta este sângele meu al legii celei noue, care se varsă pentru voi și mulți spre ertarea păcatelor.

Cu mila lui Dumnezeu Io Ștefan Voevod a făcut acest acoperemânt pentru biserica sfântului făcătoriu de minuni și arhiierarh Nicolai, care este în Rădăuți, în anul 7001 (1493).“

Note: Acest istoric acoperemânt până nu de mult se păstra în mănăstirea Sucevița, unde se pare c'a fost transportat dela Rădăuți, ca și alte adoare de episcopul și mai apoi mitropolitul George Movilă, fundătoriul acelei mănăstiri. În Sucevița purta el Nrul. 249 al inventariului din anul 1863. El astă-zi se află în museul arhiepiscopesc din Cernăuți.

Despre acest acoperemânt a făcut amintire episcopul Melchisedec în scrierea sa: O vizită la câte-va mănăstiri și biserici antice din Bucovina, Bucuresci 1885, pagina 54.

2. Inscripție depe pocrovățul din mănăstiria Agapia.

Прїемъ хлѣбъ на стѣнѣхъ своихъ и прѣстѣнѣхъ и непорѣчныхъ рѣжкахъ бл҃годаривъхъ и бл҃гословивъхъ ѿстѣнѣхъ, приложивъхъ да стѣмъхъ

СВОИМЪ СЧѢНОМЪ РЕКЪ, ПРИИМТЕ, А ДИТЕ СЯ ЕСТЬ ТѢЛО МОЕ ЗА ВѢ ВЪ
ВЪСТАВЛЕНІЕ ГРѢХОМЪ. ІОНЪ ШТЕФАНЪ ВОЕВОДА, РАДОВЦИ.

Traducere:

Luând pânea în sfintele, precuratele și neprihănitele sale mâni, a mulțămît și a binecuvântat și a sfințit, a frânt (și) a dat sfinților săi învățăcei zicând: luați, mâncați acesta este trupul meu, care (se frânge) pentru voi întru ertarea păcatelor. Ion Ștefan Voevod, Rădăuți.

Note: Se pare că în text după cuvântul: ТѢЛО МОЕ s'a elaset, poate de copiator, cuvântul integrant: ЛОМИМОЕ=se frânge.

Acest pocroveț, făcut probabil de Ștefan Vodă cel Mare pentru biserica episcopală din Rădăuți, astăzi se păstrează în mănăstirea Agapia. Inscripția lui slavonă mi-a mijlocit-o ca multă bunăvoință Sf. S. arhiereul Narcis Crețulescu din mănăstirea Niamț, căruia îi exprim aice cea mai călduroasă mulțămită.

3. Inscripție din 7012 (1504), 1. Iunie.

СЛАВА СВЕРХШИТЕЛЮ ВГОУ, ВЪ ВѢКИ АМИН.

Початся и сверхшися сѧ книга въ дни БЛГОУСЪТІЕВЪГО И
ХВЛЮБИВЪГО ГНА НАШЕГО ІОНЪ ШТЕФАНЪ ВОЕВОДА ГРА ЗЕМЛИ МОЛДАВ-
СКОИ ПОДВИЖЕНІЕМЪ И БГВЕНІЕМЪ И ДАНІЕМЪ АРХІЕПІСКОПА РАДОВ-
СКАГО КЪ ІОАНИКІА: РЖКОЖ МНОГОГРѢШНОГО ПОПА ИГНА, ОУ СЛАВНОМ
СЛАВѢ КОЦМАНИ, ВЛѢ 3ВІ МСЦА ІУНІА А.

Traducere:

Mărire sfârșitoriului Dumnezeu, în veci, amin.

S'a început și sfârșit aceasta carte în zilele dreptmăritoriului și de Hristos iubitoriului domnului nostru Io Ștefan Voevod, domnul țării Moldovii, prin stăruința și binecuvântarea și darea arhiepiscopului Rădăuțului chir Ioanichie, prin mâna multpăcătosului preot Ignatie în vestitul sat Coțman, în anul 7012 (1504), luna Iunie 1.

Note: Aceasta inscripție notită se află ca postscriptum pe manuscriptul slavon, N-rul 577/IV al inventariului din mănăstirea Putna, care este un Minciú pentru luna lui Noemvrie.

Inscripția aceasta fără șirul introducător a fost publicat de Dr. E. Kozak în *Inschriften aus der Bukowina*, pag. 71, notița 2, iară completă de D. Dan în *Mănăstirea Putna*, pag. 78—9, nr. 22.

4. Inscripție din 7013 (1504), Noemvrie 18.

+ ОА ИКОНА ОКОБА СѢ ВЪ МИТРОПОЛІИ 8 РАДОВЦИ ПРИ ЕПІСКѢПЬ
КИР ПАХОМЕ В ЛѢТО 7013 МСК ГО ІІІ.

Traducere:

Acesta icoană s'a ferecat în Mitropolie la Rădăuți sub episcopul Pahomie în anul 7013 (1504), luna Noemvrie 18.

Note: Aceasta interesantă inscripție se află gravată pe ferecătura de jos a icoanei sf. Nicolai, care se pare c'a fost din început proprietatea Episcopiei de Rădăuți, de unde apoi a trecut în cea a mănăstirii Sucevița, unde se află și astă-zi purtând N-rul 469 al inventariului.

Inscripția aceasta a fost publicată mai întâiu de Melchisedec în *O vizită la câte-va mănăstiri și biserici antice din Bucovina*, pag. 54 și apoi de E. Kozak în: *Resultate meiner Forschungen im Kloster Sočawica (in der Bukowina)* pag. 180.

5. Inscripție din 7057 (1549), Iunie 7.

„Cu voința Tatălui, cu ajutoriul Fiului și cu săvârșirea sf. Duh, iată eu smeritul Teodosie, episcopul sfintei Episcopii dela Rădăuți bine am socotit și am făcut această elisierniță în zilele binecredinciosului domnului nostru Ion Ilieș, fiul lui Petru Voevod cu mila lui Dumnezeu domn al țării Moldovei, în anul 7057 (1549), Iunie 7.“

Note: Aceasta inscripție a fost săpată slovenește într'o piatră, care era pusă pe perețele casei zidite de episcopul Teodosie de Rădăuți în mănăstirea Niamț. Casa răsipindu-se, piatra s'a frânt în

două, din care o bucată s'a pierdut, iară alta s'a pus ca trotuar la bibliotecă. Inscriptia s'a decopiat, pe când piatra sta încă în zid, de vechii călugări nemțeni dela care a primit-o arhiereul Narcis Crețulescu. Sfinția sa a depus-o în tom. IX, nr. 29 a ineditei sale „Istorii a mănăstirii Niamțu“ și mi-a pus în cunoscuta-i amabilitate cu scrisoarea din 2 Decembrie 1906 traducerea ei la dispoziție pentru care îi exprim cea mai profundă mulțumită.

6. Inscriptie din 7066 (1558).

Въ вѣѣ ѿзѣ. Въ дѣхъ вѣгочтивѣго и хѣлюкиѣго гѣнна нѣшегъ ѿ ѿлеѣдѣра воеводи вѣіею мѣтїю гѣра зѣмліи мѣдѣскѣ. и тогоже вѣрѣмени. прѣстави шѣ въ нѣшемъ зѣмліи мѣдѣскѣ . . вѣ. ѣпїкѣпї. ѣпїѣ гѣѣгїе. вѣпосажѣннагѣ прѣла рѣ вскѣ. и дрѣугї ѣпїѣ макѣріе ѿ дѣнїѣ страны. ѿ трѣгѣ рѣмѣ и тогѣо вѣговѣрнїи и вѣпосажѣннїи и дрѣврїи дѣлїи дрѣрашенїи ѿ ѿлеѣдѣрѣ воеводи своимъ вѣгорѣзѣмїѣ сѣтворїи соѣо иѣвѣра чѣтѣрїи ѣпїѣи и поставїиша ѣпїѣи дрѣѣ ѣдїнѣо курѣ анѣстѣсіе рѣмѣскїи, и дрѣугї рѣдѣвскѣ мїтрополїи кѣ ѣдїмїе; и тогѣа почѣ | и сѣврѣшїи сѣа кнїїжїца лѣврѣгїѣ рѣжкоѣ мнѣгрѣшнѣ сѣмерѣннѣ прѣскїтерѣ мѣлѣнїкѣа поѣа мїхѣїлѣ.

Traducere:

„In anul 7066. In zilele dreptcredinciosului și de Hristos iubitoriului Domnului nostru Io Alexandru Voevod cu mila lui Dumnezeu Domnul țării Moldovii, și în acea vreme au reposat în țara noastră a Moldovii doi episcopi, episcopul Georgie din de Dumnezeu așezatul scaun al Rădăuțului și al doilea episcop Macarie din părțile de jos, din târgul Roman și atunci dreptcredinciosul și de Dumnezeu așezatul și cu fapte bune înfrumusețatul Io Alexandru Voevod a făcu cu a lui bună înțelepciune sobor, a ales patru episcopi și (ei) au așezat doi episcopi, unul chir Anastasie al Romanului și al doilea la Mitropolia Rădăuțului chir Etimie și atunci s'a început și sfârșit aceasta cârtică Liturgia cu mâna multpăcătosului și smeritului preot, a rugătoriului popa Mihail.“

Note: Aceasta interesantă inscripție o a aflat dl. N. Iorga în comuna Pata, lângă Cluj și a publicat-o în foaia „Răvașul“ din Cluj, care a edat o retipărire, Cluj 1907.

7. Inscripție din 7107 (1599) de pe icoana sf. Nicolai din Rădăuți.

+ И ѡНОВИ * И ПОЗЛАТИ * АРХИЕПИСКОПЪ * И МИТРОПОЛИТЪ * СЧАВСКИ * ГЕОРГИЕ МОГИЛА * КЪ ДНИ ГПНА ІѠ ВРЕМЯ * МОГИЛА ВОЕВОДА * БЖІЮ МИЛОСТІЮ ГОСПОДРЪ * ЗМЛЕ МОЛДАВСКОИ В ЛѢТО * 393.

Traducere:

Și a înalt și aurit arhiepiscopul și mitropolitul Sucevi George Movilă în zilele domnului Io Ieremie Movilă Voevod, cu mila lui Dumnezeu domnul țării Moldovii, în anul 7107 (1599).

Note: Aceasta inscripție a fost publicată mai întâiu de Melchisedec în O vizită la câte-va mănăstiri și biserici antice din Bucovina, pag. 54, apoi în traducere germană greșită de Wickenhauser în Geschichte des Bistums Radauz, Czernowitz 1890, pag. 11 și în urmă de E. Kozak în Resultate meiner Forschungen im Kloster Sočawica (in der Bukowina) în Archiv für slavische Philologie, tom. XV, pag. 180.

8. Inscripție din 7089 (1584), 7 Iulie.

ПАНАГІАРЪ СЪИ СЪТВОРИ БЫВШЕ ІСАІА ЕПЕСКОПЪ РАДОВСКОИ И ДАДЕ ЕГО КЪ МОНАСТЫРЬ АГАПІА, ИДЕЖЕ ЕСТЬ ХРАМА СТЫХЪ АРХИСТРАТЕЛЪ МИХАИЛ И ГАВРИИЛ И ПРОЧИХЪ СИЛЪ БЕЗПЛАТНЫХЪ КЪ ЛТА 393.

Traducere:

Panaghiariul acesta l'a făcut Isaia fostul episcop de Rădăuți și l'a dat mănăstirii Agapia, unde este hramul sfinților arhistrategi Mihail și Gavriil și a celor l'alte puteri fără de trupuri în anul 7089 (1581), Iulie 7.

Note: Aceasta inscripție a fost publicat de Melchisedec în Cronica Romanului I. pag. 212, de unde a luat-o Wickenhauser și a publicat-o în traducere germană în Geschichte des Bistums Radauz, pag. 16.

9. Inscripție din 7095 (1587).

ЪѠѢ ІѠѠКІ ПАТРІАРХЪ АНТІѠХІЙСКІИ ДА СІЖ СГЛА ІКОНА ѪѠѢ ГЕѠРГІѢ ЕПЕСКОПЪ РАДОВСКОМЪ, И ЕПЕСКОПЪ ГЕѠРГИЕ ДА ЖЪ КЪ НОВОСЪЗДАНАА

sfântului, dreptului Enoh și a sfântului proroc Ilie și a sfântului Ioan Teologul, au zidit aceasta biserică: smeriții robi și închinători ai sfintei Treimi, kir Anastasie Crimcovici, fost episcop de Rădăuți și domnul Lupul Stroici, mare logofăt și fratele lui, domnul Simeon, mare visternic, în zilele dreptmăritoriului domn Io Ieremie Movilă Voevod și a preaiubiților lui fii: Io Constantin și Alexandru și Bogdan Voevozi, în anul 7110 (1602), Iulie 27.

Note: Aceasta inscripție a fost publicată de Dr. Kozak, în *Inscripfen*, pag. 12—13. În traducerea germână alăturată textului slavon dl. Kozak a elaset înaintea lui Enoh „a sfântului“.

Despre aceasta inscripție vorbește și Моравинокъ, l. c. pag. 23, care însă în nota 1 zice, că despre timpul zidirei mănăstirii Drago-mirna nu s'ar afla „mărturii“, iară pe pag. 53 susține greșit, că Anastasie numai a reînویت mănăstirea. Și Wickenhauser aduce în *Geschichte des Bistums Radauz*, pag. 19 și 20 textul inscripției în traducere germană. Cele ce însă induce el pe pag. 19 cu privire la inscripția de pe cruce sunt false, de oare-ce data adevărată este 1639, cf. D. Dan, Putna, pag. 50.

11. Inscripție din 7120 (1612), August 26.

✠ ѿзволѣніемъ ѿца и поспѣшѣніемъ сѣа | и свѣрхшѣніемъ стго
аха. се азъ рабъ вѣки моего 18 Ха. ѿфрѣ | ѿпкпъ радоскы.
схтеорѣхѣ сѣа клисарница въ имѣ 18 Ха | и прѣстѣи кѣи. при
дни 18 костѣти воѣводѣ. и свѣрхши са | въ дни 18 ѿтѣфа воѣ-
водѣ. нача мѣца мѣтѣа кс. в лѣтѣ | зри. и свѣрхши са мѣца 18 кс.
в лѣтѣ 3рк. кѣи при ег арсе агадѣ.

Traducere:

Cu voința Tatălui și cu ajutoriul Fiului și săvârșirea sfântului Duh, iată cu robul stăpânului meu Is. Hr., Efrem, episcopul Rădăuțului am făcut aceasta clisiarniță în numele lui Is. Hr. și a preasfintei Născătoare de Dumnezeu în zilele lui Io Constantin Voevod și s'a săvârșit în zilele lui Io Stefan Voevod; s'a început în luna lui Martie 26, în anul 7118 (1610) și s'a săvârșit în luna lui August 26, în anul 7120 (1612), s'a făcut pe timpul eg. Arse Agaton.

Note: Inscriptia aceasta o aduce Dr. Kozak în Inscriften, pag. 195—6 în text original slavon; Wickenhauser în Geschichte der Klöster Woronetz und Putna, I. pag. 13 se vede că cetind aceasta înscriptie, însă neputându-o bine descifra susține, cumcă Efrem ar fi adaos tinda la biserica episcopoească din Rădăuți. El deci confunda tinda cu clisiarnița, căci știut este, că tinda a facut-o Alexandru Vodă Lăpușneanul în 30 Iunie 1559 la îndemnul episcopului Eutimie.

12. Inscriptie din 7122 (1614).

ИЗВОЛѢНІЕМЪ ѿЦА. И ПОСПѢШЕНІЕМЪ СНА. И СВЕРХШЕНІЕМЪ СГО АХА
ВЪ ДНИ БЛГОУСЛѢВНАГО И ХВ ЛЮБВЕА ГНА НАШЕГО ІѦ ОТЕФАНЪ ВОЕ-
ВѢДЫ. СѢ ТОММА ВОЕВѢДЫ БЖІЕМЪ МЛСТІЮ ГПРЬ ЗЕМЛИ МОЛДАВСКОЙ.
СХТВОРИ СІА КНИГЖ АШЕ ПОЛѢЗНАХА ЧЛТІИ ЕФРЕ ЕПКОПЪ РАДОБСКИ ЗА
ДАШЖ СВѢ. И ЗА РАДНИТЕЛИ ЕГО. И ДАДЕ СЖ СГМБ МОНАСТЫРЮ МОЛ-
ДАВИЦИ. ИДЕ Е ХРАМЪ БЛГОВѢЩЕНІЕМЪ ПРЪТІА ВЦІ. АШЕ ЛИ КТО НА-
ВѢЖЕНІЕМЪ ДІАВОЛСКИМЪ ПОКЪСІИ ВЪЗАТИ И ПРѢЛОЖИТИ ЕЖЪ ѿ МОНА-
СТЫРКЪ ВЪ ИНО МѢСТО, А ОНЪ ДА БЖДЕТЬ ПРОКЛѢТЬ ѿ ГА БА СХТВОР-
ШАГО НЕКО И ЗІМЛКЪ. И ѿ ПРЪТІА ЕГО МТЕРЕ. И ѿ СТЫХЪ ѿЦХ.
ТИИ. ИЖЕ ВЪ НИКІИ. И ѿ ВХСКЪ СТЫ. И ДА ИМАЕТЪ ОУЧАСТІЕ СЖ ІС-
АХ. ВЪ ЛКЪ ЗРКЪ:

ЕФРЕМ ЕПИСКОПЪ.

Traducere:

Cu voința Tatălui și cu ajutoriul Fiului și săvârșirea sfântului Duh în zilele dreptmăritoriului și de Hr. iubitoriului domnului nostru Io Ștefan Voevod, fiul lui Toma Voevod, cu mila lui Dumnezeu domnul țării Moldovii, a făcut aceasta carte pentru suflet folositoare psaltirea Efrem, episcopul de Rădăuți pentru sufletul său și pentru părinții săi și a dat-o sfintei mănăstiri Moldovița, unde este hramul Bunăvestirea presfintei Născătoare de Dumnezeu. Iară dacă cineva din îndemnul diavolesc va îndrăzni s'o iee și înstrăineze din mănăstire în alt loc și acela să fie blăstămat de domnul Dumnezeu făcătoriul ceriului și pământului și de precurata lui Maică și de 318 părinți din Nichea și de toți sfinții și să aibă parte cu Iuda. În anul 7122 (1614).

Efrem episcop.

Note: Inscriptiia aceasta a fost publicată de S. Fl. Marian în Inscriptiuni, Suceava 1900, pag. 109, iară în traducere germana de Wickenhauser în Geschichte des Bistums Radauz, pag. 23 și 24.

13. Inscriptie din 7133 (1625), Iunie 12.

+ Иѡнако дїѣ ѿ дѡменїи, сѣъ Глигорї, сѣ кїѡ параклисїѣшъ оу сѣое мѣто се въ нї ѿ гѣ боевѣ еѣ, зрѣг ї покрїсе тѣда трепезрїѣ каменѣа прї епкпе нашѣ кѣъ вѣлогїе, епкпъ радѣскїм, єго сѣздѣствѣ и сѣхѣшї сѣ мѣца иѣнїѣ кї днѣ.

Traducere:

Ionașcu diacon din Dumenii, fiul lui Grigorie, eu am fost paracleziarh în acest sfânt loc în zilele lui Ioan Radu Voevod, în anul 7133 (1625) și s'a acoperit atunci trapezaria de piatră sub episcopul nostru kir Euloghie, episcopul Rădăuțului cu a lui osârdie și a săvârșit-o în luna lui Iunie 12 zile.

Note: Aceasta inscripție se află pe un Minei luat dela biserica din Rădăuți și depus în Museul arhiepiscopesc din Cernăuți, unde se păstrează și astăzi. Ea a fost publicată pentru prima dată de Dr. Kozak în Inschriften, pag. 116, nota 1.

14. Inscriptie din 25 Mai 7151 (1643).

Написана сѣѣ лѣтѣгѣѣ рѣкожъ многъ грѣшнѣѣѣ раба кожѣѣ ивана въ єпископїи радѣвскои при єпископѣ курѣ Анастасїе ѿ молдавїцѣ. —

Traducere:

S'a scris această liturgie cu mâna multpăcătosului rob al lui Dumnezeu Ioan în Episcopia Rădăuțului sub Episcopul domnul Anastasie din Moldovița.

Note: Această notiță se află pe liturgia slavonă din m. Secul a mitropolitului Varlaam din 25 Mai 1643. Ea a fost publicată de Melchisedec în Chronica Romanului, II. pag. 232.

15. Inscripție din 7152 (1644), Martie 20.

Aceasta sfântă carte, ce să chiamă evanghelie de învățătură duminicele preste an alese, și împărătești, și sfinți mari, o am cum-părat cu smeritul și multpăcătosul Anastasie, episcopul de Rădăuți și am cheltuit de o am înfrumșiad pre de nafară cu ce-au trebuit, și o am dat la sfânta mănăstire la Moldovița, unde iaste chramul sfintele blagovištenii și unde-mi iaste postrigul pentru sufletul meu și a părinților miei să ia fie pomană în viaci. Iar cinel va îndemna diavolul de să va ispitî a o lua prinsa și a o muta di la acest loc într'altul sau o va vende cuiva, acela ca să fie blăstămat de domnul Dumnezeu și de precurata alui maică, și să-i fie lui părăș archanghelul Gavriil la înfricoșatul județul lui Christos și de niște păcătoși ca noi să fie neertat în veaci.

Въ дѣнь кѣгоу чѣтыкѣ и хрѣта лѣкнѣ гна нашѣ Іѡвѣ Васіліе кое-
вода. гпѣрѣ земли мѡдавскѣи вѣтъ. зрѣне мѣ мартіе кѣ дѣ.

Traducere:

În zilele dreptmăritoriului și de Hristos iubitoriului nostru domn Ioan Vasilie Voevod, domnul țării Moldovii, în anul 7152 (1644), luna Martie în a 20. zi.

Note: Aceasta inscripție a făcut-o episcopul de Rădăuți, Anastasie pe evangelia ce-a dăruit-o mănăstirii Moldovița. Ea a fost publicată de S. Fl. Marian în Inscripțiuni, pag. 86—7.

16. Inscripție din 7154 (1646), Iulie 8.

Сіе стое благовѣстїе написаса ржкож многогрѣшнаго Іванка въ епкопїи радавскѣи. прѣ епкопѣ ѡеѡфанѣ. происходникъ ѡт сѣла монастырѣ поутнаа.

Блговоленїемъ ѡтца. и поспѣшенїемъ снѣа. и сѣврхшенїемъ стго дха, всѣсвѣдцоу и прѣблгомоу коу даждомоу по зачалѣ и конецъ. всѣккомоу дѣлоу благоу иже ѡ немъ начинаемомъ. слава и величїе дрѣжава и областъ аминъ. начасъ и сѣврхшисъ сіе стое благовѣстїе. даанїемъ и оустрѣдїемъ и блгымъ произволенїемъ, пана Гавріїла хетмана. и княгинѣ его Лилїана, иже и ѡкова около и взиѣтрѣ сѣ

ЗЛАТѢМЪ, ЕЛИКО ИМЪ, БѢ ДАДЪ. ДА БЖДЕТЪ ИМЪ ВЪ МЛКѢ И ЧАДОМЪ ИХЪ,
А ПО СМРТИ КЪ ВѢЧНЪМЪ ИМЪ ПАМАТЪ, И ДАДЕ ЕГО ВЪ НОВОСЪЗДА-
НЫИ СВОИ МОНАСТІРЪ АГАПІА. ИДЕЖЕ ЕСТЬ ХРАМЪ, СЪКВРЪ СТОГО АРХАГ-
ГЕЛА МИХАИЛА, И ПРОЧІИХЪ БЕЗПЛАТНЫХЪ, АЩЕЛИ КТО НАВОЖДЕНІЕМЪ
ДІАВОЛЕКЫМЪ ПОКОУСИТСЯ ПОРЪШИТИ ЕГО ОУТЪ СТОГО ХРАМА ВИШЕПИСА-
НАГО. А ОУНЪ ДА ВЪЗДАСТЪ СЛОВО ПРѢДЪ СТРАШНЫМЪ И НЕЛИЦЕМЪРНЫМЪ
СЪДІЕЖЪ. И СТЫИ АРХАНГЕЛЪ МИХАИЛЪ ДА БЖДЕТЪ ЕМОУ СЪПЕРНИКЪ НА
СТРАШНѢМЪ СЪДИЩИ ХЕЗЪ, АМИНЬ. ВЪ ДНИ БЛАГОЧЕСТИВАГО И ХРИСТО-
ЛЮБИВАГО ГНА НАШЕГО ІОАНЪ ВАСИЛІА БОЕВОДЫ. ГПДРѢ ЗЕМЛИ МОЛДАВ-
СКОИ: ВЛѢТЪ 3994. МСЦА ІОУЛ. И.

Traducere:

Aceasta sfântă bunăvestire s'a scris cu mâna multpăcătosului Ivanco în episcopia de Rădăuți sub episcopul Teofan, care a ieșit din sfânta mănăstire Putna.

Cu bunăvoința Tatălui și ajutoriul Fiului și săvârșirea sfântului Duh, atotvăzătorului și preabunului Dumnezeu, care dă după început și sfârșit la tot lucrul bun, care se începe cu dânsul, mărire și premărire, putere și stăpânire, amin. S'a început și sfârșit aceasta sfântă bunăvestire cu darea și osârdia și bunăvoința domnului Gavriil, hatmanul și doamnei lui Liliana, care au și ferecat-o împrejur și înlăuntru cu aur, cât li-a dat lor Dumnezeu, ca să le fie lor spre rugă și copiilor lor, iară după moarte spre vecinica lor amintire și au dat-o în nouzidita lor mănăstire Agapia, unde este hramul soborul sfântului arhanghel Mihail și a celorlalți fără de trup. Dacă însă cine-va din îndemn diavolesc ar îndrăzni s'o smin-tească din sus scrisa sfântă biserică, acela să-și dea sama înaintea înfricoșatului și nefățarnicului judecător și sfântul arhanghel Mihail să-l supere la înfricoșatul județ al lui Hristos, amin.

În zilele dreptmăritoriului și de Dumnezeu iubitoriului domnului nostru Ioan Vasile Voevod, domnul țării Moldovii, în anul 7154 (1646), luna Iulie 8.

Note: Aceasta inscripție se află pe-o evanghelie ce-și comandase hatmanul Gavriil, fratele lui Vasile Lupul Vodă, cu soția sa Liliana, la cunoscutul caligraf Ivanco, care a mai scris încă în anul 1642 o altă liturghie slavonă pentru marele logofăt Teodor Iano-

vici. Inscripția a fost publicată de episcopul Melchisedec în Notițe istorice și arheologice, 31, 32 și 33; Cf. și Chronica Romanului, II. pag. 232.

17. Inscripție din 28 Iunie 7177 (1669).

„ПОВЕЛѢНІЕМ И ДААНІЕМ И ОУСРЪДІЕМ И БЛАГЫМ ПРОИСВОЛЕНІЕМ
ПРѢСВѢЩЕННАГО ОТЦА НАШЕГО, КУР СЕРАФИМЪ ЕПИСКОПЪ РАДОВСКИЙ,
ПРОИСХОДНИКЪ ОТЪ БОГОХРАНИМАГО ХРАМА АРХАНГЕЛА МИХАИЛА И ГА-
ВРИИЛА, ЦАРСКАА ОКУПѢЛЪ, СЪТВОРИ СЪИ ЧАСОСЛОВЕЦЪ. ДА БЖДЕТЪ ЕМОУ
ВѢЧНАА ПАМАТЪ И РОДИТЕЛІЕ ЕГО ВЪ СѢБѢ ЦРКВИ, НЕПОРЪШЕНО НИ-
КОЛИЖЕ НА ВѢКЪ АМИНЪ, ВЪ ДНИ ІУ ДОБРА ВОЕВОДА ГОСПОДАРЪ
ЗЕМЛИ МОЛДАВСКЕ. РЛѢТЪ 3903 МЕСЦА ЮНІИ.“

Traducere:

Cu poronca și darea și osârdia și cu bunăvoința Presfințitului nostru părinte, domnul Serafim episcopul Rădăuțului, originar din biserica scutită de Dumnezeu a arhangelului Mihail și Gavril, mănăstire împărătească, s'a făcut acest ceasoslov, ca să-i fie vecinică amintire și părinților lui în sfânta biserică, neclintită niciodată în veci amin, în zilele lui Io Duca voevod, domnul țării Moldovii. În anul 7177, luna Iunie 28.

Note: Aceasta inscripție se află într'un mare Ceasoslov slavon, care s'a scris la stăruința episcopului de Rădăuți Serafim pentru mănăstirea Agapia, de unde era cu metania. Inscripția a fost publicată de Melchisedec în Chronica Romanului, II. pag. 233—4.

18. Zapis din 29 Mai 7184 (1676).

„Adecă noi târgoveții din târg din Nemț și bătrâni și tineri cu toții Șoltuzul Vasilie și Felten și Dumitru și Hanos și Toader a popei și Dumitrașco Curălariul și Gavril Floarași și Dumitrașco Cotruță și Simion băiașul și brăți (frații) Toader și Macovei și Vasilie a Martinoaei și Iane Sasul și cu toți și bătrâni și tineri, mărturisim cu acest zapis al nostru cum am vândut părintelui Serafim Episcopul de Rădăuți un vad de moară în ulița andruțai și paharne să-ș facă, iar de rândul vânăi din paharne cine

va măcina în moară și va face bere în poharne o vamă să să ia, iar părintele ne-au dat nouă i (10) lei batuți și o ialoviță pre acest loc, că au fost nevoe mare pre târg și pentru nevoia târgului l'au vândut și i-am dat acei bani toți în nevoia târgului pentru toți târgoveții să-i fie părintelui dreptă moșie în veci neclătită și cumpăratură dela noi și Savii și Bordișor și pentru credința ne-am pus pecete târgului și degetele noastre să să știe.

vlet ЗрнА mest, Maiu к.с.

Feltei, Dumitru, Hanos, Doader, Dumitrașco, (L. S.)
Gavriil Toader, Dumitrașco, Simion, Macovei, Bordișol, Vasilie, Ilie, Savin.

Note: Acest zapis a fost publicat cu litere cirilice de episcopul Melchisedec în Chronica Romanului II. pag. 234—5.

19. Inscripție din 7202 (1694), Maiu 8.

+ Aceasta sfântă carte, ce să chiamă tălcovanie sfintii evanghelii mi-au dăruit dumnialui Dumitru cu soțul dumisali Marie i ciad ih (și copiii lor) ot Strii, ca să le fie pomană în veci de veci neclătit din sfânta episcopie din Rădăuți în zilele noastre smerenii Nicolai Vasilievici episcop Radovschi vă let ot sozdanیا mira (în anul dela zidirea lumii) 7202 a ot roj(denia) [iară dela nașterea] 1694 misiția (luna) Mai 8.

+ Pelaghie sta tae cazanie (sfta aceasta cazanie) din Strii mi-au dăruit întru zilele preluminatului și cinstitului crai Ioan tretii (al treilea) iar în Moldova au fost domn Ioan Constantin Duca vovoda. Eu sânșur cu mâna mia cea păcătoasă Smerenii Nicolai Vasilivici episcop Radovschi am scris.

Note: Aceasta interesantă inscripție am aflat-o pe o pagină din mijlocul cărții slavone intitulată: **ЕВАНГЕЛИЕ**, care însă în realitate este Tălcuirea evangheliei de Teofilact. Ea se păstrează în mănăstirea Putna sub N-rul 600 al inventariului ex 1863, cf. D. Dan, Putna, pag. 80—1 și ilustrațiunea alăturată a inscripției. Cartea aceasta este tocmai cea primită în dar de episcopul Nicolai pentru Episcopia Rădăuțului dela un anumit Dumitru din Strii, unde se pare, că amintitul episcop a petrecut mai îndelungat timp, nefiind recunoscut.

20. Inscripție din 7252 (1744).

Catavasiariu tălmăcit pre limba rumâniască: Cu multe tre-buincioase cântări, Acum tipărit în tipografia cea noao a sfintii Episcopii Rădăuțului, La anul dintăi al înalțatului de Dumnezeu Domn a toată țara Moldovii Io Ioan Nicolae Voevod, Cu Blagoslovenia preaosfințitului Mitropolit al Moldovlachiei Chiriu chir Nechifor, Eară cu toată cheltuiala a iubitoriului de Dumnezeu, Episcopii Rădăuțului chir Varlaam, la anul dela zidirea lunii 7252 " (1744).¹⁾

Note: Aceasta inscripție a publicat-o răposatul academician S. Fl. Marian în Inscripțiuni pag. 70. El a elaset cuvintele: „La anul dintăi a înalțatului“ apoi „Ioan“ prin cari scăpări din vedere inscripția era cam întunecată. Aceasta inscripție documentează existența cea de mulți combătută a unei tipografii la Episcopia din Rădăuți, cf. și I. Bianu și N. Hodaș, Bibliografia românească veche, tom. II. fasc. I. pag. 79. Un alt exemplar se află în biserica din Biserica-albă, cf. Ioan Bîrlea, Însemnări din bisericile Maramureșului, București 1909, pag. 28.

Acest catavasiriu începe la fila 182 și finește la 183 cu următoarea rugăciune: „Intru îndelungata viață, pace și sănătate, bună norocire (ani) mulți și zile bune și cu fericire Domnului Ioan Vod(ă) ca să stăpâniască țara Moldovlachiei și să odihniască întru preaînălțatul scaun precum să cuvine, păzând țara, miluind cum iaste mai bine cu multă veselie cu multe bunețe, cu viață îndelungată într'adânci bătrânețe cu doamna cu cuconii întru toată nălțimea cu rudele cu boiarii cu toată mulțimea, biruind vrăjmașii săi cu putere de sine, cu spat cu buzdugan, prin stema ce iai poartă, că a ta iaste mărirea, slava și puterea, stăpânirea și cinstea

¹⁾ Acest catavasiriu mi l'a împrumutat părintele I. Voloșciuc, catechet la școalele populare din Câmpulung, cărui îi exprim sincera mea mulțumită, tot așa domnului conte Fr. Bellegarde, deputatul districtului Câmpulungului, care a avut deosebita amabilitate a interveni, ca cartea aceasta să mi-se împrumute. Despre acest Catavasier cf. Vasile Popp, l. c. pag. 99. O copie a acestei cărți s'a făcut de preotul Aug. Cupșa din Cupșeni în Ardeal. Cf. Creșterea colecțiilor Academiei române din 1911, pag. 30.

și toată ținerea cel ce ești mai nainte de veci fără început, acum și pururea și în veci de veci fără sfârșit, amin.“

Ultima față a cărții are următoarea însemnare: „Ostenitoriu fiind la tot lucrul Tipografiei Barbul, Tipograful, București.“

21. Inscripție din 7254 (1745), Septemvrie 21.

Intru slava sfintei și de-o ființei de viață făcătoarei și nedespărțitei troițe: Tatălui și Fiului și Duhului sfânt. Tipăritu — Acest Ceasoslav după rânduiala celui grecesc, acmù întâiu In zilele Prealuminatului Și preainălțatului Domn: Ioanăa Nicolaev Voevoda Maurocordatu: Cu blagoslovenie preasfințitului kir Nichifor Peloponesianul. Mitropolit a toată Moldova: Cu osârdie răposatului kir Varlaam: episcop Rădăuțului întru așa din nou făcută tipografie din Rădăuți: In anii dela zădirea lumii 3000, Iară dela Hr. 1745 : МѢС. СЕН. КѢ.

Note: Aceasta inscripție dovedește hotărît existența tipografiei lui Varlaam la Episcopia Rădăuțului. Din Ceasoslovul cu aceasta inscripție se află două exemplare în mănăstirea Putna sub N-rul 472 al inventariului din 1863, apoi un exemplariu în Museul arhiepiscopesc din Cernăuți, unul în biserica din satul Horodnicul de sus, iară altul în cea din Volovăț. Și pela alte biserici din Bucovina se vor mai fi aflând exemplare, ba poate și o samă de biserici din România și la mai multe din Ardeal, cf. Ioan Birlea, l. c. pag. 10, 29, 37, 61, 86, 120, 160, 170, 205 și 213. Și Academia română posedă un exemplar, însă fără de frontispiciu. Cf. I. Bianu și N. Hodoș, Bibliografia românească veche, II. fasc. I. pag. 85.

22. Inscripție din 7254 (1745).

Liturghie a sfântului Ioan Zlatoust: Cu mila lui Dumnezeu acum întâi tipărită în tipografia a sfintei episcopii Rădăuțului. In zilele prea Luminatului Domn Io Ioan Nicolae Voevod Mavrocordat. Cu blagoslovenia preasfințitului kir Nechifor Mitropolitul a toată Moldova. Cu osteneala și toată cheltueala a iubitoriului de Dumnezeu kir Iacov episcopul Rădăuțului. Fiind cursul anilor dela

zidirea Lumii 7254, Iară dela Intruparea lui Hristos 1745. Și s'au tipărit de Sandul sin Irimii tipografului.

Note: Un exemplar al acestei liturghii româno-slavone se păstrează în Muzeul arhiepiscopesc din Cernăuți. Și Arhiereul Narcis Crețulescu din mănăstirea Niamțului posedă un exemplar, totașa Academia română. Cf. I. Bianu și N. Hodoș, *Bibliografia românească veche*, II. fasc. I. pag. 87.

E. Acte cari privesc direct sau indirect Episcopia Rădăuțului.

1. Actul de paretisire a episcopului Calistru din 7236 (1728) Mai.

Smeritul Calistru, cu mila lui Dumnezeu episcop Rădăuțului. Căutând și socotind să poci cunoaște ce iaste omul și altă n'am socotit nici am cunoscut fără cât prav și cenușă, și am întrebat și de Eclisiiastul și tot această socotială mi-au adeverit, drept aceasta am socotit să mă duc la pocaanie, fiind cuprins de slăbiciune, și de neputință, am închinat omoforul pe sfântul prestol și paterița întru mânele prealuminatului și de Dumnezeu încoronatului și preaînălțatului Domn Grigorie Ghica cu mila lui Dumnezeu Domn țării Moldovei, cu știrea și cu blagoslovenia Sfinții Sale părintelui Gheorghie Mitropolitului și atot sfințitului săbor și cu voia atot blagorodnicului sânat al Mării Sale Domnului și mila lui Dumnezeu să fie cu toți, și mă rog a tot norodului creștinesc pravoslavnic să mă iarte și Dumnezeu să iarte pe toți, amin. Vlto 7236 (1728) Mai, Calistru episcop.

Note: Acest prețios act de demisionare episcopescă a fost publicat întâi de dl. Hajdău în „Foița“ pentru luna lui Maiu 1860 din Iași, apoi de N. Iorga în Studii și documente, tom. V. pag. 105, nota 1 după originalul, care se păstrează în biblioteca Academiei române sub Nr. 53 (LXVIII).

Acest act, de care s'a folosit și Ierotei, episcopul de Huși în 10 Maiu 1752 (cf. Melchisedec, Chronica Hușilor, pag. 224) se pare c'a devenit o formulă stabilă de care se usau episcopii, cari demisionau.

2. Document din anul 1729, Aprilie 17.

Sumar: Grigorie Ghica Vodă ordonează să se depărteze oamenii din Cernăuț așezați în Cuciur moșia mănăstirii Putna.

+ Io Grigorie Ghica Voevoda, bojoi melosti gospodar zemli moldavscoi. Seriem domnia mea la credincios boeriul nostru Dumnialui Dumitrașco Macrii biv vel Ban¹): staroste de Cernăuți facem știre Dumitale, că Domniei mele sau jeluit rugătoriul nostru Misail egumenul dela sfânta mănăstire Putna, zicând că șed osamă de Cernăuciți cu case pe moșia mănăstirii în hotarul Cuciurului și fac stricăciune șin erbele ces în fănațu cu vitele lor și fac satului stricare, răspunzândusă Cuciurenii să îngreuiază satul Cuciur cu dani, și iș poartă nevoia în târg în Cernăuți. Deci venind egumenul cu carte gospod să trimiți Dumniata și pe câți Cernăuceni să vor afla pe locul Cuciurului, pe toți săi rădice cu case și cu bucate cu tot, săi aducă la târg în Cernăuți. De vreme că nare mănăstire neci un folos și încă are pagubă despre dânșii, să dea pace locului mănăstirii, într'alt chip să nu fie, asta scriem, iară — avea ceva a răspunde să vie de față.

(L. S.) U ias lit 373 (7237/1729) ap. 31 (17).

Note: Documentul este scris pe-o foaie de hârtie. Sigilul domnesc este foarte mic roș. Cuvântul „Ban“ de sub 1. se vede că sa scris mai târziu peste alt cuvânt sterș, ce era aice.

Documentul se păstrează astă-zi la Arhiva țării din Cernăuți.

3. Carte pastorală a episcopului Iacov din 1749, Mai 8.

Sumar: Iacov, Episcopul de Rădăuți, se adresează preoților din raiana Hotinului pentru darea poclonului.

Iacov din mila lui Dumnezeu episcop Rădăuțului. — Molitfele noastre preuți și diaconi, carii vă aflați lăcuitori în eparhia noastră la raiaoa Hotinului, daru milă viață pace sănătate și mântuire sufletească, vă pohtim dela Dumnezeu atotputernicul, Iar dela smerenia noastră arhierească molitfă și blagoslovenie vă trimitem. Iată văzând și noi întâmplare vremilor și lipsa pâinii și alte nevoi ce-au fost întru acești ani, am lasat și noi de ați odihnit

molitfele voastre, despre pocloanele noastre, și despre alte cheltuele ce era obicei de le dați, care odihnă ați avut-o în trei ani. Dar acum iată am socotit și am trimis, ca să-s strângă poclonul nostru, pe acest anu, dela toți preoții și diaconii câte ^{gol} pentru care nime înpotrivă să nu să pue, ci fiește carele să-ș de banii la mâna trimisului nostru. Iar pentru carii s'ar pune înprotivă, și nu ar vre de bună voe să de banii, iată că am dat poroncă trimisului nostru pe unii ca acei să-i ie la izvod și să-i arăte la noi și noi le vom trimite cafterisire și lepadare de sf. preuție. Așjdere am socotit și pentru osteniala și cheltuiala trimișilor noștri să ie de toată biserica câte un leu. Iar pentru leul acesta molitfele voastre veț căde cu rugămintele la poporani ca să de ei acest leu, Iată și sf. mir v'am trimis întru blagoslovenie, așjdere și antimisă, la care biserică a fi rupt sau vechiu, să de nou, și cheltuiala antimisului iaste doi lei. Pentru protopopa Vasilie carele au fost protopop la Hotin, iată că l'am scos din protopopie, și am dat carte de protopopie la mâna trimisului nostru, pre cine a socoti împreună și cu molitfele voastre să pue protopopă. Deci și molitfele voastre la toate cele ce sunt poroncile noastre să nu vă arătați protivitori, că unii ca acei nu vor scapa de pedeapsă. Aceasta acum și fiind sănătoși.

u Rădăuți lit. 3²⁵⁷3 $\left\{ \begin{smallmatrix} 7257 \\ 1749 \end{smallmatrix} \right\}$ — Mai ă (8)

Cu altă scrisoare: „ispitit'am condicașul“.

Note: Acest document original se păstrează în mănăstirea Putna sub N-rul 183 al inventariului din 1863 (cf. D. Dan, Putna, pag. 95, nr. 94).

4. Singhilia mitropolitului Daniil din 22 Octomvrie 1765.

+

Daniil cu mila lui Dumnezeu mitropolitul Proialoviei Tomarova Hotinul a toată marginea Dunării și a tot Nistrul și Ucrainii.

+ Prin darul și puterea a presfințitului și de viață făcătoriu-lui duc ce i sau dat smereniî noastre dela marele arhiereul Domnul nostru Is. Hs., Iată au venitu înaintea smereniî noastre acestu

temătoriu de Dumnezeu bărbatul anume Andreiu cu multă plecăciune cerșindu darul preoții dela smereniia noastră deci și noi prenu amăruntul cercetându și prea dumnezeeească pravilă ispitindu a doară prenuvrednică mărturii ce sau adusă dela părintele său celu duchovnicescu lamu făcut întâi cetet ipodiiakon. erodiiakon și preotu desăvârșitu aicea la sfânta mitropoliiia noastră Hotinului unde să cinstește și să prăznuește hramul sfeti Gligorie Bogoslav: și enorie iam dat iar la sfânta mitropoliiia noastră și voe iam datu să boteze să cunune și toate slujbile bisericești câte i să cade preoții sale dreptu aceasta i sau datu cartea mitropolii noastre cu pecetea mitropolii noastre pecetluită și de condeiulu nostru iscălită și ori unde să va întâmpla a merge toți sălu aibă la cinste și la evlavie ca pre un vas ales al sfinții biserici a răsăritului și sla(vă) lui Dumnezeu amin: ⲁⲩⲧⲉ (1765) Oct. ⲕⲕ (22).

L. S. + Daniil, mitropolit Proilaviei: T. Hotin.

Note: Aceasta singhilie se păstrează în original în mânăstirea Putna sub nr. 98, cf. Dan, Putna, pag. 103, nr. 16. Despre mitropolitul Daniil vezi Melchisedec, *Chronica Hușilor*, pag. 312 până 317 și *Appendice*, pag. 160.

5. Singhilie episcopală din 1771, Iulie 6.

Cu mila lui Dumnezeu Dositei Episcop Rădăuțului și Hotinului. Prin darul și puterea preasfântului și de viață făcătorului duch, ce s'au dat smereniei Noastre dela preainaltul arhieru Domnul nostru Is. Hs., Iată deci veni înaintea smereniei Noastre acestu de Dumnezeu temător bărbat anume, Pavel, și cu multă plecăciune au cerșut dela smereniia noastră darul Preoției, Deci noi mult cercându-l și prin dumnăzăeasca Pravilă ispitindu-l după mărturisirea sa, Precât au arătat la taina ispovidaniei ce s'au încredințat din duhovnicul său chir Climent ieromonah, l'au arătat a fi vrednic de darul preoției, și cu puterea a preasfântului și de viață făcătorului duch, Prin punerea mânelor smereniei noastre s'au horotonisit întâi cetet și ipodiaton diacon și preot desăvârșit. Și prin darul Preasfântului duch, datu-i s'au voe și putere a sluji toate cele ce să cuvin preoției, așezându-l la ținutul Sucevii în satul

Hatna, la biserica unde să cinstește și să prăznuiască hramul înălțării Domnului nostru Is. Hs., dreptu aceia i s'au dat dela smerenia Noastră această carte a episcopiei noastre, cu pecetea sfintei Episcopii pecetluită, și cu iscălitura noastră întărită, ca or unde i s'ar întâmpla a fi, toți să-l aibă la cinste ca pre un vas al sfintei Biserici, și slugă lui Dumnezeu, Amin.

L. S.

în anii ١٧٧١, Iuli s (6).

(1771)

Dositei, episcop Rădăuțului i Hotinului m. p.

Note: Această singhilie se păstrează în mănăstirea Putna sub N-rul 100 al inventariului ex 1863 (cf. D. Dan, Putna, pag. 103, nr. 18). Interesantă este subscrierea episcopului Dositei, care urmează dimpreună cu sigilul într'o ilustrație separată. Pe sigil este înfățișat sf. ierarh Nicolai și la o parte biserica din Rădăuți, iară la alta cea din Hotin.

F. Hotarnice.

1. Copia tabulară a protocolului aulic de delimitare a proprietăților mănăstirii Rădăuți, aflătoare în districtul Bucovina, dela pagina 819—824. Continuum în 9 Martie 1782.

I. Neputând domnul episcop de Rădăuți să se presânte în persoană și să dea deslușiri cu privire la moșiile episcopești, de aceea a trimis pe Ieromonahul Inochentie din mănăstirea Rădăuțului cu epistola alăturată aice sub Nr. 240. Acesta, fără să fi depus jurământ, de oare-ce episcopul cu propria sa mână a subscris un extras al veniturilor sale, a fost provocat să arăte titulum posesionis al acelor moșii și veniturile lor. Deci s'a pus acestui ieromonah întrebarea: Cine a fundat Episcopia Rădăuțului? R. Cine a fundat Episcopia de Rădăuți nu știe, poate că aceasta provine în scrisori.

II. Ce fel de proprietăți și moșii posedă Episcopia Rădăuțului în acest cordon? R. Episcopia de Rădăuți are în acest cordon următoarele moșii, anume satele: Rădăuți, Coțman, Lastiuca, care mai înainte și în scrisori se numește Sadova, Suchoverca, Clivodin, Davidești, Chlivești, Havrilești, o pivniță răsipită în Suceavă, un loc de casă în Cernăuți.

Peste cordon satele: Havorni și Nova selița, $\frac{1}{2}$ Balilești.

III. Quo titulo posedă Episcopia de Rădăuți satul Rădăuți? R. Scrisorile vor arăta cine a dăruit aceste moșii episcopești. Scrisorile se află la Mitropolie. Să se noteze. Acestui ieromonah într'adevăr foarte ignorant i s'a dat ordin să citească astăzi și mâne scrisorile și apoi să dea despre unele deslușire, deocamdată însă a fost pus să-și subscrie dispozițiunile. Ieromonah Inochentie, vechil. Ioan Calmuțchi, căpitan-asesor. Alexandru Iltschi. Metzger, colonel. I. Pitzelli, căpitan de cavalerie. Harsani, sublocotenent-auditor. I. S. Erggelet, grefier de judecătorie, qua actuarius.

Continuatum în 12 Martie 1782. Ieromonahul Inochentie, care prin 3 zile a avut timp să citească scrisorile sale, astăzi a fost întrebat.

IV. Cum a devenit satul Rădăuți proprietatea Episcopiei cu acelaș nume? R. După tradițiune toate moșiile, cari se numesc episcopești, să fi fost dăruite de domnul Alexandru, însă pentru aceasta uric de danie nu se află. Scrisorile s'au pierdut, însă cărți de confirmare se află. Să se noteze. O confirmare domnească dela domnul Ștefan cel Bătrân din anul 7011 (1503), care însă îi foarte deteriorată, ruptă și fără sigil, prin care s'a întărit Episcopiei de Rădăuți toate moșiile, nu s'a alăturat, ci alta dela Ștefan cel Tânăr din anul 7028 (1520), în care aceleas moșii așijdere se întăresc Episcopiei, s'a alăturat aice în traducere sub N-rul 241.

V. Ori de nu se află o hotarnică pentru satul Rădăuți și de când Episcopia posedă acest sat? R. O hotarnică făcută în anul 1768 se află. Episcopia a avut certe cu Sucevița, cari au fost finalizate prin sus alăturata hotarnică și hotarele dinspre aceasta parte au fost regulate. Episcopia din acel timp posedă în liniște din toate părțile. Să se noteze. Aceasta hotarnică s'a alăturat aice în traducere sub N-rul 242.

VI. Cum a venit satul Coțman la Episcopie? R. Toate moșiile, cari Episcopia le posedă, să i-le fi dăruit, după tradițiune, domnul Alexandru și alte scrisori, afară de cele 2 confirmări arătate dela Ștefan cel Bătrân și cel Tânăr, nu se află. Și o hotarnică pentru aceste moșii nu se află, Episcopia însă posedă aceste sate de 300 ani în liniște din toate părțile. În acele confirmări sunt amintite unele sate, precum: Ciaplinița, Plutna și Rohozna, pe cari episcopia nu le mai posedă.

VII. Episcopia neavând pentru amintitele moșii alte scrisori, afară de cele de confirmare, cum a dobândit ea pivnița cea răsipită din Suceavă? R. Actualul domn episcop de Rădăuți a cumpărat aceasta pivniță dela fostul staroste al Evreilor din Suceavă Iuon Salomon cu 110 fl., pentru care există un zapis de cumpărătură. Să se noteze. Acest zapis de cumpărătură se află alăturat aice în traducere sub N-rul 243.

VIII. Posedă Episcopia aceasta pivniță în liniște? R. Episcopia posedă locul în liniște, pivnița s'a răsipit.

IX. Cum a dobândit Episcopia locul de casă din Cernăuți? R. Actualul domn episcop a cumpărat acest loc de casă dela un anumit preot Simeon cu 200 fl., zăpisiul de cumpărătură se află. Să se noteze. Zăpisiul de cumpărătură dimpreună cu hotarnica acestui loc se află aice în traducere sub N-rii 244 și 545.

X. Posedă Episcopia moșile de dincolo de cordon în liniște? R. Da, ea le posedă în liniște.

După ce s'au întrebat toate cari erau de cercetat și s'a constatat cele ce privesc dreptul de proprietate și posesiune, i s'a cetit ieromonahului depunerea lui, s'a trădus și apoi s'a provocat s'o subscrie.

Ieromonah Inochentie, vechil episcopesc. Ioan Calmuțchi, căpitan-asesor. Alexander Ilshii. Metzger, colonel. I. Pitzelli, căpitan de cavalerie. Harsani, sublocotenent-auditor. I. S. Erggelet, grefier de judecătorie qua acturius.

2. Copie tabulară a alegatului alăturat protocolului aulic de delimitare a Bucovinei cu privire la proprietățile Episcopiei Rădăuțului de sub N-rul 240.

Cătră pecinstita împărătească comisie care să află în Suceavă.

Dela Dosofteu Episcopul Bucovinei „înștiințare“.

După cercetarea care să face la cinstita comisie — de toate scrisorile moșilor și venitelor a mănăstirilor, Iată și eu acum — am trimis de aice dela Episcopie Rădăuți pe cinstitul Ieromonah Inochentie cu scrisorile moșiilor Episcopiei și cu viniturile lor în scris, cum și Izvoade pentru Dobitoacele ce sunt: și fiind că după înaltele poronci să face jurământ la cinstita comisie din partea acelor care merg să de samă, aceasta nu iaste trebuință să jure, căci viniturile și toate cele l'alte cât să arată în Izvoade sunt supt Iscălitura me trimisă.

Rădăuț — 1782. — Februarie 25 den ca. vechi.

Dosofteu Episcop a Bucovinei

3. Copia tabulară a alegatului alăturat protocolului aulic de delimitare a Bucovinei cu privire la proprietățile Episcopiei Rădăuțului de sub Nro. 241.¹⁾

Traducere: În numele Tatălui și Fiului și sfântului Duh, Treime deofinită și nedespărțită. Iată eu robul stăpânului meu Isus Hristos, Io Ștefan Voevod, cu mila lui Dumnezeu domnul țării Moldovii, facem știre cu aceasta a noastră carte fie-cărui, care o va vedea sau va auzi cetindu-o, că a binevoit domnia mea cu a noastră bună voință și inimă luminată și curată și cu toată bună voea noastră și ajutoriul lui Dumnezeu și am rinduit pentru sufleția întru sfinți răposăților antecesorilor strămoșilor și părinților noștri și pentru sănătatea și mântuirea noastră și am dat și întărit sfintei noastre Episcopii din Rădăuți, unde este hramul celui întru sfinți părintelui nostru arhierarhul și făcătorul de minuni Nicolai și unde este episcop rugătoriul nostru chir Pahomie, și am dat și am întărit acelei sfinte noastre Episcopii din Rădăuți adevăratele ei moșii, dania strămoșilor și antecesorilor noștri, anume satele: Rădăuți cu mori și marele Coțman și cu toate sațișoarele ei, cari ascultă de Coțman și anume sațișoarele: Havrilovăț și Hliveșcia și Davidovăț și Sadcov²⁾ și Clivodinul și Bludna³⁾ și Suchoverh și Ceaplința și Valeva, care este partea Episcopiei de Rădăuți și satul Rohozna și o prisacă în hotarul orașului Cernăuți, unde au fost albinele domnului staroste Grumază, care sat și care prisacă domnia mea le-am dat aceluiaș sfintei noastre Episcopii din Rădăuți pentru sufleția și mântuirea mamei domniei mele Stana⁴⁾ acel sat Rohozna și aceea prisacă aceleiaș sfintei noastre Episcopii din Rădăuți. Și o prisacă din Cărligătura pe hotarul satului Voroveștii lângă pârâul fântănelor cu pomătul, care se află în această prisacă, care prisacă rugătoriul nostru chir Pahomie, episcopul din Rădăuți a cumpărat-o dela Petru Vartic cu privelia de cumpăratură, care a avut-o dela părinții domniei mele, dela Bodgan Voevod. Toate sus scrișe, toate

1) Wickenhauser aduce în *Geschichte des Bistums Radauz* pag. 135—7 o traducere germană a acestui document, care însă diferă de cea din protocolul tabular N-rul 241. Mai ales ambele traduceri sunt foarte greșite.

2) Wickenhauser, l. c. pune în loc de Sadcov: Laseowa.

3) L. c. aceasta localitate se numește greșit: „Bluttina“.

4) Cf. capitolul I. din lucrarea prezentă.

satele susamintite și satșoarele și satul Rohozna să fie a acelei sfinteii noastre Episcopii din Rădăuți, unde este hramul celui dintru sfinți părintelui nostru arhierarh și făcătorul de minuni Nicolai și unde este episcop rugătoriul nostru, chir Pahomie, dela noi uric cu tot venitul și cu toate hotarele lor cele vechi și cu toate cele, ce din vecii vecilor au fost sub ascultarea acestor sate și le-au ținut, precum este scris și în priverile de danie, nesmintit și neschimbat în veci. Iară hotarul prisăcii depe hotarul orașului Cernăuți, unde au stat albinele starostelui Grumază, să fie începând dela cei doi frasinii uscați până la sfârșitul drumului, până la un paltin,¹⁾ de aice la teiul cel lat, de aice în sus la drum și tot pe drum până la însuș Prutul. Acesta este întreg hotarul acelei prisăcii.

Iară hotarul prisăcii, care se află în Cârligătura pe hotarul satului Voroveștii, aproape de pâraul fântănelor și cu pomătul din acea prisacă să fie începând dela un paltin aflător mai sus de prisacă, de aice deadreptul până la sfârșitul iazului la un stejar, de aice pe amândouă părțile pâraului iazului până la iezătura, apoi la luncă pe acelaș pârau la gardul țarinei, de aice împrejurul prisăcii până la susamintitul paltin. Acesta este hotarul acelei susamintite prisăcii. Și pentru aceasta este credința domniei noastre susserisului Noi Ștefan Voevod și credința multiubitului frate a domniei noastre Petru și credința boerilor noștri, credința domnului Isac, credința domnului Petru, vornic, credința domnului Șandru, credința domnului Negrilă, credința domnului Vasu, credința domnului Hrin-covici și a domnului Talabă, părcalabi de Hotin, credința domnului Costea și a domnului Condrea, părcalabi de Niamț, credința domnului Petrică și a domnului Toader, părcalabi de Novograd (Roman), credința domnului Luca Arbure, portar de Suceavă, credința domnului Hrană, spatar, credința domnului Ieremie, visternic, credința domnului Cosma Șerpe, postelnic, credința domnului Săcuian, ceașnic, credința domnului Stârcea, stolnic, credința domnului Toma Cățelean, comis și credința tuturor boerilor moldovinești mari și mici. Iară după viața noastră, cine va fi domn țării noastre, din copiii sau din rudele noastre, sau ori pe cine

²⁾ Wickenhauser, l. c. aduce aice o traducere, care diferă de cea a protocolului aulic de delimitare.

Dumnezeu va alege să fie domn țării noastre moldovinești, acela să nu strice dania și întărirea noastră, ci s'o confirmeze și întărească acelei sfinte noastre Episcopii de Rădăuți. Și spre mai mare încredințare și întărire a celor susserise, am poruncit credinciosului nostru domn Totrușan logofătul să scrie aceasta și la aceasta a noastră carte sigilul nostru să atârne.

A scris Dimitrie Popovici în Hărlău în anul 7028 (1519),¹⁾ luna Octomvrie în 6.

4. Copia tabulară a alegatului alăturat protocolului aulic de delimitare a Bucovinei cu privire la proprietățile Episcopiei Rădăuțului de sub N-rul 242.

Translatum ex Valachico in Germanicum.²⁾

Traducere: Cu aceasta scrisoare și hotarnică facem cunoscut, că noi am primit poroncă dela preliminata domnie a preînduratului domn Grigorie Ioan Calimach Voevod și am fost trimiși c'o luminată scrisoare la Rădăuți la moșiile episcopești, unde să hotărâm locurile Rădăuțului de moșiile mănăstirii Sucevița, anume Volovăț³⁾ și Horodnic, de oare-ce între amândouă părțile s'au iscat certe pentru hotare. Noi deci am venit, în urma luminatei poronci domnești, în satul episcopesc Rădăuți și am chemat pe părinții din mănăstirea Sucevița, anume pe egumenul Amfilochie, apoi pe foștii egumeni, anume: Nicodim, Gheorghie și Iosif, pe ieromonahul Antonie, pe ieromonahul Isachie și namesnicul Ghelasie, apoi pe călugărul Silvestru Bogat dimpreună cu alți oameni din Horodnic anume: Toader, fost protopop, Ioniță Țigănescu, vornic, Grigori Prilipcean, Ioan Morar, Simeon Crisenco și Grigoraș Calancea, din satul Volovăț au fost chemați următorii oameni, anume: Varlaam Maliș, vornic, Miron Vicoviță, Simeon Coca, Simeon Lupușteanul,

1) La fine urmează: După nașterea lui Hristos 1520, Locus Sigilli pendentis. Traduxit în Suceavă 19 Martie 782 M. S. Lopcysky, locotenent.

2) Cf. Wickenhauser, Radauz, pag. 143—6, însă într'o traducere modernisată, care nu conșună cu cea originală. — Vezi și Iorga, Documentele familiei Callimachi II. pag. 181.

3) O hotărâre a Volovățului de către Rădăuți a fost orânduită de Grigorie Ghica Vodă în 29 Iulie 1747, cf. respectivul act păstrat în mănăstirea Sucevița sub Nr. 502 al inventariului. Vezi la fine, unde aducem copia fidelă de pe original. Aceasta hotărâre s'a și făcut în 18 Septemvrie 1747 (cf. Protocolul tabular privitoare moșiile mănăstirii Sucevița ex 21 Ianuarie 1782 întrebarea a VI.).

Simeon Diaconul și alți barbați. La aceasta hotărâre a fost de față și sfântul părinte și episcop chir Dosoftei de Rădăuți, apoi alți oameni din amintitul sat Rădăuți, anume: Isaie și Ilie, călugări, Andrei Vataman, Grigoraș Bucului, protopopul Ștefan, Dumitrașco Hâncul, Lupul Ungurianul, Vasile Martinescul, Ioan Buleandra și alți barbați, cari toți au fost de față. Aceștia deci au fost întrebați despre pricina certei și sfântul părinte și episcop ne-a arătat o bucată de loc din șesul Rădăuțului, care până în jos la apa Sucevei se ține de moșile episcopești și a zis, că acest loc se ține de Rădăuți, însă călugării din Sucevița intră cu Volovățul, moșia lor, până în poarta Episcopiei, din care pricină totdeauna este ceartă. Noi am întrebat apoi pe sfinții părinți din Sucevița de ce intră în aceasta bucată de loc până în poarta Episcopiei și i-am rugat să ne arăte vechile scrisori hotarnice. Apoi ni s'au arătat uricele satului Volovăț în cari este scris, că ei să stăpâniască locul după hotarele cele vechi, precum le-au ținut din vecie, în cari însă semnele hotarelor nu sunt arătate și au zis, că n'au hotarnice și c'au ținut locul dela Rodița până la ulmi și drept la mlaștini până la răchită. Sfinția sa chir episcopul întrebat și rugat să ne arăte pe ce se razimă Sfinția sa și cere dreptul proprietății asupra șesului până la apa Sucevei, ni-a răspuns, că hotarnicele au ars în timp de războiu, din acele însă nu s'a putut cunoaște răzvedit cum se împărțesc hotarele. Apoi am ascultat zisa oamenilor celor bătrâni despre cele auzite dela strămoși. Unii ne au arătat aceste, alții alte hotare, după cari n'a fost cu putință a împărți acest loc. Neputându-se însă lucrul lămurii din pricina multor obiecțiuni, de aceea călugării din Sucevița au zis, că sunt gata de învoeală și noi l'am sfătuit pe sfântul părinte și episcop, că s'a primit c'o învoeală, ca prin ea nici una din amândouă părțile să nu-și piardă sufletul. Apoi cu toții ne-am dus la Rodița, pentru care s'a iscat cearta, la pârâul, care curge din fântână, de aice am mers pe șes până la apa Suceviței, apoi tot pe drum în jos până la o rachită, unde prin scursurile Suceviței s'a făcut o mlaștină, până unde și învoeala s'a făcut, apoi prin șes, care se lărgeste dincoace lângă cursul Suceviței în jos. Sfântul părinte și episcop însă s'a rugat, ca el să ție locul până la drum, călugării iară au zis, ca chir episcopul să ție locul până la

gârla sacă a apei, linie dreaptă până la rachita aflătoare lângă trestiiș. Nevoind ei însă să se învoească așa, de aceea am hotărât, că va fi bine, ca bucata de loc asupra cării cearta s'a iscat, să se împărțească în două părți, de aceea noi am pus la mijloc pietrele de hotar, care se înseamnă mai jos. În acest feliu s'a hotărât locul Rădăuțului de cel al Volovățului.

Hotarul Rădăuțului începe dela pârâul Posinul, dela vadul pietros, dela hotarul satului Frătăuți, proprietatea mănăstirii Putna, spre mează-zi prin un câmp șes pe lângă hotarul Horodnicului, prin o mlaștină, apoi prin o pădure de frasini lângă mărul cel roșiu, apoi tot prin mlaștină și șes, apoi prin drumul, care duce la moara Horodnicului, unde am deasupra drumului, între drum și cursul pârâului, un stâlp mare de piatră, de aice prin apa pârâului morii și șes, apoi prin alt pârâu numit Valeasacă, linie dreaptă prin un mic suiș și câmp, apoi prin drumul, care duce pe deasupra Osoiului la sfârșitul Trojanului, de aice prin Trojan până la hotarele cele vechi, apoi la piatra cea mare de hotar aflătoare aice, apoi tot prin șesul Trojanului și cornul lui, mai sus de pârâul Rodița, dela Rodița în jos spre apus prin șes și pârâul Rodița, apoi prin alt pârâuaș, care se face dintr'un izvor de fântână, unde s'a pus pe mal o piatră, spre resărit pe drumul, care duce dela mănăstirea Sucevița la Rădăuți, de aice tot pe șes până la apa Suceviței tot în hotar cu Horodnic, apoi tot prin șes până la ogoare, unde este o gârlă sacă, în care se scurge apa, unde iarăș s'a îngropat un stâlp de piatră, de aice prin gârlă spre mează-zi la apa Suceviței, apoi tot prin șes până la drumul, care duce la Suceavă. Mai sus de acest drum s'a așezat un stâlp de piatră. De aice pe drum în jos apa Suceviței formează hotarul, apoi prin drumul, care vine dela Volovăț, mai sus de locul, unde se revarsă Sucevița și sunt rachite, unde s'a pus o piatră de hotar. De aice pe apa Sucevei în jos, pe șes, unde apa Sucevei se despărțește de drum, unde pe fânațe iarăș s'a pus o piatră de hotar și apoi în jos prin fânațe, unde am pus o altă piatră de hotar, apoi pe șes tot în jos prin câmpul șes lângă drumul, care duce dela Suceavă la Rădăuți. Și pe acest loc iarăș s'a pus o piatră de hotar și anume pe un loc, unde apa de pe dealuri se scurge și se adună. De aice linie dreaptă prin drumul

coșcovit, prin trestiiș până la hotarul Satului-mare, care moșie este proprietatea mănăstirii sfântului prorocu Ilie, de unde hotarul merge în sus lângă ogoasele satului Rădăuți și locurile Satului-mare, cum zice uricul lui Iancul Voevod din 7090 (1582) Fevruarie 24, apoi se întinde până la părâul Horonțul la un plop, prin părâul Posinul mai jos de un suiș, care suiș se chiamă astă-zi „Dialul crucii“, de aici spre mează-noapte prin câmp și mlaștini cu trestii până la un părâu, care se numește Saha și se formează din apa Posinului, apoi pe părâul Saha în sus până la apa Posinului și tot peste dealuri și pe lângă apa Posinului până la vadul pietros, de unde hotarul s'a început. Așa deci s'a așezat hotarul satului Rădăuți împrejur, precum s'a însemnat mai sus în anul 1768, în 26 Iulie. Amândouă părțile s'au învoit cu hotărnicirea și ca în viitor să nu se întâmple certe, de aceea s'au făcut două hotarnice asemenea și fie-care parte a primit una, apoi s'au subscris călugării din Sucevița, spre asigurarea Episcopiei și au pus pecetea mănăstirii. Și episcopul a subscris hotarnica Suceviței, în cari și noi ne am subscris: Ștefan Sturza, ieromonah Cornilă, George Carp, polcovic, Carp Pocioroagă, vornic de poartă a măsurat, ieromonah Amfilochie, egumen al Suceviței, ieromonah Isachie, ieromonah Antonie, Georgie, fostegumen, Nicodim, stareț, ieromonah Iosaf, ieromonah Ghelasie, ieromonah Paisie, ieromonah Sava, ieromonah Iustin, L. S. Silvestru, monah, Bogatul, arhimandrit Iosaf, m'am subscris ca martor, Venedict, egumen din Solca am fost de față, ieromonah Dosoftei, fost egumen. (Traduxit în Suceavă în 17 Martie 1782, M. S. Lopcisky, locotenent.)

5. Copia tabulară a alegatului alăturat protocolului aulic de delimitare a Bucovinei cu privire la proprietățile mănăstirii Rădăuți de sub N-rul 243.¹⁾

Translatum ex Valachico in Germanicum.

Traducere: Eu Salomon, starostele Evreilor din târgușorul Sucevei, dimpreună cu femeia mea Bunia, apoi cu copii mei Leiba, Chaja, Finca și Sora,²⁾ facem știre cu acest adevărat al nostru

¹⁾ Cf. Wickenhauser, Radauz, pag. 140—1.

²⁾ Wickenhauser, l. c. numele copiilor acestora nu le aduce în context, ei abie la finea contractului.

zapis și mărturisim, c'am avut aice în Suceavă o pivniță de piatră, care pivniță am cumpărat-o dela domnul Costin Șeptelici și fratele lui, domnul Ștefan Șeptelici, fiind însă aceasta pivniță foarte stricată, am trebuit să cheltuesc mulți bani cu repararea ei, pe care pivniță am clădit și o casă, care pivniță cu casă se află în piața vitelor foarte aproape de pivnița Burdujenilor despre resărit și aproape de casa, care este proprietatea preotului Ioan Blanar. Și fiind-că aveam lipsă de bani și nefiind silit neci asuprit de nimene, am vândut aceasta casă din bună voe sfântului părinte Dosoftei, domnului episcop de Rădăuți cu 110 lei nemțești și cu locul ce se ține de dânsa, adecă 18 stânjini în lungime și 12 stânjini în lățime. Acei bani i-am primit jos deodată și apoi am dat sfântului părinte acest adevărat zapis în care eu, femeea și copiii mei ne-am subscris cu mâna noastră și apoi i-am dat la mână vechile scrisori asupra acestei pivniți, cari le-am avut, ca așa să aibă toate și să stăpânească în pace și această moșie. La aceasta învoială de bună voe s'au tâmplat de față și alți boieri și neguțitori, cari și ei s'au iscălit. În anul 7269 în 1 Februarie, după nașterea lui Hristos în anul 1761.

Nota. Următoarea subscriere a Evreilor s'a făcut prin un Evreu precum urmează: Eu Solomon, fiul lui Moisi. Eu Bunia, fiica lui Eliazar. Eu Chaja, fiica lui Solomon, Leiba, fiul lui Solomon. Finea, fiica lui Solomon. Surca, fiica lui Solomon. Constantin Cogălniceanu, biv mare stolnic. Ștefan Șatrar. George Carp, polcovnic, a fost martor. Toma Apostol, al 3. spatar. Gavril, a fost martor. Todorachi Bașotă, postelnic a fost martor. Ioan, logofăt a fost martor. Eu Nicolai Chițescu, neguțitor. Eu Ioan a popii, cojocar, neguțitor. Eu Constantin Bacal. Eu Niagul am scris aceasta după cum mi-a zis Solomon. Calistru, arhimandrit dela biserica Mitropoliei din Suceavă au fost martor. Silvestru, egumen din Dragomirna. Toader Badelița, biv vel vornic din Suceavă. (Traduxit în Suceavă în 15 Martie 782 M. S. Lopeisky, locotenent.)

6. Copie tabulară a alegatului alăturat protocolului aulic de delimitare a Bucovinei cu privire la proprietățile mănăstirii Rădăuți de sub N-rul 244.

Translatum ex Valachico in Germanicum.¹⁾

Eu preotul Simeon, fiul preotului Vasile din Bicești în ținutul Cernăuțului dau zapisul de față domnului Dosoftei, episcopul de Rădăuți, prin care fac de știre, că am vândut Sfinției sale un loc în târgușorul Cernăuți lângă biserica reposatului Leca (care biserică are hramul sfintei Paraschive, făcătoarei de minuni) cu 200 lei nemțești bani gata. Acest loc a fost din vremi străvechi a moșului meu, a preotului Ioan, care de alt-feliu se chema Lungul, care loc a căzut parte mamei mele Eudochia, fiica lui Ioan. Amintitul loc apoi mi l'a dăruit mie mama cu învoirea fraților ei, care loc prin mulți ani fusese pustiu și izlaș, apoi a fost îngrădit de un fiu al lui Ioan, anume Sandul, nepotul lui Braha din Bicești, care a ținut de soție pe o jidaucă botezată, anume Maria. Eu apoi m'am sculat și printr'o scrisoare domnească mi-am redobândit moșia mea și au fost de față starostele Constantin Sturza, mare spătar cu alți neguțitori, cari au venit acolo din poroncă domnească, cari neguțitori știau bine până unde a stăpânit moșul meu acel loc, unde era grădina, fânațul și pomii îngrădiți. Acești neguțitori apoi au hotărât acel loc de alte locuri învecinate și așa s'a făcut o hotarnică, care mi s'a dat la mână, în care hotarnică au iscălit și Dumnialui starostele Constantin Sturza și Dumnialui Iordache Cananău, mare medelnicer, care au fost de față, apoi toți neguțitorii, cari au hotărât locul și pe care au pus peceteile, precum arată zapisul lor iscălit. Deci eu am vândut acest loc, de nimene silit, neci asuprit casa și întreg locul dimprejur cu acaretul aflător pe pivnița de lemn, care l'a rădicat amintitul Sandul, pentru care l'am despăgubit luând apoi casa în stăpânire, precum o dovedește aceasta mai pe larg zapisul, că adecă acest loc ține dela gardul bisericii în lung până la gardul lui George Bosniac și deadreptul peste drum până la pomățul și fânațul preotului Grigorie Vacumencu, apoi la rachitele cele vechi, precum neguțitorii au arătat, că pe acolo a stat gardul moșului meu. După facerea învoelii Sfinția sa mi-a numărat banii jos și eu i-am dat Sfinției sale acest zapis și diata mamei mele

¹⁾ Cf. Wickenhauser, Radauz, pag. 142—3, însă c'o traducere modernisată și Iorga, Documentele familiei Callimachi, II. pag. 180—1 cu nume schimosite.

dimpreună cu toate scrisorile, cari le-am avut asupra acestui loc, ca Sfinția să stăpânească acest loc în veci. Spre adeverință m'am iscălit. La aceasta vânzare au fost de față și alți oameni foarte cinstiți, cari și ei au iscălit. În anul 7276, în 6 August, după nașterea lui Hristos în anul 1768. Preotul Simeon, fiul Eudochiei din Bicești. Gherman, ieromonah din Putna, fratele lui Simeon, am scris acest zapis. Eu Toader, fratele lui Simeon am fost de față. Iacov, proin mitropolit, martor. Pahomie, egumen al mănăstirii Putna. Protopopul Vartolomei. Ioasaf, ieromonah din Putna. Gherasim, dichiu. Calistru ieromonah am fost de față. Anatolie, ieromonah am fost de față. (Traduxit în Suceavă în 16 Martie 1782 M. S. Lopcisky, locotenent.)

7. Copie tabulară a alegatului alăturat protocolului aulic de delimitare a Bucovinei cu privire la proprietățile Episcopiei Rădăuțului de sub Nr. 245.¹⁾

Translatum ex Valachico in Germanicum.

Traducere: Eu preotul Ștefan și cu Ștefan Sori, eu Petru Cojocar, eu Aftanasie Recencu, eu Costaș Futilă, eu Ioan Verdeș, eu Ioan Ungurean, eu Vasile Temniceariu, eu George Bosniac, eu Vasile Burla și eu Grigorie Sultaș, nouă adecă ni-a poroncit Dumnialui Constantin Sturza, mare spatar, staroste de Cernăuți să venim și să hotărâm un locușor a preotului Simeon din Cernăuți, deci noi după dreptate am făcut acolo hotarele și totodată am aflat, că acest locușor a fost a moșului preotului Ioan. El ține în lungime dela gardul bisericii până la gardul căpitanului George Boșniac și apoi deacurmezișul răchitelor celor vechi până la uliță. Și preotul Vacuum s'a răzimat pe mărturia lui Toader Perjul pentr'o bucată de loc de-a bisericei. Noi însă am luat pe sufletul nostru și toți am mărturisit și neci n'am auzit, că acesta să fi locuit cândva în Cernăuți, de aceea am și dat această scrisoare la mâna preotului Simeon, ca s'o aibă. Spre incredințare ne-am iscălit și ne-am pus degitele noastre. În anul 7272, în 22 Aprilie, după nașterea lui Hristos în anul 1764. Locus Sigilli civitatis Czernowiczensis. + Eu preotul

¹⁾ Cf. Wickenhauser, Radauz, pag. 141—2, care aduce un extras din aceasta hotarnică.

Ștefan. Eu Costăș Futilă. Eu Ioan Verdeș. Eu Gligoraș Șultaș. Eu Stefan Sori. Eu Ioan Cereșna. Eu Vasile Temniceariu. Eu Aftanasie Recenco. Eu preotul Mihail din Cuciur mărturisesc cu sufletul meu. Eu preotul Aftanasie am fost de față.

Pentru aceasta am chemat pe neguțitori înaintea mea și i-am întrebat orî de în aceasta privință nu s'a făcut ceva cu nedreptate sau cu interes, iară ci s'au jurat pe suflet și au zis, că ei cele de sus nu le-au hotărât alt-fel, neci altfel nu le-au auzit dela părinții lor. In urma acestora și eu am iscălit această mărturie. Constantin Sturza, marespatar.

Când marele spatar a chemat pe neguțitori la sine, am fost și eu față și am iscălit. Iordachi, medelnicer.

Traduxit în Suceavă în 14 Martie 782. M. S. Lopeisky, locotenent.

8. Hotarnica a cinci sate a moșiei Coțman făcută în Coțman în 17 Aprilie și zilele următoare 1782,¹⁾ pagina 825.

Demândând înalta diregătorie a consiliului aulic de războiu din Viena cu precisa dată din 21 August 1781, ca comisiunea, trimisă în districtul Bucovinei spre constatarea dreptului de proprietate și rectificarea proprietăților, să rectifice hotarele dintre proprietarii de pământ, care demând s'a repetit prin scrisoarea privată a Excelenței Sale domnului marșal campestru și președinte al consiliului aulic de războiu, contele de Hadik din 30 Martie a. c., adresată lăudabilei administrații bucovinene a țării, intimată acestei comisiuni sub praes. 14 Aprilie curr., repetește tocmai aceasta și dă totodată instrucțiunea cum să se proceadă la delimitare și mai ales acolo, unde certele de hotar nu se aplanează cu învoeli de bună voie între proprietari, totodată înalta diregătorie a consiliului de războiu prescrie în 18 Ianuarie a. c., ca cu rectificarea hotarelor să se înceapă dela Nistru, deci s'a făcut înțelegerea cu Bergh, ingineriul comitetului, trimis incoace spre mapare. Directorul Budinsky, întrebat de unde este decis să înceapă maparea, a trimis o consemnare, adaogată protocolului corespondențelor sub litera G.,

¹⁾ Cf. Wickenhauser, Radauz, pag. 164—171, care aduce aceasta hotarnică însă foarte necompletă.

protocolului comun sub A., a acelor comune, cari voește deocamdată să le mapeze. Căzând deci soartea mai întâiu pe moșiile episcopești, de aceea am venit încoace și aice s'a început cu delimitarea.

Indată după sosire aice s'a aflat, că mulți vecini ai acestor moșii se află în Moldova, unii chiar în Muntenia, din care cauză a trecut mult timp așteptându-i să vie. Cu toate, că domnul principe al Moldovii de repetite ori a fost rugat să trimită încoace pe acești proprietari, cari locuiesc în Moldova și cari, după cum arată scrisorile alăturate protocolului de corespondențe sub x și y, au primit poronca principelui, până acuma nici unul din boerii de dincolo n'a sosit aice, din care cauză am fost necesitați să începem cu delimitarea acestor moșii episcopești acolo, unde vecinii se aflau în cordonul de dincoace.

Moșiile episcopești, sau așa numita cheie Coțman, în care se află cinci sate într'un hotar, cari neci când n'au fost delimitate de olaltă și neci acuma nu s'au delimitat, pentru-că ele numai arbitrar ar pute fi delimitate și după numărul oamenilor, care crește în un sat sau altul, sunt următoarele: Lastiufca, Coțman, Suchoverca, Clivodin și Davidești. Toate aceste sate și locuri se hotăresc cu următoarele sate: Șepenița, Oșoclipp, Ivancouți, Stancenii, Verenceanca, Zastavna, Valeva, Vitiluca și Lujan și precum sunt satele învecinate înșirate, așa s'a purces și cu delimitarea. Inceputul deci s'a făcut la hotarele, unde moșiile episcopești se întâlnesc cu Șepenița și din partea domnului episcop de Rădăuți au fost prezenți: plenipotentul călugăr, ieromonahul Inochentie și vataful Nicolai, din partea satului Șepenița doamna Ilinca Mutinceasa, numită de alt-fel Costin, Dumitraș Costriș și Paraschiv, răzeși din acest sat cu mulți oameni bătrâni din satul episcopesc Coțman și din învecinatul sat Șepenița. Comisiunea a fost la început condusă la drumul, care duce dela Lujan la Coțman și care hotărește satele Lujan și Șepenița de olaltă, unde se întâlnesc, după mărturia ambilor vecini și a oamenilor bătrâni, locurile episcopești cu cel din Șepenița și aice s'au rădicat trii movile mari de hotar, una pentru Lujan, alta pentru Șepenița și alta pentru moșiile episcopești. Dela aceste trii movile am fost conduși drept peste câmpuri „La Buruieni“, unde s'a rădicat altă movilă de hotar, care despăr-

tește Șepenița din moșiile episcopești. Dela aceasta movilă tot drept la drumul, care duce dela Șepenița la Coțman, unde iarăș s'a rădicat o mare movilă de hotar. Dela aceasta movilă tot drept înainte s'a rădicat pe „Aria Sevescului“ iarăș o movilă de hotar și până aice între ambele părți n'a fost neci cea mai mică ceartă. Aice însă s'a iscat o ceartă între plenipotenții episcopești și proprietarii din Șepenița, primii voiau, ca fântâna putredă să formeze hotarul, cei din urmă ca izvorul, și fie-care parte se răzima pe posesiune, ba Șepenițenii mai adăogau, că ei au luat dejma dela supușii episcopești până la izvor. Ambele părți, cari n'aveau neci o hotarnică, în urmă se învoiră, spre a curma pentru viitor ori-ce ceartă și spre a restabili pacea și fiind-că supușii ambelor părți au arat când aice, când dincolo, așadară au trecut hotarele, ca izvorul să fie hotarul amândorora. De aceea am mers prin vale și peste dealul de deasupra ei drept la izvor, unde s'a rădicat o movilă. Dela aceasta movilă am mers la groapa, unde apa din fântâna putredă sacă și unde în dreapta se află prisaca mazurului Pavel, unde iarăș s'a rădicat o movilă și dela aceasta movilă mai departe până la drumul Dubouțului, care despărțește Șepenița de Oșoclip și unde se finește hotarul Șepenițului de către moșiile episcopești. Aice iarăș s'au rădicat trii movile de pământ, una pentru Șepenița, una pentru Oșoclip și una pentru moșiile episcopești, cari formează hotarul acestor trii pământuri învecinate. Locuind însă proprietariul Oșoclipului Iordachi Cantacuzino, numit Deleanu în Iași și neînfrățându-se neci în persoană, neci prin un plenipotent, de aceea a trebuit aice să se întrerumpă, însă spre a evita o neordine, să se mapeze hotarele vecinilor următori pe deosebite hărți și abie apoi să se noteze în protocol, ceea ce s'a și întâmplat, tot așa s'a însemnat și ziua în care s'a luat aceasta hotărâre.

În 7 Maiu în fine administratorul lui Iordachi Cantacuzino, numit și Deleanu se presentă anunțând, că hotărârea poate să se facă dela Oșoclip, cu toate că plenipotența dela stăpânul său n'a sosit, de oare-ce și așa o hotarnică pentru Oșoclip nu există și proprietariul satului, al cărui administrator este, în privința hotarelor trebue să se lase pe dânsul, de oare-ce stăpânul său nu știe hotarele. Aceasta cerere a fost primită, de oare-ce și așa trebue

a respecta posesiunea în cazuri de certe de hotar și spre a nu fi reținuți încă mai lung timp, de aceea ne-am dus la locul, unde hotarul satului Oșoclip se întâlnește cu cel al moșiilor episcopești.

La aceasta hotărâre au fost de față cei doi susamintiți plenipotenți episcopești, apoi administratorul satului Oșoclip anume Ioan Buțura cu mulți oameni bătrâni atât depe moșiile episcopești, cât și din Oșoclip.

Hotarele satului Oșoclip de către moșiile episcopești începe dela drumul Dubouțului, care despărțește. Oșoclipul de Șepenița și unde se află rădicate cele trii movile de hotar. Dele aceste movile am mers prin valea, care duce șerpuind și formează, după zisa ambelor părți, hotarul între Oșoclip și moșiile episcopești, unde s'a rădicat o altă movilă. Dela aceasta movilă tot prin valea, cărei oamenii îi zic „Valea Budeului“ până la bodeu sau fântână, lângă care s'a rădicat iarăș o movilă. Dela aceasta movilă mai departe peste drumul, care duce dela Coțman la Oșoclip, tot pe vale înainte. Și aice observă administratorul Oșoclipului, că cei ai Episcopiei și anume călugărul Ghideon usurpând a intrat în hotarul Oșoclipului, însă fiind-că domnul episcop, după mărturia supușilor din Oșoclip și Coțman, are aice posesiunea deja de vre-o douăzeci de ani, de aceea am mers mai departe pe vale și s'a rădicat o movilă de hotar nu departe de drumul, care duce dela Coțman la Oșoclip. Dela aceasta movilă mai departe pe valea, cărei oamenii îi zic „Valea lui Moșco“, fiind-că Turcii au ucis aice un evreu Moșco, mai departe la un drum lateral, care duce dela Oșoclip la Coțman, unde iarăș s'a rădicat o movilă. Dela aceasta movilă mai departe pe vale și de aice la o piatră de hotar aflată, care despărțește, după mărturia tuturor oamenilor bătrâni și a plenipotenților episcopești, Oșoclipul, Ivancăuțul și moșiile episcopești și aice în triplici confinio s'au rădicat iarăș trii movile de hotar, una pentru Oșoclip, una pentru moșiile episcopești și alta pentru Ivancăuți spre mulțămirea tuturor părților și aice se finește hotarul Oșoclipului de către moșiile episcopești și începe cel al Ivancăuțului. Nefiind proprietariul Oșoclipului present și pleni-

potentul lui anunțându-se abie într'a 7. Maiu, de aceea în 18 Aprilie a. c. s'au hotărât moșiile episcopești de către Ivancăuți, din care cauză aceasta hotărâre este datată înaintea celeil'alte.

Din diversii răzeși, cari sunt proprietarii satului Ivancăuți, au fost prezenți la aceasta hotărîre de către Coțman, cheia episcopiei: Mihalachi Ianoș, Gavrilas Draghinda, Ioan Buțura, Gligori Teutul, Andrei Mintici și cu mulți alți răzeși și oameni bătrâni din Ivancăuți și depe moșiile episcopești. Acești răzeși au prezentat două hotarnice, adăogate protocolului sub N-rii 263 et 266, în care se amintește de un drum Hemculi, care să hotărească moșiile episcopești din Ivancăuți. Neștiind însă nimene locul, unde a fost când-va acest drum Hemculi, de aceea s'a decis să se tragă hotarul dela susamintita piatră, care despărțește Oșoclipul, moșiile episcopești și Ivancăuțul, unde în triplici confinio s'au rădicat trii movile de hotar și s'a îngropat vechia piatră în conformitate cu presenta posesiune și în conțelegere cu ambele părți. Dela aceste trii movile deci am mers ceva în dreapta spre drumul, care duce la Davidești peste câmpuri la tufa cea mică de rachită, unde s'a rădicat o movilă. Dela aceasta movilă mai departe urmând drumului Davideștilor, lângă care drum s'a rădicat o altă movilă de hotar. De aice tot urmând drumului până în vârf, unde el se bifurcă spre Davidești și Havrilești, unde s'a rădicat o movilă în mijlocul ambeilor drumuri. Dela aceasta movilă mai departe tot urmând acestui drum al Davideștilor la o altă movilă rădicată în stînga drumului. Dela aceasta movilă mai departe tot urmând drumului Davideștilor până la locul, unde el se taie cruciș de drumul, care vine dela Ivancăuți și duce la Coțman, unde iarăș s'a rădicat o movilă. Dela aceasta movilă mai departe pe drumul Davideștilor, unde el se taie cruciș de drumul, care duce dela Havrilești la Suchovercha, mai departe la un dâmb, care se află lângă acest drum al Davideștilor, de aice apoi la o altă movilă aflătoare pe deal, înainte de ce drumul Davideștilor se coboară în vale; în însaș valea se află tocmăi lângă acest drum o altă movilă, dela care în fine s'a ajuns la o piatră de hotar aflătoare pe moșiile episcopești lângă drum, care formează hotarul între moșiile episcopești și Ivancăuți, în fața cărei s'a rădicat în stînga o mare movilă de hotar și dela aceasta

movilă înainte Stăucenii,¹⁾ satul mănăstirii Putna, se hotărăște cu moșiile episcopești.

Pentru satul Stăuceni, învecinat cu moșiile episcopești, au fost prezenți dela mănăstirea Putna: plenipotentul mănăstirii călugărul și eclesiarhul Aftanasie cu mai mulți oameni bătrâni, apoi din partea domnului episcop de Rădăuți susnumiții doi plenipotenți cu mulți alți oameni bătrâni.

Mănăstirea Putna a supus hotarnica acestui sat, alăturată protocolului sub Nro. 135, însă Iordachi Cantacuzino, numit Pașcanu vecinul domnului episcop, s'a hotărât în anul 1763²⁾ cu satul Verenceanca de către susamintitul episcop și i-a lăsat 60 stânjini de loc din întreaga întindere a satului Verenceanca. Prin aceasta domnul episcop a devenit vecin cu Stăucenii și moșiile lui formează de către Stăuceni un unghiu, precum arată lata piatră de hotar, sus ascuțită și înaltă mai-că de un stat de om, așezată în anul 1763.

Hotarul de către Stăuceni începe așadară dela marea movilă de hotar situată în fața pietrei mici de hotar dintre Ivancăuți și moșiile episcopești. Șesăzeci de stânjini drept în stânga dela aceasta movilă lângă drumul Horodencei,³⁾ la piatra cea mare de hotar așezată în anul 1763 s'a rădicat o movilă. Dela aceasta movilă am mers în dreapta deasupra satului episcopesc Davidești drept înainte, unde iarăș s'a rădicat o movilă. Dela aceasta movilă tot drept înainte în linie dreaptă peste o groapă mlăștinoasă până la un deluț, la o piatră de hotar, recunoscută de ambele părți ca adevărată și dreaptă piatră de hotar, care despărțește moșiile episcopești și Stăncenii, unde s'a rădicat o movilă de hotar. Dela aceasta movilă tot înainte la o altă piatră de hotar aflată în stânga, lângă drumul, care duce la Zalescziky,⁴⁾ unde iarăș s'a rădicat o movilă. Dela aceasta movilă apoi peste câmpuri drept prin o mlaștină spre un dâmb la o piatră de hotar, recunoscută de ambele părți ca

1) Despre aceasta moșie cf. D. Dan, Mănăstirea Putna, pag. 198.

2) Aceasta hotărâre s'a făcut în 25 Iulie 1763, cf. Iorga, Documentele familiei Callimachi, II. pag. 191.

3) Orașel din Galiția, situat la confiniile Bucovinei.

4) Oraș din Galiția, situat pe Nistru la confiniile Bucovinei.

adevărată, unde iarăş s'a rădicat o movilă. De aice apoi drept înainte prin o altă mlaştină mică, unde iarăş s'a aflat o piatră de hotar, care a fost recunoscută de ambele părţi ca adevărată şi unde s'a rădicat o movilă. De aice mai departe în vale, unde s'a aflat dincoace de mlaştină altă piatră de hotar, care despărţeşte Stăucenii, moşiile episcopeşti şi Verenceanca şi care a fost recunoscută ca adevărat hotar între aceşti trii vecini şi împrejurul cărei, lăsându-o să stee în mijloc, s'au rădicat trii movile mari, una pentru Stănceni, alta pentru moşiile episcopeşti şi una pentru Verenceanca. Şi aice se fineşte hotarul satului Stăuceni de către moşiile episcopeşti şi începe cel al Verenceancăi.

Cu privire la satul Verenceanca, care este proprietatea domnului Iordachi Cantacuzino, numit Paşcanu, care se hotăreşte cu moşiile episcopeşti, neci din partea aceluia, neci din partea celor doi susamintiţi plenipotenţi ai domnului episcop şi aice nu s'a prezentat neci o ceartă de hotar, de oare-ce hotarul între aceşti doi vecini se făcuse abie în anul 1763, precum arată hotarnica adusă de plenipotentul Ioan Zotta şi alăturată protocolului sub N-rul 269.

Noi deci am mers dela întreitul hotar, unde Stăucenii, moşiile episcopeşti şi Verenceanca se întâlnesc, mai jos de Davideşti spre răsărit peste mlaştină, apoi în stânga lângă locurile Clivodinului tot dincoace de mlaştină înainte, unde dincoace de „Iazul popii“ din Clivodin s'a rădicat pe dâmb o movilă. Dela aceasta movilă tot dincoace de iaz în sus către locurile Zastavnei peste câmpuri la piatra de hotar aşezată în anul 1763, peste care iarăş s'a rădicat o movilă. Dela aceasta movilă apoi mai departe spre aşanumita „Groapa“ şi prin mijlocul ei pe deal, unde s'a rădicat o movilă de hotar. Dela aceasta movilă de hotar tot drept înainte, unde s'a rădicat pe un dâmbuţ o altă movilă. De aice mai departe până la piatra de hotar aflătoare pe câmp, care despărţeşte moşiile episcopeşti de Suhoverca, Verenceanca şi Zastavna, împrejurul cărei s'au rădicat, în conţelegere cu toţi trii vecinii, cari aice se hotăresc, iarăş trii movile de hotar, una pentru Verenceanca, una pentru moşiile episcopeşti şi una pentru Zastavna. Aice hotarul Veren-

ceancăi de către moșiile episcopești se finește și începe cel al Zastavnei.

În 23 Aprilie iarăși ni-am întâlnit la hotarul, unde Verenceanca, Zastavna și moșiile episcopești se întâlnesc și unde s'au rădăcat trii movile de hotar împrejurul pietrei de hotar aflate. Din partea satului Zastavna, care se hotărește cu moșiile episcopești, a fost de față Simeon Turcul, proprietariul satului, mulți oameni bătrâni, din partea domnului episcop de Rădăuți cei doi susamintiți plenipotenți, arendașul Cerniovski cu mulți oameni bătrâni. La aceasta piatră, împrejurul cărei s'au rădăcat cele trii movile de hotar, s'a început cearta între ambele părți și anume pentru întrebarea în cotro merge hotarul mai departe, de oare-ce Turcul susținea, că hotarul satului Zastavna ar merge dela amintita piatră drept la movila aflătoare pe deal, pe când cei ai Episcopiei susțineau, că hotarul moșilor episcopești duce în vale, unde mlaștina și pârăul formează hotarul natural între moșiile episcopești și satul Zastavna.

Aflându-se ai Episcopiei, după mărturia ambilor plenipotenți, a arendașului și a oamenilor bătrâni, din timpuri străvechi în posesiunea și neavând nici o parte o hotarnică, de aceea, cu toate protestările domnului Simeon Turcul, i s'a zis să-ș caute dreptul la judecată. Deci s'a proces cu delimitarea pe baza posesiunii.

Hotarul Zastavnei așadara începe dela susnumita piatră de hotar, împrejurul cărei se afla trii movile, și merge în stânga spre vale, unde s'a rădăcat o movilă pe câmpuri înainte de-a intra în vale. Dela aceasta movilă la o altă movilă aflătoare în vale lângă mlaștină, unde se întâlnește pârăul, care curge din Zastavna, cu apa numită Izvor, care curge de pe hotarul Valevei. Dela aceasta movilă prin mijlocul mlaștinei pe lângă pârăul, care curge dela Valeva, până la însuș Izvorul, unde s'au rădăcat două movile, una pentru Zastavna și una pentru moșiile episcopești. Dela aceasta movilă mai departe prin vale, însă, fiindcă proprietariul Valevei nu era de față și fiindcă după mărturia oamenilor, aice ar exista carte, de aceea hotărârea a trebuit la acest loc să se întrerumpă, de oare-ce și Zastavna avea certe de hotar cu Valeva și locul să rămăie nedelimitat până la sosirea proprietariului Valevei.

În 8 Iunie sosî plenipotentul lui Ienachi Armaş, proprietariul unei părţi din Valeva, deci moşiile episcopeşti au putut să se delimiteze şi de către Valeva.

Adunându-ne în 11 Iunie la aşa numitul Izvor, unde în 23 Aprilie delimitarea s'a întrerupt, s'au prezentat afară de plenipotenţii episcopeşti, următorii: Simeon Turcul, proprietariul Zastavnei, apoi George Paunel, plenipotentul lui Ienachi Armaş şi între aceştia era cearta susţinând, că hotarul Zastavnei dela Izvor se întinde mai departe până la drumul Sobarului şi că abie acolo se fineşte de către moşiile episcopeşti. Însă proprietariul Zastavnei nu poseda mai departe decât până la Izvor, de aceea s'a mers cu hotarul dela cele două movile rădicate la Izvor între moşiile episcopeşti şi Valeva spre răsărit, însă ceva în dreapta şi s'a rădicat o movilă de hotar, care despărţeşte moşiile episcopeşti şi locurile Valevei, apoi ceva mai departe la o altă movilă de hotar, în fine prin un fănaţ mlăştinos până la drumul Sobarului, unde iarăş s'a rădicat o movilă de hotar, care despărţeşte moşiile episcopeşti de Valeva. Simeon Turcul, proprietariul Zastavnei amintî aice, că antecesorii lui au posedat până aice locurile Zastavnei, din care cauză roagă comisia, să iee la protocol, că el, deşi de present nu posedă dovezi în scris spre a întări aceasta, la o mai bună ocasiune, când va primi la mână scrisorile, î-ş va cere dreptul său dela Valeva. Dela aceasta movilă de lângă drumul Sobarului hotarul episcopesc se îndreaptă spre cel al Valevei mai departe spre mează-zi spre un drum, care tocmai să formeze hotarul între ambele proprietăţi. Făcând însă acest drum, din cauza, că câmpurile s'au arat, nişte cotituri nesigure şi trebuind el în fiecare an să-şi schimbe direcţiunea, de aceea de aice s'a mers în linie dreaptă şi nu departe s'a rădicat o movilă de hotar, care despărţeşte Valeva de moşiile episcopeşti. De aice mai departe se află pe un mic suiş iarăş o movilă şi apoi lângă drumul Sobarului, de unde se văd mlaştinele din vale, iarăş o movilă de hotar. De aice linia hotarului părăseşte drumul ceva în dreapta şi merge tot înainte peste două văi destul de oable la o movilă de hotar rădicată, de aice apoi într'acolo, unde drumul se bifurcă, unde iarăş se află o movilă de hotar. De aice linia merge pe lângă fântâna lui Semen, care

rămâne în dreapta, în sus peste cornul cel drept al drumului la cele două vechi movile de hotar din Coțman, cari rămân în dreapta, unde pe deal s'a rădăcat o nouă movilă de hotar. Aice cei din Valeva obiectară, că hotarul lor a mers, și după ce o parte dintr'însul s'a luat și adaogat la moșiile episcopești, până la dealul cel mare și de acolo până la valea, care se coboară în dreapta și că abie înainte de câți-va ani țărani Episcopiei au intrat cu puterea dincoace în valea, care se pogoară în stânga, unde odinioară a fost pădurea de stejari a Valevei. Neposedând însă cei din Valeva până acolo, de aceea s'a tras linia dela ultima movilă de hotar drept în sus ceva în dreapta prin căpătul văii, care se coboară în stânga, unde s'a rădăcat o movilă pe margine în partea de către ameză-zi. De aice drept în jos în spre iazul Valevei pe spinarea dealului între două văi, însă mai aproape de valea, care rămâne în stânga, la o movilă de hotar și apoi la alta, de unde se văd cele două drumuri, cari se întâlnesc la pod și iarăși mai departe la o movilă rădăcată lângă drum, apoi mai departe la o movilă rădăcată dincolo de mlaștină pe marginea iazului Valevei ceva în dreapta dealului penultim, pe locurile episcopești, unde păraul sau fântâna Cadob se revarsă dincolo de velnița Valevei dinspre răsărit în iaz. De aice în jos spre mează-zi valea formează hotarul natural, așa că ogoarele ei rămân ale episcopului, iară partea mlăștinoasă a Valevei, până la moara episcopească din Lastiuvca, unde și albia apei este a episcopului. La această moară proprietarii Valevei au obiectat, că arendașul Cerniovski, care înainte de doi ani și Valeva a ținut în posesie, a făcut aceasta moară pe apa Valevei și, având el de present moșiile episcopești în posesie, ține cu nedreptul și aceasta moară. De aice păraul morii despărțește locurile Episcopiei de cele ale Valevei până la cele două movile de hotar aflătoare de-o parte și de alta a păraului la satul Lastiuvca, unde hotarul Valevei se finește și începe cel al Viteliuvcai de către moșiile episcopești.

Intr'a 1. Maiu Dumitraș Potlog s'a prezentat ca plenipotent al proprietariului moșiei Viteliuvca, a hatmanului Iordachi Ghica, deci s'a început cu delimitarea moșiilor episcopești de către Viteliuvca. La aceasta delimitare au fost prezenți: abienumitul plenipotent Dumitraș Potlog, arendașul satului anume Apostolo și mulți

oameni bătrâni și din partea domnului episcop de Rădăuți cei doi călugări. Deci ne-am dus, precum arată hotarnica prezentată de plenipotentul Dumitraș Potlog, alăturată protocolului sub N-rul 309, la locul, unde locurile Valevei se hotăresc cu cele ale Viteliuvcăi la părau, care curge din Valeva. Acest părau formează așijdere hotarul între moșiile episcopești și satul Viteliuvca, ceea ce ambele părți recunosc, deci s'au rădicat două movile, una dincolo de părau pe locurile episcopești și alta dincoace pe hotarul Viteliuvcăi. Dela aceste movile urmând cursului părauului în jos până la locul, unde acesta se revarsă în iazul Viteliuvcăi, unde iarăș s'a rădicat o movilă. Fiind însă apa iazului, după hotarnica prezentată de Dumitraș Potlog și alăturată sub N-rul 309, proprietatea domnului episcop, de aceea s'a rădicat, ca pentru iaz să nu se iște vre-o ceartă o movilă de hotar lângă iaz pe hotarul Viteliuvcăi și anume acolo, unde iazul formează un unghiu. Dela aceasta movilă, urmând iazului, peste iezătură până la căpătul iazului, unde s'a rădicat o movilă de hotar lângă groapa, care despărțește locurile episcopești de ale Viteliuvcăi. Dela aceasta movilă tot în direcțiunea groapei până la drumul, care vine delă Mămăești și duce la Coțman, care despărțește locurile Viteliuvcăi de ale Lujanului. Și aice hotarul Viteliuvcăi de către moșiile episcopești se finește din care cauză aice s'au rădicat trii movile mari, una dincoace de groapă pentru Viteliuvca, una dincolo de groapă pentru moșiile episcopești și a triia movilă în stângă, lângă drumul cel mare, care vine delă Mămăești și duce la Coțman, pentru Lujani și aice hotarul Viteliuvcăi de către moșiile episcopești se finește și începe cel al satului Lujani.

Dela Lujani a fost present la delimitare ¹⁾ proprietariul de dincolo, din Moldova Iordachi Luci ²⁾ cu mai mulți oameni bătrâni din sat, apoi susamintiții plenipotenți episcopești cu mulțime de oameni bătrâni. Neavând proprietariul satului Lujani, neci plenipotenții episcopești hotarnică și mărturisind ambele părți, că valea, care se trage peste drumul, care vine delă Mămăești și duce la Coțman, formează adevăratul hotar între Lujani și moșiile episco-

¹⁾ Aice delimitarea s'a făcut în 13 Iunie 1782, cf. D. Dan, Lujenii, Cernăuți 1893, pag. 25.

²⁾ L. c.

pești, de aceea am mers la prima movilă rădicată lângă drumul Mămăeștilor drept prin mijlocul văii, unde în mijlocul ei s'a rădicat o movilă și dela aceasta movilă pe vale mai departe lângă prisaca locuitoriului din Lastiuvca Ostafi Șlenco, unde nu departe de prisacă s'a rădicat o altă movilă. Dela aceasta movilă mai departe pe vale lângă niște tufișe aflate, unde iarăș s'a rădicat o movilă și în fine dela aceasta movilă drept la movila rădicată, de unde se pot vede cele trii mari movile, la drumul dela Lujani la Coțman și unde se întâlnesc: Lujanul, Șepenițul și moșile episcopești și prin aceste trii movile se despărțesc. Aice se finesc hotarele a cinci sate episcopești, cari în totalitatea lor formează un hotar.

9. Delimitarea Havrileștilor și Chliveștilor. ¹⁾

Celelalte două sate: Havrileștii și Chliveștii, cari sunt proprietatea bineamintitului domn episcop de Rădăuți, situate nu departe de domeniul Coțmanului, cari au hotar, însă nu sunt deolaltă despărțite, se hotăresc cu următoarele sate: Ivancăuțul, Oroșénii, cu țara Galiția, cu Maletineți și cu Stăucenii. Și așa, precum ele sunt înșirate, aceste două sate episcopești: Havrileștii și Chliveștii au fost și delimitate.

Sosind noi în 3 Maiu la hotarele satului Ivancăuți și Havrilești și prezentându-se plenipotenții episcopești, anume: călugarul, ieromonahul Inochentie cu vatavul Nicolai și din învecinatul sat anume Ivancăuți răzeșii: Mihalachi Ianoș, Gavrilăș Draghinda, Ioan Buțura, Gligori Teutul, Andrei Mintici cu mulți oameni bătrâni, au fost întrebați despre adevăratele hotare între locurile acestor sate. Atât plenipotenții episcopești, cât și răzeșii din Ivancăuți au depus în consonanță, că hotarele Havrileștilor încep dincolo de păraul Sovița și de către Ivancăuți sunt însemnate cu pietre de hotar. De aceea ne-am dus dincolo de acest părau Sovița și am tras o brazdă dela mlaștină și în apropierea ei s'a așezat o movilă de hotar. Dela aceasta movilă am mers drept la o piatră de hotar aflată în dreapta satului Ivancăuți, care despărțește Havrileștii de Ivancăuți și, recunoscându-o atât plenipotenții episcopești, cât și răzeșii din

¹⁾ Cf. Wickenhauser, Radauz, pag. 171—4.

Ivancăuți ca adevărat semn, care despărțește ambele sate, s'a rădicat deasupra ei o movilă de hotar. Dela aceasta piatră și movilă rădicată deasupra ei, am fost conduși la o altă piatră situată între cele două sate Ivancăuți și Havrilești, ca așijdere a fost recunoscută ca adevărată, deasupra cărei iarăș s'a rădicat o movilă de hotar. Dela aceasta movilă tot drept peste câmpuri în sus la o a triia piatră de hotar, recunoscută de ambele părți ca adevărată, din care cauză și asupra acestei pietre deja răsipite s'a rădicat iarăș o movilă. Aice s'a ivit întrebarea, încotro duce hotarul mai departe, de oare-ce într'o mare depărtare nu s'a aflat semn de hotar, cu toate că în tufiș trebuia să fie o vechie movilă. De oare-ce cu toată căutarea o movilă nu s'a aflat, ci numai o moviliță acoperită de ciritiș, de aceea s'a decis, în conțelegere cu plenipotenții episcopești și razeșii din Ivancăuți, să se meargă dela ultima piatră prin tufiș, deasupra cărui s'a rădicat o movilă de hotar. De aice s'a mers prin tufiș și în stânga lângă drumul Sniatinului ¹⁾ s'a rădicat o altă movilă de hotar. Dela aceasta movilă s'a mers ceva spre dreapta până la locul, unde drumurile dela Havrilești și Ivancăuți, cari duc la Oroșeni și Sniatin, se împreună, unde s'a rădicat pe partea dreaptă a acestor drumuri iarăș o movilă de hotar. Dela aceasta movilă mai departe tot ceva în dreapta până la locul, unde drumul, care vine dela Sniatin, se îndreaptă spre Ivancăuți și Havrilești și în mijlocul acestor două drumuri s'a rădicat iarăș o movilă. Dela aceasta movilă apoi în dreapta, tot în urma acestui drum al Sniatinului, unde lângă dânsul s'a aflat o mare movilă, rădicată abie în anul trecut. Aice, în stânga drumului s'a rădicat, la locul, unde se finește hotarul Ivancăuțului către moșiile episcopești, o movilă și alta în dreapta drumului, care despărțește Oroșenii de moșiile episcopești. Și aice începe hotarul satului Oroșeni către moșiile episcopești.

Sosind noi la acest hotar al Oroșenilor și luând în mână hotar-nica prezentată la protocol de Armeanul Bogdan și alăturată protocolului sub N-rul 285, ambii plenipotenți episcopești comunicară, că domnul episcop cu delimitarea făcută în anul trecut de domnul auditor Arlgey de feliu nu este mulțămît, din care cauză ei în numele

¹⁾ Un oraș din Galiția situat la frontiera Bucovinei.

lui protestează solemn în contra ei. Făcându-se însă aceasta delimitare abie cu nouă luni înaintea acestei comisii, la care și plenipotentul episcopesc a luat parte, de aceea ambilor plenipotenți li s'a răspuns, că prezenta însemnare a hotarelor pentru domnul episcop încă nu praeiudiciază și că el își poate căuta dreptul pe cale judecătorească. Amăsurat cu hotarnica alăturată sub N-rul 285 marea movilă de hotar s'a aflat încunjurată cu un șanț, apoi nu departe noua piatră de hotar așezată la începutul huciului de stejar, apoi movila cea mică, în huciș iarăș o piatră de hotar, apoi o movilă mică și apoi iarăș o piatră, apoi iarăș o movilă, la poalele dealului Cocos iarăș o movilă și la drumul Tălhariului o piatră de hotar, în fine movila cea mare de pe care se vede până la prima movilă mare, care despărtește Ivancăuțul și Havrileștii, apoi piatra de hotar pusă mai departe, movila aflătoare la poalele dealului, movila de pe ultimul deal către Galiția, piatra de hotar înfiptă în pământ dincolo de acest deal și în fine movila de hotar rădăcată lângă părau Colocin, care despărtește Galiția de Bucovina. Și aice se finește hotarul Oroșenilor de către moșiile episcopoești și ele se hotăresc cu Galiția și părau Colaciu formează o bucată hotarul între ambele țări.

Fiind-că în urma unei note din 5 Aprilie a guvernului Galiției adresată Comandei generale militare de acolo, proprietarii de loc din Galiția nu pot fi invitați la nici o rectificare a hotarelor înaintea acestei comisii fără de-a fi cerut mai întâiu informațiune dela curte, de aceea s'a mers dela locul, unde se află ultima movilă de hotar a satului Oroșeni pe părau Colaciu, pe albia lui, care după mărturia tuturor oamenilor bătrâni formează hotarul între Galiția și Bucovina și în locul izvorului său s'a rădăcat o movilă de hotar. Aice vine un drum din Galiția la Bucovina și vecinii Galițieni au părăsit valea, unde Colaciu este sec, ca hotar și au făcut hotar acest drum, care intră afund în câmpurile Bucovinei. Ca însă la timpul său, când vor ave să se rectifice hotarele de ambele părți, să se știe, unde s'a început usurparea în teritoriul Bucovinei arătată de plenipotenții episcopoești și de prezenții oameni bătrâni, de aceea s'a rădăcat o mică movilă la capătul de sus a ogorului sămănat de supusul Galiției, anume Michailo Ghebiuk și apoi am mers acolo, unde locurile din Maletineți se întâlnesc cu cele episcopoești lângă

Chlivești spre a face mai departe delimitarea acestora. Deocamdată însă aice s'a lasat loc, spre a pute intercala hotarele de câtre Galiția.

Actum între hotarele Bucovinei și Galiției în 21 August 1782.

Primind aceasta comisiune prin decisiunea consiliului aulic de războiu poronca emisă în 26 Iunie și primită în 27 Iulie a. e., ca la hotare cu certe, să se cheme vecinii de hotar și neajunsurile, cari mai ușor se pot aplana la starea locului prin cercetarea locului, decât prin pertrătări între cancelăria aulică boemo-austriacă și consiliul aulic de războiu, să nu se trăgăneze, afară de aceea aflându-se depunțiunea locotenentului-colonel de Mieg din 7 Iulie a. e., că la delimitarea din anul 1772 între Pocuția și Moldova, proprietarii Moldovii au fost prezenți și că numai locuitorii Moldovii au fost mulțămiiți cu acea delimitare, de aceea s'a proces ast-fel, că de bază s'a luat delimitarea din anul 1772 și învitat pe ambii primari ai Sniatinului, anume: Johann Sankowici și Andrè Piselli, pe preotul de acolo Dimitrii Busanowsky, pe economul din Sniatin Jeczowski, și pe arendașul din Stețova, ¹⁾ anume Sawirski s'au rectificat hotarele între locurile aparținătoare starostiei din Sniatin și satele, cari sunt proprietatea domnului episcop de Rădăuți, anume: Chliveștii și Havrileștii din districtul Bucovinei în următorul mod: Dela movila de hotar, care se află la izvorul pârăului Colacin, care formează hotarul natural între Galiția și districtul Bucovinei, ceea ce de nimene nu s'a contestat, linia hotarului merge printre locurile Chliveștenilor și cele Galițiene peste un drum, care vine dela Sniatin și duce o bucată în Bucovina, apoi la vale la movila de hotar aflătoare pe ogorul susamintitului locuitor din Sniatin Michailo Ghebiuk și care despărțește locurile Snetinului și ale Chliveștilor. De aice linia hotarului merge în dreapta pe lângă coasta dealului până sus pe un deal, unde iarăș se află o movilă de hotar, care despărțește locurile Galiției și ale Bucovinei. Dela aceasta movilă s'a ajuns după 95 pași la o groapă, unde în anul 1772 o pajură a stat înfiptă de locotenentul-colonel Mieg și un pichet. Dela aceasta groapă 355 pași dela deal în vale și iarăș în sus la o movilă de hotar rădicată pe deal, de unde se vede în vale în dreapta satul Maletineți dimpreună cu

¹⁾ Sat în Galiția, învecinat cu satele bucovinene: Maletineți și Șiscăuți.

iazul. Dela aceasta movilă de hotar iarăș la vale și pe cealaltă parte 612 pași în sus la o movilă de hotar radicată pe deal, care despărțește locurile Chliveștilor de cele Galițiene. De aice iarăș la vale, apoi iarăș 360 pași în sus la o groapă făcută în anul 1772 cu ocasiunea înplântării pajurei, unde trii movile de hotar despărțesc, două locurile Hliveștilor și ale Maletinețului, iară a triia cele ale Galiției de ale Bucovinei. Aice Chliveștii părăsesc hotarul Galiției, care merge alături cu Maletinețul, precum deja s'a spus.

Sosind în fine dealungul hotarului Galiției la locul, unde satul Maletineți se hotărește în dreapta cu Galiția și în stânga cu locurile satului Chlivești, care este proprietatea domnului episcop de Rădăuți, administratorul satului Maletineți, anume Ioan Buțura s'a prezentat înaintea comisiunii oferindu-se să arăte hotarele mai departe după dreptate și știința lui și după cum ele sunt descrise în hotarnica aflătoare la domnul proprietar Cantacuzino, numit Deleanul, care oferire a fost bine primită de oare-ce domnul proprietar până atunci nu s'a prezentat și noi în mersul lucrului am fost împiedecați și fiindcă aice aveam să ne ținem de posesiune, de oare-ce domnul episcop n'are o hotarnică la mână.

La aceasta delimitare a satului episcopesc Chlivești de către Maletineți au fost prezenți: ambii plenipotenți ai domnului episcop de Rădăuți, apoi din partea satului Maletineți administratorul Ioan Buțura și ambele părți aveau cu sine mulți oameni bătrâni, cari puteau arăta semnele hotarului și posesiunea.

Hotarul satului episcopesc Chlivești de către Maletineți deci începe mai sus de fântâna Pohribisti, unde s'a rădăcat o movilă de hotar, care despărțește Maletinețul de Chlivești. Dela aceasta movilă am fost conduși drept peste fânațe spre valea numită „Valea sapehori în podiș“, unde s'a rădăcat pe coasta valei o altă movilă. Dela aceasta movilă apoi prin vale în dreapta lângă un mic drum spre așa numita „Coadă heleșteului“, unde s'a rădăcat o altă movilă de hotar peste drumul, care vine dela Maletineți și duce la Sniatin. De aice mai departe până la însaș „Coadă heleșteului“, care formează un hotar natural. Dela această „Coadă heleșteului“ peste mlaștină până la cotul de mai jos de fântâna Terepușna, unde în cot s'a rădăcat o mică movilă. Dela această moviliță drept dincolo de fântâna Tere-

pușna, unde pe coasta dealului s'a rădicat o movilă de hotar, apoi în sus la vârful dealului, mai departe pe spinarea lui până la movila cea mare și vechie, aflată, care să formeze hotarul între Maletineți și cele două sate episcopești: Havrileștii și Chliveștii și, recunoscându-se aceasta movilă de ambele părți ca adevărat hotar, s'a rădicat pe aceasta movilă o altă movilă de hotar țuguietă. Dela aceasta movilă hotarul Maletinețului de către moșiile episcopești merge apoi la drumul Chliveștilor, care vine dela Stăuceni, în stânga până la locul, unde așa numita „Valea zloghiusca (= tâlhărească) se întâlnește cu drumul Chliveștilor și aice se finește hotarul Maletinețului către moșiile episcopești și începe cel al Stăucenilor. Aice prezentul plenipotent al mănăstirii Putna, anume Aftanasie, călugăr și eclesiarh al acestei mănăstiri s'a certat cu Ioan Buțura, administratorul Maletinețului pentru drumul Chliveștilor, care odinioară să fi mers mult mai jos, dară fiind-că mănăstirea Putna a pus să are tot mai în sus, de aceea o bucată din Maletineți să fi căzut. Călugărul Aftanasie însă a contrazis arătând hotarnica sa, alăturată protocolului sub N-rul 135, care arată apriat până la drumul Chliveștilor și încă a susținut, că mănăstirea Putna din timpuri străvechi posedă până la acest drum. Afară de aceea s'a mai căutat în vale, ori de nu s'ar afla urma unui drum părăsit și neafiându-se s'a rădicat o movilă în Valea tâlhărească lângă drumul Chliveștilor, care despărțește Stăucenii de moșiile episcopești. Făcându-se însă sara și întunerie, delimitarea mai departe a trebuit să se amâie până a doua zi.

Intr'a 4 Maiu iarăș ne-am dus la movila rădicată lângă drumul Chliveștilor, care despărțește Stăucenii de moșiile episcopești și dela aceasta movilă am fost conduși prin vale în jos, după ce atât plenipotentul Putnei, cât și cei doi ai domnului episcop de Rădăuți mărturisiră, că Zloghiica și păraul, care curge în ea formează hotarul până la revarsarea lui în iazul episcopesc. Aice în mijlocul vlei s'a rădicat o movilă. Dela aceasta movilă apoi mai departe până la o mlaștină, la a cărei început s'a rădicat iarăș o movilă și dela aceasta movilă tot urmând păraului, care curge prin mlaștină, până la revărsarea lui în iazul episcopesc, unde în prejma se află o piatră de hotar, care despărțește Stăucenii de Ivancăuți, și, fiind-că aice

iazul episcopesc formează hotarul natural, de aceea aice s'a rădicat o movilă. Deci am mers în urma iazului spre moara cu trii pietre aflătoare dincoace de iaz. De aice în urma așa numitei „Coadă heleșteului“ și pârâului Sovița, care se întinde până la locul, unde se află prima movilă de hotar, care despărțește locurile Ivancăuțului de cele ale Havrileștilor, până la începutul locurilor Havrileștilor, unde delimitarea tuturor moșiilor episcopești s'a finit spre mulțămirea plenipotenților episcopești și a celor mai mulți vecini, cari au declarat, că se mulțămesc cu aceasta delimitare de care pururea se vor ține; deci aceasta scrisoare de toți s'a subscris.

Inochentie, duhovnic, vechil despre partea Episcopiei.

Nicolai, vataf ot Rădăuți, vechil din partea Episcopiei.

Michail Ianoș, răzeș ot Ivancăuți.

Nicolai Ianoș, răzeș ot Ivancăuți.

Gavriil Draghinda, răzeș ot Ivancăuți.

Iuoa Butura, răzeș ot Ivancăuți.

Andrei Mintici, răzeș ot Ivancăuți.

George Paunel, răzeș ot Valeva.

Stefan Prodan, vechilul lui sat ot Valeva.

(Nedescifrabil)

Iordachi Luca, stolnic, stăpânul Lujanului.

Stefan Zotta, căpitan, vechil.

Ioan Calmuțchi, capitan, asesor. Alexandru Ilschi, asesor. I. Pitzelli, căpitan de cavalerie. Metzger, colonel. ¹⁾ Harsani, sublocotenent-auditor. I. S. Erggelet, grefier de judecătorie. P. Aaron, translator.

10. Delimitarea Rădăuțului.

Actum Rădăuți în 19 și 20 Iulie 1782.

În urma notei administrațiunei țării Bucovina din 7 cur., prin care se aduce aminte, că satul episcopesc Rădăuți, ca să poată fi luat în seamă economiceste, trebuie delimitat, s'a proces, după ce mai înainte vecinii au fost invitați, la delimitarea acestui sat.

¹⁾ Colonelul încă în 22 Maiu 1782 se afla în Oșechlib (cf. Iorga, Studii și documente VII. pag. 231).

Satul episcopesc Rădăuți se hotărește cu următoarele sate: Horodnic, Volovăț și Mascatoțe. ¹⁾

Hotarul Rădăuțului începe la apus dela păraul Posina, la care părau satul Frătăuți, proprietatea mănăstirii Putna, se hotărește cu Rădăuțul și Horodnicul. Lângă acest părau s'a rădicat mai sus de „Vadu pietros“, spre răsărit o movilă de hotar, care despărțește hotarul Horodnicului sau proprietatea mănăstirii Sucevița de cel al Rădăuțului și anume sub un teiu ciuntit, pe care încă s'a putut vede ca semn de hotar o vechie prăjină c'o buleandă aninată de dânsa din timpul ultimei delimitări. Dela aceasta movilă de hotar hotarul între Rădăuți și Horodnic merge spre mează-zi peste păraul Băh-nianu la movila de hotar rădicată nu departe de acest părau și de aice mai departe în linie dreaptă până la sfârșitul pădurii Șalcau, unde mai 'nainte să se fi aflat un măr roș, la o altă movilă de hotar rădicată acolo și de aice prin niște mlaștini crescută cu trestie până la drumul, care duce dela Rădăuți la Vicovul de jos și apoi peste acest drum până la piatra-hotar, care mai 'nainte a stat cu mult înainte sub drum și abie după învoeala făcută între doi călugări din Rădăuți și Sucevița să fi fost așezată aice sus între drum și păraul Valea sacă, lângă care piatră de hotar iarăș s'a rădicat o movilă de hotar. De aice linia hotarului merge peste păraul Valea sacă și o peninsulă din nou la cotitura acestui părau și așa ajunge și a triia oară până la o movilă de hotar rădicată lângă malul acestui părau. De aice peste părau și ceva în sus la o altă movilă de hotar, de unde s'a ajuns la piatra-hotar, care se afla în capătul de sus a câmpului Trojan, peste care iarăș s'a rădicat o movilă de hotar și de aice ceva în stânga la capătul de jos a Trojanului, unde s'au rădicat trii movile de hotar pentru cele trii hotare: Horodnic, Rădăuți și Volovăț, cari aice se întâlnesc.

La aceste trii movile de hotar Rădăuțul părăsește hotarul Horodnicului și merge pe lângă satul Volovăț, proprietatea mănăstirii Sucevița, ceva în stânga dela Trojan în jos până la păraul Rodița, apoi peste acest părau și peste „Fântănele“ la o movilă de

¹⁾ Cf. D. Dan, Mănăstirea Putna, pag. 172 despre acest prediu, care se cheama și Balasineștii.

hotar, care despărtește locurile Rădăuțului și Volovățului. De aice peste Toplița, unde pe șes a fost o vechie piatră de hotar deasupra cărei s'a rădicat o movilă de hotar, apoi în linie dreaptă mai departe la piatra de hotar aflătoare pe acest șes spre mează-zil lângă „Gârlă“, care așijdere a fost acoperită c'o movilă de hotar. (Aceasta Gârlă este o albie pe care curge un pârâu numai după multă ploaie.) Dela aceasta movilă de hotar ceva în dreapta în spre apa Suceviței, pe lângă o vechie piatră de hotar, care acuma a remas neacoperită, la o movilă de hotar rădicată la 46 pași delă aceasta piatră de hotar lângă drumul, care duce delă Horodnic la Suceavă.

La aceasta movilă de hotar linia hotarului se îndreaptă în stânga și merge spre răsărit drept spre drumul, care duce delă Volovăț la Rădăuți, unde iarăș s'a rădicat o movilă de hotar. De aice cu apa Suceviței drept în jos până la al doile asemenea drum și o movilă de hotar rădicată acolo, și delă aceasta movilă de hotar se află cam 30 stânjini în jos lângă acelaș drum o vechie piatră de hotar. De aice pe șes în linie dreaptă înainte la o altă movilă de hotar rădicată, de unde se ajunge la o vechie piatră de hotar aflătoare lângă al triile drum, care duce delă Sucevița la Rădăuți, care a fost acoperită c'o movilă de hotar. Dela aceasta movilă de hotar mai departe înainte până la drumul, care duce delă Suceavă la Rădăuți și delă acest drum încă cam 116 pași la vechia piatră de hotar acuma acoperită c'o movilă de hotar, de unde se ajunge peste latele mlaștine ceva în dreapta pe lângă două movile de hotar rădicate una după alta, la cele trii movile de hotar, care despărțesc cele trii hotare împreunate, ale Volovățului, Rădăuțului și Satului mare. Aice hotarul Volovățului rămâne îndărăpt și Rădăuțul merge alături cu hotarul Satului mare, proprietatea mănăstirii sf. Ilie, apoi în stânga ceva către apus, prin mlaștini și testii în sus așa, că Dealul crucii, care se vede în depărtare, dimpreună cu edificiile remontelor din Mitoc, cari se văd dincolo de deal, să stee în stânga, apoi în linie dreaptă la revărsatul lui Frunci, apoi alături în dreapta pârăului Posinul lângă drumul, care duce delă Rădăuți la Timuc. De aice drept înainte până la șesul Plopeului, sau unde a stat un plop vechiu, unde s'a rădicat o movilă de hotar nu departe de șoseaua, care duce delă Cernăuți la Rădăuți. Aice hotarul Rădăuțului formează cu cel al Satului mare

un unghiu și se îndreaptă pe lângă dânsul în dreapta pe șes mai departe până la o movilă de hotar rădăcată lângă marea mlaștină de dinainte. De aice prin mlaștină drept la cele trii mici movile, unde s'a rădăcat o nouă movilă de hotar. Dela aceasta movilă de hotar spre părau Saha, prin mlaștina formată de seursul Sahei, până la o movilă de hotar aflătoare pe malul părauului Saha. La acest părau trii hotare se întâlnesc, a Satului mare, a Rădăuțului și a pre-diului Macicatovțe, proprietatea mănăstirii Putna și Rădăuțul aice părăsește hotarul Satului mare și se suie pe lângă Macicatovțe pe părau Saha în sus până acolo, unde acest părau Saha iese din părau Posinul și de aice părau Posinul formează hotarul natural între Macicatovțe și Rădăuți până la Vadu pietros, de unde aceasta delimitare s'a început.

După ast-fel finita delimitare, cu care atât domnul episcop, cât vecinii s'au mulțămît, acest protocol al comisiunei locale s'a subscris. Actum ut supra.

Paisie, vichil Putnii.	Nicolai, vichil ot Rădăuți.
Teodosie, vichil ot. sf. Ilie.	Alexandru Ilschi, asesor.
Mănăstirea Sucevița, namisnic,	Harsani, sublocotenent-auditor.
ier. Antinoghen.	I. S. Erggelet, grefier de jude-
Ioan Calmuțchi, capitan, asesor.	cătorie.
Pitzeleli, capitan de cavalerie.	Aaron, translator.
	Metzger, colonel.

11. Ordin pentru delimitarea Rădăuțului de Volovăț.

+ Io Grigorie Ghica Voevoda boj. milosti. gospodar zemli moldavscoi. Scriem Domnie me la boeriul nostru domnului Gavriil Neculce biv vel med. i la boeriul nostru Toader Bădeliță vel vornic facem știre: că aice jăluiră călu(gă)torei dela Svânta mănăstire Sucevița zicând că s'ar fi întinzându Svinția sa Părintele Episcopul de Rădăuțu a înpresu(sa)ra cu hotarul Episcopiei Rădăuțului în hotarul satului Volovățul a mănăstirei Suceviței și cerându dela Domnie me dreptate și hotărîre precinei, iată v'am orînduit pe dumy. hotarnici, deci văzând carte Domniei mele să vă sculați, să mergeți acolo, să faceți știre Svinției sale Episcopului să-ș scoată scrisorile

ce va ave pe moșia Episcopiei și să strângeți pe toți răzeși și oameni buni, de acolo de loc și de pin înpregiur și să luați sama pe scrisori și pe mărturia a oameni buni și de unde veți adevəri hotarul între Volovătu și între moșia Rădăuțului să le alegeți și să le înnoiți hotaru puind și stâlpi de piatră semne de hotar pe unde să va căde, să nu mai fie pricină și după cum veți alege și-ț hotări să le dați marturii în semne, ca să li-s întăriască și dela Domnie me, cu ispisoce. Aceasta scriem

L. S. 8 ас. н. 3196. кал. кал.

Note: Acest document original este foarte bine scris pe-o simplă coală de hârtie. Marele sigil domnesc este intipărit pe hârtie cu culoare roșie și poartă următoarea inscripție slavonă: + Иѡ Григоріе Гика Воєвода Божю Милостію Гос подаръ Земли Молдавскон.

Documentul este scris în Iași în anul 7255 (1747), în 29 Iulie de pisarul domnesc, care iscalește jos așa: Проч сам пис. Deasupra sigilului domnesc se află notița: ВЕЛИА ЛОГОФ. Pe contrapagina coalei aflăm numai Nr. 552 ex 1863, adică numărul curinte al inventariului lucrurilor din mănăstirea Sucevița.

12. Protocolul aulic de delimitare a Bucovinei privitor la proprietățile schitului Vijnița dela pagina 611—612.

Continuatum în 15 Februarie 1782. Egumenul schitului Vijnița din districtul Cernăuțului, ieromonahul Samuil, care s'a prezentat aice, după depunerea jurământului prescriș, a fost întrebat:

1. Cine a fundat sau clădit acest schit Vijnița? R. El scrisori nu posedă prin cari ar puté documenta cine a fost fundătorul schitului, atâta însă știe, că Nicolai, episcopul Rădăuțului a fost ctitorul. În biserică și anume într'un apostol însă se află însemnat încă un binefăcătoriu și anume Constantin Turcul.

2. Ce felu de locuri posedă acest schit: R. Schitul se susține din elemozină și nu posedă nemică decât un petec de fânaț pe care el îș poate hrâni un cal.

3. Dela cine a primit schitul acest petec de fânaț? R. El n'o știe și așa a aflat când a venit încoace înainte de 25 ani. El în mâni n'are nici o scrisoare.

4. Ori de nu posedă, afară de aceasta bucată de pământ, alta nemică? R. Afară de acel petec, pe care calul se hrănește, alta nemică. Acel petec este totodată grădina lor.

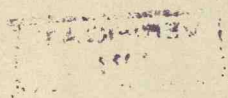
Neavând schitul alta nemică, i-s'a cetit dispozițiunea lui, s'a trădus și el a subscris'o.

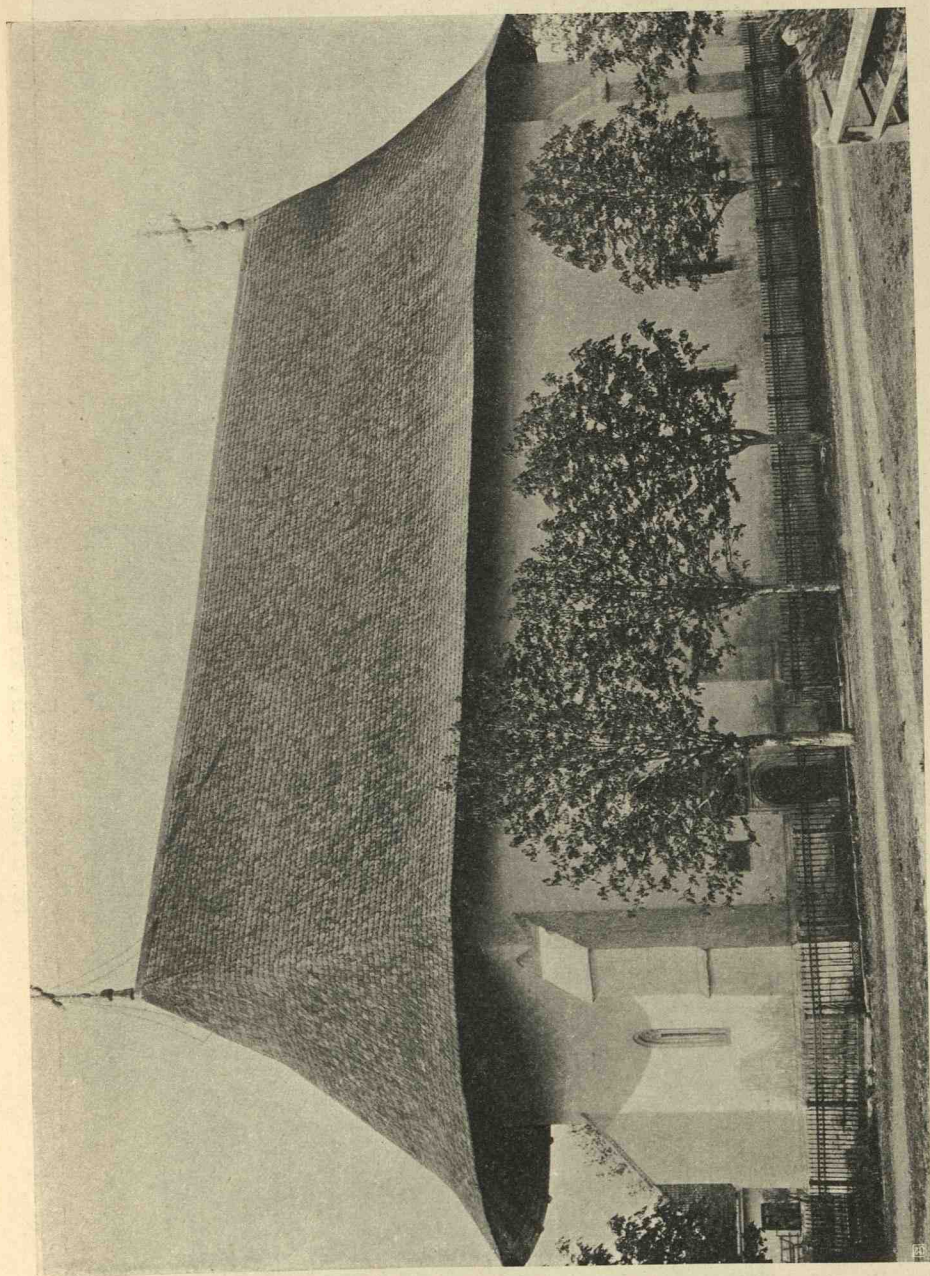
Samuil, Igumen iz Vijniță; Alexandru Ilchi; Metzger, colonel; Harsani, sublocotenent-auditor; I. F. Ergelet, grefier de judecatorie qua Actuarius; Petrus Aaron, translator jurat.

Note: Acest protocol de delimitare se află la tabula țării din Cernăuți. O copie colaționată cu originalul amintit se află în mânăstirea Sucevița.

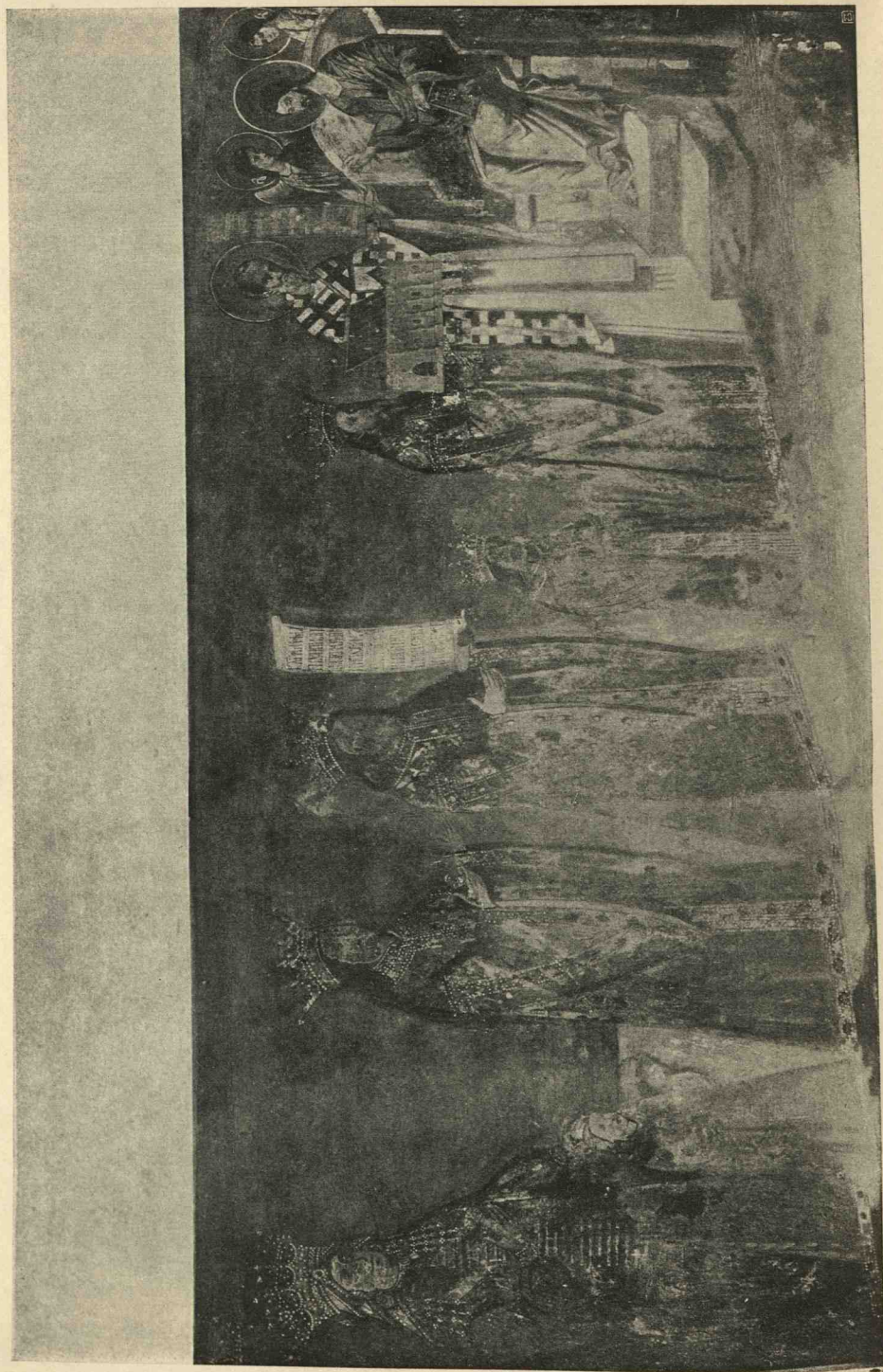

Tabla ilustrațiunilor.

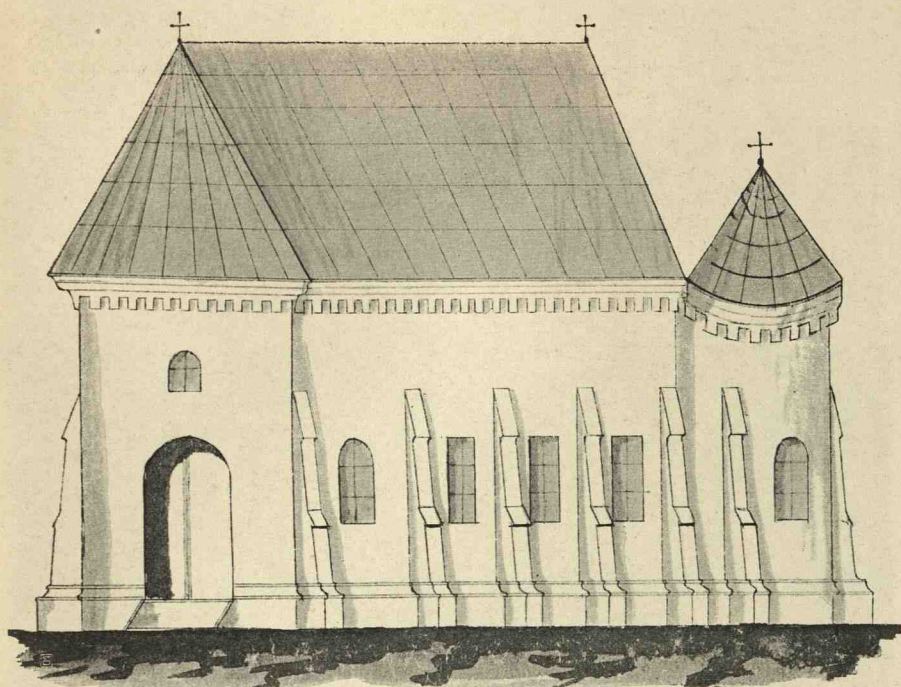

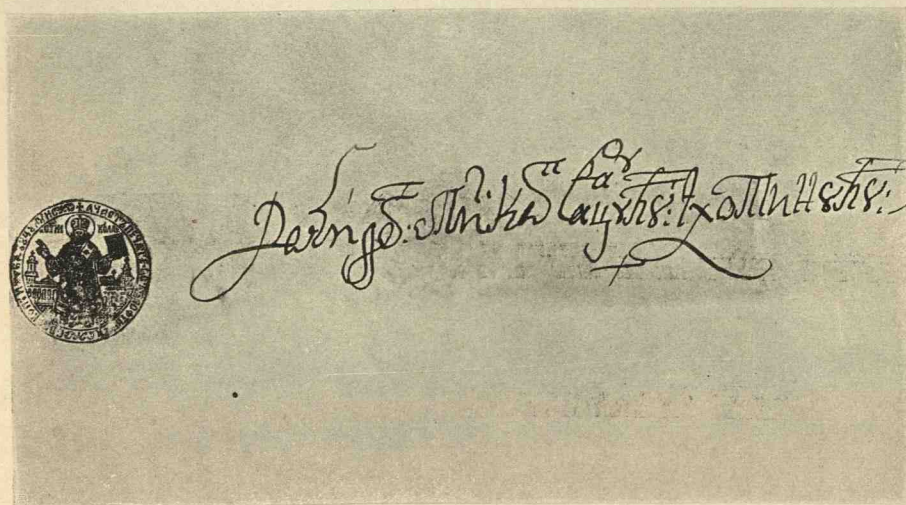
Nr. 1. Biserica din Rădăuți.

Nr. 2. Tabloul citoresc din biserica Rădăuțului.

Nr. 3. Biserica din Rădăuți în forma primordială.

Nr. 4. Autografa subscriere a episcopului Dositei și peceatea Episcopiei Rădăuțului.

Nr. 5. Acoperemânt pentru sf. daruri dăruit de Ștefan cel Mare bisericei din Rădăuți în anul 1493.

Nr. 6. Icoana sf. Nicolai ferecată în Metropolia din Rădăuți în 18 Noemvrie 1504.

Nr. 8. Icoana sf. Nicolai din Ceasoslovul Rădăuțului.

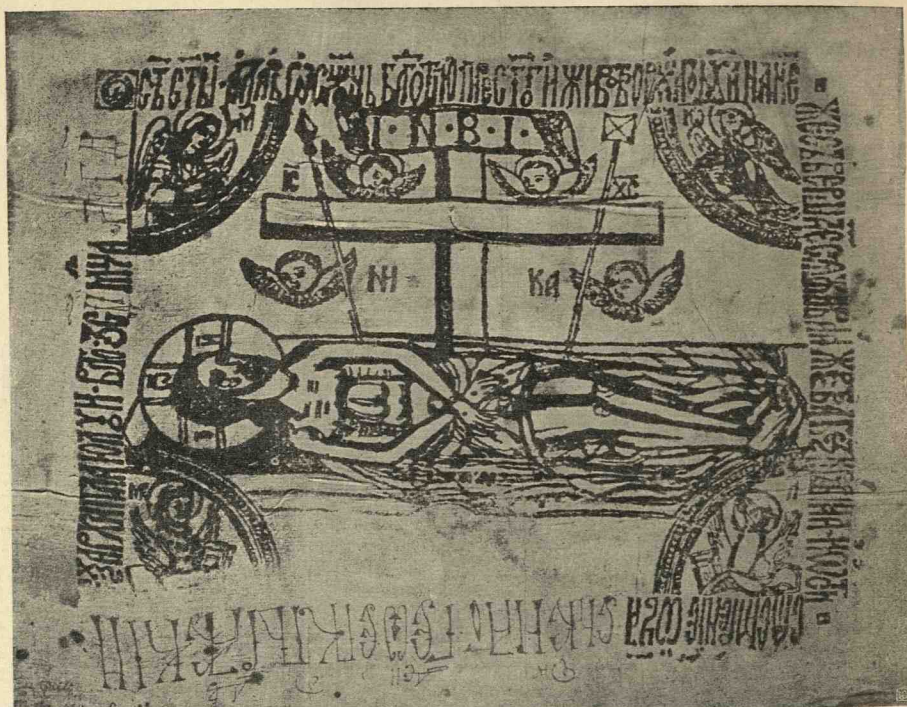

Nr. 11. Icoana Bunavestirii din Ceasoslovul Rădăuțului.

Nr. 14. Document dela Ștefănița Vodă din 6 Octomvrie 7028 (1519).

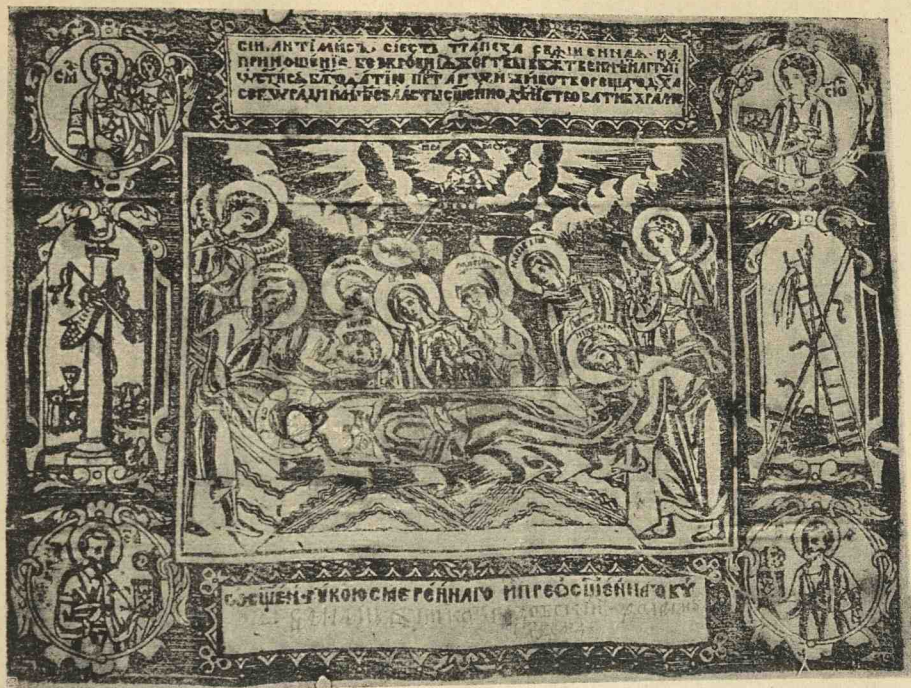
Nr. 15. Antimis sfințit de Metropolitul Anastasie Crimca în 15 August 1610.

Nr. 16. Un antimis dela episcopul Rădăuțului Ghedeon din 3 Aprilie 1706.

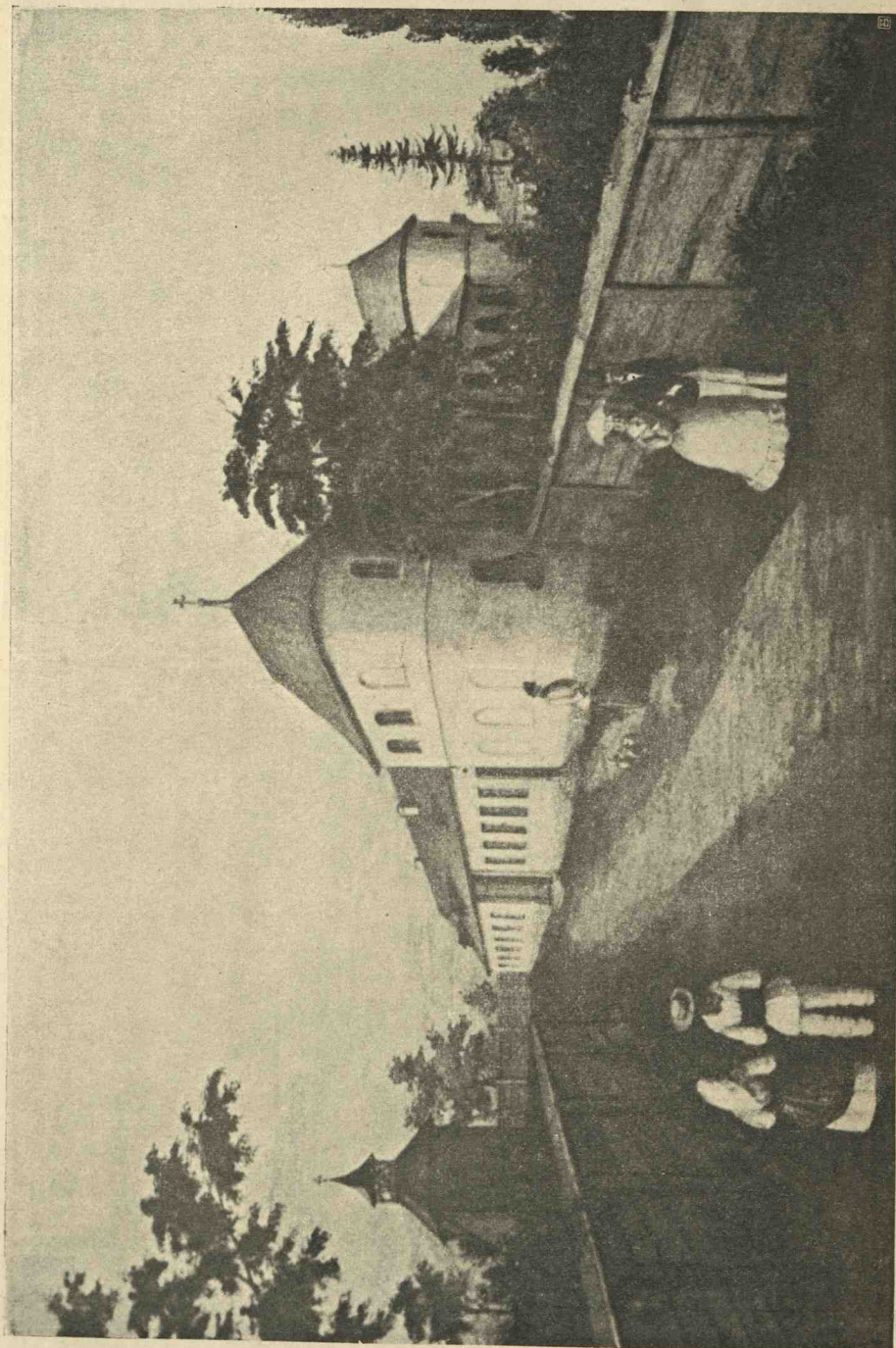
Nr. 17. Un antimis dela episcopul de Rădăuți Antonie sfințit pentru mănăstirea Putna în 1729.

Nr. 18. Antimis dela Varlaam episcopul Rădăuțului din 1763.

Nr. 19. Antimis dela Dositei episcopul Rădăuțului din 1777.

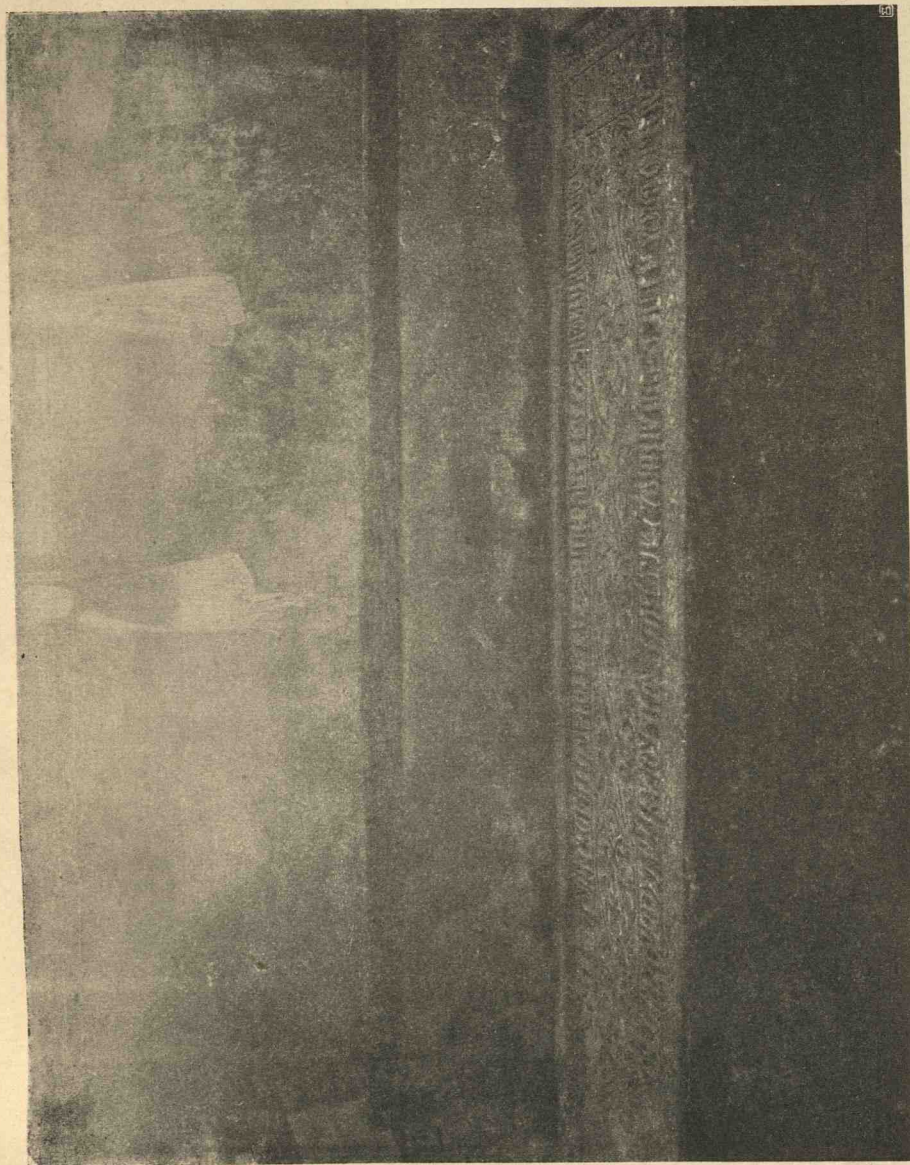
Nr. 20. Vechia reședință episcopescă din Cernăuți.

VERIFICAT
2017
1987

VERIFICAT
2017

VERIFICAT
2017

VERIFICAT
2007

Nr. 21. Mormântul lui Bogdan I. Vodă, ctitorul bisericii din Rădăuți.

VERIFICAT
1987

VERIFICAT
2017